

SAOPŠTENJE KOMISIJE

Smjernice o državnoj pomoći za klimu, zaštitu životne sredine i energiju za 2022.

(2022/C 80/01)

Sadržaj

1. UVOD	6
2. PODRUČJE PRIMJENE I DEFINICIJE	7
2.1. Područje primjene	7
2.2. Mjere pomoći obuhvaćene Smjernicama	8
2.3. Struktura Smjernica	9
2.4. Definicije	9
3. OCJENA USKLAĐENOSTI NA OSNOVU ČLANA 107 STAV 3 TAČKA (C) UGOVORA.....	20
3.1. Pozitivni uslov: pomoć mora olakšavati razvoj privredne djelatnosti.....	20
3.1.1. Identifikacija privredne djelatnosti koju mjera olakšava, njenih pozitivnih efekata na društvo u cjelini, i gdje je primjenjivo, njene važnosti za specifične politike Unije	20
3.1.2. Podsticajni efekat	21
3.1.3. Nepostojanje povrede bilo koje relevantne odredbe prava Unije.....	22
3.2. Negativan uslov: mjera pomoći ne smije neopravdano da utiče na uslove trgovine u mjeri koja je suprotna opštem interesu	22
3.2.1. Smanjivanje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru.....	22
3.2.1.1. Neophodnost pomoći.....	22
3.2.1.2. Primjerenost.....	23
3.2.1.2.1. Primjerenost u pogledu drugih instrumenata politike	23

3.2.1.2.2.	Primjerenost u odnosu na druge instrumente pomoći.....	24
3.2.1.3.	Proporcionalnost.....	25
3.2.1.3.1.	Kumulacija pomoći.....	26
3.2.2.	<i>Sprečavanje neopravdanih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu</i>	28
3.3.	Razmatranje pozitivnih efekata pomoći u odnosu na negativne efekte na konkurenciju i trgovinu ...	29
4.	KATEGORIJE POMOĆI	30
4.1.	Pomoć za smanjenje i uklanjanje emisija gasova staklene bašte, uključujući pomoć za energiju iz obnovljivih izvora i energetska efikasnost	30
4.1.1.	<i>Obrazloženje</i>	30
4.1.2.	<i>Područje primjene i djelatnosti za koje se dodjeljuje pomoć</i>	30
4.1.2.1.	Pomoć za energiju iz obnovljivih izvora	30
4.1.2.2.	Druga pomoć za smanjenje i uklanjanje emisija gasova staklene bašte i energetska efikasnost	30
4.1.3.	<i>Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru</i>	31
4.1.3.1.	Neophodnost pomoći.....	31
4.1.3.2.	Primjerenost.....	32
4.1.3.3.	Opravdanost.....	32
4.1.3.4.	Javne konsultacije	33
4.1.3.5.	Proporcionalnost.....	34
4.1.4.	<i>Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju, trgovinu i balansiranje</i>	37
4.2.	Pomoć za poboljšanje energetske performansi zgrada i njihove efikasnosti u zaštiti životne sredine	40
4.2.1.	<i>Opravdanost pomoći</i>	40
4.2.2.	<i>Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju</i>	40
4.2.3.	<i>Podsticajni efekat</i>	41
4.2.4.	<i>Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru</i>	41
4.2.4.1.	Primjerenost.....	41
4.2.4.2.	Proporcionalnost.....	42
4.2.4.3.	Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju, trgovinu i balansiranje	42
4.3.	Pomoć za čistu mobilnost	43
4.3.1.	<i>Pomoć za kupovinu i lizing čistih vozila i čiste mobilne opreme za usluge i za naknadno opremanje vozila i mobilne opreme za usluge</i>	44
4.3.1.1.	Opravdanost pomoći	44
4.3.1.2.	Područje primjene i djelatnosti za koje se dodjeljuje pomoć	44
4.3.1.3.	Podsticajni efekat.....	44
4.3.1.4.	Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru	45
4.3.1.4.1.	Primjerenost.....	45

4.3.1.4.2.	Proporcionalnost.....	45
4.3.1.5.	Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju, trgovinu i balansiranje	46
4.3.2.	<i>Pomoć za uspostavljanje infrastrukture za punjenje ili dopunu goriva.....</i>	48
4.3.2.1.	Opravdanost pomoći	48
4.3.2.2.	Područje primjene i djelatnosti za koje se dodjeljuje pomoć	48
4.3.2.3.	Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru	48
4.3.2.3.1.	Neophodnost pomoći.....	48
4.3.2.3.2.	Primjerenost.....	49
4.3.2.3.3.	Proporcionalnost.....	49
4.3.2.4.	Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju, trgovinu i balansiranje	50
4.4.	Pomoć za efikasnu upotrebu resursa i podršku prelasku na kružnu ekonomiju	52
4.4.1.	<i>Opravdanost pomoći</i>	52
4.4.2.	<i>Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju</i>	53
4.4.3.	<i>Podsticajni efekat</i>	54
4.4.4.	<i>Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru</i>	54
4.4.4.1.	Neophodnost pomoći.....	54
4.4.4.2.	Primjerenost.....	55
4.4.4.3.	Proporcionalnost.....	55
4.4.5.	Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu	56
4.5.	Pomoć za sprečavanje ili smanjenje zagađenja koje nije uzrokovano gasovima staklene bašte	57
4.5.1.	<i>Opravdanost pomoći</i>	57
4.5.2.	<i>Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju</i>	57
4.5.3.	<i>Podsticajni efekat</i>	58
4.5.4.	<i>Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru</i>	58
4.5.4.1.	Neophodnost pomoći.....	58
4.5.4.2.	Proporcionalnost.....	59
4.5.5.	<i>Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu.....</i>	59
4.6.	Pomoć za remedijaciju štete u životnoj sredini, oporavak prirodnih staništa i ekosistema, zaštitu ili obnovu biodiverziteta i sprovođenje prirodnih rješenja za prilagođavanje klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje	60
4.6.1.	<i>Opravdanost pomoći</i>	60
4.6.2.	<i>Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju</i>	60
4.6.3.	<i>Podsticajni efekat</i>	61
4.6.4.	<i>Proporcionalnost</i>	61
4.7.	Pomoć u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih nameta	62

4.7.1.	<i>Pomoć u obliku smanjenja poreza za zaštitu životne sredine i parafiskalnih nameta</i>	62
4.7.1.1.	Opravdanost pomoći	62
4.7.1.2.	Područje primjene i djelatnosti za koje se dodjeljuje pomoć	62
4.7.1.3.	Svođenje narušavanja konkurencije na najmanju moguću mjeru	63
4.7.1.3.1.	Neophodnost pomoći	63
4.7.1.3.2.	Primjerenost	64
4.7.1.3.3.	Proporcionalnost	64
4.7.2.	<i>Pomoć za zaštitu životne sredine u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih nameta</i>	64
4.7.2.1.	Obrazloženje pomoći	64
4.7.2.2.	Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju	65
4.7.2.3.	Podsticajni efekat	65
4.7.2.4.	Proporcionalnost	65
4.7.2.5.	Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu	65
4.8.	<i>Pomoć za sigurnost snabdijevanja električnom energijom</i>	66
4.8.1.	<i>Obrazloženje pomoći</i>	66
4.8.2.	<i>Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju</i>	66
4.8.3.	<i>Podsticajni efekat</i>	66
4.8.4.	<i>Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru</i>	67
4.8.4.1.	Neophodnost	67
4.8.4.2.	Primjerenost	68
4.8.4.3.	Prihvatljivost	68
4.8.4.4.	Javne konsultacije	69
4.8.4.5.	Proporcionalnost	70
4.8.5.	Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju, trgovinu i balansiranje	70
4.9.	<i>Pomoć za energetska infrastrukturu</i>	72
4.9.1.	<i>Obrazloženje pomoći</i>	72
4.9.2.	<i>Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju</i>	74
4.9.3.	<i>Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru</i>	74
4.9.4.	<i>Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu i uravnoteženje</i>	75
4.10.	<i>Pomoć za daljinsko grijanje i hlađenje</i>	75
4.10.1.	<i>Obrazloženje pomoći</i>	75
4.10.2.	<i>Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju</i>	76
4.10.3.	<i>Neophodnost i primjerenost</i>	77
4.10.4.	<i>Proporcionalnost mjere pomoći</i>	77
4.11.	<i>Pomoć u obliku smanjenja naknada za električnu energiju za velike potrošače energije</i>	78

4.11.1.	<i>Obrazloženje pomoći</i>	78
4.11.2.	<i>Područje primjene: naknade za koje se mogu odobriti smanjenja</i>	79
4.11.3.	<i>Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru</i>	79
4.11.3.1.	Prihvatljivost	79
4.11.3.2.	Proporcionalnost mjere pomoći	80
4.11.3.3.	Oblik državne pomoći	80
4.11.3.4.	Energetske revizije i sistemi upravljanja energijom	81
4.11.3.5.	Prelazna pravila	81
4.12.	Pomoć za zatvaranje elektrana u kojima se upotrebljava ugalj, treset ili uljni škriljac i obustavu rudarskih djelatnosti povezanih s eksploatacijom uglja, treseta ili uljnog škriljca	82
4.12.1.	<i>Pomoć za prijevremeno zatvaranje profitabilnih djelatnosti povezanih sa vađenjem uglja, treseta i škriljca</i> 82	
4.12.1.1.	Obrazloženje pomoći	82
4.12.1.2.	Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju	83
4.12.1.3.	Podsticajni efekat	83
4.12.1.4.	Neophodnost i primjerenost	83
4.12.1.5.	Proporcionalnost	84
4.12.1.6.	Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu	84
4.12.2.	<i>Pomoć za vanredne troškove obustave nekonkurentnih djelatnosti povezanih s eksploatacijom uglja, treseta i uljnog škriljca</i>	84
4.12.2.1.	Obrazloženje pomoći	84
4.12.2.2.	Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju	85
4.12.2.3.	Neophodnost i primjerenost	85
4.12.2.4.	Podsticajni efekat i proporcionalnost	85
4.12.2.5.	Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu	86
4.13.	Pomoć za studije ili konsultantske usluge o pitanjima koja se odnose na klimu, zaštitu životne sredine i energiju	86
4.13.1.	<i>Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju</i>	86
4.13.2.	<i>Podsticajni efekat</i>	86
4.13.3.	<i>Proporcionalnost</i>	86
5.	EVALUACIJA	86
6.	IZVJEŠTAVANJE I PRAĆENJE	87
7.	PRIMJENJIVOST	88
8.	REVIZIJA	88

1. UVOD

1. Komisija je Evropski zeleni plan postavila kao glavni politički prioritet, sa ciljem transformacije Unije u pravedno i prosperitetno društvo sa modernom, resursno efikasnom i konkurentnom ekonomijom, u kojoj 2050. godine neće biti neto emisija gasova staklene bašte i gdje je ekonomski rast odvojen od korišćenja resursa, a da niko ne ostavlja za sobom. Klimatske ambicije Komisije ojačane su 2019. godine Saopštenjem o Evropskom zelenom planu¹, kojim se postavlja cilj da nema neto emisija gasova staklene bašte do 2050. Kako bi naša ekonomija i društvo krenuli pravičnim, zelenim i prosperitetnim putem ka postizanju klimatske neutralnosti do 2050. godine, Komisija je takođe predložila smanjenje neto emisija gasova staklene bašte za najmanje 55% do 2030. u poređenju sa nivoima iz 1990. godine². Ti ambiciozni ciljevi su sadržani u Evropskom zakonu o klimi³.
2. Paket zakonskih prijedloga „Spremni za 55%“ podržava postizanje tih ciljeva⁴ i usmjerava Uniju na put klimatske neutralnosti do 2050. godine.
3. Ostvarivanje ciljeva klimatske neutralnosti, prilagođavanja klimatskim promjenama, efikasne upotrebe resursa i energije i principa „energetska efikasnost na prvom mjestu“, kružnosti, nulte stope zagađivanja i oporavka biodiverziteta kao i praćenje te zelene tranzicije zahtijevaće veliki trud i adekvatnu podršku. Za ostvarivanje ciljeva utvrđenih u Saopštenju o Evropskom zelenom planu biće potrebna znatna ulaganja, između ostalog u obnovljive izvore energije. Komisija je procijenila da će za ostvarivanje nedavno povećanih klimatskih, energetske i transportnih ciljeva za 2030. biti potrebna dodatna godišnja ulaganja u iznosu od 390 milijardi EUR u poređenju sa nivoima u periodu 2011–2020⁵, uz dodatnih 130 milijardi EUR godišnje za druge prethodno procijenjene ekološke ciljeve⁶. Značaj ovog investicionog izazova zahtijeva mobilizaciju i privatnog sektora i javnih sredstava na isplativ način. To će uticati na sve sektore, a time i na ekonomiju Unije u cjelini.
4. Politika konkurencije, a naročito pravila o državnoj pomoći, ima važnu ulogu u omogućavanju i podršci Uniji u ispunjavanju ciljeva politike Zelenog plana. Saopštenje o Evropskom zelenom planu izričito navodi da će pravila o državnoj pomoći biti revidirana kako bi se uzeli u obzir ti ciljevi politike, da bi se podržao isplativ i pravedan prelazak na klimatsku neutralnost i da bi se olakšalo postepeno ukidanje fosilnih goriva, a u isto vrijeme obezbijedili jednakih uslovi na unutrašnjem tržištu. Ove Smjernice odražavaju tu reviziju.
5. Da bi se spriječilo da državna pomoć naruši ili prijeti da naruši konkurenciju na unutrašnjem tržištu i utiče na trgovinu između država članica, u članu 107 stav 1 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije propisan je princip da je državna pomoć zabranjena. U određenim slučajevima, međutim, takva pomoć može biti usklađena sa unutrašnjim tržištem u skladu sa članom 107 st. 2 i 3 Ugovora.

¹Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Evropskom savjetu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regiona „Evropski zeleni plan“, COM(2019) 640 final.

² Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regiona „Pojačavanje klimatskih ambicija Evrope za 2030. Ulaganje u klimatski neutralnu budućnost za dobrobit naših građana“, COM(2020) 562 final.

³ Regulativa (EU) 2021/1119 Evropskog parlamenta i Savjeta od 30. juna 2021. o uspostavljanju okvira za postizanje klimatske neutralnosti i o izmjeni regulativa (EZ) br. 401/2009 i (EU) 2018/1999 (OJ L 243, 9.7.2021, str. 1).

⁴ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regiona „Spremni za 55 %: ostvarivanje klimatskog cilja EU-a za 2030. na putu ka klimatskoj neutralnosti“, COM(2021) 550 final.

⁵https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/amendment-renewable-energy-directive-2030-climate-target-with-annexes_en.pdf

⁶Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskoj centralnoj banci, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regiona „Ekonomija EU nakon pandemije bolesti COVID-19: implikacije za ekonomsko upravljanje“, COM(2021) 662 final.

6. Države članice moraju da prijave državnu pomoć u skladu sa članom 108 stav 3 Ugovora, osim mjera koje ispunjavaju uslove propisane Regulativom o opštem grupnom izuzeću koju je Komisija donijela u skladu s članom 1 Regulative Savjeta (EU) 2015/1588⁷.
7. U ovim Smjernicama navodi se kako će Komisija ocijeniti usklađenost mjera zaštite životne sredine, uključujući zaštitu klime, i mjera pomoći za energiju koje podliježu obavezi prijavljivanja u skladu sa članom 107 stav 3 tačka (c) Ugovora. Svako pozivanje na „zaštitu životne” u ovim Smjernicama trebalo bi shvatiti kao pozivanje na zaštitu životne sredine, uključujući zaštitu klime.
8. Prema članu 107 stav 3 tačka (c) Ugovora mjera pomoći može se proglasiti usklađenom s unutrašnjim tržištem ako su ispunjena dva uslova, jedan pozitivan i jedan negativan. Pozitivni uslov je da pomoć mora da olakša razvoj određene privredne djelatnosti. Negativni uslov je da pomoć ne smije negativno uticati na uslove trgovanja u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno opštem interesu.
9. Opšte je prihvaćeno da konkurentna tržišta imaju tendenciju da donesu efikasne rezultate u smislu cijena, proizvodnje i korišćenja resursa. Međutim, intervencija države može biti neophodna kako bi se olakšao razvoj određenih privrednih djelatnosti koje se ili uopšte ne bi razvijale ili se ne bi razvijale istom brzinom odnosno pod istim uslovima da nema pomoći. Intervencija na taj način doprinosi pametnom, održivom i uključivom rastu.
10. U kontekstu zaštite životne sredine, spoljašnji efekti na životnu sredinu, nepotpune informacije i poteškoće u koordinaciji znače da učesnici na tržištu prilikom donošenja odluka o potrošnji, ulaganju i proizvodnji možda neće u potpunosti uzeti u obzir troškove i koristi privredne djelatnosti, uprkos regulatornim intervencijama. Ti tržišni nedostaci, odnosno situacije u kojima tržišta, ako su prepuštena sama sebi, vjerovatno neće proizvesti efikasne rezultate, ne dovode do optimalne dobrobiti potrošača i društva u cjelini, što rezultira nedovoljnim nivoima zaštite životne sredine u vezi sa privrednim djelatnostima koje se obavljaju bez državne podrške.
11. Organi vlasti država članica treba da obezbijede da mjera pomoći, s njom povezani uslovi i procedure za njeno donošenje i djelatnost za koju se daje podrška ne budu u suprotnosti s pravom Unije u području zaštite životne sredine. Organi vlasti država članica isto bi tako trebalo da obezbijede da zainteresovana javnost ima priliku da bude konsultovana prilikom donošenja odluka o pomoći. Konačno, pojedincima i organizacijama treba dati priliku da, iznošenjem dokaza o nepoštovanju propisa Unije u području zaštite životne sredine, pred nacionalnim sudovima osporavaju pomoć ili mjere za sprovođenje pomoći⁸.

2. PODRUČJE PRIMJENE I DEFINICIJE

2.1. Područje primjene

12. Ove Smjernice se primjenjuju na državnu pomoć dodijeljenu da bi se olakšao razvoj privrednih djelatnosti na način kojim se poboljšava zaštita životne sredine i na djelatnosti u energetsom sektoru koje uređuje Ugovor, ukoliko su te mjere pomoći obuhvaćene odjeljkom 2.2 ovih Smjernica. Smjernice se stoga primjenjuju i na one sektore za koje važe posebna pravila Unije o državnoj pomoći osim ako je u tim posebnim pravilima Unije navedeno drugačije ili sadrže odredbe o pomoći za zaštitu životne sredine ili pomoći u energetsom sektoru koje se primjenjuju na istu mjeru, a u tom slučaju prednost imaju posebna sektorska pravila. Ove Smjernice imaju prednost u odnosu na tačku 17 podtačka (b) Smjernica o vazduhoplovstvu⁹ u vezi sa mjerama pomoći za zaštitu životne sredine u korist velikih aerodroma sa brojem putnika više od preko 5 miliona godišnje.
13. Ove Smjernice se ne primjenjuju na:

⁷ Regulativa Savjeta (EU) 2015/1588 od 13. jula 2015. o primjeni čl. 107 i 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na određene kategorije horizontalne državne pomoći (OJ L 248, 24.9.2015, str. 1) .

⁸ Vidjeti Obavještenje Komisije o pristupu pravosuđu po pitanjima životne sredine (OJ C 275, 18.8.2017, str. 1) u vezi sa sprovođenjem Arhuške konvencije o pristupu informacijama, učešću javnosti u donošenju odluka i pristupu pravosuđu po pitanjima životne sredine na nacionalnom nivou.

⁹ Saopštenje Komisije – Smjernice o državnoj pomoći aerodromima i avio-prevoznici (OJ C 99, 4.4.2014, str. 3).

- a) dizajniranje i proizvodnju proizvoda, mašina, opreme ili prevoznih sredstava prihvatljivih za životnu sredinu u cilju rada uz potrošnju manje količine prirodnih resursa, kao i na mjere koje se preduzimaju u postrojenjima ili drugim proizvodnim jedinicama radi poboljšanja sigurnosti ili higijene¹⁰;
 - b) državnu pomoć za istraživanje, razvoj i inovacije za koju važe pravila iz Okvira za državnu pomoć za istraživanje i razvoj i inovacije¹¹;
 - c) državnu pomoć koja je obuhvaćena pravilima o državnoj pomoći u sektoru poljoprivrede i šumarstva¹² ili u sektoru ribarstva i akvakulture¹³;
 - d) državnu pomoć za nuklearnu energiju.
14. Pomoć za zaštitu životne sredine i energiju ne može se dodijeliti privrednim društvima u poteškoćama kako je definisano u Smjernicama Komisije o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje nefinansijskih privrednih društava u poteškoćama.¹⁴
15. Prilikom ocjenjivanja pomoći u korist privrednog društva koje je predmet neizmirenog naloga za povraćaj nakon prethodne odluke Komisije kojom se pomoć proglašava nezakonitom i neusklađenom sa unutrašnjim tržištem, Komisija će u obzir uzeti iznos pomoći koji je potrebno vratiti¹⁵.

2.2. Mjere pomoći obuhvaćene Smjernicama

16. Komisija je utvrdila više mjera za zaštitu životne sredine i energiju za koje državna pomoć pod određenim uslovima može da bude spojiva sa unutrašnjim tržištem na osnovu člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora:
- a) pomoć za smanjenje i uklanjanje emisija gasova staklene bašte, uključujući pomoć za energiju iz obnovljivih izvora i energetske efikasnosti;
 - b) pomoć za poboljšanje energetske i ekološke efikasnosti zgrada;
 - c) pomoć za nabavku i lizing čistih vozila (koja se koriste za vazdušni, drumski, željeznički, unutrašnji vodeni i pomorski transport) i čiste mobilne opreme za usluge i za naknadno opremanje vozila i mobilne opreme za usluge;
 - d) pomoć za postavljanje infrastrukture za punjenje i dopunu goriva za čista vozila;
 - e) pomoć za efikasnu upotrebu resursa i za podršku za prelazak na kružnu ekonomiju;
 - f) pomoć za prevenciju ili smanjenje zagađivanja koje nije uzrokovano gasovima staklene bašte;
 - g) pomoć za sanaciju štete po životnu sredinu, rehabilitaciju prirodnih staništa i ekosistema, zaštitu ili obnovu biodiverziteta i sprovođenje prirodnih rješenja za prilagođavanje klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje;
 - h) pomoć u obliku smanjenja poreza i parafiskalnih davanja;
 - i) pomoć za sigurnost snadbijevanja električnom energijom;
 - j) pomoć za energetske infrastrukture;
 - k) pomoć za daljinsko grijanje i hlađenje;
 - l) pomoć u vidu smanjenja poreza na električnu energiju za velike potrošače energije;

¹⁰Pomoć za zaštitu životne sredine generalno manje narušava konkurenciju i efikasnija je ako se dodijeli potrošaču/korisniku proizvoda prihvatljivih za životnu sredinu umjesto proizvođaču tog proizvoda. Time se ne dovodi u pitanje mogućnost država članica da dodjeljuju pomoć za zaštitu životne sredine privrednim društvima kako bi povećali nivo zaštite okoliša u okviru svojih proizvodnih djelatnosti.

¹¹ Saopštenje Komisije – Okvir za državnu pomoć za istraživanje i razvoj (OJ C 198, 27.6.2014, str. 1).

¹² Smjernice Evropske unije za državnu pomoć u sektoru poljoprivrede i šumarstva i u ruralnim područjima za period 2014–2020 (OJ C 204, 1.7.2014, str. 1).

¹³ Saopštenje Komisije, Smjernice za ispitivanje državne pomoći u sektoru ribarstva i akvakulture (OJ C 217, 2.7.2015, str. 1).

¹⁴ Saopštenje Komisije – Smernice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje nefinansijskih privrednih društava u poteškoćama (OJ C 249, 31.7.2014, str. 1).

¹⁵ V. presudu Prvostepenog suda od 13. septembra 1995, TWD protiv Komisije, T-244/93 i T-486/93, ECLI:EU:T:1995:160, tačku 56. V. i Saopštenje Komisije, Obavještenje Komisije o povraćaju nezakonite i neusklađene državne pomoći (OJ C 247, 23.7.2019, str. 1).

- m) pomoć za zatvaranje elektrana koje upotrebljavaju ugalj, treset ili uljni škrljac i obustavu rudarskih djelatnosti koje se odnose na eksploataciju uglja, treseta ili uljnih škrljaca;
- n) pomoć za studije ili konsultantske usluge o pitanjima koja se odnose na klimu, zaštitu životne sredine i energije.

2.3. Struktura Smjernica

- 17. U Poglavlju 3 navedeni su kriterijumi usklađenosti koji se generalno primjenjuju na različite kategorije pomoći obuhvaćene ovim Smjernicama. Odjeljak 3.2.1.3.1 o kumulaciji primjenjuje se na sve kategorije pomoći obuhvaćene ovim Smjernicama. U Poglavlju 4 navode se specifični kriterijumi usklađenosti koji se primjenjuju na mjere pomoći obuhvaćene različitim odjeljcima tog poglavlja. Kriterijumi usklađenosti iz Poglavlja 3 se primjenjuju ako u posebnim odjeljcima u Poglavlju 4 nisu utvrđene konkretnije odredbe.
- 18. Uslovi navedeni u ovim Smjernicama primjenjuju se na šeme pomoći i individualnu pomoć, bilo da su zasnovane na šemi pomoći ili se dodjeljuju *ad hoc*, osim ako nije drugačije naznačeno.

2.4. Definicije

- 19. Za potrebe ovih Smjernica primjenjuju se sljedeće definicije:
 - 1) „*ad hoc* pomoć” je pomoć koja nije dodijeljena na osnovu šeme pomoći;
 - 2) „intenzitet pomoći” je bruto iznos pomoći izražen kao procenat opravdanih troškova. Svi iznosi koji se upotrebljavaju moraju da budu iznosi prije bilo kog odbitka poreza ili drugih dažbina. Ako se pomoć ne dodjeljuje u obliku bespovratnih sredstava, iznos pomoći mora da bude izražen kao ekvivalent bespovratnih sredstava. Pomoć koja se isplaćuje u više rata mora se izračunati kao vrijednost u trenutku njene dodjele. Kamatna stopa koja se primjenjuje za diskontovanje i izračunavanje iznosa pomoći u povoljnim zajmovima¹⁶ mora da bude referentna stopa na snazi u vrijeme dodjele. Intenzitet pomoći izračunava se po korisniku;
 - 3) „područja koja primaju pomoć” su područja koja su u vrijeme dodjele pomoći označena u odobrenoj mapi regionalne pomoći u skladu sa članom 107 stav 3 tač. (a) i (c) Ugovora;
 - 4) „balansiranje” za električnu energiju znači balansiranje kako je definisano u članu 2 tačka (10) Regulative (EU) 2019/943 Evropskog parlamenta i Savjeta¹⁷;
 - 5) „balansno odgovorna strana (BOS)” znači balansno odgovorna strana kako je definisano u članu 2 tačka (14) Regulative (EU) 2019/943;
 - 6) „biodiverzitet” znači biodiverzitet kako je definisano u članu 2 tačka (15) Regulative (EU) 2020/852 Evropskog parlamenta i Savjeta¹⁸;
 - 7) „biogoriva” označavaju biogoriva kako je definisano u članu 2 tačka (33) Direktive (EU) 2018/2001 Evropskog parlamenta i Savjeta¹⁹;
 - 8) „biogas” znači biogas kako je definisano u članu 2 tačka (28) Direktive (EU) 2018/2001;
 - 9) „biotečnosti” su tečnosti od biomase definisane u članu 2 tačka (32) Direktive (EU) 2018/2001;

¹⁶ Zajam čija je kamatna stopa ispod tržišne.

¹⁷ Regulativa (EU) 2019/943 Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. juna 2019. o unutrašnjem tržištu električne energije (OJ L 158, 14.6.2019, str. 54).

¹⁸ Regulativa (EU) 2020/852 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. juna 2020. o uspostavljanju okvira za omogućavanje održivog ulaganja i o izmjenama i dopunama Regulative (EU) 2019/2088 (OJ L 198, 22.6.2020, str. 13).

¹⁹ Direktiva (EU) 2018/2001 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2018. o promociji korišćenja energije iz obnovljivih izvora (OJ L 328, 21.12.2018, str. 82).

- 10) „biomasa“ je biološki razgradiva frakcija proizvoda, otpada i ostataka biološkog porijekla kako je definisano u članu 2 tačka 24 Direktive (EU) 2018/2001;
- 11) „goriva od biomase“ označavaju goriva od biomase kako je definisano u članu 2 tačka (27) Direktive (EU) 2018/2001;
- 12) „mehanizam za razvoj kapaciteta“ znači mehanizam za razvoj kapaciteta kako je definisano u članu 2 tačka 22 Regulative (EU) 2019/943;
- 13) „tehnologija za hvatanje i skladištenje ugljenika“ ili „CCS“ je skup tehnologija za hvatanje ugljen-dioksida (CO₂) koji ispuštaju industrijska postrojenja, uključujući emisije svojstvene proizvodnim procesima, ili za njegovo hvatanje direktno iz ambijentalnog vazduha, da bi se transportovao do odgovarajuće skladišne lokacije i ubrizgao u odgovarajuće podzemne geološke formacije radi trajnog skladištenja;
- 14) „tehnologija za hvatanje i korišćenje ugljenika“ ili „CCU“ je skup tehnologija za hvatanje CO₂ koji ispuštaju industrijska postrojenja, uključujući emisije svojstvene proizvodnim procesima, ili za njegovo hvatanje direktno iz ambijentalnog vazduha i njegov prevoz do lokacije potrošnje ili potpunog iskorištavanja CO₂;
- 15) „uklanjanje CO₂“ označava antropogene aktivnosti koje uklanjaju CO₂ iz atmosfere i trajno ga skladište u geološkim, kopnenim ili okeanskim rezervoarima ili u proizvodima. Uključuje postojeće i potencijalno antropogeno poboljšanje bioloških ili geohemijskih ponora i direktno hvatanje i skladištenje vazduha, ali isključuje prirodnu apsorpciju CO₂ koja nije direktno uzrokovano ljudskim aktivnostima;
- 16) „šema obaveza dobavljača“ označava šemu u kojoj se stvara vrijednost za obezbjeđivanje dobara ili usluga sertifikovanjem te robe ili usluga i nametanjem obaveze dobavljačima ili potrošačima da kupuju sertifikate;
- 17) „čista mobilna oprema za zemaljske usluge“ znači mobilna oprema koja se upotrebljava u uslužnim djelatnostima u vezi sa vazdušnim ili pomorskim transportom, a koja ima nultu direktnu (izduvnu) emisiju CO₂;
- 18) „čista mobilna oprema za usluge“ znači čista mobilna terminalna oprema i čista mobilna oprema za zemaljske usluge;
- 19) „čista mobilna terminalna oprema“ znači mobilna oprema koja se upotrebljava za utovar, istovar i pretovar robe i intermodalnih utovarnih jedinica kao i za prevoz tereta unutar terminala, koja ima nultu direktnu (izduvnu) emisiju CO₂ ili, ako ne postoje alternativna rješenja za nultu direktnu (izduvnu) emisiju CO₂, koja ima znatno niže direktne (izduvne) emisije CO₂ od konvencionalne terminalne opreme;
- 20) „čisto vozilo“ znači:
 - a) za vozila na dva i tri točka i četvorocikle:
 - (i) vozilo obuhvaćeno područjem primjene Regulative (EU) br. 168/2013 sa nultim emisijama CO₂ iz izduvne cijevi, izračunatima u skladu sa zahtjevima iz člana 24 i Aneksa V te regulative;
 - b) za laka drumska vozila:
 - (i) vozilo kategorije M1, M2 ili N1 koje ima nultu emisiju CO₂ iz izduvne cijevi, kako je utvrđeno u skladu sa Regulativom Komisije (EU) 2017/1151²⁰;
 - (ii) čisto vozilo kako je definisano u članu 4, tačka (4) podtačka (a) Direktive 2009/33/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta²¹;

²⁰Regulativa Komisije (EU) 2017/1151 od 1. juna 2017. kojom se dopunjava Regulativa (EZ) br. 715/2007 Evropskog parlamenta i Savjeta o homologaciji tipa motornih vozila u pogledu emisija iz lakih putničkih i komercijalnih vozila (Euro 5 i Euro 6) i o pristupu informacijama o popravci i održavanju vozila (OJ L 175, 7.7.2017, str. 1).

²¹ Direktiva 2009/33/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. o promociji čistih drumskih transportnih vozila s ciljem podrške mobilnosti sa niskim emisijama (OJ L 120, 15.5.2009, str. 5).

c) za teška drumska vozila:

- (i) teško vozilo sa nultom emisijom kao što je definisano u članu 4 stav 5 Direktive 2009/33/EC;
- (ii) do 31. decembra 2025, teško vozilo sa niskim emisijama kako je definisano u članu 3, stav 12 Regulative (EU) 2019/1242 Evropskog parlamenta i Savjeta²²;
- (iii) do 31. decembra 2025. čisto vozilo kako je definisano u članu 4, stav 4 tačka b Direktive 2009/33/EC i koje nije obuhvaćeno područjem primjene Regulative (EU) 2019/1242;

d) za plovila unutrašnjih plovni puteva:

- (i) plovilo unutrašnjih plovni puteva za prevoz putnika ili tereta sa nultim direktnim emisijama CO₂ (iz izduvne cijevi);
- (ii) plovilo unutrašnjih plovni puteva za prevoz putnika, koje ima hibridni motor ili motor sa dvostrukim gorivom i koje za svoj uobičajni rad dobija najmanje 50% energije iz goriva sa nultom direktnom (izduvnom) emisijom CO₂ ili koristi električnu energiju;
- (iii) plovilo unutrašnjih plovni puteva za prevoz tereta koje ima direktne (izduvne) emisije CO₂ po tonskom kilometru (gCO₂ /tkm), izračunate (ili procijenjene u slučaju novih plovila) primjenom operativnog indikatora energetske efikasnosti (EEOI) Međunarodne pomorske organizacije, koje su 50 % niže od prosječne referentne vrijednosti za emisije CO₂ koje su utvrđene za teška vozila (podgrupa vozila 5-LH) u skladu sa članom 11 Regulative (EU) 2019/1242;

Prilikom procjene je li plovilo čisto vozilo, Komisija će u obzir uzeti razvoj u predmetnom sektoru, uključujući pozivanje na kriterijume tehničke provjere na osnovu kojih se može utvrditi da određena djelatnost značajno doprinosi ublažavanju klimatskih promjena, kako je navedeno u relevantnom delegiranom aktu u skladu sa Regulativom (EU) 2020/852;

e) za pomorska plovila:

- (i) plovilo za pomorski i obalni prevoz putnika ili tereta, za lučke operacije ili pomoćne djelatnosti sa nultom direktnom (izduvnom) emisijom CO₂ ; ili
- (ii) plovilo za pomorski i obalni prevoz putnika ili tereta, za lučke operacije ili pomoćne djelatnosti koje ima hibridni motor ili motor sa dvostrukim gorivom i koje za svoj uobičajeni rad na moru ili u lukama crpi najmanje 25 % energije iz goriva sa nultim direktnim emisijama CO₂ (iz izduvne cijevi) ili upotrebljava električnu energiju odnosno plovilo čiji je indeks energetske efikasnosti (EEDI) Međunarodne pomorske organizacije 10 % niži od zahtjeva u pogledu EEDI-ja koji se primjenjuju od 1. aprila 2022. godine i koje može ploviti koristeći goriva s nultim direktnim emisijama CO₂ (iz izduvne cijevi) ili goriva iz obnovljivih izvora; ili
- (iii) pomorski i obalni brod za prevoz tereta koji se koristi isključivo za obavljanje obalnih i kratkih pomorskih usluga dizajniran da omogući modalnu promjenu tereta koji se trenutno prevozi kopnom na more i koji ima direktne (izduvne) emisije CO₂, izračunate pomoću EEDI , koji su 50 % niži od prosječne referentne vrijednosti emisije CO₂ definisane za teška vozila (podgrupa vozila 5-LH) u skladu sa članom 11 Regulative 2019/1242;

Prilikom procjene je li plovilo čisto vozilo Komisija će u obzir uzeti razvoj u predmetnom sektoru, uključujući pozivanje na kriterijume tehničke provjere na osnovu kojih se može utvrditi da određena djelatnost značajno doprinosi ublažavanju klimatskih promjena, kako je navedeno u relevantnom delegiranom aktu u skladu sa Regulativom (EU) 2020/852;

f) za željeznička vozna sredstva:

²²Uredba (EU) 2019/1242 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. juna 2019. kojom se utvrđuju emisijski standardi CO₂ za nova teška vozila i mijenja regulative (EZ) br. 595/2009 i (EU) 2018/956 Evropskog parlamenta i Savjeta i Direktive Savjeta 96/53/EC (OJ L 198, 25.7.2019, str. 202).

- (i) željeznička vozna sredstva sa nultim direktnim (izduvnim) emisijama CO₂;
 - (ii) željeznička vozna sredstva sa nultim direktnim izduvnim emisijama CO₂ iz izduvne cijevi kad se koristi na pruži sa neophodnom infrastrukturom i koriste konvencionalni motor kada takva infrastruktura nije dostupna (bimodalni pogon);
- g) za avione:
- (i) avion sa nultim direktnim (izduvnim) emisijama CO₂;
 - (ii) avion sa značajno poboljšanim ekološkim performansama u poređenju sa avionom iste poletne mase koja odgovara alternativni široko dostupnoj na tržištu;
- 21) „kogeneracija” ili kombinovana proizvodnja toplote i električne energije je kogeneracija kako je definisano u članu 2 tačka 30 Direktive (EU) 2012/27 Evropskog parlamenta i Savjeta²³;
- 22) „kontaminirana lokacija” znači lokacija na kojoj je potvrđena prisutnost materijala ili supstanci prouzrokovanih ljudskom aktivnošću do te mjere da predstavljaju značajan rizik za zdravlje ljudi ili za životnu sredinu uzimajući u obzir trenutnu i odobrenu buduću upotrebu zemljišta, morskog dna ili rijeka;
- 23) „demonstracioni projekat” je demonstracioni projekat kako je definisano u članu 2 tačka 24 Regulative (EU) 2019/943 ;
- 24) „digitalizacija” znači usvajanje tehnologija na kojima se zasniva rad elektronskih uređaja i/ili sistema koji omogućavaju povećanje funkcionalnosti proizvoda, razvoj internet usluga, modernizaciju procesa ili prelazak na modele poslovanja koji se zasnivaju na proizvodnji robe i pružanju usluga bez posrednika, čime se na kraju ostvaruje transformativno dejstvo;
- 25) „odlaganje” znači odlaganje kako je definisano u članu 3 tačka 19 Direktive 2008/98/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta²⁴;
- 26) „operator distributivnog sistema” (ODS) je operatora distributivnog sistema kako je definisano u članu 2, tačka 29 Direktive (EU) 2019/944 Evropskog parlamenta i Savjeta²⁵;
- 27) „daljinsko grijanje” ili „daljinsko hlađenje” znači daljinsko grijanje ili daljinsko hlađenje kako je definisano u članu 2, tačka 19 Direktive (EU) 2010/31 Evropskog parlamenta i Savjeta²⁶;
- 28) „sistemi daljinskog grijanja i/ili hlađenja” su objekti za proizvodnju grijanja i/ili hlađenja, toplotna akumulacija i distributivna mreža, koja se sastoji od primarne prenosne i sekundarne mreže cjevovoda, za snabdijevanje potrošača grijanjem ili hlađenjem. Upućivanje na daljinsko grijanje treba tumačiti kao sistem daljinskog grijanja i/ili hlađenja, u zavisnosti od toga da li mreže snabdijevaju grijanje ili hlađenje zajedno ili odvojeno;
- 29) „eko-inovacija” su svi oblici inovativnih aktivnosti, uključujući nove proizvodne procese, nove proizvode ili usluge i nove metode upravljanja i poslovanja koje dovode do značajnog poboljšanja zaštite životne sredine i značajnog smanjenja uticaja zagađenja na životnu sredinu. Za potrebe ove definicije, sljedeće se ne smatra inovacijama:
- a) djelatnosti koje dovode samo do manjih promjena ili poboljšanja zaštite životne sredine;

²³ Direktiva 2012/27/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. oktobra 2012. godine o energetskej efikasnosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i prestanku važenja direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ (OJ L 315, 14.11.2012, str. 1).

²⁴ Direktiva 2008/98/EC Evropskog parlamenta i Savjeta od 19. novembra 2008. o otpadu i stavljanju van snage određenih direktiva (OJ L 312, 22.11.2008, str. 3).

²⁵ Direktiva 2019/944/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. juna 2019. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije i o izmjenama i dopunama Direktive 2012/27/EU (OJ L 158, 14.6.2019, str. 125).

²⁶ Direktiva 2010/31/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 19. maja 2010. o energetskim karakteristikama zgrada (OJ L 153, 18.6.2010, str. 13).

- b) povećanje proizvodnih ili uslužnih kapaciteta uvođenjem proizvodnih ili logističkih sistema koji su veoma slični onima koji se već upotrebljavaju;
 - c) promjene u poslovnoj praksi, organizaciji radnog mjesta ili vanjskim odnosima koje se zasnivaju na organizacionim metodama koje privredno društvo već primjenjuje;
 - d) promjene upravljačke strategije;
 - e) spajanja i pripajanja;
 - f) prestanak upotrebe nekog procesa;
 - g) jednostavna kapitalna zamjena ili proširenje;
 - h) promjene nastale isključivo kao posljedica promjene cijena faktora, prilagođavanja, redovne sezone i druge ciklične promjene;
 - i) trgovina novim ili značajno poboljšanim proizvodima;
- 30) „ekosistem“ znači ekosistem kako je definisano u članu 2 tačka 13 Regulative (EU) 2020/852;
- 31) „energetska efikasnost“ označava energetska efikasnost kako je definisano u članu 2 tačka 4 Direktive 2012/27/EU;
- 32) „skladištenje energije“ znači skladištenje energije u elektroenergetskom sistemu, kako je definisano u članu 2 tačka 59 Direktive (EU) 2019/944;
- 33) „postrojenje za skladištenje energije“ znači objekat za skladištenje energije u elektroenergetskom sistemu, kako je definisano u članu 2 tačka 60 Direktive (EU) 2019/944;
- 34) „efikasno daljinsko grijanje i hlađenje“ znači efikasno daljinsko grijanje i hlađenje kako je definisano u članu 2 tačka 41 Direktive 2012/27/EU Evropskog parlamenta i Savjeta;
- 35) „energija iz obnovljivih izvora“ je energija koju proizvode postrojenja koja koriste samo obnovljive izvore energije kako je definisano u članu 2 tačka 1 Direktive (EU) 2018/2001, kao i udio, izražen u kalorijskoj vrijednosti, energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije u hibridnim postrojenjima koja takođe koriste konvencionalne izvore energije i uključuje električnu energiju iz obnovljivih izvora koja se koristi za punjenje sistema za skladištenje koji su povezani iza brojila (ugrađenih zajedno ili kao dodatak postrojenju za obnovljivu energiju), ali isključuje električnu energiju proizvedenu kao rezultat sistema za skladištenje;
- 36) „energetska infrastruktura“²⁷ označava svaku fizičku opremu ili objekat koji se nalazi unutar Unije ili povezuje Uniju sa jednom ili više trećih zemalja i koji spada u sljedeće kategorije:
- a) za električnu energiju:
 - (i) sistemi za prenos i distribuciju, pri čemu „prenos“ znači prenos električne energije na kopnu i na moru međusobno povezanim sistemom vrlo visokog i visokog napona u cilju njene isporuke krajnjim kupcima ili distributerima, ali ne obuhvata snabdijevanje, a „distribucija“ znači prenos električne energije na kopnu i na moru distribucionim sistemima visokog, srednjeg i niskog napona u cilju njene isporuke kupcima, ali ne obuhvata snabdijevanje;
 - (ii) svaka oprema ili postrojenje koje je važno da bi sistemi iz podtačke (I) funkcionisali na zaštićen, siguran i efikasan način, uključujući sisteme zaštite, praćenja i kontrole na svim naponskim nivoima i trafostanice;
 - (iii) potpuno integrisane mrežne komponente kako je definisano u članu 2 tačka 51 Direktive (EU) 2019/944;

²⁷ Projekti koji su izgrađeni za jednog korisnika ili malu grupu korisnika identifikovanih unaprijed (ex ante) i prilagođeni njihovim potrebama („namjenska infrastruktura“) ne kvalifikuju se kao energetska infrastruktura.

- (iv) pametne elektroenergetske mreže, što bi značilo sistemi i komponente koje integrišu informacione i komunikacione tehnologije uz pomoć operativnih digitalnih platformi, kontrolnih sistema i senzorskih tehnologija kako na nivou prenosa tako i na nivou distribucije s ciljem sigurnije, efikasnije i inteligentnije mreže za prenos i distribuciju električne energije, povećanog kapaciteta za integraciju novih oblika proizvodnje, skladištenja i potrošnje i lakšeg uspostavljanja novih poslovnih modela i tržišnih struktura;
 - (v) ošor elektroenergetske mreže, što znači svaka oprema ili postrojenje infrastrukture za prenos ili distribuciju električne energije kako je definisano u podtački (i), koje ima dvostruku funkcionalnost: međusobnu povezanost i prenos ili distribucija energije iz obnovljivih izvora na moru iz odobalnih lokacija za proizvodnju u dvije ili više zemalja. To uključuje i pametne mreže i svu opremu ili postrojenja na moru koja su važna za zaštićen, siguran i efikasan rad, uključujući sisteme zaštite, praćenja i nadzora te potrebne trafostanice ako osiguravaju interoperabilnost tehnologije, uključujući usklađenost sučelja različitih tehnologija;
- b) za gas (prirodni gas, biogas – uključujući biometan – i/ili obnovljivi gas nebiološkog porijekla):
- (i) gasovodi za prenos i distribuciju prirodnog gasa koji su dio mreže, isključujući gasovode pod visokim pritiskom koji se upotrebljavaju za uzvodnu (upstream) distribuciju prirodnog gasa;
 - (ii) podzemni skladišni objekti koji su povezani sa gasovodima pod visokim pritiskom iz tačke (i);
 - (iii) objekti za prihvata, skladištenje, regasifikaciju ili dekompresiju tečnog ili komprimovanog prirodnog gasa;
 - (iv) svaka oprema ili postrojenje koji su neophodni da bi sistem funkcionisao na siguran, bezbjedan i efikasan način ili kako bi se omogućio dvosmjerni kapacitet, uključujući kompresorske stanice;
 - (v) pametne gasne mreže, što znači bilo koja sljedeća oprema ili postrojenje čiji je cilj da omogućiti i olakša integraciju gasova iz obnovljivih izvora i niskougljeničnih gasova (uključujući vodonik ili gasove nebiološkog porijekla) u mrežu: digitalni sistemi i komponente koji integrišu informacione i komunikacione tehnologije, kontrolne sisteme i senzorne tehnologije kako bi omogućili interaktivno i inteligentno praćenje, mjerenje, kontrolu kvaliteta i upravljanje proizvodnjom, prenosom, distribucijom i potrošnjom gasa u okviru gasne mreže. Takođe, pametne mreže mogu uključivati i opremu koja omogućava protoke u suprotnom smjeru, od nivoa distribucije do nivoa prenosa, i povezane neophodne nadogradnje postojeće mreže;
- c) za vodonik²⁸:
- (i) cjevovodi za prenos vodonika pod pritiskom i cjevovodi za lokalnu distribuciju vodonika koji omogućavaju pristup većem broju korisnika mreže na transparentnoj i nediskriminatorskoj osnovi;
 - (ii) objekti za skladištenje, što znači objekti koji se upotrebljavaju za skladištenje vodonika visokog stepena čistoće, uključujući dio terminala za vodonik koji se upotrebljava za skladištenje, ali bez dijela koji se upotrebljava za proizvodnju, i uključujući objekte koji su namijenjeni isključivo operatorima mreže vodonika u vršenju svojih funkcija. Objekti za skladištenje vodonika uključuju podzemna skladišta povezana sa cjevovodima za prenos ili distribuciju vodonika pod visokim pritiskom iz podtačke (i);
 - (iii) postrojenja za isporuku, prihvata, regasifikaciju ili dekompresiju vodonika ili vodonika sadržanog u drugim hemijskim supstancama sa ciljem ubrizgavanja vodonika u mrežu za gas za vodonik;

²⁸Sva oprema i sistemi za vodonik koji su navedeni u podtačkama od (i) do (vi) može biti ili novoizgrađena oprema ili može biti riječ o opremi za prirodni gas prenamijenjenoj u opremu za vodonik („prenamijenjena oprema“) odnosno o kombinaciji tih dviju opcija. Oprema i sistemi za vodonik navedeni u podtačkama od (i) do (vi) koji podliježu pristupu trećih osoba smatraju se energetsom infrastrukturom;

- (iv) terminali, što znači postrojenja za transformaciju tečnog vodonika u gasoviti vodonik za potrebe ubrizgavanja u vodoničnu mrežu. Terminali uključuju pomoćnu opremu i privremeno skladištenje potrebno za proces transformacije i kasnije ubrizgavanje u vodoničnu mrežu, ali ne uključuje nijedan dio terminala za vodonik koji se upotrebljava za skladištenje;
 - (v) interkonektori, što znači vodonična mreža (ili njen dio) koja prelazi granicu između država članica ili se nalazi između države članice i treće zemlje do teritorije države članice ili teritorijalnog mora te države članice;
 - (vi) svaka oprema ili postrojenje potrebno za bezbjedno, sigurno i efikasno funkcionisanje vodoničnog sistema ili za omogućavanje dvosmjernog kapaciteta, uključujući kompresorske stanice;
- d) za ugljen – dioksid²⁹:
- (i) cjevovodi, osim mreža proizvodnih cjevovoda, koji se upotrebljavaju za prenos ugljen – dioksida iz više od jednog izvora, tj. industrijskog postrojenja (uključujući elektrane) koja proizvode ugljen – dioksid sagorjevanjem ili drugim hemijskim reakcijama koje obuhvataju fosilna ili nefosilna jedinjenja koja sadrže ugljen – dioksid za potrebe trajnog geološkog skladištenja ugljen – dioksida u skladu sa članom 3 Direktive 2009/31/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta³⁰ ili u svrhu korišćenja ugljen – dioksida kao sirovine ili za povećanje prinosa bioloških procesa;
 - (ii) postrojenja za likvefakciju i skladištenje ugljen – dioksida u cilju njegovog prevoza ili skladištenja;
 - (iii) infrastruktura u okviru geološke formacije koja se upotrebljava za trajno geološko skladištenje ugljen – dioksida u skladu sa članom 3 Direktive 2009/31/EZ i povezani površinski objekti i postrojenja za ubrizgavanje;
 - (iv) svaka oprema ili postrojenje potrebno za bezbjedno, sigurno i efikasno funkcionisanje predmetnog sistema, uključujući sisteme zaštite, praćenja i kontrole. To može uključivati posebnu mobilnu opremu za prevoz i skladištenje ugljen – dioksida ako ta mobilna oprema odgovara definiciji čistog vozila;
- e) infrastruktura za prenos ili distribuciju toplotne energije u obliku pare, vruće vode ili rashladnih tečnosti od većeg broja proizvođača/korisnika na na osnovu korišćenja energije iz obnovljivih izvora ili otpadne toplote iz industrijskih primjena;
- f) projekti od zajedničkog interesa kako je definisano u tački 4 Regulative (EU) br. 347/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta³¹ i projekti od zajedničkog interesa iz člana 171 Ugovora;
- g) ostale kategorije infrastrukture koja omogućava fizičko ili bežično povezivanje proizvođača i potrošača energije iz obnovljivih izvora ili energije proizvedene bez emisija ugljenika sa više pristupnih i izlaznih tačaka i koja je otvorena za pristup trećim stranama koje nisu povezane sa privrednim društvima koja su vlasnici/ rukovodioci infrastrukture.
- 37) „energetske performanse“ označavaju energetske performanse zgrade kako je definisano u članu 2, tačka 4 Direktive 2010/31/EU;
- 38) „ušteta energije“ znači ušteta energije kako je definisano u članu 2, tačka 5 Direktive 2012/27/EU;

²⁹ Oprema i sistemi za ugljen-dioksid navedeni u podtačkama od (i) do (vi) koji podliježu pristupu trećih osoba smatraju se energetsom infrastrukturom;

³⁰ Direktiva 2009/31/EC Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. aprila 2009. o geološkom skladištenju ugljen-dioksida i izmjeni Direktive Savjeta 85/337/EEC, Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2000/60/EC, 2001/80/ EC, 2004/35/EC, 2006/12/EC, 2008/1/EC i Regulativa (EZ) br. 1013/2006 (OJ L 140, 5.6.2009, str. 114).

³¹Regulativa (EU) br. 347/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta od 17. aprila 2013. o smjernicama za transevropsku energetske infrastrukturu i stavljanju van snage Odluke br. 1364/2006/EZ i izmjenama i dopunama Regulativa (EZ) br. 713/2009, (EZ) br. 714/2009 i (EZ) br. 715/2009 (OJ L 115, 25.4.2013, str. 39).

- 39) „zaštita životne sredine“ označava svaku radnju ili aktivnost osmišljenu da smanji ili spriječi zagađenje, negativne uticaje na životnu sredinu ili drugu štetu nanесenu fizičkom okruženju (uključujući vazduh, vodu i zemljište), ekosistemima ili prirodnim resursima nastalu usljed ljudske aktivnosti, uključujući ublažavanje klimatskih promjena, smanjiti rizik od takve štete, zaštititi i obnoviti biodiverzitet ili dovesti do efikasnijeg korišćenja prirodnih resursa, uključujući mjere uštede energije i korišćenje obnovljivih izvora energije i drugih tehnika za smanjenje emisije gasova staklene bašte i drugih zagađivača, kao i prelazak na modele kružne ekonomije kako bi se smanjila upotreba primarnih materijala i povećala efikasnost. Takođe obuhvata mjere kojima se jača sposobnost prilagođavanja i smanjuje osjetljivost na uticaje klimatskih promjena;
- 40) „porez ili parafiskalna davanja na zaštitu životne sredine“ je porez koji se primjenjuje na posebnu poresku osnovicu, proizvode ili usluge koje imaju jasan negativan efekat na životnu sredinu ili koji za cilj ima oporezivanje određenih djelatnosti, roba ili usluga na način da se troškovi zaštite životne sredine mogu uključiti u njihovu cijenu ili da se proizvođači i potrošači usmjere na djelatnosti koje su prihvatljive za životnu sredinu;
- 41) „plan evaluacije“ znači dokument koji obuhvata jednu ili više šema pomoći i koji sadrži barem sljedeće elemente:
- a) ciljeve koji će se procijeniti;
 - b) pitanja za evaluaciju;
 - c) indikatore rezultata;
 - d) predviđeni metod za sprovođenje evaluacije;
 - e) zahtjeve za prikupljanje podataka;
 - f) predloženo vrijeme za evaluaciju, uključujući datum podnošenja privremenih i konačnih izvještaja o evaluaciji ;
 - g) opis nezavisnog tijela koje će sprovesti evaluaciju ili kriterijume koji će se koristiti za njegov izbor i načine na koje će evaluacija biti javno dostupna;
- 42) „šema proširene odgovornosti proizvođača“ znači šema proširene odgovornosti proizvođača kako je definisano u članu 2 tačka 21 Direktive 2008/98/EZ;
- 43) „proizvođač“ je privredno društvo koje proizvodi električnu energiju u komercijalne svrhe;
- 44) „gas staklene bašte“ označava svaki gas koji doprinosi efektu staklene bašte apsorpcijom infracrvenog zračenja, uključujući ugljen – dioksid, metan, azot – oksid i fluorisane gasove kao što su fluorouglenici;
- 45) „visokoefikasna kogeneracija“ je kogeneracija koja odgovara definiciji visokoefikasne kogeneracije iz člana 2 stav 34 Direktive 2012/27/EU;
- 46) „operater vodonične mreže“ označava fizičko ili pravno lice koje obavlja poslove transporta vodonika mrežom i odgovorno je za rad, njeno održavanje i, ako je potrebno, razvoj vodonične mreže u datoj oblasti i, gdje je primenljivo, razvoj njenih interkonekcija sa drugim vodoničnim mrežama, i za obezbjeđivanje dugoročne sposobnosti sistema da ispuní opravdane zahtjeve za transport vodonika;
- 47) „odstupanje“ znači odstupanje kako je definisano u članu 2 tačka 8 Regulative Komisije (EU) 2017/2195;
- 48) „poravnanje odstupanja“ znači poravnanje odstupanja kako je definisano u članu 2 tačka 9 Regulative Komisije (EU) 2017/2195;
- 49) „period poravnanja odstupanja“ znači period poravnanja odstupanja kako je definisano u članu 2 tačka 15 Regulative (EU) 2019/943;
- 50) „individualna pomoć“ znači *ad hoc* pomoć i dodijeljena pomoć koja se mora prijaviti na osnovu šeme pomoći;

- 51) „šema pomoći zasnovana na mogućnosti prekida“ znači mjera za osiguranje snabdijevanja električnom energijom osmišljena kako bi se obezbijedila stabilna frekvencija u elektroenergetskom sistemu ili riješili kratkoročni problemi u snabdijevanju električnom energijom, između ostalog prekidanjem opterećenja;
- 52) „mikropreduzeće“, znači preduzeće koje ispunjava uslove za mikropreduzeća utvrđene u Preporuci Komisije u vezi sa definicijom mikro, malih i srednjih preduzeća³²;
- 53) „prirodno rješenje“ znači rješenje koje je inspirisano i podržano prirodom, koje je isplativo, istovremeno pruža ekološke, društvene i ekonomske koristi i pomaže u izgradnji otpornosti, i koje donosi sve raznovrsnija prirodna rješenja i rješenja sa prirodnim karakteristikama i procese u gradove, kopnenu i morsku životnu sredinu, kroz lokalno prilagođene, resursno efikasne i sistemske intervencije;
- 54) „mjera za slučaj zagušenja mreže“ znači mjera za sigurnost snabdijevanja električnom energijom koja je osmišljena kako bi se nadoknadio nedostatak na mreži za prenos ili distribuciju električne energije;
- 55) „zagađujuća materija“ znači zagađivač kako je definisano u članu 2 tačka 10 Regulative (EU) 2020/852;
- 56) „zagađivač“ znači zagađivač kako je definisano u Prilogu, tačka 3 Preporuke Savjeta 75/436/Euratom, EZUČ, EEZ³³;
- 57) „zagađenje“ znači zagađenje kako je definisano u članu 3 tačka 2 Direktive 2010/75/EU Evropskog parlamenta i Savjeta³⁴;
- 58) „načelo, zagađivač plaća“ podrazumijeva da troškove mjera koje su usmjerene na zagađenje treba da snosi zagađivač koji prouzrokuje zagađenje;
- 59) „priprema za ponovnu upotrebu“ znači priprema za ponovnu upotrebu kako je definisano u članu 3 tačka 16 Direktive 2008/98/EZ;
- 60) „infrastruktura za punjenje“ znači fiksna ili mobilna infrastruktura kojom se električnom energijom snabdijevaju čista vozila ili čista mobilna oprema za pružanje usluga;
- 61) „povraćaj“ znači povraćaj kako je definisano u članu 3 tačka 15 Direktive 2008/98/EZ;
- 62) „recikliranje“ znači recikliranje kako je definisano u članu 3 tačka 17 Direktive 2008/98/EZ;
- 63) „referentni projekat“ znači primjer projekta koji je reprezentativan za prosječni projekat u kategoriji korisnika koji ispunjavaju uslove za šemu pomoći;
- 64) „infrastruktura za dopunu goriva“ znači fiksna ili mobilna infrastruktura koja omogućava snabdijevanje vodonikom, prirodnim gasom, u gasovitom obliku (komprimovani prirodni gas (KPG)) i u tečnom obliku (tečni prirodni gas (TPG)), biogasom i biogorivom, uključujući napredna biogoriva ili sintetičkim gorivima proizvedenim iz obnovljivih izvora ili energije sa niskim sadržajem ugljenika;
- 65) „sanacija“ znači mjere upravljanja životnom sredinomsa ciljem ponovnog uspostavljanja nivoa funkcionisanja ekosistema na lokacijama sa degradiranim stanjem životne sredine, čiji je cilj obnova i kontinuirano pružanje usluga ekosistema, a ne biodiverzitet i integritet određenog prirodnog ili poluprirodnog referentnog ekosistema;
- 66) „remedijacija“ znači mjere upravljanja životnom sredinom, kao što je uklanjanje ili detoksifikacija zagađujućih materija ili viška hranljivih materija iz tla i vode, koje imaju za cilj uklanjanje izvora degradacije životne sredine;

³² Preporuka Komisije od 6. maja 2003. godine o definiciji mikro, malih i srednjih preduzeća (OJ L 124, 20.5.2003, str. 36).

³³ Preporuka Savjeta od 3. marta 1975. o raspodjeli troškova i djelovanju javnih organa vlasti u vezi sa pitanjima zaštite životne sredine (Sl.list L 194, 25.7.1975, str. 1).

³⁴ Direktiva 2010/75/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 24. novembra 2010. o industrijskim emisijama (integrisano sprečavanje i kontrola zagađenja) (OJ L 334, 17.12.2010, str. 17).

- 67) „električna energija iz obnovljivih izvora“ znači električna energija proizvedena iz obnovljivih izvora, kako je definisano u članu 2 tačka 1 Direktive (EU) 2018/2001;
- 68) „zajednica obnovljive energije“ znači zajednica obnovljive energije kako je definisano u članu 2 tačka 16 Direktive (EU) 2018/2001;
- 69) „obnovljiva energija“ znači energija iz obnovljivih izvora ili obnovljiva energija kako je definisano u članu 2 tačka 1 Direktive (EU) 2018/2001;
- 70) „vodonik iz obnovljivih izvora“ označava vodonik proizveden iz obnovljive energije u skladu sa metodologijama utvrđenim za obnovljiva tečna i gasovita goriva nebiološkog porijekla namijenjena za upotrebu u saobraćaju, u Direktivi (EU) 2018/2001;
- 71) „obnovljiva tečna i gasovita goriva nebiološkog porekla namijenjena upotrebi u saobraćaju“ znači obnovljiva tečna i gasovita goriva nebiološkog porekla namijenjena upotrebi u saobraćaju kako je definisano u članu 2 tačka 36 Direktive (EU) 2018/2001;
- 72) „adekvatnost resursa“ je nivo proizvedenog kapaciteta koji se smatra dovoljnim da se ispuni nivo potražnje u državi članici u bilo kojem datom periodu, na osnovu korišćenja konvencionalnog statističkog indikatora koji koriste organizacije za koje institucije Unije priznaju da imaju ključnu ulogu u stvaranju jedinstvenog tržišta električne energije, kao što je npr. Evropska mreža operatora prenosnih sistema za električnu energiju (ENTSO-E);
- 73) „efikasnost resursa“ znači smanjenje količine ulaznih resursa potrebnih za proizvodnju jedinice proizvodnje ili zamjena primarnih ulaznih resursa sekundarnim;
- 74) „obnova“ znači proces pomoći oporavku ekosistema kao sredstvo za očuvanje biodiverziteta i povećanje otpornosti ekosistema, posebno na klimatske promjene. Obnova ekosistema obuhvata mjere preduzete za poboljšanje stanja ekosistema i ponovno stvaranje ili ponovno uspostavljanje ekosistema u kojem je to stanje izgubljeno i poboljšanje otpornosti ekosistema i prilagođavanje na klimatske promjene;
- 75) „ponovna upotreba“ znači ponovna upotreba kako je definisano u članu 3 tačka 13 Direktive 2008/98/EZ i uključuje svaki postupak kojim se proizvodi ili komponente koji nisu otpad ponovo koriste u druge svrhe osim onih za koje su namijenjeni;
- 76) „malo preduzeće“ znači privredno društvo koje ispunjava uslove utvrđene za mala preduzeća u Preporuci Komisije u vezi sa definicijom mikro, malih i srednjih preduzeća;
- 77) „malo i srednje preduzeće“ (MSP) znači privredno društvo koje ispunjava uslove utvrđene u Preporuci Komisije u vezi sa definicijom mikro, malih i srednjih preduzeća;
- 78) „malo preduzeće srednje tržišne kapitalizacije“ znači privredno društvo koje nije MSP i čiji broj zaposlenih ne prelazi 499, izračunato u skladu sa čl. 3 do 6 Priloga I Regulative Komisije (EU) br. 651/2014³⁵, i čiji godišnji promet ne prelazi 100 miliona EUR ili čiji godišnji bilans ne prelazi 86 miliona EUR. Više subjekata će se smatrati jednim privrednim društvom ako je ispunjen bilo koji od uslova navedenih u članu 3 tačka 3 Priloga I Regulative (EU) br. 651/2014;
- 79) „pametno punjenje“ znači punjenje tokom kojeg se intenzitet električne energije koja se isporučuje bateriji prilagođava u realnom vremenu, na osnovu informacija primljenih putem elektronske komunikacije;
- 80) „spremnost za pametne tehnologije“ znači sposobnost zgrada ili građevinskih jedinica da prilagode svoj rad potrebama korisnika, uključujući optimizaciju energetske efikasnosti i ukupnih performansi, i da prilagode svoj rad kao odgovor na signale iz mreže;

³⁵Regulativa Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. juna 2014. o ocjenjivanju određenih kategorija pomoći usklađenim sa unutarnjim tržištem u primjeni čl. 107 i 108 Ugovora (OJ L 187, 26.6.2014, str. 1).

- 81) „standardna odgovornost za odstupanja“ znači nediskriminatorska odgovornost za odstupanja u svim tehnologijama tako da nijedan proizvođač nije oslobođen te odgovornosti kako je utvrđeno u članu 5 Regulative (EU) 2019/943;
- 82) „početak radova“ znači prva čvrsta obaveza (na primjer, naručivanje opreme ili početak izgradnje) koja čini investiciju nepovratnom. Kupovina zemljišta i pripremni radovi kao što su dobijanje dozvola i sprovođenje preliminarnih studija izvodljivosti ne smatraju se početkom radova. Za preuzimanja, „početak radova“ znači trenutak sticanja sredstava koja su direktno povezana sa stečenom poslovnom jedinicom;
- 83) „strateška rezerva“ znači mehanizam za razvoj kapaciteta u kojem se kapacitet električne energije, kao što je proizvodnja, skladištenje ili upravljanje potrošnjom, čuva van tržišta električne energije i šalje samo u određenim okolnostima;
- 84) „ukupni troškovi vlasništva“ znači ukupni troškovi nabavke i posjedovanja vozila tokom njegovog vijeka trajanja, uključujući troškove nabavke ili lizinga vozila, troškove goriva, troškove održavanja i popravke, troškove osiguranja, finansijske troškove i poreze;
- 85) „operator prenosnog sistema“ (OPS) označava operatora prenosnog sistema kako je definisano u članu 2 tačka 35 Direktive (EU) 2019/944;
- 86) „vozilo“ znači bilo šta od sljedećeg:
- a) drumsko vozilo kategorije M1, M2, N1, M3, N2, N3 ili L;
 - b) unutrašnji ili morski i obalni brod za prevoz putnika ili tereta;
 - c) željeznička vozna sredstva;
 - d) avion;
- 87) „obrada“ znači obrada kako je definisano u članu 3 tačka 14 Direktive 2008/98/EZ;
- 88) „najniži nivo oporezivanja u Uniji“ znači najniži nivo oporezivanja predviđen pravom Unije; za energente i električnu energiju, to znači minimalni nivo oporezivanja utvrđen u Prilogu I Direktive Savjeta 2003/96/EC³⁶;
- 89) „standard Unije“ znači:
- a) obavezni standard Unije kojim se utvrđuju nivoi koje pojedinačna privredna društva moraju da dostignu u pogledu zaštite životne sredine, isključujući standarde ili ciljeve utvrđene na nivou Unije koji su obavezujući za države članice, ali ne i za pojedinačna privredna društva;
 - b) obaveza na osnovu Direktive 2010/75/EU²² da se koriste najbolje dostupne tehnike (NDT) i obezbijedi da nivoi emisija zagađujućih materija nisu viši nego što bi bili uz primjenu najboljih dostupnih tehnika; u slučajevima kada su nivoi emisija povezani sa najboljim dostupnim tehnikama³⁷ utvrđeni u aktima za sprovođenje donijetim na osnovu Direktive 2010/75/EU ili drugih primjenjivih direktiva, ti nivoi će se primjenjivati za svrhe ovih smjernica; ako su ti nivoi i izraženi kao raspon, primjenjivaće se granica postizanja najboljih dostupnih tehnika za predmetno privredno društvo;
- 90) „otpad“ znači otpad kako je definisano u članu 3 tačka 1 Direktive 2008/98/EZ;
- 91) „otpadna toplota“ znači otpadna toplota kako je definisano u članu 2 tačka 9 Direktive (EU) 2018/2001.

³⁶Direktiva Savjeta 2003/96/EZ od 27. oktobra 2003. o restrukturiranju sistema Zajednice za oporezivanje energenata i električne energije (OJ L 283, 31.10.2003, str. 51).

³⁷To može uključivati povezane nivoe emisija, povezane nivoe energetske efikasnosti ili povezane niveoeфикаsnosti u zaštiti životne sredine.

3. OCJENA USKLAĐENOSTI NA OSNOVU ČLANA 107 STAV 3 TAČKA (C) UGOVORA

20. U skladu sa članom 107 stav 3 tačka (c) Ugovora u ovim Smjernicama su utvrđeni kriterijumi usklađenosti mjera pomoći za zaštitu životne sredine, uključujući zaštitu klime, i energetske ciljeve, koji podliježu obavezi prijavljivanja u skladu sa članom 108 stav 3 Ugovora.
21. Na osnovu člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora, Komisija može smatrati da je pomoć za olakšavanje razvoja određenih privrednih djelatnosti u Uniji (pozitivni uslov) usklađena sa unutrašnjim tržištem ako takva pomoć ne utiče negativno na tržišne uslove u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu (negativni uslov).
22. Prilikom procjene da li se zaštita životne sredine i energetska pomoć mogu smatrati usklađenim sa unutrašnjim tržištem prema članu 107 stav 3 tačka (c) Ugovora, Komisija će analizirati sljedeće aspekte:
 - a) što se tiče prvog (pozitivnog) uslova da pomoć olakšava razvoj privredne djelatnosti:
 - (i) identifikaciju privredne djelatnosti koju mjera olakšava, njenih pozitivnih efekata na društvo u cjelini i, gdje je primjenjivo, njenog značaja za određene politike Unije (vidjeti odjeljak 3.1.1);
 - (ii) podsticajni efekat pomoći (vidjeti odjeljak 3.1.2);
 - (iii) odsustvo povrede bilo koje relevantne odredbe prava Unije (vidjeti odjeljak 3.1.3).
 - b) kad je riječ o drugom (negativnom) uslovu da pomoć ne utiče neopravdano na tržišne uslove u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu:
 - (i) potreba za državnom intervencijom (vidjeti odjeljak 3.2.1.1);
 - (ii) prikladnost pomoći (vidjeti odjeljak 3.2.1.2);
 - (iii) proporcionalnost pomoći (pomoć ograničena na minimum neophodan za postizanje svog cilja) uključujući kumulaciju (vidjeti odjeljak 3.2.1.3);
 - (iv) transparentnost pomoći (vidjeti odjeljak 3.2.1.4);
 - (v) izbjegavanje neopravdanih negativnih efekata pomoći na konkurenciju i trgovinu (vidjeti odjeljak 3.2.2);
 - (vi) odmjeravanje pozitivnih i negativnih efekata pomoći (vidjeti odjeljak 3.3)

3.1. Pozitivni uslov: pomoć mora olakšavati razvoj privredne djelatnosti

3.1.1. Identifikacija privredne djelatnosti koju mjera olakšava, njenih pozitivnih efekata na društvo u cjelini, i gdje je primjenjivo, njene važnosti za specifične politike Unije

23. Prilikom prijavljivanja pomoći, države članice moraju da identifikuju privredne djelatnosti koje će pomoć olakšati i način na koji se pomaže razvoj tih djelatnosti.
24. Pomoć za sprečavanje ili smanjenje negativnih efekata privrednih djelatnosti na klimu ili životnu sredinu može olakšati razvoj privrednih djelatnosti povećanjem održivosti predmetne privredne djelatnosti. Pomoć takođe može da obezbijedi da se djelatnosti u budućnosti bez stvaranja neproporcionalne štete za životnu sredinu i podržavanjem razvoja novih privrednih djelatnosti i usluga (podrška razvoju tzv. „zelene ekonomije”).
25. Države članice takođe moraju da opišu hoće li i kako pomoć doprinijeti postizanju ciljeva klimatske politike, politike zaštite životne sredine i energetske politike Unije i, konkretnije, očekivane koristi od pomoći u smislu njenog materijalnog doprinosa zaštiti životne sredine, uključujući ublažavanje klimatskih promjena, ili efikasnom funkcionisanju unutrašnjeg energetskog tržišta.

3.1.2. Podsticajni efekat

26. Može se smatrati da pomoć olakšava privrednu djelatnost samo ako ima podsticajni efekat. Podsticajni efekat je prisutan kada pomoć podstiče korisnika da promijeni svoje ponašanje odnosno da se uključi u dodatnu privrednu djelatnost ili privrednu djelatnost koja je prihvatljivija za životnu sredinu, a koju bez pomoći ne bi obavljao ili bi je obavljao na ograničen ili drugačiji način.
27. Pomoć ne smije da finansira troškove djelatnosti koju bi korisnik pomoći na bilo koji način obavljao i ne smije da nadoknađuje uobičajeni poslovni rizik privredne djelatnosti.³⁸
28. Dokazivanje efekta podsticaja podrazumijeva identifikaciju stvarnog scenarija i hipotetičkog scenarija bez pomoći³⁹. Komisija će to ispitati na osnovu mjerenja iz odjeljka 3.2.1.3.
29. Komisija smatra da pomoć nema podsticajni efekat na korisnika u slučajevima kada je početak radova na projektu ili djelatnosti započet prije nego što je korisnik domaćim organima vlasti podnio pisani zahtjev za dodjelu pomoći. U slučaju da korisnik počne da sprovodi projekat prije nego što podnese zahtjev za pomoć, svaka pomoć dodijeljena za taj projekat se, u principu, neće smatrati usklađenom sa unutarnjim tržištem.
30. Zahtjev za pomoć može imati različite oblike, uključujući na primjer ponudu u konkurentnom postupku prikupljanja ponuda. Svaki zahtjev mora da sadrži barem ime podnosioca prijave, opis projekta ili djelatnosti, uključujući njihovu lokaciju i iznos pomoći koja je potrebna za njihovo sprovođenje.
31. U određenim izuzetnim slučajevima, pomoć može da ima podsticajni efekat čak i za projekte koji su započeti prije podnošenja zahtjeva za pomoć. Posebno se smatra da pomoć ima podsticajni efekat u sljedećim situacijama:
 - a) ako se pomoć dodjeljuje automatski u skladu sa objektivnim i nediskriminatornim kriterijumima i bez dalje primjene diskrecionog prava države članice, a mjera je donesena i stupila je na snagu prije početka rada na projektu ili djelatnosti kojoj je dodijeljena pomoć, osim u slučaju šema koji su nasljednici poreskih programa ako je djelatnost bila obuhvaćena prethodnim šemama u vidu poreskih olakšica;
 - b) ako su domaći organi vlasti prije početka radova objavili obavještenje o svojoj namjeri da uvedu predloženu mjeru pomoći pod uslovom da Komisija odobri mjeru u skladu sa članom 108 stav 3 Ugovora. To obavještenje mora biti dostupno na javnim internet stranicama ili drugim javno dostupnim medijima sa relativno širokim i jednostavnim pristupom i u njoj se mora jasno navesti vrsta projekata koje država članica predlaže kao opravdane i trenutak od kojeg država članica namjerava da takve projekte smatra opravdanim. Predložena opravdanost ne smije biti neumjereno ograničena. Korisnik prije početka radova mora obavijestiti davaoca pomoći da se predložena mjera pomoći smatra uslovom za donošenje odluka o ulaganju. Ako se država članica oslanja na takvo obavještenje kako bi dokazala podsticajni efekat, u okviru svoje prijave državne pomoći mora da dostavi kopiju obavještenja i link ka internet stranici na kojima je objavljena, odnosno odgovarajući dokaz o njenoj dostupnosti za javnost;
 - c) u slučaju operativne pomoći koja je dodijeljena postojećim postrojenjima za ekološki prihvatljivu proizvodnju ako ne postoji „početak radova” jer nema značajnih novih ulaganja. U ovim slučajevima se podsticajni efekat može dokazati promjenom u radu postrojenja na način koji je prihvatljiv za životnu sredinu, umjesto prelaska na alternativni jeftiniji način rada koji je manje ekološki prihvatljiv.

³⁸Vidjeti presudu Suda od 13. juna 2013, HGA i drugi/Komisija, C-630/11 P do C-633/11 P, ECLI:EU:C:2013:387, tačka 104.

³⁹Taj scenario mora biti vjerodostojan, originalan i povezan sa faktorima donošenja odluka koji su preovladali u trenutku kad korisnik pomoći donosi odluku o projektu. Države članice su pozvane da se oslanjaju na zvanična dokumenta odbora, procjene rizika, finansijske izvještaje, interne poslovne planove, stručna mišljenja i druge studije u vezi sa projektom koji se ocjenjuje. Za dokazivanje efekta podsticaja državama članicama mogu pomoći dokumenti koji sadrže informacije o predviđenoj potražnji, predviđenim troškovima i finansijskim predviđanjima, dokumenti koji se dostavljaju investicionom odboru u kojima se razrađuju različiti scenariji ulaganja/operacija ili dokumenti koji se dostavljaju finansijskim institucijama. Ti dokumenti moraju biti istovremeni sa periodom u kojem se donosila odluka o ulaganju/operaciji.

32. Komisija smatra da pomoć dodijeljena za pokrivanje troškova prilagođavanja budućim standardima Unije, u principu, nema podsticajni efekat. Po pravilu, samo pomoć koja omogućava prevazilaženje standarda Unije može imati podsticajni efekat. Međutim, slučajevima kada je relevantni standard već donijet, ali još nije na snazi, pomoć može imati podsticajni efekat ako se njome podstiče realizacija ulaganja i završi najmanje 18 mjeseci prije nego što standard stupi na snagu, osim ako je u odjeljcima od 4.1. do 4.13 drugačije navedeno. Kako se države članice ne bi obeshrabrile da uspostave obavezne nacionalne standarde koje su stroži ili ambiciozniji od odgovarajućih standarda Unije, mjere pomoći mogu imati podsticajni efekat bez obzira na prisustvo takvih domaćih standarda. Isto važi i za pomoć koja se dodjeljuje kad postoje obvezni domaći standardi koji su donešeni u nedostatku standarda Unije.

3.1.3. *Nepostojanje povrede bilo koje relevantne odredbe prava Unije*

33. Ako djelatnost koja se podržava, ili mjera pomoći ili s njom povezani uslovi, uključujući način njenog finansiranja kada je sastavni dio mjere, dovode do kršenja relevantnog prava Unije, pomoć se ne može proglasiti usklađenom sa unutrašnjim tržištem. Ovo može biti slučaj, na primjer, kada pomoć podliježe odredbama kojima se direktno ili indirektno uslovljava porijeklo proizvoda ili opreme, kao što su zahtjevi da korisnik kupuje domaće proizvode.

3.2. *Negativan uslov: mjera pomoći ne smije neopravdano da utiče na uslove trgovine u mjeri koja je suprotna opštem interesu*

3.2.1. *Smanjivanje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru*

3.2.1.1. *Neophodnost pomoći*

34. Predložena mjera državne pomoći mora biti usmjerena na situaciju u kojoj može da dovede do značajnog razvoja koji tržište ne može ostvariti samo, na primjer otklanjanjem tržišnih nedostataka u vezi sa projektima ili djelatnostima za koje se pomoć dodjeljuje. Iako je opšteprihvaćeno da konkurentna tržišta obično dovode do efikasnih rezultata u smislu razvoja privrednih djelatnosti, cijena, proizvodnje i korišćenja resursa, u slučaju tržišnih nedostataka, javna intervencija u vidu državne pomoći može poboljšati efikasno funkcionisanje tržišta i na taj način doprinijeti razvoju privredne djelatnosti u mjeri u kojoj tržište ne uspije samostalno da postigne efikasan rezultat. Država članica treba da identifikuje tržišne nedostatke koji sprečavaju postizanje zadovoljavajućeg nivoa zaštite životne sredine ili efikasno unutrašnje energetske tržište. Glavni tržišni nedostaci u vezi sa zaštitom životne sredine i energijom koji mogu spriječiti optimalan ishod i dovesti do neefikasnog ishoda su:

- a) negativni spoljni efekti: najčešći su za mjere pomoći za zaštitu životne sredine i pojavljuju se kad zagađenju nije određena ispravna cijena, tj. kada predmetno privredno društvo ne snosi sve troškove zagađenja. U tom slučaju privredna društva koja djeluju u sopstvenom interesu nemaju dovoljno podsticaja da uzmu u obzir negativne spoljne efekte koji proizilaze iz njihove privredne djelatnosti niti prilikom donošenja odluka o određenoj tehnologiji proizvodnje niti prilikom donošenja odluka o nivou proizvodnje. Drugim riječima, troškovi proizvodnje koje snosi privredno društvo manji su od troškova koje snosi društvo. Stoga privredna društva obično nemaju dovoljno podsticaja da smanje nivo zagađenja koji prouzrokuju ili da preduzmu pojedinačne mjere za zaštitu životne sredine;
- b) pozitivni spoljni efekti: činjenica da će osim investitora dio koristi od ulaganja imati i učesnici na tržištu dovešće do nedovoljnih ulaganja privrednih društava. Pozitivni spoljni efekti mogu da se pojave, na primjer, u slučaju ulaganja u eko-inovacije, stabilnost sistema, nove i inovativne obnovljive tehnologije i inovativne mjere za prilagođavanje potražnji ili u slučaju energetskih infrastruktura ili mjera sigurnosti snabdijevanja električnom energijom od kojih imaju koristi mnoge države članice ili veći broj potrošača.
- c) asimetrične informacije: obično se pojavljuju na tržištima na kojima postoji nepodudarnost između informacija dostupnih jednoj strani tržišta i informacija dostupnih drugoj strani tržišta. To bi, na primjer, moglo da se pojavi kada spoljni finansijski investitori nemaju sve informacije o vjerovatnim prinosima i

rizicima projekta. Mogu se pojaviti i kod saradnje u oblasti prekogranične infrastrukture kada jedna strana ima manje informacija u odnosu na drugu stranu. Iako rizik ili nesigurnost sami po sebi ne dovode do tržišnog nedostatka, problem asimetričnih informacija povezan je sa stepenom takvog rizika i nesigurnosti. I jedno i drugo obično su veći za ulaganja u zaštitu životne sredine sa tipično dužim periodom amortizacije. To bi moglo da poveća usmjerenost na kratkoročna ulaganja koja bi mogli da otežaju finansijski uslovi za takva ulaganja, naročito za MSP;

- d) nedostaci u koordinaciji: mogu spriječiti razvoj projekta ili njegovo efikasno osmišljavanje zbog različitih interesa i motivacija investitora (tzv. podijeljene motivacije), troškova ugovaranja, nesigurnosti ishoda saradnje i mrežnih efekata, npr. neprekidno snabdijevanje električnom energijom. Mogu se na primjer pojaviti u odnosu između vlasnika zgrade i zakupca u pogledu primjene energetski efikasnih rješenja. Probleme u koordinaciji mogu dodatno pogoršavaju problemi sa informacijama, a naročito oni koji se odnose na asimetrične informacije. Problemi u koordinaciji mogu proisteci i iz potrebe da se dostigne određena kritična masa prije nego što postane komercijalno privlačno pokrenuti projekt koji bi mogao da predstavlja posebno važan aspekt u (prekograničnim) infrastrukturnim projektima.
- 35. Samo postojanje tržišnih nedostataka u određenom kontekstu nije dovoljno opravdanje za intervenciju države. Naročito mogu da budu već utvrđene druge politike i mjere radi rješavanja nekih utvrđenih tržišnih nedostataka. Primjeri za to su sektorski propisi, obavezni standardi u pogledu zagađenja, mehanizmi utvrđivanja cijena kao što su sistem Unije za trgovanje emisijama (ETS) i porezi na ugljenik. Dodatne mjere, uključujući državnu pomoć, mogu biti usmjerene samo na preostali tržišni nedostatak, tj. tržišni nedostatak koji se ne rješava tim drugim politikama i mjerama. Važno je i pokazati na koji način se državnom pomoći jačaju druge utvrđene politike i mjere kojima je cilj da uklone isti tržišni nedostatak. Stoga je opravdanost potrebe za državnom pomoći manja ako je u suprotnosti sa drugim politikama koje su usmjerene na isti tržišni nedostatak.
 - 36. Komisija će smatrati da je pomoć potrebna ako država članica dokaže da je pomoć efikasno usmjerena na preostali tržišni nedostatak, uzimajući u obzir i sve druge politike i mjere koje su već na snazi radi ispravljanja nekih od utvrđenih tržišnih nedostataka.
 - 37. Kada se državna pomoć dodjeljuje za projekte ili aktivnosti koji su, u pogledu svog tehnološkog sadržaja, nivoa rizika i veličine, slični onima koji se već sprovode u Uniji pod tržišnim uslovima, Komisija će, u principu, pretpostaviti da nema tržišnog nedostatka i zahtijevaće dodatne dokaze da se pokaže potreba za državnom pomoći.
 - 38. Da bi pokazala neophodnost pomoći, država članica mora pokazati da projekat, ili u slučaju šema, referentni projekat, ne bi bio sproveden bez pomoći. Komisija će to ocijeniti na osnovu mjerenja iz odjeljka 3.2.1.3 ili specifične analize zasnovane na dokazima koju je podnela država članica i kojom se dokazuje neophodnost pomoći.

3.2.1.2. Primjerenost

- 39. Predložena mjera pomoći mora da bude odgovarajući instrument politike za postizanje predmetnog cilja pomoći, to jest ne smije da postoji instrument politike i pomoći koji manje narušava tržišnu konkurenciju, a kojim se mogu ostvariti isti rezultati.

3.2.1.2.1. Primjerenost u pogledu drugih instrumenata politike

- 40. Državna pomoć nije jedini instrument politike dostupan državama članicama za podsticanje viših nivoa zaštite životne sredine ili za obezbjeđivanje efikasnog unutrašnjeg energetskog tržišta. Na raspolaganju su i drugi, primjereniji instrumenti, kao što su tržišni instrumenti ili mjere koji se zasnivaju na potražnji, a uključuju

propise, usklađenost sa principom „energetska efikasnost na prvom mjestu”⁴⁰, javne nabavke ili standardizaciju, kao i povećanje finansiranja javne infrastrukture i opšte fiskalne mjere. Meki instrumenti, kao što su dobrovoljne eko-oznake i širenje tehnologija prihvatljivih za životnu sredinu, isto tako mogu da imaju važnu ulogu u ostvarivanju višeg nivoa zaštite životne sredine⁴¹.

41. Različite mjere za otklanjanje istog tržišnog nedostatka mogu uzajamno da djeluju suprotno. To je slučaj ako je uspostavljen poseban efikasan mehanizam koji se zasniva na tržištu koji je namijenjen rješavanju isključivo problema spoljnih efekata, kao što je na primjer Evropski sistem trgovine emisijama gasova sa efektom staklene bašte (EU ETS). Dodatna mjera podrške za rješavanje istog tržišnog nedostatka mogla bi da naruši efikasnost mehanizma koji se zasniva na tržištu. Stoga, kada šema pomoći ima za cilj rješavanje preostalih tržišnih nedostataka, šema pomoći mora biti osmišljena na takav način da ne ugrožava efikasnost mehanizma koji se zasniva na tržištu.
42. Poštovanjem načela „zagađivač plaća” u propisima o zaštiti životne sredine u načelu se obezbjeđuje otklanjanje tržišnog nedostatka povezanog sa negativnim spoljnim efektima. Stoga državna pomoć nije odgovarajući instrument i ne može se dodijeliti ukoliko se korisnik pomoći može smatrati odgovornim za zagađenje u skladu sa postojećim pravom Unije ili domaćim pravom.

3.2.1.2.2. Primjerenost u odnosu na druge instrumente pomoći

43. Državna pomoć za zaštitu životne sredine i energiju može se dodijeliti u različitim oblicima. Međutim, država članica trebalo bi da obezbijedi da se pomoć dodjeljuje u obliku koji će vjerovatno prouzrokovati najmanje narušavanje trgovine i konkurencije.
44. U tom pogledu, država članica mora da dokaže zašto su drugi potencijalno manje narušavajući oblici pomoći kao što su otplativi avansi u odnosu na direktna bespovratna sredstva; poreski krediti u odnosu na smanjenje poreza; oblici pomoći koji se zasnivaju na finansijskim instrumentima, kao što su dužnički instrumenti u odnosu na instrumente vlasničkog kapitala, uključujući, na primjer, zajmove sa niskim kamatama ili subvencionisane kamatne stope, državne garancije ili alternativni oblici dodjeljivanja kapitala pod povoljnim uslovima.
45. Izbor instrumenta pomoći trebalo bi da bude u skladu sa tržišnim nedostatkom koji mjera pomoći ima za cilj da riješi. Otplativi avansi, naročito kada su stvarni prihodi nesigurni, na primjer u slučaju mjera uštede energije, može da predstavlja odgovarajući instrument.
46. Država članica mora da dokaže da su pomoć i njen oblik primjereni za ostvarivanje cilja mjere na koji je pomoć usmjerena.

⁴⁰U skladu sa tim principom, države članice prilikom planiranja i donošenja politika i odluka o ulaganju u području energije, treba da, u najvećoj mogućoj mjeri vode računa o alternativnim isplativim mjerama energetske efikasnosti kako bi potražnju za energijom i snabdijevanje energijom učinile efikasnijim, a posebno uz pomoć isplativo efikasne uštede energije u krajnjoj potrošnji, inicijativa za upravljanje potražnjom i efikasniju konverziju, prenos i distribuciju energije, a da se i dalje ostvaruju ciljevi tih odluka. Vidjeti Regulativu (EU) 2018/1999 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2018. o upravljanju energetskom unijom i klimatskim akcijama, o izmjenama i dopunama regulativa (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Evropskog parlamenta i Savjeta, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Evropskog parlamenta i Savjeta, direktiva Savjeta 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 i stavljanja van snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta (OJ L 328, 21.12.2018, str.1).

⁴¹ Upotreba ekoloških oznaka i deklaracija na proizvodima može biti još jedan način na koji se potrošačima/korisnicima omogućava da donose informisane odluke o kupovini i povećava potražnja za ekološki prihvatljivim proizvodima. Ako su dobro osmišljene, prepoznatljive, razumljive, pouzdane i ako ih relevantni potrošači opažaju, pouzdane ekološke oznake i istinite tvrdnje o zaštiti životne sredine mogu biti moćan alat za usmjeravanje i oblikovanje ponašanja (potrošača) prema ekološki prihvatljivim izborima. Korišćenje pouzdanog sistema označavanja/sertifikacije sa jasnim kriterijumima koji podliježe spoljnoj provjeri (od treće strane) biće jedan od najefikasnijih načina na koji firme mogu potrošačima i zainteresovanim stranama pokazati da ispunjavaju visoke standarde zaštite životne sredine. U tom kontekstu Komisija ne uključuje posebna pravila o pomoći za dizajniranje i proizvodnju proizvoda prihvatljivih za zaštitu životne sredine u područje primjene ovih smjernica.

3.2.1.3. Proporcionalnost

47. Pomoć se smatra proporcionalnom ako je iznos pomoći po korisniku ograničen na minimum potreban za izvođenje projekta ili obavljanje djelatnosti kojima se pruža pomoć.
48. Kao opšti princip, pomoć će se smatrati ograničenom na najmanju potrebnu za sprovođenje projekta ili obavljanje djelatnosti kojoj je dodijeljena pomoć ako odgovara neto dodatnim troškovima („manjak finansijskih sredstava”) potrebnim za ostvarivanje cilja mjere pomoći u poređenju sa obrnutim hipotetičkim scenarijem bez pomoći. Neto dodatni troškovi utvrđuju se na osnovu razlike između ekonomskih koristi i troškova (uključujući ulaganje i poslovanje) projekta kojem je dodijeljena pomoć i koristi i troškova alternativnog projekta ulaganja koji bi korisnik pomoći pouzdano sproveo ako ne bi primilo pomoć.
49. Detaljna ocjena neto dodatnog troška neće biti potrebna ako se iznosi pomoći određuju u konkurentnom postupku nadmetanja, jer iz njega proizlazi pouzdana procjena minimalne pomoći koju traže potencijalni korisnici⁴². Stoga Komisija smatra da je proporcionalnost pomoći obezbijeđena ako su ispunjeni sljedeći kriterijumi:
- a) proces nadmetanja je konkurentan, odnosno: otvoren je, jasan, transparentan i nediskriminatorski, zasnovan na objektivnim kriterijumima, definisanim prethodno (*ex ante*) u skladu sa ciljem mjere i svođenjem strateškog rizika dostavljanja ponuda na najnižu moguću mjeru;
 - b) kriterijumi su objavljeni dovoljno rano prije roka za podnošenje prijava da bi se omogućila efektivna konkurencija⁴³;
 - c) obračun ili količina koji se odnose na konkurentni postupak su obavezujuće ograničenje u smislu da se može očekivati da neće svi ponuđači dobiti pomoć, da je očekivani broj ponuđača dovoljan da osigura efikasnu konkurenciju, i da se konkurentni postupci sa premalim brojem ponuda tokom sprovođenja programa ili, ako to nije moguće, čim je to primjereno ispravljaju kako bi se ponovno uspostavilo efikasna tržišna konkurencija u budućim konkurentnim postupcima;
 - d) izbegavaju se naknadna (*ex post*) prilagođavanja ishoda konkurentnog postupka (kao što su naknadni pregovori o rezultatima ponude ili racioniranje) jer mogu ugroziti efikasnost ishoda postupka.
50. Kriterijumi za izbor koji se koriste za rangiranje ponuda i, u krajnjoj liniji, za dodjelu pomoći u okviru konkurentnog postupka trebalo bi po pravilu da stave doprinos glavnim ciljevima mjere u direktnu ili indirektnu vezu sa iznosom pomoći koji je zatražio podnosilac zahtjeva. To se na primjer može izraziti u obliku pomoći po jedinici zaštite životne sredine ili pomoći po jedinici energije⁴⁴. Takođe se mogu uključiti i drugi kriterijumi odabira koji nisu direktno ili indirektno povezani sa glavnim ciljevima mjere. U takvim slučajevima ovi drugi kriterijumi ne smiju činiti više od 30 % pondera svih kriterijuma za izbor. Država članica mora da navede razloge za predloženi pristup i osigura da je on primjeren cilju koji se želi postići.

⁴²Međutim, u slučaju da postoji mogućnost „ponude sa nultim subvencijama”, države članice treba da objasne kako će se obezbijediti proporcionalnost. Ponude sa nultim subvencijama mogu nastati na primjer zato što se predviđa da će tržišni prihodi rasti tokom vremena i/ili zato što uspješni ponuđači dobijaju ustupke ili druge beneficije, ali i zaštitu cijena. Treba izbjegavati najniže ili gornje granice cijena koje ograničavaju postupak konkurencije i ugrožavaju proporcionalnost, čak i ako su jednake nuli.

⁴³ Obično je dovoljno šest nedjelja. Za posebno složene ili nove postupke taj period će možda morati da bude duži. U opravdanim slučajevima, na primjer u slučaju jednostavnih ili redovnih/ponovljenih postupaka, može biti primjeren kraći period.

⁴⁴Prilikom ocjene jedinica zaštite životne sredine, države članice mogu, na primjer, da razviju metodologiju koja uzima u obzir emisije ili druge oblike zagađenja u različitim fazama privredne djelatnosti za koju se dodjeljuje pomoć, trajanje realizacije projekta ili troškove integracije sistema. Prilikom analize doprinosa glavnim ciljevima u odnosu na zatraženi iznos pomoći, države članice mogu, na primjer, da odmjere različite objektivne kriterijume i na osnovu iznosa pomoći po jedinici ponderisanog prosjeka objektivnih kriterijuma ili među ograničenim rasponom ponuda sa najnižim iznosom pomoći po jedinici objektivnih kriterijuma odabrati projekte sa najvećim brojem bodova na osnovu objektivnih kriterijuma. Parametri svakog takvog pristupa moraju se prilagoditi kako bi se osiguralo da tenderski postupak ostane nediskriminatorski i stvarno konkurentan i da odražava ekonomsku vrijednost.

51. Ako se pomoć ne dodjeljuje u okviru konkurentnog postupka, neto dodatni trošak mora se utvrditi upoređivanjem profitabilnosti stvarnog i obrnutog, hipotetičkog scenarija. Kako bi se utvrdio nedostatak finansijskih sredstava u takvim slučajevima, za stvarni scenario i vjerodostojan obrnuti hipotetički scenario država članica mora dostaviti mjerenje svih glavnih troškova i prihoda, procijenjeni ponderisani prosječni trošak kapitala (WACC) korisnika za diskontovanje budućih novčanih tokova i neto sadašnju vrijednost (NPV) za stvarni i hipotetički scenario tokom trajanja projekta. Komisija će provjeriti je li taj hipotetički scenario realističan⁴⁵. Država članica mora navesti razloge za pretpostavke na kojima se temelji svaki aspekt mjerenja i objasniti i obrazložiti sve primijenjene metodologije. Uobičajeni neto dodatni trošak može se procijeniti kao razlika između neto sadašnje vrijednosti za stvarni scenario i za hipotetički scenario tokom trajanja referentnog projekta.
52. Hipotetički scenario može se sastojati u tome da korisnik ne obavlja djelatnost ili ne sprovodi ulaganje, odnosno da nastavlja poslovanje bez promjena. Ako dokazi potvrđuju da je ovo najvjerojatniji hipotetički scenario, neto dodatni trošak može se približno odrediti na osnovu neto sadašnje vrijednosti projekta u stvarnom scenariju bez pomoći tokom trajanja projekta (čime se implicitno pretpostavlja da je neto sadašnja vrijednost hipotetičkog scenarija jednaka nuli)⁴⁶. To se posebno može odnositi na infrastrukturne projekte.
53. Za slučajeve individualne pomoći i šeme namijenjene vrlo ograničenom broju korisnika obračuni i predviđanja iz tačke 51 treba da budu predstavljene na nivou detaljnog poslovnog plana projekta, a za šeme pomoći na osnovu jedne ili više referentnih projekata. Slično, ako se primjenjuje tačka 52, prateći dokazi moraju biti predstavljeni na nivou detaljnog poslovnog plana projekta, a za šeme pomoći na osnovu jednog ili više referentnih projekata.
54. U određenim okolnostima, može biti teško u potpunosti utvrditi koristi i troškove za korisnika, i stoga izmjeriti neto sadašnju vrijednost u stvarnim i hipotetičkim scenarijima. U tim slučajevima mogu se primijeniti alternativni pristupi, kako je detaljno opisano u poglavlju 4 za posebne vrste pomoći. U tim slučajevima, pomoć se može smatrati proporcionalnom ako njen iznos ne prelazi maksimalni intenzitet pomoći.
55. Ako se ne primjenjuje konkurentni tenderski postupak, a buduća kretanja troškova i prihoda uključuju visok stepen neizvjesnosti i postoji jaka asimetrija informacija, od države članice može se zahtijevati da uvede modele kompenzacije koji nisu u potpunosti *ex ante*. Umjesto toga, ti će modeli biti kombinacija *ex ante* i *ex post* modela ili će se njima uvesti *ex post* mehanizmi za povrat prekomjernih sredstava odnosno mehanizmi praćenja troškova, pri čemu se zadržavaju podsticaji za korisnike kako bi vremenom smanjili svoje troškove i razvili svoje poslovanje na efikasniji način.

3.2.1.3.1. Kumulacija pomoći

56. Pomoć se može dodijeliti istovremeno na osnovu više šema pomoći ili kumulirati sa *ad hoc* ili *de minimis* pomoći za iste opravdane troškove, pod uslovom da ukupni iznos državne pomoći za djelatnost ili projekat ne dovede do prekomjerne naknade ili ne prelazi granice utvrđene gornjim granicama pomoći koje su dozvoljene u skladu sa ovim smjernicama. Ako država članica dozvoli da se pomoć u okviru jedne mjere kumulira sa pomoći u okviru drugih mjera, onda mora da navede, za svaku mjeru, metod koji se koristi za obezbjeđivanje usklađenosti sa uslovima navedenim u ovoj tački.
57. Finansijska sredstva Unije kojima se upravlja na centralnom nivou, a koja nisu direktno ili indirektno pod kontrolom države članice ne predstavljaju državnu pomoć. Kada se takva finansijska sredstva Unije kombinuju

⁴⁵Hipotetički scenario u kojem se kao alternativni scenario ulaganja/djelovanja predlaže dugoročni nastavak postojećih ekološki neodrživih djelatnosti neće se smatrati realističnim.

⁴⁶Ako alternativni projekat ne postoji, Komisija će provjeriti da iznos pomoći ne prelazi minimalni iznos koji je neophodan da bi projekat kojem je dodijeljena pomoć bio dovoljno profitabilan, na primjer tako što će se omogućiti postizanje interne stope prinosa koja odgovara određenoj referentnoj vrijednosti ili zahtijevanoj stopi sektora ili kompanije. U tu svrhu se takođe mogu upotrijebiti i uobičajene stope povrata koje korisnik zahtijeva u okviru drugih sličnih projekata ulaganja, njegov trošak kapitala u cjelini ili vrijednosti prinosa koje se obično bilježe u predmetnoj industriji. Svi relevantni očekivani troškovi i koristi moraju se uzeti u obzir za vrijeme cjelokupnog trajanja projekta.

sa državnom pomoći, mora se obezbijediti da ukupan iznos javnog finansiranja dodijeljenog u odnosu na iste prihvatljive troškove ne dovede do prekomjerene kompenzacije.

58. Kako bi se smanjili negativni efekti tako što će se konkurentima osigurati pristup relevantnim informacijama o podržanim djelatnostima, predmetna država članica mora osigurati da se na modulu Komisije za transparentnu dodjelu⁴⁷ ili na sveobuhvatnoj internet stranici o državnoj pomoći na državnom ili regionalnom nivou objavi sljedeće:
- a) puni tekst odluke o dodjeli odobrene šeme pomoći ili individualne pomoći, kao i njene odredbe o sprovođenju, ili link na taj tekst;
 - b) informacije o svakoj pojedinačnoj pomoći koja je dodijeljena *ad hoc* ili u okviru šeme pomoći koja je odobrena na osnovu ovih Smjernica i koja prelazi 100 000 EUR⁴⁸.
59. Države članice moraju da organizuju svoje sveobuhvatne internet stranice o državnoj pomoći, na kojima se objavljuju zahtijevane informacije iz ovog odjeljka, na način koji omogućava jednostavan pristup informacijama. Informacije se moraju objaviti u obliku tabele podataka koja nije zaštićena autorskim pravima, koja omogućava efikasno pretraživanje, izdvajanje, preuzimanje i jednostavno dijeljenje podataka na internetu, na primjer u CSV ili XML formatu. Javnost mora imati neograničen pristup internet stranici. Za pristup internet stranici nije potrebna prethodna registracija korisnika.
60. Za šeme u obliku poreskih ili parafiskalnih olakšica, uslovi navedeni u tački 58 podtačka (b) će se smatrati ispunjenim ako države članice objave potrebne informacije o iznosima individualne pomoći u sljedećim rasponima (u milionima EUR):
- 0,1 – 0,5;
 - 0,5 – 1;
 - 1 – 2;
 - 2 – 5;
 - 5 – 10;
 - 10 – 30;
 - 30 – 60;
 - 60 – 100;
 - 100 – 250;
 - 250 i više.
61. Informacije iz tačke 58 podtačka (b) moraju se objaviti u roku od šest mjeseci od datuma dodjele pomoći ili, za pomoć u obliku poreskih olakšica, u roku od godine dana od roka za podnošenje poreske prijave⁴⁹. U slučaju nezakonite, ali usklađene pomoći, od država članica će se tražiti da obezbijede naknadno objavljivanje tih informacija u roku od šest mjeseci od datuma odluke Komisije kojom se pomoć proglašava usklađenom. Da bi se omogućila primjena pravila o državnoj pomoći u skladu sa Ugovorom, informacije moraju biti dostupne najmanje 10 godina od datuma dodjele pomoći.
62. Komisija će na svojoj internet stranici objaviti linkove ka internet stranicama o državnoj pomoći iz tačke 59.

⁴⁷Javno pretraživanje baze podataka o transparentnosti državne pomoći, dostupno na:
<https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public?lang=en>.

⁴⁸ Na propisno obrazloženi zahtjev države članice od tog se zahtjeva može odstupiti ako bi potpuna detaljna objava narušila konkurenciju u narednim postupcima dodjele, na primjer tako što bi se omogućilo strateško dostavljanje ponuda.

⁴⁹Ako nema formalnog zahtjeva u pogledu godišnje prijave, za potrebe unosa, datumom dodjele smatraće se 31. decembar one godine u kojoj je pomoć dodijeljena.

3.2.2. Sprečavanje neopravdanih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu

63. Članom 107 stav 3tačka (c) Ugovora Komisiji se dozvoljava da proglasi usklađenom pomoć za olakšavanje razvoja određenih privrednih djelatnosti ili određenih privrednih područja, ali samo „ako takva pomoć ne utiče negativno na uslove trgovine u određenoj mjeri suprotno opštem interesu”.
64. Za primjenu ovog negativnog uslova, prvo je neophodno procijeniti narušavajući efekat predmetne pomoći na uslove trgovine. Čak i ako je nepohodna, primjerena, proporcionalna i transparentna, svaka mjera pomoći, po svojoj prirodi, će narušiti ili prijeti da će narušiti konkurenciju i utiče na trgovinu između država članica, jer jača konkurentski položaj korisnika.
65. Pomoć za potrebe zaštite životne sredine po svojoj prirodi obično prednost daje proizvodima i tehnologijama prihvatljivim za životnu sredinu na štetu drugih koji više zagađuju, ali taj se efekat pomoći, u načelu, neće smatrati neopravdanom narušavanjem konkurencije jer ispravlja tržišne nedostatke zbog kojih je pomoć neophodna. Osim toga, pomoć za klimatski prihvatljive proizvode i tehnologije pogoduju postizanju ciljeva Evropskog zakona o klimi za 2030. i 2050. godinu. Pri tom će Komisija razmotriti naročito narušavajuće efekte na konkurente čije je poslovanje, iako nisu primili pomoć, isto prihvatljivo za životnu sredinu.
66. Komisija smatra da šeme otvorene za širi krug potencijalnih korisnika manje narušavaju ili će vjerovatno manje narušavati konkurenciju od pomoći usmjerene samo na ograničen broj određenih korisnika, naročito ako područje primjene mjere pomoći uključuje sve konkurente koji su spremni da pruže istu uslugu, proizvod ili korist.
67. Državna pomoć za ostvarivanje ciljeva zaštite životne sredine i energetske ciljeva može imati neželjeni efekat ugrožavanja tržišnog nagrađivanja najefikasnijih i najinovativnijih proizvođača i podstiče za najmanje efikasne proizvođače da se poboljšaju, restrukturiraju ili izađu sa tržišta. To takođe može dovesti i do stvaranja neefikasnih prepreka za ulazak efikasnijih ili inovativnijih potencijalnih konkurenata na tržište. Dugoročno, takvo narušavanje može kočiti inovacije, efikasnost i uvođenje čistijih tehnologija. Ti narušavajući efekti mogu biti posebno važni ako se pomoć dodjeljuje projektima koji pružaju ograničenu prelaznu korist, ali dugoročno onemogućavaju čistije tehnologije, uključujući one potrebne za postizanje srednjoročnih i dugoročnih klimatskih ciljeva sadržanih u Evropskom zakonu o klimi. To se, na primjer, može odnositi na pomoć određenim djelatnostima u kojima se upotrebljavaju fosilna goriva i koje omogućavaju trenutno smanjenje emisija gasova staklene bašte, ali dugoročno dovode do sporijeg smanjenja emisija. Ako su sve ostale okolnosti jednake, što je ulaganje za koje je dodijeljena pomoć bliže relevantnom ciljnom datumu, to je vjerovatnije da bi moguće obeshrabrivanje uvođenja čistijih tehnologija moglo nadmašiti prelazne koristi ulaganja. Komisija će stoga u svojoj procjeni uzeti u obzir te moguće kratkoročne i dugoročne negativne efekte na konkurenciju i trgovinu.
68. Pomoć može da ima narušavajuće efekte i ukoliko jača ili održava znatnu tržišnu moć korisnika. Čak i kada pomoć ne jača veliku tržišnu moć neposredno, može je jačati posredno obeshrabrivanjem širenja postojećih konkurenata, podsticanjem njihovog izlaska sa tržišta ili obeshrabrivanjem ulaska novih konkurenata na tržište. To naročito treba uzeti u obzir ako je mjera pomoći usmjerena na ograničen broj određenih korisnika ili kad su postojeći korisnici stekli tržišnu snagu prije liberalizacije tržišta, kao što je ponekad slučaj na energetskim tržištima. Isto važi i za postupke konkurentnog nadmetanja na tržištima u nastajanju kad postoji rizik da će ponude učesnika sa jakim položajem na tržištu biti uspješne u većini slučajeva i time spriječiti značajan ulazak novih učesnika na tržište.
69. Osim narušavanja tržišta proizvoda, pomoć može da utiče i na trgovinu i izbor lokacije. Takvo narušavanje može da se pojavi u više država članica, kada se privredna društva nadmeću na prekograničnoj osnovi ili kada razmišljaju o različitim lokacijama za ulaganja. Pomoć namijenjena očuvanju privredne djelatnosti u jednom regionu ili privlačenju djelatnosti iz drugih regiona na unutrašnjem tržištu ne mora neposredno da dovede do narušavanja tržišta proizvoda, ali može da prouzrokuje preseljenje djelatnosti ili ulaganja iz jednog regiona u drugi bez ikakvog neto efekta na zaštitu životne sredine. Na primjer, pomoć za ostvarivanje ciljeva zaštite životne sredine i energetske ciljeva kojom se samo promijenilo mjesto gdje se obavlja privredna djelatnost bez poboljšanja postojećeg nivoa zaštite životne sredine u državama članicama neće se smatrati usklađenom s unutarnjim tržištem.

70. Komisija će odobriti mjere u skladu sa ovim Smjernicama na period od najviše 10 godina, koje u nekim slučajevima može biti dodatno ograničeno (v. tačku 76). Ako određena država članica želi da produži trajanje mjere nakon isteka tog maksimalnog perioda, može je ponovno prijaviti. To znači da bi se pomoć na osnovu odobrenih mjera mogla dodijeliti unutar perioda od najviše 10 godina od datuma objave odluke Komisije kojom se državna pomoć proglašava usklađenom.

3.3. Razmatranje pozitivnih efekata pomoći u odnosu na negativne efekte na konkurenciju i trgovinu

71. Komisija će na kraju uporediti utvrđene negativne efekte mjere pomoći na konkurenciju i uslove trgovine sa pozitivnim efektima planirane pomoći na podržane privredne djelatnosti, uključujući njen doprinos zaštiti životne sredine i ciljevima energetske politike i, konkretno, prelasku na ekološki održive djelatnosti i postizanju pravno obavezujućih ciljeva u skladu sa Evropskim zakonom o klimi i energetskim i klimatskim ciljevima Unije do 2030. godine.
72. U tom poređenju Komisija će posebnu pažnju obratiti na član 3 Regulative (EU) 2020/852, uključujući princip „ne nanosi značajnu štetu”⁵⁰, ili druge uporedive metodologije. Nadalje, u okviru procjene negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu Komisija će prema potrebi uzeti u obzir negativne spoljne efekte djelatnosti za koju je dodijeljena pomoć ako takvi spoljni efekti negativno utiču na konkurenciju i trgovinu među državama članicama u mjeri koja je suprotna zajedničkom interesu stvaranjem ili pogoršanjem tržišne neefikasnosti, uključujući posebno one spoljne efekte koji mogu ometati postizanje klimatskih ciljeva utvrđenih pravom Unije⁵¹.
73. Komisija će mjeru pomoći smatrati usklađenom sa unutarnjim tržištem samo ako pozitivni efekti nadmašuju negativne efekte. U slučajevima kada se jasno utvrđeni tržišni nedostatak ne ispravi na primjeren i proporcionalan način predloženom mjerom pomoći, na primjer zbog prelazne prirode koristi i dugoročnog narušavanja koje mjera uzrokuje kako je utvrđeno u tački 67, negativni efekti narušavanja konkurencije će težiti da nadmaše pozitivne efekte mjere. Komisija će stoga vjerovatno zaključiti da je predložena mjera pomoći neusklađena.
74. Mjere koje direktno ili indirektno obuhvataju pomoć za fosilna goriva, a posebno fosilna goriva koja najviše zagađuju, vjerovatno neće imati pozitivne efekte na životnu sredinu i često dovode do važnih negativnih efekata jer mogu povećati negativne spoljne efekte na životnu sredinu na tržištu. Isto važi za mjere koje uključuju nova ulaganja u prirodni gas ako se ne dokaže da nema efekta zavisnosti⁵². To će u principu onemogućiti pozitivan rezultat balansiranja za takve mjere, kako je dodatno objašnjeno u Poglavlju 4.
75. Komisija će generalno blagonaklono gledati na karakteristike mjera koje države članice predlože kako bi MSP-ovima i zajednicama obnovljive energije, ako postoje, olakšale učešće u konkurentnim postupcima nadmetanja ako pozitivni efekti obezbjeđivanja učešća i prihvatanja nadmašuju moguće narušavajuće efekte.
76. Dodatni faktori koje je potrebno uzeti u obzir prilikom utvrđivanja ukupnog bilansa određenih kategorija šema pomoći u određenim slučajevima su sljedeći:

⁵⁰Za mjere koje su identične mjerama u okviru planova za oporavak i otpornost koje je odobrio Savjet smatra se da su usklađene sa principom „ne nanosi značajnu štetu” jer je to već provjereno.

⁵¹To bi takođe mogao biti slučaj i kada pomoć narušava funkcionisanje privrednih instrumenata uspostavljenih za internalizaciju takvih negativnih spoljnih efekata (na primjer uticajem na cjenovne signale sistema Unije za trgovanje emisijama ili sličnog instrumenta).

⁵² Na primjer, ova metoda može biti zasnovana na nacionalnom planu dekarbonizacije sa obavezujućim ciljevima i/ili može uključivati obaveze korisnika da primjeni tehnologije dekarbonizacije kao što su hvatanje, skladištenje i upotreba ugljenika, da zamijeni prirodni gas obnovljivim ili niskougljeničnim gasom ili da zatvori postrojenje u roku koji je u skladu s klimatskim ciljevima Unije. Da bi se ostvarili klimatski ciljevi Unije za 2030. i 2050. godinu, mora postojati jasan silazni trend za sva fosilna goriva, uključujući prirodni gas. U procjeni uticaja koju je Komisija izradila za plan za postizanje klimatskog cilja do 2030. objašnjava se da će do 2050. „nesmanjena upotreba prirodnog gasa postati neusklađena sa ciljem klimatske neutralnosti i da se njegova upotreba [mora] smanjiti za 66–71 % u odnosu na 2015. godinu” (SWD(2020) 176 final).

- a) zahtjev naknadne (*ex post*) evaluacije opisan u Poglavlju 5; u takvim slučajevima Komisija može ograničiti trajanje šeme (obično na četiri godine ili kraće) uz mogućnost da se nakon toga podnese nova prijava za njihovo produženje;
- b) u nedostatku konkurentnog postupka nadmetanja, zahtjev individualne prijave projekata pomoći određene veličine ili sa određenim obilježjima;
- c) zahtjev da mjere pomoći podliježu vremenskom ograničenju.

4. KATEGORIJE POMOĆI

4.1. Pomoć za smanjenje i uklanjanje emisija gasova staklene bašte, uključujući pomoć za energiju iz obnovljivih izvora i energetske efikasnost

4.1.1. Obrazloženje

77. Unija je Evropskim zakonom o klimi postavila obavezujuće i ambiciozne ciljeve smanjenja emisija gasova staklene bašte za 2030. i 2050. godinu. U Regulativi (EU) 2018/1999 utvrdila je svoje klimatske i energetske ciljeve za 2030, a u Direktivi o energetske efikasnosti obavezujuće ciljeve povećanja energetske efikasnosti do 2030. Državna pomoć može biti neophodna kako bi se doprinijelo ostvarivanju tih ciljeva Unije i povezanih nacionalnih doprinosa.

4.1.2. Područje primjene i djelatnosti za koje se dodjeljuje pomoć

78. U odjeljku 4.1 utvrđena su pravila usklađenosti mjera za energiju iz obnovljivih izvora, uključujući pomoć za proizvodnju obnovljive energije ili sintetička goriva dobijena iz obnovljivih izvora energije. Utvrđena su i pravila usklađenosti mjera pomoći koje uključuju širok raspon drugih tehnologija koje su u prvom redu usmjerene na smanjenje emisija gasova staklene bašte⁵³.

4.1.2.1. Pomoć za energiju iz obnovljivih izvora

- 79. U ovom odjeljku utvrđena su pravila usklađenosti za mjere kojima se potpomažu sve vrste obnovljive energije.
- 80. Pomoć za biogoriva, biotečnosti, biogas (uključujući biometan) i goriva iz biomase mogu se odobriti samo ako goriva za koja je dodijeljena pomoć ispunjavaju kriterijume održivosti i uštede emisija gasova staklene bašte iz Direktive (EU) 2018/2001 i njenih implementacionih ili delegiranih akata.
- 81. Pomoć za proizvodnju energije iz otpada može se smatrati usklađenom na osnovu ovog odjeljka ako su ograničene na otpad koji odgovara definiciji obnovljivih izvora energije.
- 82. Na osnovu ovog odjeljka može se ocijeniti pomoć za proizvodnju vodonika iz obnovljivih izvora⁵⁴.

4.1.2.2. Druga pomoć za smanjenje i uklanjanje emisija gasova staklene bašte i energetske efikasnost

83. Sve tehnologije koje doprinose smanjenju emisija gasova staklene bašte, su u principu opravdane, uključujući pomoć za proizvodnju energije sa niskim sadržajem ugljenika ili sintetička goriva dobijena iz izvora energije sa niskim sadržajem ugljenika, pomoć za energetske efikasnost, uključujući visokoefikasnu kogeneraciju, pomoć za hvatanje, skladištenje i upotrebu ugljenika (CCS/CCU), pomoć za upravljanje potrošnjom i skladištenje energije ako to smanjuje emisije i pomoć za smanjenje ili izbjegavanje emisija nastalih iz industrijskih procesa,

⁵³To obuhvata i *brownfield* i *greenfield* ulaganja.

⁵⁴To uključuje elektrolizatore priključene na mrežu koji su sklopili ugovore o kupovini energije iz obnovljivih izvora sa ekonomskim operaterima koji proizvode obnovljivu električnu energiju i ispunjavaju uslove utvrđene u Delegiranoj regulativi Komisije donesenoj u skladu sa članom 27 stav 3 Direktive (EU) 2018/2001.

uključujući obradu sirovina. Obuhvaćena je i pomoć za uklanjanje gasova sa efektom staklene bašte iz životne sredine. Ovaj odjeljak se ne primjenjuje na mjere čiji primarni cilj nije smanjenje ili uklanjanje emisija gasova staklene bašte. Ako se mjerom doprinosi i smanjenju emisija gasova staklene bašte i sprečavanju ili smanjenju zagađenja koje nije prouzrokovano gasovima staklene bašte, usklađenost mjere će se procjenjivati na osnovu ovog odjeljka ili odjeljka 4.5, u zavisnosti od toga koji od ta dva cilja je dominantan.

84. Ovaj odjeljak obuhvata i namjenske infrastrukturne projekte (uključujući projekte za vodonik i druge gasove sa niskim sadržajem ugljenika i ugljen – dioksid za skladištenje/upotrebu) koji nisu obuhvaćeni definicijom energetske infrastrukture kao i projekte koji obuhvataju namjensku ili energetske infrastrukturu, ili obje, u kombinaciji sa proizvodnjom ili potrošnjom/upotrebom.
85. Ako pomoć olakšava ulaganja za poboljšanje energetske performansi industrijskih djelatnosti, ovaj odjeljak primjenjuje se i na pomoć za MSP i mala preduzeća srednje tržišne kapitalizacije koji su pružaoци mjeru za poboljšanje energetske performansi da bi se olakšalo sklapanje ugovora o energetskim performansama u smislu člana 2 tačka 27 Direktive 2012/27/EU.
86. Pomoć za proizvodnju energije iz otpada može se smatrati usklađenom na osnovu ovog odjeljka ako su ograničene na otpad kojim se pune postrojenja koja odgovaraju definiciji visokoefikasne kogeneracije.
87. Na osnovu ovog odjeljka može se ocijeniti pomoć za proizvodnju vodonika sa niskim sadržajem ugljenika.
88. Na osnovu ovog odjeljka može se ocijeniti i pomoć za elektrifikaciju na osnovu obnovljive električne energije i/ili električne energije sa niskim sadržajem ugljenika, uključujući pomoć za grijanje i industrijske procese.

4.1.3. Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.1.3.1. Neophodnost pomoći

89. Tačke od 34 do 37 ne primjenjuju se na mjere za smanjenje emisija gasova staklene bašte. Država članica mora da utvrdi mjere politike za smanjenje emisija gasova staklene bašte koje su već na snazi. Međutim, iako sistem Unije za trgovanje emisijama i povezanim politikama i mjerama internaliziraju neke troškove emisija gasova staklene bašte, ti troškovi možda još uvijek nisu u potpunosti internalizovani.
90. Država članica treba da pokaže da je pomoć potrebna za predložene aktivnosti u skladu sa zahtjevima iz tačke 38, uzimajući u obzir hipotetičku situaciju⁵⁵ i relevantne troškove i prihode, uključujući one povezane sa ETS sistemom i povezanim politikama i mjerama utvrđenim u tački 89. Ako su buduća kretanja na tržištu koja se odnose na veliki dio ekonomske opravdanosti ulaganja (na primjer u slučaju ulaganja u obnovljive izvore energije u okviru kojih prihodi od električne energije nisu povezani sa ulaznim troškovima) vrlo neizvjesna, možda će biti potrebna pomoć u obliku određene zagarantovane naknade da bi se ograničila izloženost negativnim scenarijima i time osigurala privatna ulaganja. U takvim bi slučajevima za obezbjeđivanje proporcionalnosti možda bila potrebna ograničenja profitabilnosti i/ili povrata sredstava povezanih sa mogućim pozitivnim scenarijima.
91. Ako država članica pokaže da postoji potreba za pomoći u skladu sa tačkom 90, Komisija pretpostavlja da i dalje postoji preostali tržišni nedostatak koji se može riješiti kroz pomoć za dekarbonizaciju, osim ako nema dokaze o suprotnom.
92. Za šeme koji traju duže od tri godine, država članica mora da potvrdi da će ažurirati svoju analizu relevantnih troškova i prihoda najmanje svake tri godine odnosno, za šeme u okviru kojih se sredstva dodjeljuju rjeđe, prije

⁵⁵ Hipotetički scenario se odnosi na djelatnost koju bi korisnik obavljao bez pomoći. U nekim slučajevima dekarbonizacije to bi moglo da uključuje ulaganje u alternativno rješenje koje je manje prihvatljivo za životnu sredinu. U drugim slučajevima možda ne bi bilo ulaganja ili bi se ono bilo odloženo, a moglo bi na primjer uključivati operativne odluke koje bi imale manju korist za životnu sredinu, kao što je nastavak rada postojećih objekata na lokaciji i/ili kupovina energije.

dodjele pomoći kako bi pomoć i dalje bila neophodna za svaku opravdanu kategoriju korisnika. Ako pomoć više nije neophodna za određenu kategoriju korisnika, tu kategoriju bi trebalo ukloniti prije dalje dodjele pomoći⁵⁶.

4.1.3.2. Primjerenost

93. Odjeljak 3.2.1.2 ne primjenjuje se na mjere za smanjenje emisija gasova staklene bašte. Komisija pretpostavlja da državna pomoć može, u principu biti odgovarajuća mjera za postizanje ciljeva dekarbonizacije s obzirom na to da drugi instrumenti politike obično nisu dovoljni za postizanje tih ciljeva, pod uslovom da su ispunjeni svi drugi uslovi usklađenosti. S obzirom na obim i hitnost izazova dekarbonizacije mogu se koristiti različiti instrumenti, uključujući direktna bespovratna sredstva.
94. Pomoć za olakšavanje ugovaranja energetske performansi iz tačke 85 mogu biti samo u jednom od sljedećih oblika:
- a) zajam ili jemstvo pružaocu mjera za poboljšanje energetske performansi na osnovu ugovora o energetskom učinku;
 - b) finansijski proizvod namijenjen za refinansiranje odgovarajućeg pružaoca mjera (na primjer faktoring ili forfaiting).

4.1.3.3. Opravdanost

95. Može se očekivati da će, u poređenju sa mjerama otvorenim za sve konkurentne djelatnosti, mjere dekarbonizacije usmjerene na određene djelatnosti koje konkurišu drugim nesubvencionisanim djelatnostima dovesti do većeg narušavanja konkurencije. Stoga, država članica treba da navede razloge za mjere koje ne obuhvataju sve konkurentne tehnologije i projekte, na primjer sve projekte koji se sprovode na tržištu električne energije ili sva privredna društva koja proizvode zamjenjive proizvode i koja su tehnički sposobna da efikasno doprinesu smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte⁵⁷. Ti razlozi bi trebalo da se zasnivaju na objektivnim razmatranjima povezanim, na primjer, sa efikasnošću, troškovima ili drugim relevantnim okolnostima. Takvi razlozi mogu se prema potrebi oslanjati na dokaze koji su prikupljeni tokom javnih konsultacija iz odjeljka 4.1.3.4, gdje je primjenljivo.
96. Komisija će ocijeniti navedene razloge i, na primjer, smatrati da ograničena opravdanost ne dovodi do neopravdanog narušavanja konkurencije u sljedećim slučajevima:
- a) ako je mjera usmjerena na određeni sektorski ili tehnološki cilj utvrđen u pravu Unije⁵⁸, kao što je obnovljiva energija ili šema energetske efikasnosti⁵⁹;
 - b) ako je mjera posebno usmjerena na pružanje pomoći demonstracionim projektima;
 - c) ako je mjera usmjerena na dekarbonizaciju, ali i na kvalitet vazduha ili drugo zagađenje;
 - d) ako država članica utvrdi razloge za očekivanje da prihvatljivi sektori ili inovativne tehnologije mogu ostvariti značajan i isplativ doprinos zaštiti životne sredine i korjenitoj dekarbonizaciji;

⁵⁶Ovo ne bi uticalo na pravo na već dodijeljenju pomoć (npr. na osnovu desetogodišnjeg ugovora).

⁵⁷Komisija generalno neće zahtijevati da mjere budu otvorene na prekograničnom nivou, iako to može pomoći u ublažavanju zabrinutosti u pogledu konkurencije.

⁵⁸Kao što je vodonik iz obnovljivih izvora ako je to primjenljivo.

⁵⁹U takvom slučaju opravdanost treba da bude ograničena samo u skladu sa relevantnim definicijama ako su dostupne u sektorskom zakonodavstvu. Na primjer, šema pomoći namijenjena ispunjavanju glavnog cilja Unije u pogledu obnovljive energije treba da bude otvorena za sve tehnologije koje odgovaraju definiciji „obnovljivih izvora energije” iz Direktive (EU) 2018/2001 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. decembra 2018. o promovisanju korišćenja energije iz obnovljivih izvora (OJ L 328, 21.12.2018, str. 8), dok bi šema namijenjena ispunjavanju podcilja Unije trebalo da bude otvorena za sve tehnologije koje mogu doprinijeti ispunjavanju tog podcilja. Države članice, međutim, mogu i dodatno ograničiti područje primjene svojih mjera pomoći, između ostalog na posebne vrste obnovljivih izvora energije, na osnovu drugih objektivnih kriterijuma kao što su oni navedeni u tački 96 podtačkama od (b) do (g).

- e) ako je potrebna mjera za postizanje diverzifikacije neophodne da bi se izbjeglo pogoršavanje problema povezanih sa stabilnošću mreže⁶⁰;
- f) ako se može očekivati da će selektivniji pristup dovesti do nižih troškova postizanja zaštite životne sredine (na primjer kroz smanjene integracije sistema kao rezultat diverzifikacije, između ostalih različite obnovljive izvore energije, koji bi mogli uključivati i upravljanje potrošnjom i/ili skladištenje) i/ili dovesti do manjeg narušavanja konkurencije;
- g) ako je nakon otvorenog poziva odabran projekt kao dio velikog integrisanog prekograničnog projekta koji je zajednički osmislilo nekoliko država članica i koji za cilj ima važan doprinos zaštiti životne sredine u zajedničkom interesu Unije, ako se u okviru projekta ili primjenjuje inovativna tehnologija koja proizlazi iz aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija korisnika ili drugog subjekta, dok god korisnik stekne prava na upotrebu rezultata prethodnih aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija, ili ako je među prvim korisnicima neke inovativne tehnologije u svom sektoru.

97. Države članice moraju redovno revidirati pravila o opravdanosti, kao i sva sa njima povezana pravila, kako bi osigurale da razlozi kojima se opravdava ograničenja opravdanost i dalje važe tokom trajanja svake šeme, to jest, kako bi osigurale da se sva ograničenja opravdanosti i dalje mogu opravdati kada se razvijaju nove tehnologije ili pristupi ili kada više podataka bude dostupno.

4.1.3.4. Javne konsultacije

98. Odjeljak 4.1.3.4 primjenjuje se od 1. jula 2023. godine.

99. Prije prijavljivanja pomoći, osim u opravdanim izuzetnim okolnostima, države članice moraju se javno konsultovati o uticaju na konkurenciju i proporcionalnosti mjera koje se prijavljuju u skladu sa ovim odjeljkom. Obaveza konsultovanja ne primjenjuje se na izmjene već odobrenih mjera kojima se ne mijenja njihovo područje primjene ili opravdanost odnosno kojima se njihovo trajanje ne produžava na period duži od 10 godina od objave prvobitne odluke Komisije o usklađenosti pomoći, kao ni na slučajeve iz tačke 100. Kako bi se utvrdilo je li mjera opravdana uzimajući u obzir kriterijume iz ovih Smjernica, potrebno je sprovesti javne konsultacije kako je navedeno u nastavku⁶¹:

- a) za mjere u okviru kojih procijenjena prosječna godišnja pomoć koja se dodjeljuje iznosi najmanje 150 miliona EUR godišnje, javno konsultovanje u trajanju od najmanje šest nedjelja koje obuhvata:
 - i) opravdanost;
 - ii) metodu i procjenu subvencije po toni izbjegnutih emisija ekvivalenta CO₂⁶² (po projektu ili referentnom projektu);
 - iii) predloženu upotrebu i obim konkurentnih postupaka i sve predložene izuzetke;
 - iv) glavne parametre za postupak dodjele pomoći⁶³, uključujući omogućavanje konkurencije između različitih tipova korisnika⁶⁴;

⁶⁰U slučaju koji uključuje regionalnu podršku država članica treba da dokaže da pomoćne usluge i pravila o preusmjeravanju omogućavaju efikasno uključivanje obnovljivih izvora energije, skladištenje i upravljanje potrošnjom, prema potrebi, i nagrađivanje odluka o lokaciji i tehnologiji koji podržavaju stabilnost mreže u skladu sa Uredbom (EU) 2019/943 i Direktivom (EU) 2019/944. Ako država članica utvrdi problem sa sigurnošću snabdijevanja na lokalnom nivou koji se ne može riješiti u srednjoročnom periodu (npr. u roku od pet do deset godina) poboljšanjima modela tržišta ili dovoljnim jačanjem mreže, trebalo bi osmisliti i ocijeniti mjeru za rješavanje tog problema u skladu sa odjeljkom 4.8.

⁶¹Države članice mogu se povodom tih zahtjeva osloniti na postojeće nacionalne procese konsultacija. Sve dok su konsultacijama obuhvaćene tačke navedene u ovim Smjernicama i one traju koliko je potrebno, nema potrebe za zasebnim savjetovanjem. Zasebne konsultacije ne moraju biti potrebne u slučajevima iz tačke 96 podtačka (g).

⁶²Ekvivalent CO₂ (CO₂ e) mjerna je jedinica koja se koristi za poređenje emisija različitih gasova staklene bašte na osnovu njihovog potencijala globalnog zagrijavanja, pretvaranjem količina drugih gasova u ekvivalentnu količinu ugljen - dioksida sa istim potencijalom globalnog zagrijavanja.

- v) glavne pretpostavke na kojima se zasniva mjerenje upotrijebljeno za demonstriranje podsticajnog efekta, neophodnosti i proporcionalnosti;
 - vi) ako se mogu podržati nova ulaganja u proizvodnju ili industrijsku proizvodnju koje se zasnivaju na prirodnom gasu, predložene zaštitne mjere kako bi se osigurala usklađenost sa klimatskim ciljevima Unije (v. tačku 129);
- b) za mjere u okviru kojih procijenjena prosječna godišnja pomoć koja se dodjeljuje iznosi manje od 150 miliona EUR godišnje, javno konsultovanje u trajanju od najmanje četiri nedjelje koje obuhvata:
- i) opravdanost;
 - ii) predloženu upotrebu i obim konkurentnih postupaka i sve predložene izuzetke;
 - iii) ako se mogu podržati nova ulaganja u proizvodnju ili industrijsku proizvodnju koje se zasnivaju na prirodnom gasu, predložene zaštitne mjere kako bi se osigurala usklađenost sa klimatskim ciljevima Unije (v. tačku 129);
100. Javne konsultacije nisu potrebne za mjere koje su obuhvaćene tačkom 99 podtačka (b) ako se primjenjuju konkurentni postupci nadmetanja, a mjera ne podržava ulaganja u proizvodnju energije, proizvodnju ili druge djelatnosti djelatnosti na bazi fosilnih goriva.
101. Upitnici za konsultovanje moraju biti objavljeni na javnoj internet stranici. Države članice moraju objaviti odgovor na konsultacije u kojem se sumiraju i komentarišu primljene informacije. U odgovoru bi trebalo objasniti kako su mogući negativni efekti na konkurenciju svedeni na najmanju moguću mjeru područjem primjene ili prihvatljivošću predložene mjere. Države članice moraju navesti link ka svom odgovoru na konsultacije kao dio prijavljivanja mjera pomoći u skladu sa ovim odjeljkom.
102. U izuzetnim i opravdanim slučajevima Komisija može razmotriti alternativne metode konsultovanja pod uslovom da se pri (daljem) sprovođenju pomoći uzmu u obzir stavovi zainteresiranih strana. U takvim slučajevima alternativne metode možda će morati da se kombinuju sa korektivnim mjerama kako bi se mogli narušavajući efekti mjere sveli na najmanju moguću mjeru.

4.1.3.5. Proporcionalnost

103. Pomoć za smanjenje emisija gasova staklene bašte bi uopšteno trebalo dodjeljivati putem konkurentnog postupka kako je opisano u tačkama 49 i 50 kako bi se ciljevi mjere⁶⁵ mogli postići na proporcionalan način kojim se narušavanje konkurencije i trgovine svodi na najmanju moguću mjeru. Budžet ili obim koji su povezani sa procesom nadmetanja obavezujuće su ograničenje jer se može očekivati da neće svi ponuđači dobiti pomoć, da je očekivani broj ponuđača dovoljan da se obezbijedi efikasna konkurencija i da se koriguju postupci nadmetanja sa prevelikim brojem ponuda tokom sprovođenja šema ili, ako to nije moguće, čim je to primjereno ispravljaju kako bi se ponovno uspostavila efikasna konkurencija u budućim postupcima nadmetanja⁶⁶.

⁶³Na primjer, vrijeme između konkurentnog postupka i perioda isporuke, pravila za podnošenje ponude, pravila o određivanju cijena.

⁶⁴Na primjer u slučaju različitog trajanja ugovora, različitih metodologija za izračunavanje iznosa prihvatljivog kapaciteta/proizvodnje različitih tehnologija, različitih metodologija za izračunavanje ili plaćanje subvencija.

⁶⁵Na primjer, postizanje ciljeva država članica po pitanju dekarbonizacije.

⁶⁶Takvo obavezujuće ograničenje može se postići na različite komplementarne načine, uključujući mjere za ublažavanje mogućih ograničenja na strani ponude, prilagođavanje obima kako bi odražavao vjerovatnu raspoloživu količinu u određenom trenutku i/ili izmjenu drugih karakteristika postupka nadmetanja (na primjer kriterijumi opravdanosti za učešće), kako bi se cilj mjere (na primjer, ciljevi država članica po pitanju dekarbonizacije) postigao na proporcionalan način kojim se narušavanje konkurencije i trgovine svodi na najmanju moguću mjeru. Dok god osiguravaju proporcionalnost i konkurentnost, države članice u obzir mogu uzeti i legitimna očekivanja ulagača.

104. Postupak nadmetanja bi, u principu, trebalo da bude otvoren za sve korisnike koji ispunjavaju uslove kako bi se omogućila isplativa dodjela pomoći i smanjilo narušavanje konkurencije. Međutim, postupak nadmetanja bi se mogao ograničiti na jednu ili više posebnih kategorija korisnika ako su obezbijeđeni dokazi, uključujući sve relevantne dokaze prikupljene u okviru javnog konsultovanja, iz kojih je na primjer vidljivo sljedeće:
- a) jedan postupak otvoren za sve korisnike koji ispunjavaju uslove doveo bi do rezultata koji nije optimalan ili ne bi omogućio postizanje ciljeva mjere; to opravdanje se može odnositi na kriterijume iz tačke 96;
 - b) postoji značajno odstupanje između nivoa ponuda koje se očekuju od različitih kategorija korisnika (to bi uopšteno bio slučaj ako se očekivani nivoi konkurentnih ponuda, utvrđeni analizom koja se zahtijeva tačkom 90, razlikuju za više od 10 %); u tom se slučaju mogu koristiti zasebni postupci konkurentnog nadmetanja tako da se kategorije korisnika sa sličnim troškovima međusobno nadmeću.
105. Ako se država članica oslanja na izuzeća iz tačke 104 podtačka (b) za šemu koja će trajati duže od tri godine, u okviru analize koja se zahtijeva tačkom 92 trebalo bi razmotriti i mogu li se ta izuzeća i dalje primjenjivati. Tačnije, države članice moraju potvrditi da će se takve šeme vremenom prilagođavati kako bi tehnologije za koje bi ponude trebalo da se razlikuju za manje od 10% bile predmet istog konkurentnog postupka nadmetanja. Isto tako, država članica može da organizuje posebne konkurse ako iz ažurirane analize u skladu sa tačkom 92 proizlazi da troškovi odstupaju do te tačke da je razlika u ponudama veća od 10%.
106. Ako analiza koja se zahtijeva u skladu sa tačkom 90 pokaže da bi mogla postojati značajna razlika između nivoa ponuda koje se očekuju od različitih kategorija korisnika, države članice treba da razmotre rizik od prekomjerne kompenzacije za jeftinije tehnologije. Komisija će i to uzeti u obzir u svojoj procjeni. Tamo gdje je prikladno, možda će biti potrebno uvesti gornje granice za ponude kako bi se ograničila najviša ponuda pojedinačnih ponuđača u određenim kategorijama. Eventualne gornje granice za ponude treba obrazložiti s obzirom na kvantifikaciju za referentne projekte iz tačaka 51, 52 i 53.
107. Izuzeci od zahtjeva da se pomoć dodijeli i da se nivo pomoći određuje u okviru konkurentnog postupka nadmetanja mogu biti opravdani ako su dostavljeni dokazi, uključujući dokaze prikupljene u okviru javnog konsultovanja, za jedno od sljedećeg:
- a) nema dovoljno potencijalne ponude ili potencijalnih ponuđača da bi se obezbijedila konkurencija; u tom slučaju, država članica prema potrebi mora dokazati da nije moguće povećati konkurenciju smanjenjem budžeta ili olakšavanjem učešća u postupku nadmetanja (na primjer utvrđivanjem dodatnog zemljišta za razvoj ili prilagođavanjem pretkvalifikacionih zahtjeva);
 - b) korisnici su mali projekti definisani kako slijedi:
 - (i) za projekte proizvodnje ili skladištenja električne energije – projekti instaliranog kapaciteta od 1 MW ili manje;
 - (ii) za potrošnju električne energije – projekti sa maksimalnom potražnjom od 1 MW ili manje;
 - (iii) za tehnologije proizvodnje toplinske energije i gasa – projekti instaliranog kapaciteta od 1 MW ili manje odnosno ekvivalentnog kapaciteta;
 - (iv) za projekte koji su u stopostotnom vlasništvu MSP-a ili projekte zajednice obnovljive energije instaliranog kapaciteta ili maksimalne potražnje od 6 MW ili manje;
 - (v) za projekte koji su u stopostotnom vlasništvu malih i mikropreduzeća ili zajednica obnovljive energije samo za proizvodnju energije iz vjetra koji imaju instalirani kapacitet od 18 MW ili manje;
 - (vi) za mjere energetske efikasnosti koje ne uključuju proizvodnju energije u korist MSP-a, gdje korisnici primaju manje od 300 000 EUR po projektu.
 - c) pojedinačni projekti ispunjavaju sljedeća dva uslova:
 - (i) projekt je odabran nakon otvorenog poziva kao dio velikog integrisanog prekograničnog projekta koji je zajednički osmislilo nekoliko država članica i koji ima za cilj da značajan doprinos zaštiti životne sredine u zajedničkom interesu Unije;

- (ii) u okviru projekta se ili primjenjuje inovativna tehnologija koja proizlazi iz aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija korisnika ili drugog subjekta, dok god korisnik stekne prava na upotrebu rezultata prethodnih aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija, ili je među prvim korisnicima neke inovativne tehnologije u svom sektoru.
108. Kako bi utvrdile iznos pomoći i dodijelile pomoć, države članice mogu koristiti i konkurentne šeme sertifikata ili obaveza dobavljača pod sljedećim uslovima:
- a) potražnja utvrđena u okviru šeme niža je od potencijalne ponude;
 - b) iznos otkupa ili kazne koji se odnosi na potrošača ili dobavljača koji nije kupio potreban broj sertifikata (odnosno cijena koja odgovara najvišem iznosu koji bi bio plaćen za pomoć) utvrđen je na dovoljno visokom nivou da bi se podstaklo poštovanje obaveze. Međutim, iznos penala treba zasnivati na kvantifikaciji iz tačaka 51, 52 i 53 kako bi se izbjeglo da pretjerano visoki nivo dovede do prekomjerne kompenzacije;
 - c) ako šeme uključuju pomoć za biogoriva, tečna biogoriva i goriva iz biomase, države članice, kako bi izbjegle prekomjernu kompenzaciju, moraju uzeti u obzir informacije o već primljenoj pomoći iz dokumentacije o sistemu bilansa mase prema članu 30 Direktive (EU) 2018/2001.
109. Države članice mogu osmisлити i šeme pomoći koje su usmjerene na dekarbonizaciju ili energetsку efikasnost u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih davanja, kao što su davanja kojima se finansiraju ciljevi politike zaštite životne sredine. Sprovođenje konkurentnog postupka nadmetanja nije obavezna za takve šeme. Međutim, takva pomoć se, u principu, mora dodijeliti na isti način svim privrednim društvima koja ispunjavaju uslove, koja posluju u istom sektoru privredne djelatnosti i koji su u istoj ili sličnoj stvarnoj situaciji s obzirom na ciljeve mjere pomoći. Država članica koja prijavljuje pomoć mora da uspostavi godišnji mehanizam praćenja kako bi provjerila je li pomoć i dalje potrebna. Ovaj odjeljak ne obuhvata smanjenja poreza ili nameta, koji odražavaju osnovne troškove pružanja energije ili povezanih usluga. Na primjer, smanjenja mrežnih naknada ili naknada za finansiranje mehanizama za razvoj kapaciteta nisu obuhvaćena ovim odjeljkom.
110. Ako se smanjenjem poreza ili parafiskalnih davanja smanjuju periodični operativni troškovi, iznos pomoći ne smije prelaziti razliku između troškova projekta ili djelatnosti koja je prihvatljiva za životnu sredinu i hipotetičkog scenarija koji je manje prihvatljiv za životnu sredinu. Ako projekat ili djelatnost koja je prihvatljivija za životnu sredinu može dovesti do potencijalnih ušteda troškova ili dodatnih prihoda, oni se moraju uzeti u obzir prilikom utvrđivanja proporcionalnosti pomoći.
111. Prilikom kreiranja šema pomoći, države članice moraju uzeti u obzir informacije o već primljenoj pomoći iz dokumentacije o sistemu bilansa mase prema članu 30 Direktive (EU) 2018/2001.
112. Ako se u okviru mjera pomoći dodjeljuju koncesije ili druge prednosti, kao što je pravo korišćenja zemljišta, morskog dna ili rijeka odnosno pravo povezivanja na infrastrukturu, države članice moraju da obezbijede da se te koncesije dodjeljuju na osnovu objektivnih i transparentnih kriterijuma povezanih sa ciljevima mjere (v. tačku 50).
113. Ako se pomoć dodjeljuje u obliku nadređenog zajma pružaocu mjera za poboljšanje energetskog učinka na osnovu ugovora o energetskom učinku, kreditnim instrumentima bi trebalo da se obezbijedi značajna stopa sufinansiranja komercijalnih pružaoca usluga finansiranja zaduživanjem. Pretpostavlja se da je to slučaj ako ta stopa nije niža od 30 % vrijednosti osnovnog portfelja ugovora o energetskom učinku pružaoca. Iznos koji otplaćuje pružalac mjera za poboljšanje energetskog učinka mora biti barem jednak nominalnom iznosu zajma. Ako se pomoć dodjeljuje u obliku garancija, javna garancija ne smije prelaziti 80 % glavnice osnovnog zajma, a gubitke moraju proporcionalno i pod istim uslovima snositi kreditna institucija i država. Garantovani iznos mora da se smanji proporcionalno na način da garancija nikad ne pokriva više od 80 % neotplaćenog zajma. Javni zajam ili garancija davaocu mjera za poboljšanje energetskog učinka mora biti ograničeno na najviše 10 godina.

4.1.4. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju, trgovinu i balansiranje

114. Sa izuzetkom tačke 70, odjeljci 3.2.2 i 3.3 ne primenjuju se na mjere za smanjenje emisija gasova staklene bašte.
115. Ova tačka se primjenjuje od 1. jula 2023. Subvencija po toni izbjegnutih emisija ekvivalenta CO₂ mora biti procijenjena za svaki projekat ili, u slučaju šema, svaki referentni projekat i moraju se dostaviti pretpostavke i metodologija za to izračunavanje. U mjeri u kojoj je to moguće, tom bi procjenom trebalo utvrditi koliko su se neto emisije iz tih djelatnosti smanjile, uzimajući u obzir emisije nastale ili smanjene tokom životnog ciklusa. Osim toga, trebalo bi razmotriti kratkoročne i dugoročne interakcije sa svim drugim relevantnim politikama ili mjerama, uključujući ETS Unije. Da bi se omogućilo poređenje troškova različitih mjera za zaštitu životne sredine, metodologija bi, u principu, trebalo da bude slična za sve mjere koje promoviše država članica⁶⁷.
116. Kako bi se ostvarili pozitivni efekti na životnu sredinu u vezi sa dekarbonizacijom, pomoć ne smije samo da premješta emisije iz jednog sektora u drugi, već se njima mora postići ukupno smanjenje emisija gasova staklene bašte.
117. Kako bi se izbjegao rizik od dvostrukih subvencija i osigurala provjera smanjenja emisija gasova staklene bašte, pomoć za dekarbonizaciju industrijskih djelatnosti mora da smanji emisije koje direktno proizlaze iz te industrijske djelatnosti. Pomoć za poboljšanje energetske efikasnosti industrijskih djelatnosti mora poboljšati energetske efikasnosti djelatnosti korisnika.
118. Izuzetno od zahtjeva iz posljednje rečenice tačke 117, za poboljšanja energetske efikasnosti industrijskih djelatnosti može se upotrijebiti pomoć dodijeljena za olakšavanje sklapanja ugovora o energetskim performansama.
119. Ako pomoć za olakšavanje sklapanja ugovora o energetskim performansama nije dodijeljena kao rezultat konkurentnog postupka nadmetanja, državna pomoć se mora, u principu, dodijeliti na isti način svim privrednim društvima koja ispunjavaju uslove, koja posluju u istom sektoru privredne djelatnosti i koji su u istoj ili sličnoj stvarnoj situaciji u pogledu ciljeva mjere pomoći.
120. Kako bi se izbjeglo da se budžetska sredstva dodjeljuju projektima koji se ne realizuju, čime bi se mogao blokirati ulazak novih subjekata na tržište, države članice moraju dokazati da će biti preduzete razumne mjere kako bi se osiguralo da će projekti kojima je dodijeljena pomoć biti zaista razvijeni, na primjer postavljanjem jasnih rokova za realizaciju projekta, provjerom izvodljivosti projekta u okviru pretkvalifikacije za dobijanje pomoći, zahtijevanjem da učesnici plaćaju dodatna jemstva ili praćenjem razvoja i izgradnje projekta. Međutim, države članice mogu odobriti veću fleksibilnost u vezi sa pretkvalifikacionim zahtjevima za projekte koje su razvili MSP-a ili zajednice obnovljive energije ili koji su u njihovom stopostotnom vlasništvu kako bi se smanjile prepreke za njihovo učešće⁶⁸.
121. Pomoć za dekarbonizaciju može imati različite oblike, uključujući bespovratna sredstva dodijeljena unaprijed i ugovore za tekuće isplate pomoći, kao što su ugovori za kompenzaciju razlike⁶⁹. Pomoć koja pokriva troškove

⁶⁷Principi za izračunavanje smanjenja emisija gasova staklene bašte koji se primjenjuju za Inovacioni fond EU predstavljaju korisnu referentnu tačku i dostupni su na:

https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/innovfund/wp-call/2021/call-annex_c_innovfund-lsc-2021_en.pdf.

Međutim, ako se električna energija upotrebljava kao ulazni resurs, u upotrijebljenoj metodologiji moraju se uzeti u obzir emisije nastale proizvodnjom te električne energije. Države članice mogu da upotrijebe i subvencije po toni izbjegnutih emisija ekvivalenta CO₂ kao kriterijum za odabir u okviru svojih mjera pomoći, ali nisu u obavezi da to učine.

⁶⁸Osim toga, kako je navedeno u tački 75, Komisija će generalno podržati druge uslove koje države članice predlože kako bi se olakšalo učešće MSP-ima i zajednicama obnovljive energije u konkurentnim postupcima nadmetanja, pod uslovom da pozitivni efekti obezbjeđivanja učešća i prihvatanja nadmašuju moguće narušavajuće efekte.

⁶⁹Ugovori za kompenzaciju razlike daju korisniku pravo na isplatu koja je jednaka razlici između fiksne „izvršne” cijene i referentne cijene, kao što je tržišna cijena, po jedinici proizvodnje. Posljednjih godina koriste se za mjere za proizvodnju električne energije, ali bi takođe mogli da uključuju referentnu cijenu povezanu sa ETS-om, odnosno ugovore za kompenzaciju

koji su uglavnom povezani sa poslovanjem, a ne sa ulaganjem, trebalo bi koristiti samo ako država članica dokaže da to dovodi do operativnih odluka koje su prihvatljivije za životnu sredinu.

122. Ako je pomoć prvenstveno potrebna za pokrivanje kratkoročnih troškova koji mogu biti varijabilni, kao što su troškovi za gorivo iz biomase ili troškovi ulazne električne energije, i isplaćuje se u periodima dužim od jedne godine, države članice treba da potvrde da će se troškovi proizvodnje na kojima se zasniva iznos pomoći pratiti i da će se iznos pomoći ažurirati najmanje jednom godišnje.
123. Pomoć mora biti osmišljena tako da se spriječi svako neopravdano narušavanje efikasnog funkcionisanja tržišta, a posebno da očuva efikasne poslovne podsticaje i cjenovne signale. Na primjer, korisnici treba da ostanu izloženi varijacijama cijena i tržišnom riziku ako se time ne ugrožava ostvarivanje cilja pomoći. Konkretno, korisnike ne bi trebalo podsticati da svoju proizvodnju nude po cijenama koje su niže od svojih graničnih troškova i ne smiju primati pomoć za proizvodnju u periodima u kojima je tržišna vrijednost te proizvodnje negativna⁷⁰.
124. Komisija će izvršiti procjenu na osnovu svakog zasebnog slučaja za mjere koje uključuju namjenske infrastrukturne projekte. U svojoj procjeni Komisija će, između ostalog, razmotriti veličinu infrastrukture u odnosu na relevantno tržište, efekat na vjerovatnoću dodatnih tržišnih ulaganja, mjeru u kojoj je infrastruktura prvobitno namijenjena pojedinačnom korisniku ili grupi korisnika i pitanje postoji li vjerodostojan plan ili čvrsta obaveza za povezivanje na širu mrežu, trajanje svih odstupanja ili izuzeća od zakonodavstva unutrašnjeg tržišta, strukturu relevantnog tržišta i položaj korisnika na tom tržištu.
125. Na primjer, ako infrastruktura prvobitno povezuje samo ograničen broj korisnika, efekat narušavanja može se ublažiti ako je dio plana razvoj šire mreže Unije na osnovu sljedećih kriterijuma:
 - a) računovodstvo za infrastrukturu treba da bude odvojeno od svih drugih djelatnosti, a troškovi pristupa i korišćenja treba da budu transparentni;
 - b) ako se time ne ugrožava ostvarivanje cilja pomoći, pomoć bi trebalo da podliježe obavezama otvaranja infrastrukture⁷¹ trećim stranama po fer, razumnim i nediskriminatornim uslovima (uključujući javne pozive na podnošenje zahtjeva za priključenje pod jednakim uslovima);
 - c) prednost koju ostvaruju korisnici dok ne dođe do takvog šireg razvoja možda će se morati nadoknaditi, na primjer doprinosom daljem proširenju mreže;
 - d) prednost koju ostvaruju namjenski korisnici možda treba da bude ograničena i/ili podijeljena sa drugim učesnicima.
126. Kako bi se izbjeglo podrivanje cilja mjere ili drugih ciljeva Unije u području zaštite životne sredine, ne smiju se davati podsticaji za proizvodnju energije koja bi zamijenila manje zagađujuće oblike energije. Na primjer, ako se pomaže kogeneracija na osnovu neobnovljivih izvora ili proizvodnja energije iz biomase, ti projekti, koliko god je to moguće, ne smiju da dobijaju podsticaj za proizvodnju električne ili toplotne energije u vrijeme kad bi to značilo ograničavanje obnovljivih izvora energije koji ne zagađuju vazduh.
127. Pomoć za dekarbonizaciju može neopravdano narušiti konkurenciju ako se njome potiskuju ulaganja u čistija alternativna rješenja koja su već dostupna na tržištu ili ako se stvara zavisnost od određenih tehnologija, čime se ometaju širi razvoj tržišta za čistija rješenja i njihovo korišćenje. Komisija će stoga potvrditi i da mjera

razlike u odnosu na ugljenik. Takvi ugovori o kompenzaciji razlike u odnosu na ugljenik mogu biti korisno sredstvo za uvođenje inovativnih tehnologija koje će možda biti neophodne za dekarbonizaciju industrije. Ugovori za kompenzaciju razlike mogu uključivati i povrate korisnika poreskim obveznicama ili potrošačima za periode u kojima referentna cijena prelazi izvršnu cijenu.

⁷⁰Mala postrojenja za proizvodnju obnovljive električne energije mogu imati korist od direktne zaštite cijena koja pokriva sve troškove rada i od njih se ne zahtijeva da prodaju električnu energiju na tržištu, u skladu sa izuzećem iz člana 4 stav 3 Direktive (EU) 2018/2001. Postrojenja će se smatrati malim postrojenjima ako je njihov kapacitet ispod primjenjivog praga iz člana 5 Uredbe (EU) 2019/943.

⁷¹Ovo se odnosi na listu imovine iz tačke 19 podtačka 36.

pomoći ne podstiče niti produžava potrošnju fosilnih goriva i energije⁷², čime bi se otežao razvoj čistijih alternativnih rješenja i značajno smanjila ukupna korist tog ulaganja za životnu sredinu. Države članice treba da objasne kako namjeravaju da izbjegnu taj rizik, uključujući mogućnost preuzimanja obaveze upotrebe uglavnom obnovljivih ili goriva sa niskim sadržajem ugljenika ili postupnog ukidanja fosilnih goriva.

128. Komisija smatra da određene mjere pomoći imaju negativne efekte na konkurenciju i trgovinu za koje je malo vjerovatno da će biti nadoknađeni. Konkretno, određene mjere pomoći mogu pogoršati tržišne neuspjehe stvarajući neefikasnost na štetu potrošača i društvene dobrobiti. Na primjer, mjerama kojima se podstiču nova ulaganja u proizvodnju energije ili industrijsku proizvodnju na bazi fosilnih goriva koja najviše zagađuju, kao što su ugalj, dizel, lignit, nafta, treset i uljni škrljci, povećavaju se negativni spoljni efekti na životnu sredinu na tržištu. S obzirom na neusklađenost tih goriva s klimatskim ciljevima Unije neće se smatrati da te mjere imaju pozitivne efekte na životnu sredinu.
129. Slično tome, u poređenju sa alternativnim ulaganjima, mjere kojima se podstiču nova ulaganja u proizvodnju energije ili industrijsku proizvodnju na bazi prirodnog gasa mogle bi kratkoročno da smanje emisije gasova staklene bašte i drugih zagađivača, ali dugoročno da pogoršaju negativne spoljne uticaje na životnu sredinu. Da bi se za ulaganja u prirodni gas moglo smatrati da imaju pozitivne efekte na životnu sredinu, države članice moraju da objasne kako će osigurati da se ulaganjem doprinosi postizanju klimatskog cilja Unije do 2030. godine i cilja klimatske neutralnosti do 2050. Države članice, naročito, moraju da objasne kako će se izbjeći zavisnost od proizvodnje energije iz gasa ili opreme za proizvodnju na gas. Na primjer, ta se metoda može zasnivati na nacionalnom planu dekarbonizacije sa obavezujućim ciljevima i/ili može uključivati obaveze korisnika da primijeni tehnologije dekarbonizacije kao što su hvatanje, skladištenje i upotreba ugljenika (CCS/CCU), da zamijeni prirodni gas obnovljivim odnosno gasom sa niskim nivoima ugljenika ili da zatvori postrojenje u roku koji je u skladu sa klimatskim ciljevima Unije. Obaveze bi trebalo da uključuju jednu ili više vjerodostojnu ključnu etapu u smanjenju emisija kako bi se postigla klimatska neutralnost do 2050. godine.
130. Proizvodnja biogoriva iz kultura za proizvodnju hrane i stočne hrane može povećati potražnju za zemljištem i dovesti do proširenja poljoprivrednog zemljišta na područja sa visokim zalihama ugljenika kao što su šume, močvarna zemljišta i tresetišta, što bi uzrokovalo dodatne emisije gasova staklene bašte. Zbog toga se Direktivom (EU) 2018/2001 ograničava količina biogoriva, tečnih biogoriva i goriva iz biomase proizvedenih iz kultura za proizvodnju hrane i stočne hrane za koja se smatra da doprinose ciljevima u pogledu obnovljive energije. Komisija smatra da određene mjere pomoći mogu pojačati indirektni negativni spoljni uticaji. Komisija će stoga u načelu smatrati da državna pomoć za biogoriva, tekuća biogoriva, biogas i goriva iz biomase koje prelaze gornje granice kojima se utvrđuje njihova prihvatljivost za obračun konačne bruto potrošnje energije iz obnovljivih izvora u predmetnoj državi članici u skladu sa članom 26 Direktive (EU) 2018/2001 vjerovatno neće proizvesti pozitivne efekte koji nadmašuju negativne efekte mjere.
131. Ako se utvrde rizici od dodatnog narušavanja konkurencije ili ako su mjere posebno nove ili složene, Komisija može da nametne uslove kao što je utvrđeno u tački 76.
132. Za individualne mjere pomoći ili šeme pomoći koje su namijenjene posebno ograničenom broju korisnika ili već postojećem korisniku, države članice bi trebalo, osim toga, da dokažu da predložena mjera pomoći neće dovesti do narušavanja konkurencije, na primjer povećanjem tržišne moći. Čak i kad pomoć direktno ne uvećava tržišnu moć, indirektno može dovesti do toga odvracanjem postojećih konkurenata od širenja, podsticanjem njihovog izlaska s tržišta ili odvracanjem novih konkurenata od ulaska na tržište. Prilikom ocjenjivanja negativnih efekata tih mjera pomoći Komisija će svoju analizu usmjeriti na predvidljivi efekat koji bi pomoć mogla imati na konkurenciju između privrednih društava na predmetnom tržištu proizvoda i prema potrebi na uzlaznim i silaznim tržištima, kao i na rizik od prekomjernih kapaciteta. Komisija će ocijeniti i moguće negativne efekte na trgovinu, uključujući rizik od trke za subvencije među državama članicama, do koje posebno može doći s obzirom na odabir lokacije.

⁷² Uključujući goriva sa niskim sadržajem ugljenika iz neobnovljivih izvora i nosioce energije koji ne emituju iz izduvne cijevi, ali nastaju u procesu sa visokim emisijama ugljenika.

133. Ako se pomoć dodjeljuje bez konkurentnog postupka nadmetanja i mjera koristi posebno ograničenom broju korisnika ili postojećem korisniku, Komisija može od države članice tražiti da se pobrine za to da korisnik širi znanje i iskustvo stečeno kao rezultat projekta za koji je dodijeljena pomoć kako bi se ubrzalo uvođenje uspješno demonstriranih tehnologija.
134. Ako su ispunjeni svi ostali uslovi usklađenosti, Komisija će u pravilu zaključiti da je bilans za mjere dekarbonizacije pozitivan (odnosno da pozitivni efekti nadjačaju narušavanje unutrašnjeg tržišta) s obzirom na njihov doprinos ublažavanju klimatskih promjena, utvrđenom kao ekološki cilj u Regulativi (EU) 2020/852 i/ili s obzirom na njihov doprinos ispunjavanju energetske i klimatske ciljeva Unije, pod uslovom da ne postoje očigledne indikacije neusklađenosti s principom „ne nanosi značajnu štetu”⁷³. Ako prethodno navedena pretpostavka nije primjenjiva, Komisija će ocijeniti da li, generalno gledajući, pozitivni efekti (uključujući usklađenost sa tačkama u odjeljku 4.1.4 i svim obavezama u vezi sa tačkom 129) nadjačavaju negativne efekte na unutrašnjem tržištu.

4.2. Pomoć za poboljšanje energetske performansi zgrada i njihove efikasnosti u zaštiti životne sredine

4.2.1. *Opravedanost pomoći*

135. Mjere koje su usmjerene ka poboljšanju energetske performansi zgrada i njihove efikasnosti u zaštiti životne sredine nastoje da suzbiju negativne spoljne uticaje stvaranjem pojedinačnih podsticaja za postizanje ciljeva uštede energije i smanjenja emisija gasova staklene bašte i zagađivača vazduha. Pored opštih tržišnih nedostataka utvrđenih u Poglavlju 3, u oblasti energetske performansi zgrada i njihove efikasnosti u zaštiti životne sredine mogu se pojaviti i posebni tržišni nedostaci. Na primjer, kad se razmatra obnova zgrada, korist od mjera energetske performansi i efikasnosti u zaštiti životne sredine obično ne ostvaruje samo vlasnik zgrade, koji u principu snosi troškove obnove, već i stanari. Komisija stoga smatra da bi državna pomoć mogla biti potrebna za promovisanje ulaganja usmjerenih na poboljšanje energetske performansi zgrada i njihove efikasnosti u zaštiti životne sredine.

4.2.2. *Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju*

136. Pomoć se može dodijeliti za poboljšanje energetske efikasnosti zgrada.
137. Ta pomoć se može kombinovati sa pomoći za bilo koju ili sve od sljedećih mjera:
- a) postavljanje integrisanih postrojenja za proizvodnju električne energije, grijanja ili hlađenja iz obnovljivih izvora na lokaciji;
 - b) postavljanje opreme za skladištenje energije proizvedene u postrojenjima za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na lokaciji;
 - c) izgradnju i postavljanje infrastrukture za punjenje za korisnike zgrade i prateće infrastrukture, kao što je postavljanje kablova, ako se parking nalazi u zgradi ili neposredno uz zgradu;
 - d) ugradnju opreme za digitalizaciju sistema upravljanja životnom sredinom i energijom zgrade, naročito za povećanje njene spremnosti za pametne tehnologije, uključujući pasivno interno ožičenje ili strukturisano postavljanje kablova za mreže podataka i pomoćni dio pasivne mreže na posjedu na kojem se zgrada nalazi, ali isključujući ožičenje ili kablove za mreže podataka van posjeda;
 - e) ostala ulaganja kojima se poboljšavaju energetske performanse zgrade ili njena efikasnost u zaštiti životne sredine, uključujući ulaganja u zelene krovove i opremu za skupljanje kišnice.
138. Pomoć se može dodijeliti i za poboljšanje energetske performansi opreme za grijanje ili hlađenje u zgradi. Pomoć za opremu za grijanje ili hlađenje koja je neposredno povezana sa sistemima daljinskog grijanja i

⁷³Za mjere koje su identične mjerama u okviru planova za oporavak i otpornost koje je odobrio Savjet smatra se da su usklađene s principom „ne nanosi značajnu štetu” jer je to već provjereno.

hlađenja biće procijenjena na osnovu uslova koji se primjenjuju na pomoć za daljinsko grijanje i hlađenje utvrđene u odjeljku 4.10. Pomoć za poboljšanje energetske efikasnosti proizvodnih procesa i opreme za proizvodnju energije koja se upotrebljava za pogon mašina biće procijenjena na osnovu uslova koji se primjenjuju na pomoć za smanjenje i uklanjanje emisija gasova staklene bašte iz odjeljka 4.1.

139. Pomoć mora da izazove:

- a) u slučaju obnove postojećih zgrada, poboljšanja energetske performansi koje dovode do smanjenja potražnje za primarnom energijom za najmanje 20% u poređenju sa stanjem prije ulaganja ili, ako je poboljšanje dio postupne obnove, smanjenja potražnje za primarnom energijom za najmanje 30% u poređenju sa stanjem prije ulaganja, u periodu od pet godina;
- b) u slučaju mjera za obnovu koje se odnose na ugradnju ili zamjenu samo jedne vrste dijela zgrade⁷⁴ u smislu člana 2 tačka 9 Direktive 2010/31/EZ, smanjenje potražnje za primarnom energijom za najmanje 10% u poređenju sa stanjem prije ulaganja, pod uslovom da država članica dokaže da mjera na nivou šeme ukupno ima značajan efekat na smanjenje potražnje za primarnom energijom;
- c) u slučaju novih zgrada, poboljšanja energetske performansi koje dovode do smanjenja potražnje za primarnom energijom za najmanje 10% u poređenju sa pragom utvrđenim za zahtjeve za zgrade gotovo nulte energije u nacionalnim mjerama za sprovođenje Direktive 2010/31/EU.

140. Pomoć za poboljšanje energetske performansi zgrada može se dodijeliti i MSP-a i malim preduzećima srednje tržišne kapitalizacije koji su pružaoci mjera za poboljšanje energetske performansi radi lakšeg sklapanja ugovora o energetskim performansama u smislu člana 2 tačka 27 Direktive 2012/27/EU.

4.2.3. Podsticajni efekat

141. Zahtjevi navedeni u tačkama 142. i 143. primjenjuju se pored onih navedenih u odjeljku 3.1.2.

142. Komisija smatra da, u principu, pomoć projektima sa periodom povrata⁷⁵ kraćim od pet godina, nema podsticajni efekat. Međutim, država članica može dostaviti dokaze koji pokazuju da je pomoć potrebna kao podsticaj za promjenu ponašanja, čak i u slučaju projekata s kraćim periodom povrata.

143. Ako se na osnovu prava Unije za privredna društva utvrde minimalni standardi u pogledu energetske performansi koji se smatraju standardima Unije, smatraće se da pomoć za sva potrebna ulaganja koja privrednim društvima omogućava da zadovolje te standarde ima podsticajni efekat, pod uslovom da je pomoć dodijeljena prije no što su zahtjevi postali obavezujući za predmetno privredno društvo⁷⁶. Država članica mora osigurati da korisnici dostave detaljan plan i vremenski raspored obnove iz kojeg je vidljivo da je obnova za koju je dodijeljena pomoć dovoljna barem da se zgrada uskladi sa tim minimalnim standardima u pogledu energetske performansi.

4.2.4. Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.2.4.1. Primjerenost

144. Zahtjev naveden u tački 144 primjenjuje se pored onih navedenih u odjeljku 3.2.1.2.

145. Pomoć za olakšavanje sklapanja ugovora o energetskim performansama mogu biti u obliku zajma ili garancije pružaocu mjera za poboljšanje energetske performansi u okviru ugovora o energetskim performansama ili se

⁷⁴Takve investicije bi, na primjer, mogle da imaju za cilj zamjenu prozora ili bojlera u zgradi ili da se fokusiraju na izolaciju zidova.

⁷⁵Period povrata je vrijeme koja je potrebno da se povrate troškovi investicije (bez pomoći).

⁷⁶Ovo se primjenjuje kad god se pomoć dodjeljuje privrednim društvima kako bi im se omogućilo da ispune minimalne standarde u pogledu energetske performansi koje se smatraju standardima Unije prije nego što postanu obavezne za predmetno privredno društvo, bez obzira na postojanje ranijih standarda Unije koji su već na snazi.

sastojati od finansijskog proizvoda namijenjenog finansiranju pružaoca mjera (na primjer faktoring ili forfaiting).

4.2.4.2. Proporcionalnost

146. Opravdani troškovi su troškovi ulaganja koji su direktno povezani sa postizanjem višeg nivoa energetske performansi ili efikasnosti u zaštiti životne sredine.
147. Intenzitet pomoći ne smije prelaziti 30% opravdanih troškova za mjere iz tačke 139 podtačke (a) i (c). Za mjere navedene u tački 139 podtačka (b) intenzitet pomoći ne smije prelaziti 25%. Ako je manje od 18 mjeseci prije stupanja standarda Unije na snagu dodijeljena pomoć za ulaganja koja privrednim društvima omogućavaju da zadovolje minimalne standarde u pogledu energetske performansi koje se smatraju standardima Unije, intenziteti pomoći ne smiju prelaziti 20% opravdanih troškova za mjere navedene u tački 139 podtačkama (a) i (c), ili 15% opravdanih troškova za mjere navedene u tački 139 podtačka (b).
148. Što se tiče pomoći koje se dodjeljuju za poboljšanje energetske performansi postojećih zgrada, intenzitet pomoći može se povećati za 15 procentnih poena ako poboljšanja energetske performansi dovode do smanjenja potražnje za primarnom energijom za najmanje 40%. Međutim, ovo povećanje intenziteta pomoći ne primjenjuje se ako se projektom, iako dovodi do smanjenja potražnje za primarnom energijom za najmanje 40%, ne poboljšaju energetske performanse zgrade u mjeri u kojoj bi se prešao nivo koji je utvrđen u okviru minimalnih standarda u pogledu energetske performansi koje se smatraju standardima Unije, a koji stupaju na snagu za manje od 18 mjeseci.
149. Intenzitet pomoći može se povećati za 20 procentnih poena za pomoć koja se dodjeljuje malim pravnim licima ili za 10 procentnih poena za pomoć koja se dodjeljuje srednjim pravnim licima.
150. Intenzitet pomoći može se povećati za 15 procentnih poena za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora ili za 5 procentnih poena za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora.
151. U zavisnosti od specifičnih karakteristika mjere, država članica može na osnovu analize finansijskog jaza utvrđene u tač. 48, 51 i 52 dokazati i da je potreban veći iznos pomoći. Izнос pomoći ne smije prelaziti manjak finansijskih sredstava kako je utvrđeno u tač. 51 i 52. Ako je manje od 18 mjeseci prije stupanja standarda Unije na snagu dodijeljena pomoć za ulaganja koja privrednim društvima omogućava da zadovolje minimalne standarde u pogledu energetske performansi koje se smatraju standardima Unije, maksimalni iznos pomoći ne smije prelaziti 70% finansijskog jaza.
152. Ako se pomoć dodjeljuje na osnovu konkurentnog postupka nadmetanja koji je sproveden u skladu sa kriterijumima utvrđenim u tač. 49 i 50, iznos pomoći smatra se proporcionalnim. Ako je manje od 18 mjeseci prije stupanja standarda Unije na snagu odobrena pomoć za ulaganja koja privrednim društvima omogućava da zadovolje minimalne standarde u pogledu energetske performansi koje se smatraju standardima Unije, država članica mora pronaći odgovarajuće rješenje za rizik od prekomjerne kompenzacije, na primjer uvođenjem gornjih granica za ponude.
153. Pomoć koja je dodijeljena u obliku finansijskih instrumenata ne podliježe maksimalnim intenzitetima pomoći utvrđenim u tač. od 147 do 151. Ako se pomoć dodjeljuje u obliku garancije, garancija ne bi trebalo da prelazi 80% osnovnog zajma. Ako se pomoć dodjeljuje u obliku zajma, vlasnici zgrade fondu za energetske performansi ili obnovljivu energiju ili drugom finansijskom posredniku otplaćuju iznos koji mora biti barem jednak nominalnoj vrijednosti zajma.

4.2.4.3. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju, trgovinu i balansiranje

154. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.2 primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u tač. od 155 do 157.
155. Pomoć za ulaganja u opremu koja koristi prirodni gas u cilju poboljšanja energetske efikasnosti zgrada mogu kratkoročno dovesti do smanjenja potražnje za energijom, ali dugoročno pogoršati negativne spoljne uticaje na životnu sredinu u poređenju sa alternativnim ulaganjima. Pomoć za ugradnju opreme koja koristi prirodni

gas može neopravdano da naruši konkurenciju ako se njome potiskuju ulaganja u čistija alternativna rješenja koja su već dostupna na tržištu ili ako se stvara zavisnost od određenih tehnologija, čime se koči razvoj tržišta čistijih tehnologija i njihova upotreba. Malo je vjerovatno da će pozitivni efekti mjera koje stvaraju takve efekte potiskivanja ili zavisnosti prevagnuti u odnosu na njihove negativne efekte na konkurenciju. U okviru svoje ocjene Komisija će razmotriti da li oprema koja koristi prirodni gas zamjenjuje energetske opreme koja koristi fosilna goriva koja najviše zagađuju, kao što su nafta i ugalj.

156. Alternative za energetske opreme koja koristi fosilna goriva koja zagađuju, kao što su nafta i ugalj, već su dostupne na tržištu. U tom kontekstu, smatra se da pomoć za postavljanje energetski efikasne energetske opreme koja koristi takva goriva nema pozitivne efekte kao pomoć za postavljanje opreme koja upotrebljava čistiju energiju. Prvo, neznatno poboljšanje u pogledu smanjenja potražnje za energijom poništava se većim emisijama ugljenika povezanim sa upotrebom fosilnih goriva. Drugo, dodjela pomoći za postavljanje energetske opreme koja koristi čvrsta ili tečna fosilna goriva uključuje značajan rizik od stvaranja zavisnosti od tehnologija koje se zasnivaju na fosilnim gorivima i od potiskivanja ulaganja u čistija i inovativnija alternativna rješenja dostupna na tržištu preusmjeravanjem potražnje sa energetske opreme koja ne upotrebljava čvrsta ili tečna fosilna goriva. To bi odvratilo i od daljeg razvoja tržišta tehnologija koje se ne zasnivaju na fosilnim gorivima. Komisija stoga smatra da je malo vjerovatno da će se nadoknaditi negativni efekti pomoći za energetske opreme koja koristi čvrsta ili tečna fosilna goriva na konkurenciju.
157. Ako se pomoć dodjeljuje u obliku donacije, vlasničkog kapitala, garancije ili zajma fondu za energetske efikasnost ili obnovljivu energiju ili drugom finansijskom posredniku, Komisija će provjeriti da li su uspostavljeni uslovi koji obezbjeđuju da fond za energetske efikasnost ili obnovljivu energiju ili drugi finansijski posrednici ne ostvaruju nikakvu neopravdanu prednost i da za potrebe sprovođenja mjere pomoći za energetske performanse primjenjuju tržišno razumnu strategiju ulaganja. Naročito moraju biti ispunjeni sljedeći uslovi:
- a) finansijski posrednici ili menadžeri fondova moraju biti izabrani putem otvorenog, transparentnog i nediskriminatornog postupka, koji se sprovodi u skladu sa važećim pravom Unije i domaćim pravom;
 - b) uspostavljeni su uslovi koji obezbjeđuju da se finansijskim posrednicima, uključujući fondove za energetske efikasnost ili obnovljivu energiju, upravlja na komercijalnoj osnovi i da su odluke o finansiranju usmjerene ka sticanju dobiti;
 - c) menadžeri fonda za energetske efikasnost ili obnovljivu energiju ili drugi finansijski posrednici u najvećoj mogućoj mjeri prednost prenose na krajnje korisnike (vlasnike ili stanare zgrada) u obliku većeg obima finansiranja, nižih zahtjeva u pogledu dodatnih garancija, nižih zahtjeva za kolateralom ili nižih kamatnih stopa.

4.3. Pomoć za čistu mobilnost

158. U odjeljcima 4.3.1 i 4.3.2 utvrđeni su uslovi pod kojima državna pomoć za određena ulaganja za smanjenje ili izbjegavanje emisija CO₂ i drugih zagađivača u sektorima vazdušnog, drumskog, željezničkog, vodenog i pomorskog saobraćaja mogu olakšati razvoj privredne djelatnosti na način koji je prihvatljiv za životnu sredinu, bez štetnog uticaja na uslove trgovine u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu Unije.
159. Područjem primjene ovih smjernica nije obuhvaćena pomoć za ulaganja u laka i teška drumska vozila koja upotrebljavaju gas (naročito TPG i KPG i biogas) i u relevantnu infrastrukturu za punjenje gorivom u drumskom saobraćaju, osim infrastrukture za TPG samo za punjenje gorivom teških drumskih vozila. S obzirom na trenutni stepen razvoja tržišta, očekuje se da će te tehnologije imati znatno manju mogućnost doprinosa ublažavanju klimatskih promjena i smanjenju zagađivanja vazduha u poređenju sa čistijim i inovativnijim alternativama i stoga se očekuje da će neopravdano narušiti konkurenciju potiskivanjem ulaganja u te čistije alternative i stvaranjem zavisnosti od rješenja za mobilnost koja nisu u skladu sa ciljevima za 2030. i 2050. godinu.

4.3.1. Pomoć za kupovinu i lizing čistih vozila i čiste mobilne opreme za usluge i za naknadno opremanje vozila i mobilne opreme za usluge

4.3.1.1. Opravdanost pomoći

160. Kako bi se do 2050. godine postigao pravno obavezujući cilj Unije u pogledu klimatske neutralnosti, u Saopštenju o evropskom zelenom planu utvrđen je cilj da se emisije iz saobraćaja smanje za najmanje 90% do 2050. godinu u odnosu na nivoe iz 1990. godine. U Saopštenju o strategiji za održivu i pametnu mobilnost⁷⁷ utvrđen je put ka postizanju tog cilja dekarbonizacijom pojedinačnih vrsta prevoza i cijelog prevoznog lanca⁷⁸.
161. Iako postojeće politike mogu pružiti podsticaje za upotrebu čistih vozila određivanjem obavezujućih ciljeva za emisije CO₂ za novi vozni park drumskih vozila proizvođača⁷⁹, internalizacijom spoljnih efekata na klimu i životnu sredinu⁸⁰ ili povećanjem potražnje za vozilima u okviru javne nabavke⁸¹, one možda neće biti dovoljne da se u potpunosti isprave tržišni nedostaci koji utiču na predmetni sektor. Uprkos postojećim politikama i dalje mogu postojati određene tržišne prepreke i tržišni nedostaci, uključujući cjenovnu pristupačnost čistih vozila u poređenju sa konvencionalnim vozilima, ograničenu dostupnost infrastrukture za punjenje ili dopunu goriva i spoljne uticaje na životnu sredinu. Države članice stoga mogu dodijeliti pomoć za ispravljanje tih preostalih tržišnih nedostataka i podržati razvoj sektora čiste mobilnosti.

4.3.1.2. Područje primjene i djelatnosti za koje se dodjeljuje pomoć

162. Pomoć se može dodijeliti za kupovinu i lizing novih ili korišćenih čistih vozila i za kupovinu i lizing čiste mobilne opreme za usluge.
163. Pomoć se mogu dodijeliti i za retrofiting (naknadno opremanje), izmjenu ili adaptaciju vozila ili mobilne opreme za usluge u sljedećim slučajevima:
- a) ako im to omogućava da se kvalifikuju kao čista vozila ili čista mobilna oprema za usluge; ili
 - b) ako je to potrebno da bi se plovilima i avionima omogućilo da koriste ili povećaju udio biogoriva i sintetičkih goriva, uključujući obnovljiva tečna ili gasovita goriva nebiološkog porijekla namijenjena upotrebi u saobraćaju, uz fosilna goriva ili kao alternativa njima; ili
 - c) ako je neophodno dozvoliti plovilima da koriste pogon na vjetar.

4.3.1.3. Podsticajni efekat

164. Uz uslove utvrđene u odjeljku 3.1.2 primjenjuju se i uslovi utvrđeni u tač. od 165. do 169.
165. Država članica mora da dostavi vjerodostojan hipotetički scenario bez pomoći. Hipotetički scenario odgovara ulaganju istog kapaciteta, trajanja i prema potrebi drugih relevantnih tehničkih karakteristika kao u slučaju ulaganja koje je prihvatljivo za životnu sredinu. Ako se ulaganje odnosi na nabavku ili lizing čistih vozila ili čiste mobilne opreme za usluge, hipotetički scenario uglavnom obuhvata nabavku ili lizing vozila ili mobilne

⁷⁷Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Odboru regija „Strategija za održivu i pametnu mobilnost: usmjeravanje evropskog saobraćaja ka budućnosti”, COM(2020) 789 final.

⁷⁸Saopštenje uključuje nastojanje da se do 2030. godine upotrebljava najmanje 30 miliona automobila sa nultim emisijama i 80 000 kamiona sa nultim emisijama i da do 2050. gotovo svi automobili, kombiji, autobusi i nova teška vozila budu vozila sa nultim emisijama.

⁷⁹Regulativa (EU) 2019/1242 i Regulativa (EU) 2019/631 Evropskog parlamenta i Savjeta od 17. aprila 2019. o utvrđivanju standardnih vrijednosti emisija CO₂ za nove lične automobile i za nova laka ekonomska vozila i o stavljanju van snage regulativa (EZ) br. 443/2009 i (EU) br. 510/2011 (OJ L 111, 25.4.2019, str. 13).

⁸⁰ Na primjer Direktivom 1999/62/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 17. juna 1999. o naknadama koje se naplaćuju za korišćenje određenih infrastrukture za teška teretna vozila (OJ L 187, 20.7.1999, str. 42) i sistemom Unije za trgovanje emisijama.

⁸¹ Na primjer Direktivom 2009/33/EZ.

opreme za usluge iste kategorije i istog kapaciteta, koji prema potrebi ispunjavaju barem standarde Unije, bez pomoći.

166. Hipotetički scenario može se odnositi na održavanje postojećeg vozila ili mobilne opreme za usluge u funkciji tokom perioda koji odgovara trajanju ulaganja koje je prihvatljivo za životnu sredinu. U tom slučaju treba uzeti u obzir diskontovane troškovi održavanja, popravke i modernizacije u tom periodu.
167. U drugim se slučajevima hipotetički scenario može sastojati od kasnije zamjene vozila ili mobilne opreme za usluge, pri čemu bi u tom slučaju u obzir trebalo uzeti diskontovanu vrijednost vozila ili mobilne opreme za usluge, a razliku u ekonomskom vijeku trajanja predmetne opreme bi trebalo izjednačiti. Taj pristup može biti posebno važan za vozila koja imaju duži ekonomski vijek trajanja, kao što su plovila, željeznička vozila ili avioni.
168. U slučaju vozila ili mobilne opreme za usluge koji podliježu ugovorima o lizingu, diskontovanu vrijednost lizinga čistih vozila ili mobilne opreme za usluge trebalo bi uporediti sa diskontovanom vrijednošću lizinga vozila ili mobilne opreme za usluge koji su manje prihvatljivi za životnu sredinu, a koji bi se upotrebljavali da nema pomoći.
169. Ako ulaganje obuhvata dodavanje opreme postojećem vozilu ili mobilnoj opremi za usluge kako bi se unaprijedile njihove performanse u zaštiti životne sredine (na primjer naknadnim postavljanjem sistema za kontrolu zagađenja), prihvatljivi troškovi mogu se sastojati od ukupnih troškova ulaganja.

4.3.1.4. Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.3.1.4.1. Primjerenost

170. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.1.2 primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u tački 171.
171. Prilikom provjere primjerenosti alternativnih instrumenata politike trebalo bi uzeti u obzir potencijal za druge vrste intervencija kojima se podstiče razvoj tržišta čiste mobilnosti, osim državne pomoći, i njihov očekivani uticaj u poređenju sa uticajem predložene mjere. Takve druge vrste intervencija mogu obuhvatati uvođenje opštih mjera za promovisanje čistih vozila, kao što su programi ekoloških bonusa, programi podsticaja za zamjenu starih vozila ili uspostavljanje zona sa niskim emisijama u predmetnoj državi članici.

4.3.1.4.2. Proporcionalnost

172. Pomoć ne smije prelaziti troškove potrebne da bi se olakšao razvoj predmetne privredne djelatnosti na način kojim se povećava nivo zaštite životne sredine (odnosno prelaskom sa konvencionalnih na čista vozila i čistu mobilnu opremu za usluge) u poređenju sa hipotetičkim scenariom bez pomoći. Državna pomoć može se smatrati proporcionalnom ako su ispunjeni uslovi utvrđeni u tač. od 173 do 181.
173. Kao opšte pravilo, pomoć se mora dodijeliti na osnovu konkurentnog postupka nadmetanja, koji se sprovodi u skladu sa kriterijumima utvrđenima u tač. 49 i 50.
174. Ako su u konkurentni postupak nadmetanja uključeni drugi kriterijumi osim iznosa pomoći koji je zatražio podnosilac zahtjeva, primjenjuje se tačka 50. Kriterijumi za odabir mogu se na primjer odnositi na očekivane koristi ulaganja za životnu sredinu u pogledu smanjenja ekvivalenta CO₂ ili drugih zagađivača tokom njegovog trajanja. U takvim slučajevima, kako bi se olakšalo utvrđivanje koristi za životnu sredinu, država članica može od podnosioca zahtjeva da zatraži da u svojim ponudama navedu očekivani nivo smanjenja emisija koja proizlazi iz ulaganja, u poređenju sa nivoom emisija uporedivog vozila koje ispunjava standarde Unije, gdje je to moguće. Kriterijumi za zaštitu životne sredine koji se upotrebljavaju u konkurentnom postupku nadmetanja mogu uključivati i aspekte životnog ciklusa, kao što je uticaj upravljanja proizvodom na kraju životnog vijeka na životnu sredinu.
175. Konkurentni postupak nadmetanja treba osmisliti na način da podnosiocima zahtjeva preostanu dovoljni podsticaji za dostavljanje ponuda za projekte povezane sa nabavkom vozila sa nultim emisijama, koja su generalno skuplja od alternativa koje su manje prihvatljive za životnu sredinu, ako su takva vozila dostupna za

tu vrstu prevoza. Pritom treba osigurati da primjenom kriterijuma za odabir ti projekti ne budu stavljeni u nepovoljan položaj u odnosu na druga čista vozila koja se ne smatraju vozilima sa nultim emisijama. Na primjer, kriterijumi zaštite životne sredine mogu imati oblik premija zahvaljujući kojima se veći broj bodova može dodijeliti projektima koji donose koristi za životnu sredinu uz one koje proizlaze iz uslova opravdanosti ili primarnog cilja mjere. Možda će biti potrebno uvesti gornje granice za ponude kako bi se ograničila najviša ponuda pojedinačnih ponuđača u određenim kategorijama. Eventualne gornje granice za ponude treba obrazložiti s obzirom na mjerenje za referentne projekte iz tač. 51, 52 i 53.

176. Odstupajući od tač. od 173 do 175, pomoć se može dodijeliti bez konkurentnog postupka nadmetanja u sljedećim slučajevima:

- a) ako očekivani broj učesnika nije dovoljan za efikasnu konkurenciju ili izbjegavanje strateškog dostavljanja ponuda;
- b) ako država članica pruži odgovarajuće opravdanje da konkurentan postupak nadmetanja, kako je opisan u tač. 49 i 50, nije primjeren da bi se osigurala proporcionalnost pomoći i da se upotrebom alternativnih metoda iz tač. od 177 do 180. ne bi povećao rizik od neopravdanog narušavanja konkurencije⁸², u zavisnosti od karakteristika mjere ili sektora odnosno vrsta prevoza o kojima je riječ; ili
- c) ako se dodjeljuje za nabavku ili lizing vozila koja će upotrebljavati privredna društva u sektoru javnog kopnenog, željezničkog ili vodenog prevoza putnika.

177. U slučajevima iz tačke 176 pomoć se može smatrati proporcionalnom ako ne prelazi 40% opravdanih troškova. Intenzitet pomoći može se povećati za 10 procentnih poena za vozila s nultim emisijama i za 10 procentnih poena za srednja privredna društva ili za 20 postotnih bodova za mala privredna društva.

178. Opravdani troškovi su neto dodatni troškovi ulaganja. Oni se izračunavaju kao razlika između ukupnog troška vlasništva čistog vozila predviđenog za nabavku ili lizing s jedne strane te pomoći i ukupnog troška vlasništva u hipotetičkom scenariju s druge strane. Troškovi koji nisu direktno povezani sa postizanjem višeg nivoa zaštite životne sredine nisu prihvatljivi.

179. Kad je riječ o retrofitingu vozila ili mobilne opreme za usluge, u skladu sa tačkom 169, opravdani troškovi mogu biti ukupni troškovi naknadnog retrofitinga, pod uslovom da u hipotetičkom scenariju vozila ili mobilna oprema za usluge zadrže isti ekonomski vijek trajanja koji bi imali bez naknadnog retrofitinga.

180. U zavisnosti od specifičnih karakteristika mjere, država članica može na osnovu analize finansijskog jaza utvrđene u tač. 48, 51 i 52 dokazati i da je potreban veći iznos pomoći. U tom slučaju, država članica mora da sprovede naknadu kontrolu kako bi provjerila iznesene pretpostavke o nivou potrebne pomoći i uspostavila mehanizam za povrat prekomjernih sredstava kako je utvrđeno u tački 55. Iznos pomoći ne smije da pređe finansijski jaz kako je utvrđeno u tač. 51 i 52.

181. U slučaju individualne pomoći, iznos pomoći mora biti određen na osnovu analize finansijskog jaza, kako je utvrđeno u tač. 48, 51 i 52. U tim slučajevima, država članica mora izvršiti naknadnu kontrolu kako bi provjerila iznesene pretpostavke o nivou potrebne pomoći i uspostavila mehanizam za povraćaj prekomjernih sredstava kako je utvrđeno u tački 55.

4.3.1.5. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju, trgovinu i balansiranje

182. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.2 primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u tač. od 183 do 189.

183. Komisija smatra da pomoć za ulaganja u vozila i mobilnu opremu za usluge koja koristi prirodni gas mogu kratkoročno dovesti do smanjenja emisija gasova staklene bašte i drugih zagađivača, ali dugoročno pogoršati negativne spoljne uticaje na životnu sredinu u poređenju sa alternativnim ulaganjima. Pomoć za nabavku vozila i mobilne opreme za usluge koja koristi prirodni gas može neopravdano narušiti konkurenciju ako se

⁸² To se može dokazati dodjeljivanjem pomoći na transparentan i nediskriminatorni način ida su potencijalne zainteresovane strane dovoljno obaviještene o području primjene mjere i potencijalnim uslovima pomoći.

njima potiskuju ulaganja u čistija alternativna rješenja, koja su već dostupna na tržištu ili ako se stvara zavisnost od određenih tehnologija, čime se koči razvoj tržišta za čistija rješenja i njihova upotreba. Stoga Komisija u tim slučajevima smatra da je malo vjerovatno da će se nadoknaditi negativni efekti pomoći za vozila i mobilnu opremu za usluge koja koristi prirodni gas.

184. Međutim, može se smatrati da pomoć za nabavku ili lizing vozila za vođeni saobraćaj i mobilne opreme za usluge koje koriste TPG i KPG ne stvaraju dugoročne efekte zavisnosti ili ne dovode do postiskivanja ulaganja u čistije tehnologije ako država članica dokaže da čistija alternativna rješenja nisu dostupna na tržištu i da se ne očekuje da će uskoro biti dostupna⁸³.
185. Alternative vozilima koja upotrebljavaju fosilna goriva koja najviše zagađuju, kao što su dizel, benzin ili tečni naftni gas, već su dostupne na tržištu za upotrebu u sektorima drumskog, vodenog i željezničkog saobraćaja. Dodjela pomoći za takva vozila sa sobom nosi znatan rizik od stvaranja zavisnosti od konvencionalnih tehnologija i od potiskivanja ulaganja u čistija alternativna rješenja koja su dostupna na tržištu preusmjeravanjem potražnje sa vozila koja su prihvatljivija za životnu sredinu. To bi odvrátilo i od daljeg razvoja tržišta tehnologija na bazi fosilnih goriva. U tom se kontekstu smatra da pomoć za nabavku ili lizing tih vozila, uključujući prema potrebi vozila nove generacije koja prevazilaze standarde Unije, ne donosi iste pozitivne efekte kao pomoć za nabavku ili lizing čistih vozila sa nižim direktnim emisijama CO₂ (iz izduvne cijevi). Komisija stoga smatra da je malo vjerovatno da će se nadoknaditi negativni efekti pomoći za vozila koja upotrebljavaju fosilna goriva koja najviše zagađuju, kao što su dizel, benzin ili tečni naftni gas.
186. Ne očekuje se da će avioni sa nultim emisijama, bilo da ih pokreće električna energija ili vodonik, uskoro postati dostupni na tržištu. Komisija stoga smatra da bi se negativni efekti državne pomoći za čiste avione osim aviona sa nultim emisijama mogli nadoknaditi njihovim pozitivnim efektima na uvođenje ili ubrzanje uvođenja na tržište novih, efikasnijih aviona koji su znatno prihvatljiviji za životnu sredinu, u skladu sa planom za postizanje klimatske neutralnosti i bez stvaranja zavisnosti od određenih tehnologija i potiskivanja ulaganja u čistije alternative.
187. Kako bi se u području vazdušnog saobraćaja, prema potrebi, ublažili posebno narušavajući efekti pomoći, između ostalog uzimajući u obzir položaj korisnika na tržištu, ili povećali pozitivni efekti mjera, Komisija može zahtijevati da korisnik stavi i van upotrebe ekvivalentan broj aviona koji su manje prihvatljivi za životnu sredinu slične poletne mase kao avioni kupljeni ili zakupljeni sredstvima državne pomoći.
188. Prilikom procjene narušavanja konkurencije zbog pomoći za nabavku ili lizing vozila ili mobilne opreme za usluge Komisija će razmotriti da li bi stavljanje u upotrebu novih vozila dovelo do novih ili pogoršalo postojeće tržišne nedostatke, kao što je višak kapaciteta u predmetnom sektoru.
189. Da bi se riješio problem očekivanih većih narušavajućih efekata mjera kojima se odobrava ciljano pomoć individualnom korisniku ili ograničenom broju određenih korisnika bez konkurentnog postupka nadmetanja⁸⁴, država članica mora adekvatno obrazložiti način na koji je mjera osmišljena i dokazati da su veći rizici od narušavanja konkurencije uzeti u obzir na odgovarajući način⁸⁵.

⁸³ Za takvu procjenu Komisija će generalno razmatrati period od dvije do pet godina nakon prijavljivanja ili sprovođenja mjere pomoći, u zavisnosti od sektora i vrsta prevoza o kojima je riječ. Svoju ocjenu zasnivaće na nezavisnim studijama tržišta koje je dostavila država članica ili na bilo kojim drugim odgovarajućim dokazima.

⁸⁴ Vidjeti tačku 66.

⁸⁵ Ovo može uključiti izbjegavanje prekomjerne kompenzacije potvrđivanjem da pomoć ne prelazi neto dodatne troškove, što se dokazuje upoređivanjem jaza u finansiranju u stvarnom i hipotetičkom scenariju, i da će država članica uvesti naknadni mehanizam praćenja kako bi provjerila pretpostavke o potrebnom nivou pomoći, zajedno sa mehanizmom za povraćaj prekomjernih sredstava.

4.3.2. Pomoć za uspostavljanje infrastrukture za punjenje ili dopunu goriva

4.3.2.1. Opravdanost pomoći

190. Sveobuhvatna mreža infrastrukture za punjenje i dopunu goriva potrebna je kako bi se omogućila široka upotreba čistih vozila i prelazak na mobilnost sa nultim emisijama. Naime, ograničena dostupnost infrastrukture za punjenje ili dopunu goriva je ključna prepreka uvođenju čistih vozila na tržište. Osim toga, infrastruktura za punjenje i dopunu goriva nije ravnomjerno raspoređena između država članica. Sve dok je udio čistih vozila koja se upotrebljavaju ograničen, samo tržište možda neće moći da obezbijedi potrebnu infrastrukturu za punjenje i dopunu goriva.
191. Direktivom 2014/94/EU Evropskog parlamenta i Savjeta⁸⁶ uspostavlja se zajednički okvir mjera za uspostavljanje infrastrukture za alternativna goriva za saobraćaj u Uniji i utvrđuje se okvir zajedničkih mjera za uspostavljanje takve infrastrukture. Osim toga, drugim politikama kojima se promoviše upotreba čistih vozila već se mogu dati signali za ulaganja u uspostavljanje infrastrukture za punjenje i dopunu goriva. Međutim, te politike same po sebi možda nisu dovoljne da se u potpunosti isprave utvrđeni tržišni nedostaci. Stoga, države članice mogu dodijeliti pomoć za ispravljanje tih preostalih tržišnih nedostataka i uspostavljanje infrastrukture za punjenje i dopunu goriva.

4.3.2.2. Područje primjene i djelatnosti za koje se dodjeljuje pomoć

192. Pomoć se može dodijeliti za izgradnju, postavljanje, nadogradnju ili proširenje infrastrukture za punjenje ili dopunu goriva.
193. Projekti mogu uključivati i instalacije za operacije pametnog punjenja i za proizvodnju obnovljive električne energije ili obnovljivog odnosno vodonika sa niskim udjelom ugljenika na lokaciji, povezana s infrastrukturom za punjenje ili dopunu goriva direktnom vezom, kao i objekte za skladištenje električne energije ili obnovljivog odnosno vodonika sa niskim udjelom ugljenika koji se isporučuju kao goriva namijenjena upotrebi u saobraćaju na lokaciji. Nominalni proizvodni kapacitet postrojenja za proizvodnju električne energije ili vodonika na lokaciji treba da bude proporcionalan izlaznoj snazi ili kapacitetu dopune goriva infrastrukture za punjenje ili dopunu goriva na koju je priključeno.

4.3.2.3. Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.3.2.3.1. Neophodnost pomoći

194. Država članica mora da potvrdi neophodnost pomoći za podsticanje uspostavljanja infrastrukture za punjenje ili dopunu gorivom iste kategorije kao infrastruktura koja bi se uvela uz državnu pomoć⁸⁷ na osnovu prethodno otvorenih javnih konsultacija, nezavisne studije tržišta ili drugih primjerenih dokaza kako je utvrđeno u odjeljku 3.2.1.1. Tačnije, država članica mora dokazati da je malo vjerovatno da će se slična infrastruktura uskoro razviti pod komercijalnim uslovima⁸⁸ i, gdje je to primjenjivo mora uzeti u obzir uticaj sistema trgovanja emisijama.
195. Prilikom ocjenjivanja neophodnosti pomoći za uspostavljanje infrastrukture za punjenje ili dopunu gorivom koja je otvorena za pristup drugim korisnicima uz korisnike pomoći, uključujući javno dostupnu infrastrukturu

⁸⁶Direktiva 2014/94/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 22. oktobra 2014. o uspostavljanju infrastrukture za alternativna goriva (OJ 307, 28.10.2014, str. 1).

⁸⁷ Na primjer, za infrastrukturu za punjenje, normalne ili visoke snage.

⁸⁸ Za potrebe takve procjene Komisija će generalno razmotriti očekuje li se uspostavljanje infrastrukture za punjenje ili dopunu gorivom pod komercijalnim uslovima u roku koji je relevantan s obzirom na trajanje mjere. Svoju ocjenu će zasnivati na rezultatima prethodnih javnih konsultacija, nezavisnih studija tržišta koje je dostavila država članica ili na bilo kojim drugim odgovarajućim dokazima.

za punjenje ili dopunu gorivom, može se uzeti u obzir nivo prodora na tržište čistih vozila koja bi se služila tom infrastrukturom i obim saobraćaja u predmetnom regionu.

4.3.2.3.2. Primjerenost

196. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.1.2 primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u tački 197.

197. Prilikom provjere primjerenosti alternativnih instrumenata politike trebalo bi uzeti u obzir potencijal za nove regulatorne intervencije kojima se stimulise prelazak na čistu mobilnost i njihov očekivani uticaj u poređenju sa uticajem predložene mjere.

4.3.2.3.3. Proporcionalnost

198. Pomoć ne smije prelaziti trošak koji je neophodan da bi se olakšao razvoj predmetne privredne djelatnosti na način kojim se povećava nivo zaštite životne sredine. Pomoć se može smatrati proporcionalnom ako su ispunjeni uslovi utvrđeni u tač. od 199 do 204.

199. Pomoć se mora dodijeliti na osnovu konkurentnog postupka nadmetanja koji se sprovodi u skladu sa kriterijumima iz tač. 49 i 50. Konkurentni postupak nadmetanja mora biti osmišljen na način da pruža dovoljno podsticaja za podnosiocima zahtjeva da daju ponudu za projekte koji se odnose na infrastrukturu za punjenje ili dopunu gorivom koja isporučuje samo obnovljivu električnu energiju ili vodonik. Primjena kriterijuma za dodjelu ne smije dovesti do toga da se projekti koji se odnose na infrastrukturu za punjenje ili dopunu gorivom koja isporučuje samo obnovljivu električnu energiju ili vodonik stavljaju u nepovoljan položaj u odnosu na projekte koji se odnose na infrastrukturu za punjenje ili dopunu gorivom koja isporučuje i električnu energiju ili vodonik s višim emisijama CO₂ u poređenju sa električnom energijom iz obnovljivih izvora ili vodonikom odnosno električnu energiju ili vodonik koji nisu obnovljivi. Možda će biti potrebno uvesti gornje granice za ponude kako bi se ograničila najviša ponuda pojedinačnih ponuđača u određenim kategorijama. Eventualne gornje granice za ponude treba obrazložiti s obzirom na mjerenje za referentne projekte iz tač. 51, 52 i 53.

200. Odstupajući od tačke 199, pomoć se može dodijeliti na osnovu drugih metoda osim konkurentnog postupka nadmetanja u sljedećim slučajevima:

- a) ako očekivani broj učesnika nije dovoljan za efikasnu konkurentnost ili izbjegavanje strateškog dostavljanja ponuda;
- b) ako se ne može organizovati konkurentni postupak nadmetanja utvrđen u tač. 49 i 50;
- c) ako se pomoć dodjeljuje za infrastrukturu za punjenje ili dopunu goriva koju će isključivo ili prije svega upotrebljavati privredna društva u sektoru javnog kopnenog, željezničkog ili vodenog prevoza putnika⁸⁹;
- d) ako se pomoć dodjeljuje za infrastrukturu za punjenje ili dopunu goriva koju će isključivo ili prije svega upotrebljavati korisnik pomoći koja nije dostupna javnosti⁹⁰, uz odgovarajuće obrazloženje predmetne države članice; ili
- e) ako se pomoć dodjeljuje za infrastrukturu za punjenje ili dopunu gorivom namijenjenu određenim vrstama vozila čiji su stopa prodora na relevantno tržište (za relevantni tip vozila) u predmetnoj državi članici ili obim saobraćaja u predmetnim regionima vrlo ograničeni⁹¹.

⁸⁹ Infrastruktura za punjenje ili dopunu gorivom koju će prije svega koristiti privredna društva u sektoru javnog drumskog, željezničkog ili vodenog prevoza putnika može dodatno biti otvorena i za zaposlene, spoljne izvođače radova ili dobavljače tih privrednih društava.

⁹⁰ Infrastruktura za punjenje ili dopunu gorivom koju će prije svega upotrebljavati korisnik pomoći može dodatno biti otvorena i za zaposlene, spoljne izvođače radova ili dobavljače korisnika pomoći.

⁹¹ Na primjer mjera pomoći usmjerena ka ulaganju u stanice za dopunu vodonikom namijenjene teškim vozilima u teretnim terminalima i logističkim centrima u državi članici u kojoj je tržišni udio teških vozila na vodonik manji od 2%.

201. U slučajevima navedenim u tački 200 iznos pomoći može se odrediti na osnovu analize manjka finansijskih sredstava kako je utvrđeno u tač. 48, 51 i 52. Država članica mora da sprovede naknadno *ex post* praćenje kako bi provjerila iznesene pretpostavke o nivou potrebne pomoći i uspostavila mehanizam za povraćaj prekomjernih sredstava kako je utvrđeno u tački 55.
202. Kao alternativa tački 201, pomoć se može smatrati proporcionalnom ako ne prelazi 30% opravdanih troškova ili, ako infrastruktura za punjenje ili dopunu gorivom isporučuje samo obnovljivu električnu energiju ili vodonik iz obnovljivih izvora, 40% opravdanih troškova. Intenzitet pomoći može se povećati za 10 procentnih poena za srednja privredna društva ili 20 procentnih poena za mala privredna društva. Intenzitet pomoći se može povećati za 15 procentnih poena za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora ili za 5 procentnih poena za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora.
203. U tim slučajevima opravdani troškovi obuhvataju sve troškove ulaganja u izgradnju, postavljanje, nadogradnju ili proširenje infrastrukture za punjenje ili dopunu gorivom. Oni, na primjer, mogu uključivati troškove:
- a) infrastrukture za punjenje ili dopunu gorivom i povezane tehničke opreme;
 - b) postavljanja ili nadogradnje električnih ili drugih komponenti, uključujući električne kablove i strujne transformatore, potrebnih da bi se infrastruktura za punjenje ili dopunu gorivom priključila na mrežu ili na lokalnu jedinicu za proizvodnju ili skladištenje električne energije ili vodonika i da bi infrastruktura za punjenje bila pripremljena za pametne tehnologije;
 - c) građevinskih radova, adaptacije zemljišta ili puteva, troškove postavljanja i troškove dobijanja odgovarajućih dozvola.
204. Ako projekat uključuje proizvodnju obnovljive električne energije ili obnovljivog, odnosno vodonika sa niskim udjelom ugljenika ili skladištenje električne energije ili obnovljivog odnosno vodonika sa niskim udjelom ugljenika na lokaciji, opravdani troškovi mogu uključivati troškove ulaganja u jedinice za proizvodnju ili objekte za skladištenje.

4.3.2.4. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju, trgovinu i balansiranje

205. Zahtjevi navedeni u tač. 206 do 216 primenjuju se pored onih navedenih u odjeljku 3.2.2.
206. Nova infrastruktura za punjenje koja omogućava prenos električne energije izlazne snage do 22 kW mora biti u mogućnosti da podrži funkcionalnosti pametnog punjenja. Time bi se osigurala optimizacija postupaka punjenja i upravljanje njima na način koji ne izaziva zagušenje i u potpunosti koristi dostupnost obnovljive električne energije i niske cijene električne energije u sistemu.
207. Da bi se izbjeglo udvostručavanje infrastrukture i iskoristila sredstva koja još nisu dostigla kraj svog ekonomskog vijeka trajanja, države članice u slučaju infrastrukture za snabdijevanje sintetičkim gorivima za vođeni i vazdušni prevoz, uključujući obnovljiva tečna i gasovita goriva nebiološkog porijekla namijenjena za korišćenje u saobraćaju, ili biogorivima⁹² moraju potkrijepiti potrebu za novom infrastrukturom, uzimajući u obzir tehničke karakteristike goriva koje će se isporučivati preko te infrastrukture. U slučaju „drop-in”⁹³ sintetičkih goriva ili biogoriva države članice moraju razmotriti u kojoj se mjeri postojeća infrastruktura može iskoristiti za snabdijevanje tim gorivima.
208. Pomoć za izgradnju, postavljanje, nadogradnju ili proširenje infrastrukture za dopunu gorivom može neopravdano da narušiti konkurenciju ako se njima istiskuju ulaganja u čistija alternativna rješenja koja su već dostupna na tržištu ili ako se stvara zavisnost od određenih tehnologija, čime se otežava razvoj tržišta za čistije tehnologije i njihovu upotrebu. Stoga, u tim slučajevima, Komisija smatra da nije vjerovatno da će se

⁹² To uključuje održiva avionska goriva.

⁹³ „Drop-in” goriva se odnose na goriva koja su funkcijom ekvivalentna fosilnim gorivima koja se trenutno koriste i u potpunosti usklađena sa infrastrukturom za distribuciju i uređajima i motorima na vozilima.

nadoknaditi negativni efekti na konkurenciju koji proizlaze iz pomoći za infrastrukturu za snabdijevanje gorivima na bazi prirodnog gasa.

209. Imajući u vidu trenutni stepen razvoja tržišta za čiste tehnologije mobilnosti u sektoru vodenog saobraćaja, može se smatrati da pomoć za izgradnju, postavljanje, nadogradnju ili proširenje infrastrukture za dopunu komprimovanim i tečnim prirodnim gasom za vodeni saobraćaj ne stvaraju dugoročne efekte zavisnosti i ne dovode do istiskivanja ulaganja u čistije tehnologije ako država članica dokaže da čistija alternativna rješenja nisu dostupna na tržištu i da se ne očekuje da će biti dostupna u kratkom roku⁹⁴ i ako bi se infrastruktura koristila za pokretanje prelaska na goriva sa niskim udjelom ugljenika. Prilikom ocjenjivanja takve pomoći Komisija će uzeti u obzir da li ulaganje čini dio vjerodostojnog puta dekarbonizacije i da li pomoć doprinosi postizanju ciljeva utvrđenih u zakonodavstvu Unije o uvođenju infrastrukture za alternativna goriva.
210. U oblasti drumskog prevoza vozila sa nultim emisijama već su realna opcija, posebno kad je riječ o lakim teretnim vozilima. Očekuje se i da će teška vozila sa nultim emisijama uskoro postati šire dostupna na tržištu. Stoga će pomoć za infrastrukturu za dopunu teških vozila gorivima na bazi tečnog prirodnog gasa dodijeljena nakon 2025. godine vjerovatno imati negativne efekte na konkurenciju za koje je malo vjerovatno da će biti nadoknađeni bilo kakvim pozitivnim efektima. Prilikom ocjenjivanja pomoći za infrastrukturu za dopunu teških vozila Komisija će uzeti u obzir da li ona doprinosi postizanju ciljeva utvrđenih zakonodavstvom Unije o uspostavljanju infrastrukture za alternativna goriva.
211. Alternative fosilnim gorivima već su dostupne na tržištu za upotrebu u sektoru drumskog prevoza, određenim djelovima sektora vodenog prevoza i sektoru željezničkog prevoza. U tom kontekstu, smatra se da pomoć za uspostavljanje infrastrukture za dopunu gorivima proizvedenih iz fosilnih izvora energije, uključujući vodonik proizveden iz fosilnih goriva⁹⁵, nemaju iste pozitivne efekte kao pomoć za uspostavljanje infrastrukture za dopunu nefosilnim ili gorivima sa niskim udjelom ugljenika. Prvo, ostvarena smanjenja emisija CO₂ u sektoru prevoza će se vjerovatno poništiti daljim emisijama CO₂ povezanih sa proizvodnjom i upotrebom fosilnih goriva, posebno ako se one efikasno ne hvataju i skladište. Drugo, dodjela pomoći za infrastrukturu za snabdijevanje vodonikom koja isporučuje fosilna goriva koja nisu niskougljenična može sa sobom nositi rizik od stvaranja zavisnosti od određenih tehnologija proizvodnje, čime se istiskuju ulaganja u čistija alternativna rješenja preusmjeravanjem potražnje s proizvodnih procesa koji ne uključuju fosilne izvore energije ili koji su niskougljenični. Time bi se ujedno odvratilo od razvoja tržišta čistih nefosilnih tehnologija za mobilnost s nultom stopom emisija i tržišta proizvodnje nefosilnih goriva i energije. Komisija stoga smatra da je malo vjerovatno da će se nadoknaditi negativni efekti pomoći za infrastrukturu za snabdijevanje fosilnim gorivima, kao što je vodonik proizveden iz fosilnih goriva, ako se gasovi staklene bašte koji se emituju tokom proizvodnje vodonikane hvataju efikasno i ako nema pouzdanog plana za snabdijevanje i korišćenje obnovljivih ili goriva sa niskim sadržajem ugljenika u srednjeročnom periodu.
212. Stoga se može smatrati da pomoć za infrastrukturu za snabdijevanje vodonikom koja ne isporučuje isključivo obnovljivi ili vodonik sa niskim sadržajem ugljenika ne stvaraju dugoročne efekte zavisnosti ili ne dovode do istiskivanja ulaganja u čistije tehnologije ako država članica dokaže da ima pouzdan plan za postupno ukidanje vodonika koji nije obnovljiv i sa niskim sadržajem ugljenika u infrastrukturi za dopunu gorivom do 2035. godine.
213. Ako se ne uspostave odgovarajući mehanizmi zaštite, pomoć može dovesti do stvaranja ili jačanja položaja tržišne moći, što može spriječiti ili narušiti efikasnu konkurentnost na tržištima u nastajanju ili u razvoju. Država članica stoga mora da osigura da mjera pomoći sadrži odgovarajuće mehanizme zaštite kao odgovor na taj rizik. Ti mehanizmi zaštite mogu na primjer uključivati određivanje maksimalnog procenta budžeta za mjeru koji se može dodijeliti jednom privrednom društvu.

⁹⁴ Za takvu procjenu Komisija će generalno uzeti u razmatranje period od dvije do pet godina nakon prijave ili sprovođenja mjere pomoći. Svoju procjenu će zasnivati na nezavisnim studijama tržišta koje je dostavila država članica ili na bilo kojim drugim odgovarajućim dokazima.

⁹⁵ Vidjeti Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regiona „Strategija za vodonik za klimatski neutralnu Evropu”, COM(2020) 301 final, str. 3.

214. Komisija će prema potrebi ocijeniti da li su uspostavljeni dovoljni mehanizmi zaštite kako bi se osiguralo da operatori infrastrukture za punjenje ili dopunu gorivom koji nude ili omogućavaju plaćanja na osnovu ugovora ne vrše neopravdanu diskriminaciju među pružateljima usluga mobilnosti, na primjer neopravdanim pružanjem povlašćenog pristupa uz povoljnije uslove ili neopravdanim razlikovanjem cijena. Ako nisu uspostavljene takvi mehanizmi zaštite, Komisija smatra da bi mjera vjerovatno dovela do neopravdanih negativnih efekata na konkurentnost na tržištu usluga mobilnosti.
215. Svaka koncesija ili druga ovlaštenja trećih osoba za upravljanje infrastrukturom za punjenje ili dopunu gorivom moraju se dodijeliti na konkurentnoj, transparentnoj i nediskriminatornoj osnovi, prema potrebi uzimajući u obzir pravila Unije o javnim nabavkama.
216. Ako se pomoć dodjeljuje za izgradnju, postavljanje, nadogradnju ili proširenje infrastrukture za punjenje ili dopunu gorivom koja je otvorena za pristup drugim korisnicima uz korisnike pomoći, uključujući javno dostupnu infrastrukturu za punjenje ili dopunu gorivom, ona mora biti dostupna javnosti, a korisnicima mora biti omogućen nediskriminatorni pristup, između ostalog u pogledu tarifa, metoda autentifikacije i plaćanja i drugih uslova korišćenja, prema potrebi. Osim toga, država članica mora da obezbijedi da naknade koje se naplaćuju drugim korisnicima uz korisnike pomoći za korišćenje infrastrukture za punjenje ili dopunu gorivom odgovaraju tržišnim cijenama.

4.4. Pomoć za efikasnu upotrebu resursa i podršku prelasku na kružnu ekonomiju

4.4.1. *Opravdanost pomoći*

217. Akcioni plan kružne ekonomije („CEAP”)⁹⁶ sadrži program usmjeren na budućnost koji za cilj ima ubrzanje prelaska Unije na kružnu ekonomiju kao dio korjenitih promjena koje se promovišu u Saopštenju o evropskom zelenom planu. Akcioni plan kružne ekonomije promoviše procese kružne ekonomije, podstiče održivu potrošnju i proizvodnju i ima za cilj da osigura sprečavanje nastanka otpada i što duže zadržavanje upotrijebljenih resursa u ekonomiji Unije. Ti ciljevi su takođe preduslov za postizanje cilja klimatske neutralnosti Unije do 2050. godine i čistije i održivije ekonomije.
218. U Akcionom planu kružne ekonomije se posebno spominje potreba da se uzmu u obzir ciljevi povezani sakružnom ekonomijom u kontekstu revizije smjernica za državnu pomoć u oblasti životne sredine i energetike. U tom pogledu finansijska podrška u obliku državne pomoći, u kombinaciji sa širokim, jasnim i dosljednim pravilima, može imati ključnu ulogu u podržavanju kružnosti u proizvodnim procesima kao dio šire transformacije industrije Unije prema klimatskoj neutralnosti i dugoročnoj konkurentnosti. Može imati ključnu ulogu i u stvaranju funkcionalnog tržišta Unije za sekundarne sirovine, čime će se smanjiti pritisak na prirodne resurse, stvoriti održivi rast i radna mjesta i ojačati otpornost.
219. U Akcionom planu kružne ekonomije se nadalje prepoznaje sve veća važnost bioloških resursa kao ključnog doprinosa ekonomiji EU. U skladu sa strategijom EU za bioekonomiju⁹⁷, bioekonomija doprinosi ostvarivanju ciljeva evropskog zelenog plana jer doprinosi ekonomiji bez ugljenika, poboljšava ekološku, ekonomsku i društvenu održivost i promoviše zeleni rast. Finansijska podrška u obliku državne pomoći može imati ključnu ulogu u podržavanju sprovođenja održivih bioekonomskih praksi, kao što je podrška za održivu proizvodnju materijala i proizvoda na biološkoj osnovi, koji mogu doprinijeti postizanju klimatske neutralnosti, a koji ne bi sami uspjeli na tržištu.

⁹⁶Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regiona „Novi akcioni plan za kružne ekonomiju – Za čistiju i konkurentniju Evropu”, COM(2020) 98 final.

⁹⁷Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regiona „Održiva bioekonomija za Evropu: Jačanje veze između ekonomije, društva i životne sredine”, COM(2018)673 final i SWD(2018)431.

4.4.2. Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju

220. Pomoć iz ovog odjeljka se može dodijeliti za sljedeće vrste ulaganja:

- a) ulaganja usmjerena ka poboljšanju efikasnosti resursa na bilo koji od sljedećih načina:
 - i) neto smanjenjem resursa utrošenih u okviru iste količine proizvodnje⁹⁸;
 - ii) zamjenom primarnih sirovina sekundarnim (ponovno upotrijebljenim ili recikliranim) ili obnovljenim sirovinama; ili
 - iii) zamjenom sirovina iz fosilnih izvora biosirovinama;
- b) ulaganja u smanjenje, prevenciju, pripremu za ponovnu upotrebu, obnavljanje materijala, dekontaminaciju i reciklažu otpada⁹⁹ koji je proizveo korisnik;
- c) ulaganja u pripremu za ponovnu upotrebu, obnavljanje materijala, dekontaminaciju i reciklažu otpada preoizvedenog od strane trećih lica i koji bi se inače zbrinuo ili obradio u postupku obrade koji se nalazi niže u redoslijedu prioriteta hijerarhije otpada¹⁰⁰ ili na manje resursno efikasan način odnosno koji bi doveo do slabijeg kvaliteta recikliranja;
- d) ulaganja u smanjenje, prevenciju, pripremu za ponovnu upotrebu, obnavljanje materijala, dekontaminaciju i reciklažu drugih proizvoda, materijala ili supstanci¹⁰¹ koje je proizveo korisnik ili treće lice, koji se ne smatraju nužno otpadom i koji bi inače bili neiskorišteni, odloženi ili obnovljeni na manje resursno efikasan način, koji bi se smatrali otpadom osim ako se ponovno koriste ili bi doveli do slabijeg kvaliteta recikliranja;
- e) ulaganja u odvojeno sakupljanje¹⁰² i sortiranje otpada ili drugih proizvoda, materijala ili supstanci u cilju pripreme za ponovnu upotrebu ili reciklažu.

221. Pod određenim uslovima pomoć za pokrivanje operativnih troškova može se dodijeliti za odvojeno sakupljanje i sortiranje otpada u pogledu posebnih tokova otpada ili vrsta otpada (vidjeti tačku 247).

222. Pomoć koja se odnosi na obnavljanje preostale toplote iz proizvodnih procesa ili pomoć koja se odnosi na hvatanje i skladištenje ugljenika biće ocijenjena u skladu sa uslovima koji se primjenjuju na pomoć za smanjenje emisija gasova staklene bašte iz odjeljka 4.1.

223. Pomoć za proizvodnju biogoriva, tečnih biogoriva, biogasa i goriva iz biomase iz otpada biće ocijenjena u skladu sa uslovima koji se primjenjuju na pomoć za smanjenje emisija gasova staklene bašte navedenim u odjeljku 4.1.

224. Pomoć za proizvodnju energije iz otpada biće ocijenjena u skladu sa uslovima koji se primjenjuju na pomoć za smanjenje emisija gasova staklene bašte navedenim u odjeljku 4.1. Ako se odnosi na ulaganja u sisteme daljinskog grijanja i hlađenja ili njihov rad, pomoć za proizvodnju energije ili toplote iz otpada biće ocijenjena u skladu sa uslovima koji se primjenjuju na pomoć za daljinsko grijanje ili hlađenje navedenim u odjeljku 4.10.

⁹⁸Utrošeni resursi mogu uključivati sve utrošene materijalne resurse osim energije. Smanjenje se može odrediti mjerenjem ili procjenom potrošnje prije i nakon sprovođenja mjere pomoći, uključujući svako prilagođavanje zbog spoljnih uslova koji mogu uticati na trošenje resursa.

⁹⁹Vidjeti definicije ponovne upotrebe, obnavljanja, pripreme za ponovnu upotrebu, recikliranja i otpada u tački 19 podtačkama (59), (61), (62), (75) i (90).

¹⁰⁰Hijerarhiju otpada čine: (a) prevencija, (b) priprema za ponovnu upotrebu, (c) reciklaža, (d) drugi postupci obnove, na primjer energetska obnova, i (e) odlaganje. Vidjeti član 4 stav 1 Direktive 2008/98/EZ.

¹⁰¹Drugi proizvodi, materijali ili supstance mogu uključivati nusproizvode (iz člana 5 Direktive 2008/98/EZ), ostatke iz poljoprivrede, akvakulture, ribarstva i šumarstva, otpadne vode, kišnicu i oticanje, minerale, rudarski otpad, hranjive materije, rezidualne gasove iz proizvodnih procesa, suvišne proizvode, djelove i materijale itd. Suvišni proizvodi, djelovi i materijali su proizvodi, djelovi ili materijali koji više nisu potrebni ili korisni svom nosiocu, ali su pogodni za ponovnu upotrebu.

¹⁰²Vidjeti definiciju „odvojenog sakupljanja” u članu 3 tačka 11 Direktive 2008/98/EZ.

4.4.3. Podsticajni efekat

225. Uz zahtjeve navedene u odjeljku 3.1.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u tač. od 226 do 233.
226. Hipotetički scenario koji država članica utvrđuje na osnovu zahtjeva iz tačke 28 uglavnom će odgovarati ulaganju istog kapaciteta, trajanja i prema potrebi drugih relevantnih tehničkih karakteristika kao u slučaju ulaganja koje je prihvatljivo za životnu sredinu.
227. Hipotetički scenario može se sastojati i od održavanja postojećih instalacija ili opreme u funkciji tokom perioda koji odgovara trajanju ulaganja prihvatljivog za životnu sredinu. U tom slučaju bi trebalo uzeti u obzir snižene troškove održavanja, popravke i modernizacije u tom periodu.
228. U određenim slučajevima hipotetički scenario se može sastojati od kasnije zamjene instalacija ili opreme, pri čemu u tom slučaju u obzir treba uzeti diskontovanu vrijednost instalacija i opreme, a razliku u ekonomskom vijeku trajanja instalacija ili opreme treba izjednačiti.
229. U slučaju opreme koja je predmet ugovora o lizingu, diskontovanu vrijednost lizinga opreme prihvatljive za životnu sredinu treba uporediti sa diskontovanom vrijednošću lizinga opreme koja je manje prihvatljiva za životnu sredinu, a koja bi se koristila da nema pomoći.
230. Ako se ulaganje sastoji od dodavanja instalacija ili opreme postojećim instalacijama ili opremi, opravdani troškovi će se sastojati od ukupnih troškova ulaganja.
231. Komisija smatra da pomoć projektima sa periodom povraćaja koji je kraći od pet godina u principu nemaju podsticajni efekat. Međutim, država članica može da dostavi dokaze o tome da je pomoć neophodna kako bi podstakla promjenu ponašanja, čak i u slučaju projekata s kraćim periodom povraćaja.
232. Za pomoć za ulaganja koja privrednim društvima samo omogućava da se usklade sa obaveznim standardima Unije koje su već na snazi neće se smatrati da imaju podsticajni efekat (vidjeti tačku 32). Kako je objašnjeno u tački 32, može se smatrati da pomoć ima podsticajni efekat ako privrednom društvu omogućava da poveća svoj nivo zaštite životne sredine u skladu sa obaveznim nacionalnim standardima koji su stroži od standarda Unije ili su donesene jer standardi Unije nisu postojali.
233. Smatraće se da pomoć za prilagođavanje donesenim standardima Unije koji još nisu stupili na snagu imaju podsticajni efekat ako se ulaganje sprovede i završi najmanje 18 mjeseci prije nego što standardi Unije stupe na snagu.

4.4.4. Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.4.4.1. Neophodnost pomoći

234. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.1.1 primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u tačkama 235 i 236.
235. Ulaganje mora preći utvrđenu poslovnu praksu koja se uopšteno primjenjuje u cijeloj Uniji i za različite tehnologije.¹⁰³
236. U slučaju pomoći za odvojeno sakupljanje i razvrstavanje otpada ili drugih proizvoda, materijala ili supstanci država članica mora da dokaže da takvo odvojeno sakupljanje i razvrstavanje nije dovoljno razvijeno u toj državi članici¹⁰⁴. Ako se dodjeljuje pomoć za pokrivanje operativnih troškova, država članica mora da dokaže da je takva pomoć potrebna u prelaznom periodu kako bi se olakšao razvoj djelatnosti povezanih sa odvojenim sakupljanjem i razvrstavanjem otpada. Država članica mora uzeti u obzir sve obaveze privrednih društava u okviru šema proširene odgovornosti proizvođača, koje je možda sprovedla u skladu sa članom 8 Direktive 2008/98/EZ.

¹⁰³ Iz tehnološke perspektive ulaganje bi trebalo dovesti do veće mogućnosti recikliranja ili do većeg kvaliteta recikliranog materijala u poređenju sa uobičajenom praksom.

¹⁰⁴ Ako država članica dostavi odgovarajuće dokaze, može se uzeti u obzir i posebna situacija na nivou regiona o kojima je riječ.

4.4.4.2. Primjerenost

237. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.1.2 primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u tački 238.

238. U skladu sa principom „zagađivač plaća”¹⁰⁵ privredna društva koja proizvode otpad ne bi smjela da budu oslobođena troškova obrade otpada. Stoga pomoć ne bi trebalo da služi tome da se privredna društva koja proizvode otpad oslobode bilo kojih troškova ili obaveza povezanih sa obradom otpada koje snose u skladu sa pravom Unije ili nacionalnim pravom, između ostalog u okviru šema proširene odgovornosti proizvođača. Osim toga, pomoć ne bi trebalo da služi tome da se privredna društva oslobode troškova koje bi trebalo smatrati uobičajenim troškovima privrednog društva.

4.4.4.3. Proporcionalnost

239. Opravdani troškovi su dodatni troškovi ulaganja utvrđeni poređenjem ukupnih troškova ulaganja projekta sa troškovima projekta ili aktivnosti koja je manje prihvatljiva za životnu sredinu, a može obuhvatati jedno od sljedećeg:

- a) uporedivo ulaganje kako je opisano u tački 226 koje bi se vjerodostojno ostvarilo bez pomoći i kojim se ne postiže istinivo efikasna upotreba resursa;
- b) obrada otpada u postupku obrade koji se nalazi niže u redoslijedu prioriteta hijerarhije otpada ili na manje resursno efikasan način;
- c) konvencionalni proizvodni proces koji se odnosi na primarnu sirovinu ili proizvod ako je ponovno korišćen ili recikliran (sekundarni) proizvod tehnički i ekonomski zamjenljiv primarnom sirovinom ili proizvodom;
- d) bilo koji drugi hipotetički scenario koji se zasniva na opravdanim pretpostavkama.

240. Ako bi se proizvod, supstanca ili materijal smatrali otpadom ako se ponovno ne iskoriste, a ne postoji zakonska obaveza da se taj proizvod, supstanca ili materijal zbrinu ili obrade na drugi način, opravdani troškovi mogu odgovarati ulaganju potrebnom za obnovu predmetnog proizvoda, supstance ili materijala.

241. Intenzitet pomoći ne smije prelaziti 40% opravdanih troškova.

242. Intenzitet pomoći se može povećati za 10 procentnih poena za srednja privredna društva ili 20 procentnih poena za mala privredna društva.

243. Intenzitet pomoći može se povećati za 15 procentnih poena za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora ili za 5 procentnih poena za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora.

244. Intenzitet pomoći može se povećati za 10 procentnih poena za djelatnosti ekoloških inovacija ako se ispune sljedeći kumulativni uslovi:

- a) djelatnost ekoloških inovacija mora biti nova ili značajno poboljšana u poređenju sa vrhunskom tehnologijom u toj industriji u Uniji¹⁰⁶;
- b) očekivana korist za životnu sredinu mora biti značajno veća od poboljšanja koje proizlazi iz opšteg razvoja vrhunske tehnologije u uporedivim djelatnostima¹⁰⁷;

¹⁰⁵ Vidjeti definiciju u tački 19 podtačka (58).

¹⁰⁶ Taj novitet bi države članice mogle na primjer da dokažu na osnovu preciznog opisa inovacije i tržišnih uslova za njeno uvođenje ili širenje, upoređujući je sa postupcima ili organizacionim tehnikama koji se smatraju vrhunskom tehnologijom i koje generalno upotrebljavaju druga privredna društva u istoj industriji.

¹⁰⁷ Ako se za poređenje ekološki inovativnih djelatnosti sa standardnim, neinovativnim djelatnostima mogu upotrebljavati kvantitativni parametri, „znatno viši” znači da bi granično poboljšanje koje se očekuje od ekološki inovativnih djelatnosti u pogledu smanjenog ekološkog rizika ili zagađenja ili poboljšane efikasnosti u potrošnji energije ili resursa trebalo biti najmanje dvostruko više od graničnog poboljšanja koje se očekuje od opšteg razvoja uporedivih neinovativnih djelatnosti. Ako predloženi

- c) inovativni karakter djelatnosti uključuje jasan stepen rizika u tehnološkom, tržišnom ili finansijskom smislu, koji je viši od rizika koji se uopšteno pripisuje uporedivim neinovativnim djelatnostima¹⁰⁸.
245. Odstupajući od tač. od 241 do 244, država članica može na osnovu analize manjka finansijskih sredstava utvrđene u tač. 48, 51 i 52 dokazati i da je potreban veći intenzitet pomoći. U tom slučaju država članica mora da sprovede *ex post* praćenje kako bi provjerila iznesene pretpostavke o nivou potrebne pomoći i uspostavila mehanizam za povrat prekomjernih sredstava kako je utvrđeno u tački 55. Iznos pomoći ne smije da pređe manjak finansijskih sredstava kako je utvrđeno u tač. 51 i 52.
246. Ako se pomoć dodjeljuje na osnovu konkurentnog postupka nadmetanja koji je sproveden u skladu sa kriterijumima utvrđenim u tač. 49 i 50, iznos pomoći se smatra proporcionalnim.
247. Pomoć može da pokrije operativne troškove ako se odnose na odvojeno sakupljanje i razvrstavanje otpada ili drugih proizvoda, materijala ili supstanci u pogledu posebnih tokova otpada ili vrsta otpada radi pripreme za ponovnu upotrebu ili recikliranje, a u tom slučaju moraju biti ispunjeni sljedeći uslovi:
- a) pomoć se mora dodijeliti na osnovu konkurentnog postupka nadmetanja koji je sproveden u skladu sa kriterijumima iz tač. 49 i 50 koji na nediskriminatornoj osnovi mora biti otvoren svim subjektima koji pružaju usluge odvojenog sakupljanja i razvrstavanja;
 - b) ako postoji visok stepen nesigurnosti u pogledu budućeg razvoja operativnih troškova tokom trajanja mjere, konkurentni postupak može uključivati pravila kojima se pomoć ograničava u određenim dobro utvrđenim okolnostima ako su ta pravila i okolnosti utvrđeni *ex ante*;
 - c) svaka pomoć za ulaganje dodijeljena postrojenju koje se koristi za odvojeno sakupljanje i razvrstavanje otpada u pogledu posebnih tokova otpada ili vrsta otpada mora se oduzeti od operativne pomoći dodijeljene istom postrojenju ako oba oblika pomoći pokrivaju iste opravdane troškove;
 - d) pomoć se može dodijeliti za period od najviše pet godina.
248. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.2 primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u tač. od 249 do 252.

4.4.5. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu

249. Pomoć ne smije da podstiče stvaranje otpada ili povećano korišćenje resursa.
250. Pomoć ne smije samo da poveća potražnju za otpadom ili drugim materijalima i resursima koji su namijenjeni ponovnoj upotrebi, recikliranju ili obnovi, a da se pritom ne poveća sakupljanje tih materijala.
251. Prilikom procjene efekata pomoći na tržište Komisija će uzeti u obzir moguće efekte pomoći na funkcionisanje tržišta primarnih i sekundarnih materijala koji se odnose na predmetne proizvode.
252. Tačnije, prilikom procjene uticaja koji na tržište ima pomoć za operativne troškove povezane sa odvojenim sakupljanjem i razvrstavanjem otpada ili drugih proizvoda, materijala ili supstanci u pogledu posebnih tokova otpada ili vrsta otpada radi pripreme za ponovnu upotrebu ili recikliranje Komisija će uzeti u obzir potencijalne interakcije sa šemama proširene odgovornosti proizvođača u predmetnoj državi članici.

pristup nije primjeren za određeni slučaj ili ako nije moguće kvantitativno poređenje, zahtjev za državnu pomoć bi trebalo da sadrži detaljan opis metode koja se koristi za procjenu tog kriterijuma i kojom se osigurava standard koji je uporediv sa standardom predložene metode.

¹⁰⁸ Taj rizik država članica može na primjer dokazati u obliku troškova u odnosu na promet privrednog društva, vremena potrebnog za razvoj, očekivane dobiti od djelatnosti ekoloških inovacija u poređenju sa troškovima i vjerovatnosti neuspjeha.

4.5. Pomoć za sprečavanje ili smanjenje zagađenja koje nije uzrokovano gasovima staklene bašte

4.5.1. *Opravedanost pomoći*

253. Cilj Saopštenja o evropskom zelenom planu da se postigne nulta stopa zagađenja za netoksičnu životnu sredinu treba da osigura da se do 2050. godine zagađenje smanji na nivoe koji više nisu štetni za ljude i prirodne ekosisteme i koji ne prelaze granice sa kojima naša planeta može da se nosi, stvarajući tako netoksičnu životnu sredinu u skladu s UN-ovim Programom održivog razvoja do 2030.¹⁰⁹ i dugoročnim ciljevima Osmog akcionog programa za životnu sredinu¹¹⁰. Unija je utvrdila specifične ciljeve za smanjenje nivoa zagađenja, kao što su ciljevi za čistiji vazduh¹¹¹ i nulto zagađenje vodnih tijela¹¹² i za smanjenje buke, upotrebe i ispuštanja zabrinjavajućih materija, plastičnog otpada i zagađenja mikroplastikom i otpada¹¹³, kao i ciljeve u pogledu viška hranjivih materija i đubriva, opasnih pesticida i supstanci koje uzrokuju antimikrobnu rezistenciju¹¹⁴.

254. Finansijskom podrškom u obliku državne pomoći može se značajno doprinijeti ekološkom cilju koji se odnosi na smanjenje zagađenja koje nije uzrokovano gasovima staklene bašte.

4.5.2. *Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju*

255. Pomoć za sprečavanje ili smanjenje zagađenja koje nije uzrokovano gasovima staklene bašte mogu se dodijeliti za ulaganja koja privrednim društvima omogućava da prevaziđu standarde Unije za zaštitu životne sredine, povećaju nivo zaštite životne sredine, ako ne postoje standardi Unije ili da se usklade sa standardima Unije koji su doneseni, ali još nisu na snazi.

256. Ako se pomoć dodjeljuje u obliku dozvola za emisije gasova staklene bašte¹¹⁵, mjera pomoći mora se osmisliti na način da se zagađenje spriječi ili smanji na niže nivoe od nivoa predviđenih standardima Unije koji su obavezni za predmetna privredna društva.

257. Pomoć mora biti usmjerena na sprečavanje ili smanjenje zagađenja koje je direktno povezano sa djelatnostima samog korisnika.

¹⁰⁹ UN-ov Program održivog razvoja do 2030. godine dostupan je na:

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>.

¹¹⁰ Predlog odluke Evropskog parlamenta i Savjeta o Opštem programu djelovanja Unije za životnu sredinu do 2030. godine, COM(2020) 652 final.

¹¹¹ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regiona „Program čistog vazduha za Evropu”, COM(2013) 918 final. Vidjeti i Direktivu 2004/107/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. decembra 2004. godine o arsenu, kadmijumu, živi, niklu i policikličkim aromatičnim ugljovodicima u vazduhu (OJ L 23, 26.1.2005, str. 3.) i Direktivu 2008/50/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. maja 2008. godine o kvalitetu vazduha i čistijem vazduhu za Evropu (OJ L 152, 11.6.2008, str. 1.) za prizemni ozon, lebdeće čestice, azotne okside, opasne teške metale i niz drugih zagađujućih materija. Vidjeti i Direktivu (EU) 2016/2284 Evropskog parlamenta i Savjeta od 14. decembra 2016. godine o smanjenju nacionalnih emisija određenih atmosferskih zagađujućih materija, o izmjeni Direktive 2003/35/EZ i stavljanju van snage Direktive 2001/81/EZ (OJ L 344, 17.12.2016, str. 1.) za najvažnije prekogranične zagađujuće supstance u vazduhu: sumpor-dioksidi, azotne okside, amonijak, nemetanska isparavajuća organska jedinjenja i lebdeće čestice.

¹¹² Direktivom 2000/60/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2000. godine o uspostavljanju okvira za djelovanje Zajednice u oblasti politike voda (OJ L 327, 22.12.2000, str. 1.) zahtijeva se dobro hemijsko stanje za sva tijela površinske i podzemne vode osim ako se primjenjuju izuzeća.

¹¹³ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regiona „Put prema zdravoj planeti za sve. Akcioni plan EU: Prema postizanju nulte stope zagađenja vazduha, vode i zemljišta”, COM(2021) 400 final.

¹¹⁴ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regiona „Strategija „od polja do stola” za pravedan, zdrav i ekološki prihvatljiv prehrambeni sistem”, COM(2020) 381 final.

¹¹⁵ Dozvole za emisije gasova staklene bašte mogu uključivati državnu pomoć, posebno ako države članice odobravaju dozvole i emisije jedinice ispod njihove tržišne vrijednosti.

258. Pomoć ne smije samo premještati zagađenje iz jednog sektora u drugi ili s jednog ekološkog medija na drugi (npr. iz vazduha u vodu). Ako je pomoć usmjerena na smanjenje zagađenja, ona mora da postigne sveukupno smanjenje zagađenja.
259. Odjeljak 4.5. ne primjenjuje se na mjere pomoći obuhvaćene područjem primjene odjeljka 4.1. Ako mjera doprinosi i sprečavanju ili smanjenju emisija gasova staklene bašte i sprečavanju ili smanjenju zagađenja koje nije uzrokovano emisijama gasova staklene bašte, usklađenost mjere će se ocijeniti na osnovu odjeljka 4.1 ili na osnovu ovog odjeljka, u zavisnosti od toga koji od ta dva cilja prevladava¹¹⁶.

4.5.3. Podsticajni efekat

260. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.1.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u tač. 261 i 262.
261. Smatra se da pomoć ima podsticajni efekat ako omogućava privrednom društvu da spriječi ili smanji zagađenje ako ne postoje standardi Unije ili da pređe nivoe koje se zahtijevaju standardima Unije koji su već na snazi. Kako je objašnjeno u tački 32, može se smatrati i da pomoć ima podsticajni efekat ako omogućava privrednom društvu da spriječi ili smanji zagađenje u skladu sa obaveznim nacionalnim standardima koji su strožiji od standarda Unije ili su doneseni jer standardi Unije nisu postojali.
262. Smatraće se da pomoć za prilagođavanje donesenim standardima Unije koje još nisu stupile na snagu imaju podsticajni efekat ako se ulaganje sprovede i završi najmanje 18 mjeseci prije nego što standardi Unije stupe na snagu.

4.5.4. Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.5.4.1. Neophodnost pomoći

263. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.1.1 primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u tački 264.
264. Za pomoć u obliku dozvola za emisije gasova staklene bašte¹¹⁷ država članica mora da dokaže da su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:
- a) prodaja na licitaciji dovodi do znatnog povećanja troškova proizvodnje za svaki sektor ili kategoriju pojedinačnih korisnika;
 - b) značajno povećanje proizvodnih troškova ne može se prenijeti na kupce bez značajnih smanjenja prihoda od prodaje¹¹⁸;
 - c) pojedinačna privredna društva u sektoru nemaju mogućnost smanjivanja nivoa emisija kako bi se cijena sertifikata smanjila na nivo koji je prihvatljiv za ta privredna društva. Nemogućnost smanjenja potrošnje može se dokazati poređenjem podataka o nivoima emisija s onima koji proizilaze iz najefikasnije tehnike u Evropskom ekonomskom prostoru. Najveća korist koju privredna društva koja postignu najefikasniju tehniku mogu ostvariti emisijom je jedinica u okviru sistema trgovanja dozvolama koja odgovara povećanju troškova proizvodnje i koja se ne može prenijeti kupcima. Sva privredna društva sa slabijom efikasnošću u zaštiti životne sredine ostvaruju manju emisiju jedinicu, srazmjerno svojoj efikasnosti u zaštiti životne sredine.

¹¹⁶Da bi odredila koji od dva cilja prevladava, Komisija može zatražiti od države članice da obezbijedi poređenje očekivanih rezultata mjere u smislu sprečavanja ili smanjenja emisija gasova staklene bašte i drugih zagađujućih materija na osnovu vjerodostojnih i detaljnih mjerenja.

¹¹⁷Dozvole za emisije gasova staklene bašte mogu uključivati državnu pomoć, posebno ako države članice odobravaju dozvole i emisije jedinice ispod njihove tržišne vrijednosti.

¹¹⁸Analiza se, među ostalim faktorima, može sprovesti na osnovu procjena elastičnosti cijene proizvoda u predmetnom sektoru, kao i procjena izgubljenih prihoda od prodaje i njihovog uticaja na profitabilnost korisnika.

4.5.4.2. Proporcionalnost

265. Opravdani troškovi su dodatni troškovi ulaganja koji su direktno povezani sa postizanjem višeg nivoa zaštite životne sredine.
266. Dodatni troškovi ulaganja sastoje se od razlike između troškova ulaganja za koje je dodijeljena pomoć i troškova ulaganja u hipotetičkom scenariju kako je opisano u tač. od 226 do 230. Ako se projekat sastoji od ranog prilagođavanja standardima Unije koje još nisu na snazi, hipotetički scenario u principu bi trebalo biti onaj koji je opisan u tački 228.
267. Intenzitet pomoći ne smije prelaziti 40% opravdanih troškova.
268. Intenzitet pomoći se može povećati za 10 procentnih poena za srednja privredna društva ili 20 procentnih poena za mala privredna društva.
269. Intenzitet pomoći može se povećati za 15 procentnih poena za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačke (a) Ugovora ili za 5 procentnih poena za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora.
270. Intenzitet pomoći može se povećati za 10 procentnih poena za djelatnosti ekoloških inovacija pod uslovom da su ispunjeni uslovi utvrđeni u tački 244 podtačkama od (a) do (c).
271. Odstupajući od tač. od 267 do 270, država članica može na osnovu analize manjka finansijskih sredstava utvrđene u tač. 48, 51 i 52 dokazati i da je potreban veći iznos pomoći. U tom slučaju država članica mora da sprovede naknadno (*ex post*) praćenje kako bi provjerila iznesene pretpostavke o nivou potrebne pomoći i uspostavila mehanizam za povraćaj prekomjernih sredstava kako je utvrđeno u tački 55. Izнос pomoći ne smije prelaziti manjak finansijskih sredstava kako je utvrđeno u tačkama 51 i 52.
272. Ako se pomoć dodjeljuje na osnovu konkurentnog postupka nadmetanja koji je sproveden u skladu sa kriterijumima utvrđenima u tačkama 49 i 50, iznos pomoći smatra se proporcionalnim.
273. Za pomoć u obliku dozvola za emisije gasova staklene bašte Komisija će potvrditi i sljedeće:
- a) raspodjela se sprovodi na transparentan način, na osnovu objektivnih kriterijuma i podataka iz najkvalitetnijih dostupnih izvora; i
 - b) ukupni iznos dozvola za emisije gasova staklene bašte ili emisijih jedinica dodijeljenih svakom privrednom društvu po cijeni ispod tržišne vrijednosti nije veći od njihovih očekivanih potreba, procijenjenih na osnovu slučaja u kojem ne postoji sistem trgovanja emisijama.

4.5.5. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu

274. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.2 primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u tački 275.
275. Za pomoć u obliku dozvola za emisije gasova staklene bašte Komisija će potvrditi i sljedeće:
- a) izbor korisnika pomoći se zasniva na objektivnim i transparentnim kriterijumima, a pomoć se u principu dodjeljuje na isti način svim konkurentima u istom sektoru ako se nalaze u sličnoj stvranoj situaciji;
 - b) metodologija dodjele ne favorizuje određena privredna društva¹¹⁹ ili određene sektore ako to nije opravdano logikom zaštite životne sredine u samom sistemu ili ako su takva pravila potrebna radi dosljednosti s drugim politikama zaštite životne sredine;
 - c) novi učesnici na tržištu ne dobijaju dozvole ili emisijne jedinice po povoljnijim uslovima od postojećih privrednih društava koja posluju na tim istim tržištima;

¹¹⁹ Na primjer novim učesnicima na tržištu ili, sa druge strane, postojećim privrednim društvima ili postrojenjima.

- d) ako se veće emisije jedinice dodjeljuju postojećim postrojenjima u poređenju sa novim učesnicima, to ne dovodi do stvaranja neopravdanih prepreka za ulazak na tržište.

4.6. Pomoć za remedijaciju štete u životnoj sredini, oporavak prirodnih staništa i ekosistema, zaštitu ili obnovu biodiverziteta i sprovođenje prirodnih rješenja za prilagođavanje klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje

4.6.1. *Opravidanost pomoći*

276. Strategija za biodiverzitet do 2030. godine¹²⁰ ima za cilj zaštitu prirode, poništavanje efekata degradacije ekosistema i usmjeravanje biodiverziteta Unije na put oporavka do 2030. Strategijom kao ključnim dijelom Saopštenja o evropskom zelenom planu postavljaju se ambiciozni ciljevi i obaveze za 2030. za postizanje zdravih i otpornih ekosistema.
277. Finansijska podrška u obliku državne pomoći može na nekoliko načina značajno doprinijeti ekološkom cilju koji se odnosi na zaštitu i obnovu biodiverziteta i ekosistema, između ostalog pružanjem podsticaja za otklanjanje štete na zagađenim lokacijama, oporavak degradiranih prirodnih staništa i ekosistema ili ulaganje u zaštitu ekosistema.
278. Strategija EU za prilagođavanje klimatskim promjenama¹²¹ ima za cilj da podstakne ulaganja u prirodna rješenja za adaptaciju¹²² s obzirom na to da bi njihova implementacija u velikoj mjeri povećala otpornost na klimatske promjene i doprinijela višestrukim ciljevima evropskog zelenog plana.

4.6.2. *Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju*

279. U ovom odjeljku utvrđena su pravila usklađenosti za mjere pomoći za sanaciju štete po životnu sredinu, oporavak prirodnih staništa i ekosistema, zaštitu ili obnovu biodiverziteta i sprovođenje prirodnih rješenja za prilagođavanje klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje.
280. Ovaj se odjeljak ne primjenjuje na:
- a) pomoć za sanaciju ili oporavak nakon zatvaranja elektrana i obustave rudarskih djelatnosti odnosno djelatnosti vađenja ako je ta pomoć obuhvaćena odjeljkom 4.12¹²³;
 - b) pomoć za nadoknadu štete uzrokovane prirodnim katastrofama kao što su zemljotresi, lavine, klizišta, poplave, tornada, uragani, vulkanske erupcije i šumski požari prirodnog porijekla.
281. Pomoć iz ovog odjeljka može se dodijeliti za sljedeće djelatnosti:
- a) sanaciju štete po životnu sredinu, uključujući štetu nanесenu kvalitetu tla, površinskim odnosno podzemnim vodama ili morskoj životnoj sredini;
 - b) oporavak prirodnih staništa i ekosistema iz degradiranog stanja;
 - c) zaštitu ili obnovu biodiverziteta ili ekosistema kako bi se doprinijelo postizanju dobrog stanja ekosistema odnosno zaštiti ekosistema koji su već u dobrom stanju;
 - d) sprovođenje prirodnih rješenja za prilagođavanje klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje.

¹²⁰Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regiona „Strategija EU za biodiverzitet do 2030. Vraćanje prirode u naše živote”, COM(2020) 380 final.

¹²¹Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regiona „Stvaranje Evrope otporne na klimatske promjene – nova strategija EU za prilagođavanje klimatskim promjenama”, COM(2021) 82 final.

¹²² <https://www.eea.europa.eu/publications/nature-based-solutions-in-europe/>.

¹²³ Na primjer, odjeljak 4.6 može obuhvatati pomoć za ponovno uspostavljanje tresetišta koja nije povezana s pomoći za prijevremenu obustavu djelatnosti vađenja treseta ili s pomoći za vanredne troškove povezane s tim djelatnostima.

282. Ovaj odjeljak se ne primjenjuje na mjere pomoći obuhvaćene područjem primjene odjeljka 4.1. Ako mjera doprinosi i smanjenju emisija gasova staklene bašte i remedijaciji štete u životnoj sredini, oporavku prirodnih staništa i ekosistema, zaštiti ili obnovi biodiverziteta i sprovođenja prirodnih rješenja za prilagođavanje klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje, usklađenost mjere će se ocijeniti na osnovu odjeljka 4.1 ili ovog odjeljka, u zavisnosti od toga koji od ta dva cilja preovladava¹²⁴.

4.6.3. Podsticajni efekat

283. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.1.2 primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u tačkama od 284 do 287.

284. Ne dovodeći u pitanje Direktivu 2004/35/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta ili druge relevantne propise Unije¹²⁵, može se smatrati da pomoć za remedijaciju štete po životnu sredinu, oporavak prirodnih staništa i ekosistema, zaštitu ili obnovu biodiverziteta i sprovođenje prirodnih rješenja za prilagođavanje klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje imaju podsticajni efekat samo ako se subjekat ili privredno društvo koje je prouzrokovalo štetu po životnu sredinu ne može utvrditi ili smatrati zakonski odgovornim za finansiranje potrebnih radova za sprečavanje i ispravljanje štete po životnu sredinu u skladu sa principom „zagađivač plaća”.

285. Država članica mora da dokaže da su sprovedene sve potrebne mjere, uključujući pravne radnje, da bi se identifikovao odgovorni subjekat ili privredno društvo koje je prouzrokovalo štetu po životnu sredinu i da bi ono bilo obavezno da snosi odgovarajuće troškove. Ako se odgovorni subjekat ili privredno društvo ne može utvrditi ili obavezati na snošenje troškova u skladu sa važećim zakonom, može se dodijeliti pomoć za cjelokupne radove na remedijaciji ili oporavku te će se smatrati da ima podsticajni efekat. Komisija može smatrati da se privredno društvo ne može obavezati na snošenje troškova remedijacije štete po životnu sredinu koju je prouzrokovalo kad više pravno ne postoji i nijedno se drugo privredno društvo ne može smatrati njegovim pravnim ili privrednim nasljednikom¹²⁶ ili ako nema na raspolaganju dovoljno finansijsko obezbjeđenje za pokrivanje troškova remedijacije.

286. Pomoć dodijeljena za sprovođenje kompenzacionih mjera iz člana 6 stav 4 Direktive Savjeta 92/43/EEZ¹²⁷ nemaju podsticajni efekat. Za pomoć za pokrivanje dodatnih troškova potrebnih za povećanje područja primjene ili cilja tih mjera na nivo koji prelazi pravne obaveze iz člana 6 stav 4 i direktive može se smatrati da imaju podsticajni efekat.

287. Za pomoć za remedijaciju štete po životnu sredinu i oporavak prirodnih staništa i ekosistema će se smatrati da imaju podsticajni efekat ako troškovi remedijacije ili oporavka prelaze povećanje vrijednosti zemljišta (vidjeti tačku 288).

4.6.4. Proporcionalnost

288. Za ulaganja u remedijaciju štete po životnu sredinu ili oporavak prirodnih staništa i ekosistema opravdani troškovi su troškovi nastali u okviru radova na remedijaciji ili oporavku, umanjeni za povećanje vrijednosti

¹²⁴ Da bi odredila koji je od dva cilja proevladava, Komisija može zatražiti od države članice da obezbijedi poređenje očekivanih rezultata mjere u smislu sprečavanja ili smanjenja emisija gasova staklene bašte i remedijacije štete po životnu sredinu, oporavka prirodnih staništa i ekosistema, zaštite ili obnove biodiverziteta i sprovođenja prirodnih rješenja za prilagođavanje klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje, prema potrebi na osnovu vjerodostojnih i detaljnih mjerenja.

¹²⁵ Direktiva 2004/35/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. aprila 2004. godine o odgovornosti za životnu sredinu u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete po životnu sredinu (OJ L 143, 30.4.2004, str. 56). Vidjeti i Obavještenje Komisije – Smjernice kojima se osigurava zajednički dogovor o pojmu „šteta po životnu sredinu” kako je definisano u članu 2 Direktive 2004/35/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o odgovornosti za životnu sredinu u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete po životnu sredinu (OJ C 118, 7.4.2021, str. 1).

¹²⁶ Vidjeti Odluku Komisije C(2012) 558 final od 17. oktobra 2012. u predmetu SA.33496 (2011/N) – Austrija – Einzelfall, Altlast, DECON Umwelttechnik GmbH, uvodne izjave od 65 do 69 (OJ C 14, 17.1.2013, str. 1).

¹²⁷ Direktiva Savjeta 92/43/EEZ od 21. maja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (OJ L 206, 22.7.1992, str. 7).

zemljišta ili imovine. Procjenu povećanja vrijednosti zemljišta ili imovine koje proizlazi iz remedijacije ili oporavka mora sprovesti nezavisni kvalifikovani stručnjak.

289. Za ulaganja u zaštitu ili obnovu biodiverziteta i u implementaciju prirodnih rješenja za prilagođavanje klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje opravdani troškovi ukupni su troškovi radova kojima se doprinosi zaštiti ili obnovi biodiverziteta ili koji dovode do sprovođenja prirodnih rješenja za prilagođavanje klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje.
290. Ako se pomoć dodjeljuje za implementaciju prirodnih rješenja u zgradama koje imaju energetske certifikate, države članice bi trebale da dokažu da ta ulaganja ne sprječavaju sprovođenje mjera energetske efikasnosti koje su preporučene u certifikatu o energetskim karakteristikama.
291. Intenzitet pomoći može obuhvatiti do 100% opravdanih troškova.

4.7. Pomoć u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih nameta

292. Odjeljak 4.7 obuhvata pomoć za zaštitu životne sredine u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih nameta. Strukturiran je u dva pododjeljka, od kojih se svaki zasniva na posebnoj logici. U odjeljku 4.7.1 riječ je o porezima ili nametima kojima se sankcionišu ponašanja štetna po životnu sredinu i stoga im je cilj da privredna društva i potrošače usmjere prema ekološki prihvatljivijim odlukama. Prema odjeljku 4.7.2 države članice mogu, ali ne moraju, ciljanim smanjenjem poreza ili nameta da podstaknu privredna društva da promijene ili prilagode svoje ponašanje tako da učestvuju u projektima ili aktivnostima koji su prihvatljiviji za životnu sredinu.

4.7.1. Pomoć u obliku smanjenja poreza za zaštitu životne sredine i parafiskalnih nameta

4.7.1.1. Opravdanost pomoći

293. Porezi za zaštitu životne sredine ili parafiskalni nameti uvode se kako bi se internalizovali eksterni troškovi ponašanja koje je štetno po životnu sredinu, odnosno kako bi se naplaćivanjem odvratio od takvog ponašanja i povećao nivo zaštite životne sredine. Porezi za zaštitu životne sredine i parafiskalni nameti bi u principu trebali da odražavaju ukupne troškove za društvo (eksterne troškove) pa bi u skladu sa tim iznos poreza ili parafiskalnih nameta koji se plaća po jedinici emisije, drugih zagađujućih materija ili potrošenih resursa trebalo da bude jednak za sva privredna društva koja su odgovorna za ponašanje koje je štetno za životnu sredinu. Iako bi smanjenja poreza za zaštitu životne sredine ili parafiskalnih nameta mogla negativno uticati na cilj zaštite životne sredine, mogla bi ipak biti potrebna ako bi korisnici u suprotnom bili u toliko nepovoljnom konkurentnom položaju da uopšte ne bi bilo izvodljivo uvesti porez za zaštitu životne sredine ili parafiskalne namete.
294. Ako se porezi za zaštitu životne sredine ili parafiskalni nameti ne bi mogli sprovesti bez ugrožavanja privrednih djelatnosti određenih privrednih društava, odobravanjem povoljnijeg postupanja prema nekim privrednim društvima može se omogućiti postizanje višeg opšteg nivoa doprinosa za zaštitu životne sredine ili parafiskalnih nameta. U skladu s tim, u nekim se okolnostima smanjenjima poreza za zaštitu životne sredine ili parafiskalnih nameta može indirektno doprinijeti višem nivou zaštite životne sredine. Međutim, ne bi se smio narušiti sveukupni cilj poreza za zaštitu životne sredine ili parafiskalnih nameta, a to je odvratanje od ponašanja kojim se šteti zaštiti životne sredine, i/ili povećati cijena takvog ponašanja ako ne postoje zadovoljavajuća alternativna rješenja.

4.7.1.2. Područje primjene i djelatnosti za koje se dodjeljuje pomoć

295. Komisija će smatrati da se pomoć u obliku smanjenja poreza ili nameta može dodijeliti ako država članica dokaže da su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:
- a) smanjenja su usmjerena na privredna društva na koje porez za zaštitu životne sredine ili nameti najviše utiču i koja bez smanjenja ne bi mogla da obavljaju svoje ekonomske aktivnosti na održiv način;

- b) nivo zaštite životne sredine koji se zapravo postiže smanjenjem viši je od nivoa koji bi bio ostvaren bez primjene tih smanjenja.

296. Kako bi dokazala da su oba uslova iz tačke 295 ispunjena, država članica mora Komisiji dostaviti sljedeće informacije:

- a) opis sektora ili kategorija korisnika koji ispunjavaju uslove za smanjenja;
- b) popis najvećih korisnika u svakom sektoru o kojem je riječ, njihov promet, tržišni udio, visinu poreske osnovice i udio poreza za zaštitu životne sredine ili davanja u njihovoj dobiti prije oporezivanja sa smanjenjem ili bez njega;
- c) opis situacije u kojoj se ti korisnici nalaze i objašnjenje zašto ne bi mogli platiti standardnu stopu poreza za zaštitu životne sredine ili nameta;
- d) objašnjenje načina na koji smanjeni porez ili nameti zapravo mogu da doprinesu povećanju nivoa zaštite životne sredine u odnosu na nivo zaštite životne sredine koja bi se postigla bez smanjenja (na primjer upoređivanjem standardne stope koja bi se primijenila sa smanjenjem ili bez njega, ukupnog broja privrednih društava koja bi podlijezala porezu ili nametima ili drugih pokazatelja koji odražavaju stvarne promjene u ponašanju koje je štetno po životnu sredinu).

4.7.1.3. Svođenje narušavanja konkurencije na najmanju moguću mjeru

297. Ako su porezi za zaštitu životne sredine usklađeni, Komisija može primijeniti pojednostavljeni pristup kako bi ocijenila neophodnost i proporcionalnost pomoći. U kontekstu Direktive 2003/96/EZ Komisija može primijeniti pojednostavljeni pristup za smanjenja poreza poštujući najniži nivo oporezivanja u Uniji utvrđen u tačkama 298 i 299.

298. Komisija će smatrati da je pomoć u obliku smanjenja usklađenih poreza neophodna i proporcionalna ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:

- a) korisnici plaćaju barem minimalni nivo oporezivanja u Uniji koji je određen primjeljivom direktivom;
- b) izbor korisnika se zasniva na objektivnim i transparentnim kriterijumima;
- c) pomoć se u principu dodjeljuje na isti način svim privrednim društvima u istom sektoru ako su u sličnoj stvarnoj situaciji;
- d) država članica sprovodi prethodno otvoreno javno savjetovanje, u okviru kojeg su tačno opisani sektori koji ispunjavaju uslove za smanjenje i naveden je popis najvećih korisnika za svaki sektor, kako bi provjerila neophodnost pomoći za indirektan doprinos višem nivou zaštite životne sredine.

299. Države članice mogu dodijeliti pomoć u obliku smanjenja poreske stope ili kao fiksni iznos godišnje naknade (povraćaj poreza) odnosno kao kombinaciju te dvije mogućnosti. Prednost pristupa koji uključuje povraćaj poreza je taj što privredna društva ostaju izložena cjenovnim signalima poreza za zaštitu životne sredine. Iznos povraćaja poreza trebalo bi izračunati na osnovu istorijskih podataka, tj. nivoa proizvodnje i potrošnje ili zagađenja zabilježenog za to privredno društvo u datoj baznoj godini. Nivo povraćaja poreza ne smije prelaziti najmanji iznos oporezivanja u Uniji koji bi inače dospio za plaćanje za baznu godinu.

300. Ako porezi za zaštitu životne sredine nisu usklađeni ili korisnici plaćaju manje od najmanjeg nivoa usklađenog poreza u Uniji kad je to dopušteno primjenljivom direktivom, potrebna je detaljna ocjena neophodnosti i proporcionalnosti pomoći kako je utvrđeno u odjeljcima od 4.7.1.3.1 do 4.7.1.3.3.

4.7.1.3.1. Neophodnost pomoći

301. Uz zahtjeve iz odjeljka 3.2.1.1 primjenjuju se i zahtjevi iz tačaka 302 i 303.

302. Komisija će smatrati da je pomoć neophodna ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:

- a) izbor korisnika se zasniva na objektivnim i transparentnim kriterijumima, a pomoć se dodjeljuje na isti način svim privrednim društvima koja ispunjavaju uslove, koja posluju u istom sektoru privredne djelatnosti i koja su u istoj ili sličnoj stvarnoj situaciji u pogledu ciljeva mjere pomoći;
- b) porez za zaštitu životne sredine ili parafiskalni nameti bez smanjenja doveli bi do značajnog povećanja troškova proizvodnje izračunatih kao udio bruto dodate vrijednosti za svaki sektor ili kategoriju korisnika;
- c) znatno povećanje troškova proizvodnje ne bi se moglo prenijeti na kupce bez značajnog smanjenja obima prodaje.

303. Za smanjenja poreza za biogoriva, tečna biogoriva i goriva iz biomase država članica mora uspostaviti mehanizam za provjeru da li je mjera i dalje neophodna, primjenjujući uslove neophodnosti iz odjeljka 4.1.3.1, i da preduzme odgovarajuće mjere, kao što su ukidanje izuzeća ili smanjenje nivoa pomoći.

4.7.1.3.2. Primjerenost

304. Uz zahtjeve iz odjeljka 3.2.1.2 primjenjuju se i zahtjevi iz tač. 305 i 306.

305. Komisija će odobriti šeme pomoći za periode od najviše 10 godina, nakon čega država članica može ponovo prijaviti mjeru ako ponovo ocijeni primjerenost predmetne mjere pomoći.

306. Ako se pomoć dodjeljuje u obliku povraćaja poreza, iznos povraćaja poreza trebalo bi izračunati na osnovu istorijskih podataka, odnosno nivoa proizvodnje i potrošnje ili zagađenja zabilježenih za to privredno društvo u određenoj referentnoj godini.

4.7.1.3.3. Proporcionalnost

307. Odjeljak 3.2.1.3 se ne primjenjuje na pomoć u obliku smanjenja poreza za zaštitu životne sredine i parafiskalnih nameta.

308. Komisija će smatrati da je pomoć proporcionalna ako je ispunjen barem jedan od sljedećih uslova:

- a) svaki korisnik pomoći plaća najmanje 20% nominalnog iznosa poreza za zaštitu životne sredine ili parafiskalnih nameta koje bi taj korisnik inače morao platiti bez smanjenja;
- b) smanjenje poreza ili nameta ne prelazi 100% nacionalnog poreza za zaštitu životne sredine ili parafiskalnih nameta i uslovljeno je sklapanjem sporazuma između države članice i korisnika ili udruženja korisnika kojima se korisnici ili udruženja korisnika obavezuju da će ostvariti ciljeve zaštite životne sredine koji imaju isti efekat kao da su korisnici ili udruženja korisnika platili najmanje 20% nacionalnog poreza ili nameta. Ti sporazumi ili obaveze mogu se između ostalog odnositi na smanjenje potrošnje energije, smanjenje emisija i drugih zagađujućih materija ili bilo koju drugu mjeru zaštite životne sredine.

309. Takvi sporazumi moraju ispunjavati sljedeće kumulativne uslove:

- a) država članica pregovara o sadržaju sporazuma i određuje ciljeve i rokove za njihovo ostvarivanje;
- b) država članica osigurava nezavisno i redovno praćenje obaveza iz sporazuma;
- c) sporazumi se periodično preispituju s obzirom na tehnološki i drugi razvoj i njima se propisuju efikasne kazne u slučaju neispunjavanja obaveza.

4.7.2. Pomoć za zaštitu životne sredine u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih nameta

4.7.2.1. Obrazloženje pomoći

310. Države članice mogu razmotriti mogućnost da smanjenjem poreza ili parafiskalnih nameta podstaknu privredna društva na projekte ili djelatnosti kojima se povećava nivo zaštite životne sredine. Ako je cilj tog smanjenja podsticanje korisnika na sprovođenje projekata ili obavljanje djelatnosti koji dovode do manjeg zagađenja ili potrošnje resursa, Komisija će ocijeniti mjere s obzirom na zahtjeve utvrđene u odjeljku 4.7.2.

4.7.2.2. Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju

311. Ovaj odjeljak obuhvata pomoć za projekte i djelatnosti prihvatljive za životnu sredinu koja je obuhvaćena područjem primjene odjeljaka od 4.2 do 4.6 i imaju oblik smanjenja poreza ili parafiskalnih nameta.
312. Ako je glavni cilj smanjenja poreza ili davanja dekarbonizacija, primjenjuje se odjeljak 4.1.
313. Ovaj odjeljak ne obuhvata smanjenja poreza ili nameta, koja odražavaju osnovne troškove pružanja energije ili povezanih usluga. Na primjer, smanjenja mrežnih naknada ili naknada za finansiranje mehanizama za razvoj kapaciteta nisu obuhvaćena odjeljkom 4.7.2. Ovaj odjeljak ne obuhvata smanjenja naknada za potrošnju električne energije kojima se finansira cilj energetske politike.

4.7.2.3. Podsticajni efekat

314. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.1.2 primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u tač. 315 i 316.
315. Država članica mora za svaki prihvatljivi projekat ili referentni projekt za kategoriju korisnika Komisiji na procjenu dostaviti mjerenje kako je utvrđeno u tački 51 ili ekvivalentne podatke u kojima se upoređuje profitabilnost referentnog projekta ili djelatnosti sa smanjenjem poreza ili parafiskalnih nameta i bez njega i dokazuje da smanjenje podstiče ostvarivanje projekta ili djelatnosti prihvatljive za životnu sredinu.
316. Smatra se da pomoć za projekte koji započinju prije podnošenja zahtjeva za pomoć ima podsticajni efekat ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:
- a) mjerom se uspostavlja pravo na pomoć u skladu sa objektivnim i nediskriminatorskim kriterijumima i bez dalje primjene diskrecionog prava države članice;
 - b) mjera je donesena i stupila je na snagu prije početka rada na projektu ili djelatnosti kojoj je dodijeljena pomoć, osim u slučaju šema koje su nasljednici poreskih šema ako je djelatnost bila obuhvaćena prethodnim šemama u obliku poreskih ili parafiskalnih pogodnosti.

4.7.2.4. Proporcionalnost

317. Odjeljak 3.2.1.3. ne primjenjuje se na pomoć za zaštitu životne sredine u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih nameta.
318. Pomoć ne smije preći uobičajenu stopu ili iznos poreza ili nameta koji bi se inače primjenjivali.
319. Ako je smanjenje poreza ili parafiskalnih nameta povezano s troškovima ulaganja, pomoć će se smatrati proporcionalnom ako ne prelazi intenzitete pomoći i maksimalne iznose pomoći iz odjeljaka od 4.2 do 4.6. Ako iz tih odjeljaka proizlazi zahtjev za sprovođenjem konkurentnog postupka nadmetanja, taj se zahtjev ne primjenjuje na pomoć dodijeljenu u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih nameta.
320. Ako se smanjenjem poreza ili parafiskalnih nameta smanjuju periodični operativni troškovi, iznos pomoći ne smije prelaziti razliku između operativnih troškova projekta ili djelatnosti koja je prihvatljiva za životnu sredinu i hipotetičkog scenarija koji je manje prihvatljiv za životnu sredinu. Ako projekat ili djelatnost koja je prihvatljivija za životnu sredinu može dovesti do potencijalnih ušteda troškova ili dodatnih prihoda, oni se moraju uzeti u obzir prilikom utvrđivanja proporcionalnosti pomoći.

4.7.2.5. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu

321. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.2 primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u tač. od 322 do 324.
322. Državna pomoć mora se dodijeliti na isti način svim privrednim društvima koja ispunjavaju uslove, koja posluju u istom sektoru privredne djelatnosti i koja su u istoj ili sličnoj stvarnoj situaciji s obzirom na ciljeve mjere pomoći.

323. Država članica mora osigurati da će pomoć i dalje biti neophodna u slučaju šema koje traju duže od tri godine i mora ocijeniti te šeme barem svake tri godine.

324. Ako se porez ili parafiskalni nameti odnose na projekte obuhvaćene:

- a) odjeljkom 4.2, primjenjuju se tač. od 154 do 156;
- b) odjeljkom 4.3.1, primjenjuju se tač. od 183 do 188;
- c) odjeljkom 4.3.2, primjenjuju se tač. od 206 do 216.

4.8. Pomoć za sigurnost snabdijevanja električnom energijom

4.8.1. *Obrazloženje pomoći*

325. Tržišni i regulatorni nedostaci mogu značiti da cjenovni signali ne pružaju efikasne podsticaje za ulaganja, što, na primjer, dovodi do neodgovarajuće kombinacije resursa u proizvodnji električne energije, nedovoljnih kapaciteta, nedovoljne fleksibilnosti ili neprimjerene lokacije. Osim toga, značajna transformacija u sektoru električne energije zbog tehnoloških i klimatskih promjena donosi nove izazove za osiguravanje snabdijevanja električnom energijom. Iako bi sve integrisanije tržište električne energije trebalo omogućiti razmjenu električne energije na nivou EU, čime će se ublažiti problemi u sigurnosti snabdijevanja na nacionalnom nivou, čak se i na spojenim tržištima može dogoditi da sigurnost snabdijevanja nije zagarantovana u svakom trenutku u nekim državama članicama ili regionima. Zbog toga države članice mogu razmotriti uvođenje mjera kako bi se osigurao određeni nivo sigurnosti snabdijevanja električnom energijom.

4.8.2. *Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju*

326. Ovaj odjeljak obuhvata pravila usklađenosti za mjere pomoći usmjerene na povećanje sigurnosti snabdijevanja električnom energijom. To uključuje mehanizme za razvoj kapaciteta i druge mjere za rješavanje dugoročnih i kratkoročnih problema u sigurnosti snabdijevanja nastalih zbog tržišnih nedostataka koji sprječavaju dovoljna ulaganja u kapacitete za proizvodnju, skladištenje ili upravljanje potrošnjom električne energije, međupovezanost i mjere za slučaj zagušenja mreže kojima se nastoje riješiti nedostaci mreža za prenos i distribuciju električne energije¹²⁸.

327. Takve mjere mogu biti osmišljene i kao pomoć ciljevima zaštite životne sredine, na primjer isključivanjem kapaciteta ili mjera koji uzrokuju veća zagađenja kako bi se prednost u postupku odabira dala kapacitetu koji je korisniji za životnu sredinu.

328. U okviru svoje prijave države članice treba da utvrde privredne djelatnosti koje će se razviti kao rezultat pomoći. Pomoć za povećanje sigurnosti snabdijevanja električnom energijom direktno olakšavaju razvoj privrednih djelatnosti povezanih sa proizvodnjom, skladištenjem i upravljanjem potrošnjom električne energije, uključujući nova ulaganja i efikasnu obnovu i održavanje postojeće imovine. Njima se ujedno može indirektno podržati širok raspon privrednih djelatnosti koje se oslanjaju na ulaznu električnu energiju, uključujući elektrifikaciju sistema grijanja i prevoznih sistema.

4.8.3. *Podsticajni efekat*

329. Primjenjuju se pravila o podsticajnom efektu iz tač. 29, 30, 31 i 32.

¹²⁸ Ovaj odjeljak ne obuhvata pomoćne usluge, uključujući mjere planova za obranu sistema u skladu saRegulativom Komisije (EU) 2017/2196 u cilju osiguravanja operativne sigurnosti, koje pružaju operatori prenosnog ili distribucionog sistema u okviru nediskriminatornog, konkurentnog postupka nadmetanja otvorenog za sve resurse koji mogu doprinijeti ispunjavanju utvrđenog zahtjeva za operativnu sigurnost bez uplitanja države u pružanje i finansiranje usluge.

4.8.4. Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.8.4.1. Neophodnost

330. Odjeljak 3.2.1.1 ne primjenjuje se na mjere za sigurnost snabdijevanja električnom energijom.

331. Priroda i uzroci problema sigurnosti snabdijevanja električnom energijom, a time i potrebe za državnom pomoći kako bi se osiguralo snabdijevanje električnom energijom, moraju se na odgovarajući način analizirati i izmjeriti, uključujući vrijeme i mjesto na kojem se problem očekuje, prema potrebi s obzirom na standard pouzdanosti kako je definisano u članu 25 Regulative (EU) 2019/943. Za mjere za slučaj zagušenja mreže države članice treba da dostave analizu (nakon savjetovanja sa nadležnim nacionalnim regulatornim tijelom i uzimajući u obzir njegovo stajalište) u kojoj se utvrđuje i analizom troškova i koristi opravdava nivo sigurnosti snabdijevanja koja se nastoji postići predloženom mjerom. Za sve mjere za sigurnost snabdijevanja trebalo bi opisati odgovarajuću mjernu jedinicu i navesti metodu njenog obračuna, uz upućivanje na sve relevantne zahtjeve u sektorskom zakonodavstvu.

332. Utvrđivanje problema u sigurnosti snabdijevanja električnom energijom prema potrebi bi trebalo biti u skladu sa najnovijom dostupnom analizom koju je sproveo ENTSO-E za električnu energiju u skladu sa zakonodavstvom o unutrašnjem energetske tržištu, a posebno:

- a) kad je riječ o mjerama usmjerenim na adekvatnost resursa, s evropskim procjenama adekvatnosti resursa iz člana 23 Uredbe (EU) 2019/943;
- b) kad je riječ o mjerama za slučaj zagušenja mreže, sa izvještajima o strukturnim zagušenjima i drugim velikim fizičkim zagušenjima između i unutar zona trgovanja iz člana 14 tačke 2 Regulative (EU) 2019/943.

333. Države članice mogu se osloniti i na nacionalne procjene adekvatnosti resursa kako bi dokazale potrebu za mehanizmima za razvoj kapaciteta u mjeri u kojoj je to dopušteno članom 24 Regulative (EU) 2019/943. Za druge mjere za sigurnost snabdijevanja, uključujući mjere za slučaj zagušenja mreže, države članice mogu se osloniti i na nacionalnu procjenu neophodnosti predložene intervencije. Nacionalne procjene iz ove tačke trebalo bi odobriti ili pregledati nadležno nacionalno regulatorno tijelo.

334. Mjere povezane sa rizikom od elektroenergetskih kriza trebalo bi utvrditi u nacionalnom planu pripravnosti na rizike iz člana 11 Regulative (EU) 2019/941¹²⁹.

335. Države članice koje predlažu uvođenje nekoliko mjera usmjerenih na sigurnost snabdijevanja električnom energijom moraju jasno objasniti međusobno djelovanje tih mjera radi osiguravanja ukupne efikasnosti troškova kombinovanih mjera za sigurnost snabdijevanja, na primjer tako što će pojasniti kako se mehanizmima za razvoj kapaciteta postiže (ali ne prelazi) standard pouzdanosti iz tačke 331.

336. Moraju se utvrditi regulatorni ili tržišni nedostaci, kao i svi ostali problemi koji sprečavaju postizanje dovoljnog nivoa sigurnosti snabdijevanja električnom energijom (i prema potrebi zaštite životne sredine) bez intervencije.

337. Moraju se utvrditi i postojeće mjere koje su već usmjerene na tržište ili regulatorne nedostatke odnosno druge probleme utvrđene u tački 336.

338. Države članice moraju obrazložiti zašto se od tržišta ne može očekivati sigurnost snabdijevanja električnom energijom bez državne pomoći, uzimajući u obzir reforme i poboljšanja tržišta koje države članice planiraju da sprovedu, kao i tehnološki razvoj.

339. U svojoj procjeni Komisija će uzeti u obzir sljedeće elemente koje države članice treba da dostave:

- a) procjenu uticaja varijabilne proizvodnje, uključujući proizvodnju iz susjednih sistema;

¹²⁹Regulativa (EU) 2019/941 Evropskog parlamenta i Savjeta od 5. juna 2019. o pripravnosti na rizike u sektoru električne energije (Regulativa o pripravnosti na rizike) (OJ L 158, 14.6.2019, str. 1).

- b) procjenu uticaja učestvovanja potrošnje i skladištenja, uključujući opis mjera za podsticanje upravljanja potrošnjom;
- c) procjenu stvarnog ili mogućeg postojanja interkonektora i velike infrastrukture za unutrašnju prenosnu mrežu, uključujući opis projekata koji se grade ili planiraju;
- d) procjenu svih ostalih elemenata koji bi mogli izazvati ili pogoršati problem u sigurnosti snabdijevanja električnom energijom, kao što su gornje granice veleprodajnih cijena ili drugi regulatorni ili tržišni nedostaci. Ako se to zahtijeva Regulativom (EU) 2019/943, za plan sprovođenja iz člana 20 stav 3 te Regulative mora se pribaviti mišljenje Komisije prije nego što se pomoć može dodijeliti. Plan sprovođenja i mišljenje će se uzeti u obzir u ocjeni neophodnosti; i
- e) sav relevantni sadržaj akcionih planova na osnovu člana 15 Uredbe (EU) 2019/943.

4.8.4.2. Primjerenost

340. Odjeljak 3.2.1.2. ne primjenjuje se na mjere za sigurnost snabdijevanja električnom energijom.

341. Države članice bi trebalo prvenstveno da razmotre alternativne načine postizanja sigurnosti snabdijevanja električnom energijom, a posebno efikasniji model tržišta električne energije koji može ublažiti tržišne nedostatke koji ugrožavaju sigurnost snabdijevanja električnom energijom. Na primjer, trebalo bi poboljšati funkcionisanje obračuna odstupanja u snabdijevanju električnom energijom i integraciju promjenjive proizvodnje, podsticati i integrisati upravljanje potrošnjom i skladištenje, omogućiti efikasne cjenovne signale, ukloniti prepreke prekograničnoj trgovini i poboljšati infrastrukturu, uključujući interkonekcije. Pomoć se može smatrati primjerenom za mjere za sigurnost snabdijevanja ako je, uprkos već sprovedenim ili planiranim odgovarajućim i proporcionalnim poboljšanjima modela tržišta¹³⁰ i ulaganjima u imovinu mreže, sigurnost snabdijevanja i dalje upitna.

342. Za mjere za slučaj zagušenja mreže države članice bi dodatno trebalo da objasne kako se efikasnost mjera za preusmjeravanje poboljšava u skladu sa članom 13 Regulative (EU) 2019/943.

4.8.4.3. Prihvatljivost

343. Mjera pomoći treba da bude otvorena svim korisnicima ili projektima koji su tehnički u mogućnosti da efikasno doprinesu ostvarivanju cilja sigurnosti snabdijevanja. To uključuje proizvodnju, skladištenje i upravljanje potrošnjom i objedinjavanje malih jedinica tih oblika kapaciteta u veće blokove.

344. Ograničenja učestvovanja u mjerama za sigurnost snabdijevanja čiji je cilj sprečavanje da te mjere ugrožavaju zaštitu životne sredine smatraju se primjerenima (vidjeti tač. 368 i 369.).

345. Države članice se podstiču na uvođenje dodatnih kriterijuma ili karakteristika u mjere za sigurnost snabdijevanja radi promovisanja učestvovanja zelenijih tehnologija (ili smanjenja učestvovanja tehnologija koje zagađuju) potrebnih za pomoć za ostvarivanje ciljeva Unije u području zaštite životne sredine. Ti dodatni kriterijumi ili karakteristike moraju biti objektivni, transparentni i nediskriminatorni u odnosu na jasno utvrđene ciljeve zaštite životne sredine i ne smiju dovesti do prekomjerne naknade korisnicima.

346. Ako je to tehnički izvodljivo, mjere za sigurnost snabdijevanja električnom energijom moraju biti otvorene za direktno prekogranično učestvovanje pružaoca kapaciteta smještenih u drugoj državi članici¹³¹. Države članice moraju osigurati da strani kapacitet koji može da pruži tehničke karakteristike ekvivalentne kao i domaći kapaciteti ima priliku da učestvuje u istom konkurentskom postupku kao i domaći kapacitet. Države članice mogu zahtijevati da se strani kapacitet nalazi u državi članici koja ima direktnu mrežnu vezu sa državom

¹³⁰Uzimajući u obzir Regulativu (EU) 2019/943 i Direktivu (EU) 2019/944.

¹³¹Tehnička izvodljivost pretpostavlja se za mehanizme za razvoj kapaciteta, za koje se zahtijeva prekogranična saradnja na osnovu Regulative (EU) 2019/943.

članicom koja primjenjuje mjeru. Prema potrebi se moraju poštovati i relevantna pravila utvrđena u članu 26 Regulative (EU) 2019/943.

4.8.4.4. Javne konsultacije

347. Odjeljak 4.8.4.4 primjenjuje se od 1. jula 2023. godine.

348. Prije prijave pomoći, osim u opravdanim izuzetnim okolnostima, države članice moraju da sprovedu javne konsultacije o proporcionalnosti i efektima na konkurenciju mjera koje se prijavljuju u skladu sa ovim odjeljkom. Obaveza konsultovanja se ne primjenjuje na izmjene već odobrenih mjera kojima se ne mijenja njihovo područje primjene ili prihvatljivost odnosno kojima se njihovo trajanje ne produžava na period duži od 10 godina od datuma prvobitne odluke, kao ni na slučajeve iz tačke 349. Kako bi se utvrdilo je li mjera opravdana uzimajući u obzir kriterijume iz ovih Smjernica, potrebno je sprovesti javne konsultacije kako je navedeno u nastavku¹³²:

- a) za mjere u okviru kojih procijenjena prosječna godišnja pomoć koja se dodjeljuje iznosi najmanje 100 miliona EUR godišnje, javne konsultacije u trajanju od najmanje šest sedmica koje obuhvata sljedeće teme:
 - i) prihvatljivost;
 - ii) predloženu upotrebu i opseg konkurentnih postupaka nadmetanja i sve predložene izuzetke;
 - iii) glavne parametre za postupak dodjele pomoći¹³³, uključujući omogućavanje konkurencije među različitim vrstama korisnika¹³⁴;
 - iv) metodologiju raspodjele troškova mjere na potrošače;
 - v) ako se ne primjenjuje konkurentni postupak nadmetanja, pretpostavke i podaci na kojima se zasniva mjerenje primijenjeno za dokazivanje proporcionalnosti pomoći, uključujući troškove, prihode, operativne pretpostavke i životni vijek i WACC; i
 - vi) ako se mogu podržati nova ulaganja u proizvodnju koja se zasniva na prirodnom gasu, predložene zaštitne mjere kako bi se osigurala dosljednost s klimatskim ciljevima Unije.
- b) za mjere u okviru kojih procijenjena prosječna godišnja pomoć koja je dodijeljena iznosi manje od 100 miliona EUR godišnje, javne konsultacije u trajanju od najmanje četiri nedjelje koje obuhvata sljedeće teme:
 - i) prihvatljivost;
 - ii) predloženu upotrebu i obim konkurentnih postupaka nadmetanja i sve predložene izuzetke;
 - iii) metodologiju raspodjele troškova mjere na potrošače; i
 - iv) ako se mogu podržati nova ulaganja u proizvodnju koja se zasniva na prirodnom gasu, predložene zaštitne mjere kako bi se osigurala dosljednost sa klimatskim ciljevima Unije.

349. Javno savjetovanje nije potrebno za mjere obuhvaćene tačkom 348 podtačka (b) ako se primjenjuju konkurentni postupci nadmetanja, a mjerom se ne podržavaju ulaganja u proizvodnju energije na bazi fosilnih goriva.

¹³² Države članice mogu se u pogledu tih zahtjeva osloniti na postojeće nacionalne postupke konsultovanja. Sve dok su konsultacijama obuhvaćene sve navedene tačke, nema potrebe za zasebnim konsultovanjem.

¹³³ Na primjer vrijeme između postupka nadmetanja i perioda isporuke, pravila za podnošenje ponude, pravila o određivanju cijena.

¹³⁴ Na primjer u slučaju različitog trajanja ugovora, različitih metodologija za obračun iznosa prihvatljivog kapaciteta/proizvodnje različitih tehnologija, različitih metodologija za obračun ili plaćanje subvencija.

350. Upitnici za konsultacije moraju se objaviti na javnim internet stranicama. Države članice moraju objaviti odgovor na konsultacije u kojem se sažimaju i komentarišu primljeni odgovori. U odgovoru bi trebalo objasniti kako su mogući efekti na konkurenciju svedeni na najmanju moguću mjeru područjem primjene ili prihvatljivošću predložene mjere. Države članice u okviru prijave mjera pomoći u skladu sa ovim odjeljkom moraju navesti vezu ka svom odgovoru na konsultacije.
351. U izuzetnim i opravdanim slučajevima Komisija može razmotriti alternativne metode konsultacija pod uslovom da se pri (daljem) sprovođenju pomoći uzmu u obzir stavovi zainteresovanih strana. U takvim slučajevima konsultacije će se možda morati kombinovati sa korektivnim mjerama kako bi se mogući narušavajući efekti mjere sveli na najmanju moguću mjeru.

4.8.4.5. Proporcionalnost

352. Uz zahtjeve iz tač. 49, 50, 51, 52, 53 i 55 primjenjuju se i zahtjevi iz tač. 353, 354, 355, 356 i 357.
353. Potražnja u okviru mjera za sigurnost snabdijevanja bi trebalo da se utvrdi na osnovu standarda pouzdanosti ili analize troškova i koristi iz tačke 331 i analize resursa potrebnih za osiguravanje odgovarajućeg nivoa sigurnosti snabdijevanja iz tač. 332, 333 i 334. Analiza na osnovu koje se određuje nivo potražnje ne smije biti starija od 12 mjeseci u trenutku određivanja nivoa potražnje.
354. Vrijeme između dodjele pomoći i roka do kojeg se projekti moraju ostvariti trebalo bi da omogući efikasnu konkurenciju među različitim prihvatljivim projektima.
355. Izuzeća od zahtjeva za dodjelu pomoći i utvrđivanje nivoa pomoći u okviru konkurentnog postupka nadmetanja mogu se opravdati samo u sljedećim slučajevima:
- a) ako su dostavljeni dokazi, uključujući prema potrebi dokaze prikupljene u okviru javnih konsultacija, za to da potencijalno učestvovanje u tom postupku nadmetanja vjerovatno neće biti dovoljno da bi se osigurala konkurencija; ili
 - b) samo u slučaju mjera za slučaj zagušenja mreže, ako država članica dostavi analizu (nakon konsultacija i uzimajući u obzir stav nadležnog nacionalnog regulatornog tijela) na osnovu dokaza, uključujući prema potrebi i dokaze prikupljene u okviru javnih konsultacija, za to da bi nadmetanje bilo manje isplativo, na primjer zbog strateškog dostavljanja ponuda ili narušavanja tržišta.
356. Korisnici mjera za sigurnost snabdijevanja bi trebalo da dobiju efikasne podsticaje za doprinos sigurnosti snabdijevanja u periodu isporuke. Ti podsticaji bi uopšteno trebalo da se odnose na vrijednost neisporučene energije¹³⁵. Na primjer, ako korisnik nije dostupan, trebalo bi da mu se odredi kazna povezana sa vrijednošću neisporučene energije. Osim u slučaju mjera za slučaj zagušenja mreže, ta bi kazna uopšteno trebalo da proizilazi iz cijena na osnovu obračuna odstupanja u snabdijevanju električnom energijom kako bi se izbjeglo narušavanje funkcionisanja tržišta.
357. Države članice mogu sprovoditi i konkurentne šeme sertifikata/obaveza dobavljača pod sljedećim uslovima:
- a) potražnja utvrđena u okviru šema niža je od potencijalne ponude; i
 - b) iznos otkupa/kazne koji se primjenjuje na potrošača/dobavljača koji nije kupio potreban broj sertifikata (tj. cijena koja odgovara najvišem iznosu koji će se isplatiti korisnicima) određen je na nivo kojim se onemogućava prekomjerna kompenzacija korisnicima.

4.8.5. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju, trgovinu i balansiranje

358. Osim tačke 70, odjeljak 3.2.2 ne primjenjuje se na mjere za sigurnost snabdijevanja električnom energijom.

¹³⁵ Kako je određeno u skladu s članom 11 Regulative (EU) 2019/943.

359. Pomoć mora biti osmišljena tako da se održi efikasno funkcionisanje tržišta i očuvaju efikasni poslovni podsticaji i cjenovni signali.
360. Ne smije se podsticati proizvodnja energije koja bi istisnula oblike energije koji manje zagađuju.
361. Zahtjevi iz tač. 359 i 360 uopšteno će biti ispunjeni ako se mjerom plaća kapacitet (EUR po megavatu (MW)), a ne proizvodnja električne energije (EUR/MWh). Ako se plaćanje izvršava po MWh, potrebna je dodatna pažnja kako bi se izbjegli štetni efekti na tržište i kako se ne bi istisnuli izvori proizvodnje koji manje zagađuju.
362. Mjere za sigurnost snabdijevanja moraju ispunjavati sve primjenjive uslove osmišljavanja iz člana 22 Regulative (EU) 2019/943¹³⁶.
363. Za strateške rezerve i druge mjere usmjerene na adekvatnost resursa, uključujući šeme upravljanja potrošnjom, u okviru kojih se kapacitet drži van tržišta primjenjuju se sljedeći kumulativni zahtjevi kako bi se osiguralo da se neće narušiti formiranje tržišnih cijena:
- a) resursi u okviru mjere preusmjeravaju se samo ako je vjerovatno da će operatori prenosnih sistema iscrpiti svoje balansne resurse kako bi se uspostavila ravnoteža između ponude i potražnje¹³⁷;
 - b) tokom perioda obračuna odstupanja u kojima se preusmjeravaju resursi u okviru mjere, odstupanja na tržištu namiruju se barem po vrijednosti neisporučene energije ili po vrijednosti koja je veća od unutardnevnog ograničenja tehničkih cijena¹³⁸, u zavisnosti od toga šta je veće;
 - c) uspješnost mjere nakon preusmjeravanja pripisuje se subjektima odgovornim za odstupanje u okviru mehanizma obračuna odstupanja;
 - d) resursi ne primaju naknadu s veleprodajnog tržišta električne energije ili tržišta balansa;
 - e) resursi u okviru mjere čuvaju se van energetske tržišta barem tokom ugovornog perioda.
364. Za mjere za slučaj zagušenja mreže, ako se resursi čuvaju van tržišta, ti resursi ne mogu primiti naknadu sa veleprodajnog tržišta električne energije ili balansnog tržišta i stoga se moraju čuvati van energetske tržišta barem tokom ugovornog perioda.
365. Za mehanizme za razvoj kapaciteta koji nisu strateške rezerve države članice moraju osigurati sljedeće:
- a) da se mjerom osigurava da cijena koja se plaća za dostupnost automatski teži nuli ako se očekuje da će nivo isporučenog kapaciteta biti primjeren za ispunjavanje nivoa kapaciteta koji se potražuje;
 - b) da se u okviru mjere naknada isplaćuje samo za dostupnost participirajućih resursa i garantuje da naknada ne utiče na odluke pružaoca kapaciteta o tome hoće li proizvoditi električnu energiju; i
 - c) da se mjerom omogućava prenosivost obaveza u pogledu kapaciteta među prihvatljivim pružaocima kapaciteta.
366. Mjere za sigurnost snabdijevanja električnom energijom ne bi smjele:
- a) nepotrebno narušiti tržište ni ograničiti prekozonsku trgovinu;
 - b) smanjivati podsticaje za ulaganje u interkonekcijske kapacitete, na primjer smanjenjem prihoda od zagušenja za postojeće ili nove interkonekcijske vodove;
 - c) ugroziti tržišno povezivanje, uključujući unutardnevna i balansna tržišta;
 - d) ugroziti odluke o ulaganju u kapacitet koje su prethodile mjeri.

¹³⁶ Za mjere uključene u plan pripravnosti na rizike iz Regulative (EU) 2019/941 vidjeti i član 12 stav 1 te regulative.

¹³⁷ Tim se zahtjevom ne dovodi u pitanje aktiviranje resursa prije stvarnog preusmjeravanja kako bi se poštovala ograničenja gradijenta i operativni zahtjevi resursa. Uspješnost strateške rezerve tokom aktivacije ne smije se pripisati uravnotežujućim grupacijama na veleprodajnim tržištima i ne smije mijenjati njihova odstupanja.

¹³⁸ Kako je navedeno u članu 10 stav 1 Regulative (EU) 2019/943.

367. Kako se ne bi ugrozili podsticaji za upravljanje potrošnjom i pogoršali tržišni nedostaci koji dovode do potrebe za mjerama sigurnosti snabdijevanja i kako bi intervencija u pogledu sigurnosti snabdijevanja bila što manja, troškove mjere za sigurnost snabdijevanja trebali bi snositi učesnici na tržištu koji doprinose potrebi za mjerom. To se na primjer može postići raspodjelom troškova mjere za sigurnost snabdijevanja među potrošačima električne energije u periodima najveće potražnje za električnom energijom ili raspodjelom troškova mjere za slučaj zagušenja mreže među potrošačima u regiji u kojoj se bilježi oskudica u periodima preusmjeravanja kapaciteta u okviru mjere. No takva raspodjela troškova možda neće biti potrebna ako država članica dostavi analizu na osnovu dokaza, uključujući dokaze prikupljene u okviru javnih konsultacija, da bi se takvom raspodjelom troškova ugrozila isplativost mjere ili bi dovela do znatnog narušavanja tržišta koje bi jasno dovelo u pitanje moguće prednosti takve raspodjele troškova.
368. Komisija smatra da određene mjere pomoći imaju negativne efekte na konkurenciju i trgovinu za koje nije vjerovatno da će se nadoknaditi. Tačnije, određene mjere pomoći mogu pogoršati tržišne nedostatke i stvoriti neefikasnosti na štetu dobrobiti potrošača i društvene dobrobiti. Na primjer, mjerama, uključujući mjere za slučaj zagušenja mreže i šeme upravljanja potrošnjom, u okviru kojih se ne poštuje prag emisija primjenjiv na mehanizme za razvoj kapaciteta utvrđen u članu 22 Regulative (EU) 2019/943 i kojima se mogu podsticati nova ulaganja u energiju koja se bazira na fosilnim gorivima koja najviše zagađuju, kao što su ugalj, dizel, lignit, nafta, treset i uljni škriljac, povećavaju se negativni spoljni efekti na životnu sredinu na tržištu.
369. Mjere kojima se podstiču nova ulaganja u proizvodnju energije na osnovu prirodnog gasa mogu doprinijeti sigurnosti snabdijevanja električnom energijom, ali dugoročno mogu pogoršati negativne spoljne efekte na životnu sredinu u poređenju sa alternativnim ulaganjima u tehnologije bez emisija. Kako bi Komisija mogla provjeriti mogu li se negativni efekti takvih mjera nadoknaditi pozitivnim efektima u testu ravnoteže, države članice bi trebalo da objasne kako će osigurati da se takvim ulaganjem doprinosi postizanju klimatskog cilja Unije do 2030. Godine i cilja klimatske neutralnosti do 2050. Tačnije, države članice moraju objasniti kako će se izbjeći zavisnost od te proizvodnje energije iz gasa. Na primjer, to može uključivati obaveze korisnika da sprovodi tehnologije dekarbonizacije kao što su hvatanje, skladištenje i upotreba ugljenika, da zamijeni prirodni gas obnovljivim odnosno niskougljeničnim gasom ili da zatvori postrojenje u roku koji je u skladu s klimatskim ciljevima Unije.
370. Za pojedinačne mjere pomoći ili šeme pomoći namijenjene samo posebno ograničenom broju korisnika ili već pozicioniranom korisniku države članice trebale bi osim toga dokazati da predložena mjera pomoći neće dovesti do povećanja tržišne snage.

4.9. Pomoć za energetska infrastrukturu

4.9.1. *Obrazloženje pomoći*

371. Kako bi se ostvarili klimatski ciljevi Unije, biće potrebna značajna ulaganja i nadogradnja energetske infrastrukture. Moderna energetska infrastruktura ključna je za integrisano energetska tržište koje ostvaruje klimatske ciljeve i pritom garantuje sigurno snabdijevanje u Uniji. Odgovarajuća energetska infrastruktura je neophodan element efikasnog energetskog tržišta. Poboljšanjem energetske infrastrukture povećavaju se stabilnost sistema, adekvatnost resursa, integracija različitih izvora energije i snabdijevanje energijom u nedovoljno razvijenim mrežama.
372. Ako tržišni operatori ne mogu osigurati potrebnu infrastrukturu, državna pomoć može biti potrebna kako bi se savladali tržišni nedostaci i zadovoljile velike infrastrukturne potrebe Unije. Jedan od tržišnih nedostataka koji se mogu pojaviti u području energetske infrastrukture odnosi se na probleme u koordinaciji. Različiti interesi ulagača i nesigurnost ishoda saradnje i mrežnih efekata mogu spriječiti razvoj projekta ili njegovo efikasno oblikovanje. S druge strane, energetska infrastruktura može proizvesti znatne pozitivne spoljne efekte, pri čemu mogu nastati asimetrični troškovi i koristi infrastrukture za različite tržišne učesnike i države članice. Komisija stoga smatra da pomoć energetskej infrastrukturi može biti korisna za unutrašnje tržište jer doprinose ispravljanju tih tržišnih nedostataka. To se posebno odnosi na infrastrukturne projekte s prekograničnim efektom, kao što su projekti od zajedničkog interesa kako su definisani u članu 2 tački 4 Regulative (EZ) br. 347/2013.

373. U skladu sa Obavještenjem o pojmu pomoći¹³⁹, pomoć energetskej infrastrukturi u okviru pravnog monopola ne podliježe pravilima o državnoj pomoći. U energetskom sektoru to je posebno važno za one države članice u kojima su izgradnja i rad određenih infrastruktura zakonom isključivo rezervisani za operatora prenosnog sistema ili operatora distributivnog sistema.

374. Komisija smatra da postoji pravni monopol koji isključuje narušavanje konkurencije ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:

- a) izgradnja i rad infrastrukture podliježu pravnom monopolu uspostavljenom u skladu s pravom Unije; to je slučaj kad je operator prenosnog sistema/operator distribucijskog sistema u pravnom smislu jedini subjekat koji je ovlašten za određenu vrstu ulaganja ili djelatnosti i nijedan drugi subjekat ne može upravljati alternativnom mrežom¹⁴⁰;
- b) pravni monopol ne isključuje samo konkurenciju na tržištu nego i za tržište, u smislu da isključuje svaku mogućnost konkurencije u okviru kojeg bi neki subjekat mogao postati isključivi operator predmetne infrastrukture;
- c) usluga ne učestvuje u konkurenciji s drugim uslugama;
- d) ako operator energetske infrastrukture djeluje na drugom tržištu (geografskom tržištu ili tržištu proizvoda) otvorenom za konkurenciju, unakrsno subvencionisanje je isključeno; u tu svrhu potrebno je koristiti se odvojenim računima, pravilno raspodijeliti troškove i prihode i pobrinuti se da se javno finansiranje osigurano za uslugu koja je predmet pravnog monopola ne može upotrijebiti za druge djelatnosti. Kad je riječ o infrastrukturi za električnu energiju i gas, s obzirom na to da se članom 56 Direktive (EU) 2019/944 i članom 31 Direktive 2009/73/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od vertikalno integrisanih subjekata zahtijeva da vode odvojene račune za svaku od svojih djelatnosti, taj će zahtjev najvjerovatnije biti ispunjen.

375. Slično tomu, Komisija smatra da državna pomoć nije uključena u ulaganja ako se energetskom infrastrukturuom upravlja kao „prirodnim monopolom“, za koji se smatra da postoji ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:

- a) infrastruktura nema direktnu konkurenciju, što je slučaj kada se energetska infrastruktura ne može ekonomski replicirati i u koju stoga nije uključen nijedan operator osim operatora prenosnog sistema/operatora distributivnog sistema;
- b) alternativno finansiranje u okviru mrežne infrastrukture, uz finansiranje mreže, neznatno je u predmetnom sektoru i državi članici;
- c) infrastruktura nije osmišljena tako da selektivno u povoljniji položaj stavlja određenog privrednog društva ili sektor, već da koristi društvu u cjelini.
- d) države članice moraju osigurati i da se finansijska sredstva osigurana za izgradnju i/ili rad infrastrukture energetske mreže ne mogu upotrebljavati za unakrsno subvencionisanje ili indirektno subvencionisanje drugih privrednih djelatnosti. Za infrastrukturu za električnu energiju i gas vidjeti tačku 374.

¹³⁹ Vidjeti Obavještenje Komisije o pojmu državne pomoći iz člana 107 stav 1 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (SL C 262, 19.7.2016, str. 1). Budući da je pojam državne pomoći objektivni pravni koncept koji je direktno definisan u Ugovoru (presuda Suda od 22. decembra 2008, British Aggregates protiv Komisije, C-487/06 P, ECLI:EU:C:2008:757, tačka 111), stavovima iznesenim u tač. od 373 do 375 ne dovodi se u pitanje tumačenje pojma državne pomoći koje su iznijeli sudovi Unije (presuda Suda od 21. jula 2011, Alcoa Trasformazioni protiv Komisije, C-194/09 P, ECLI:EU:C:2011:497, tačka 125) – primarna referenca za tumačenje Ugovora uvijek je sudska praksa sudova Unije.

¹⁴⁰ Pravni monopol postoji ako je određena usluga zakonom ili regulatornim mjerama rezervisana za isključivog pružaoca usluga na određenom geografskom području (ili unutar jedne države članice), uz jasnu zabranu bilo kojem drugom subjektu da pruža tu uslugu (čak ni kako bi zadovoljio moguću preostalu potražnju određenih grupa kupaca). Ali sama činjenica da je pružanje javne usluge povjereno određenom privrednom društvu ne znači da to privredno društvo ima pravni monopol.

4.9.2. Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju

376. Odjeljak 4.9. primjenjuje se na pomoć za ulaganja u izgradnju ili nadogradnju energetske infrastrukture kako je definisano u tački 19 podtačka 36¹⁴¹. Prihvatljiva ulaganja mogu obuhvatati digitalizaciju, unapređenje energetske infrastrukture, npr. kako bi se omogućila integracija obnovljive ili niskouglednične energije, i nadogradnju radi jačanja otpornosti na klimatske promjene. Operativne troškove u načelu bi trebalo da snose korisnici mreže, pa pomoć za te troškove uglavnom ne bi trebalo da bude potrebna. U izuzetnim okolnostima kad država članica dokaže da se operativni troškovi ne mogu nadoknaditi od korisnika mreže i da operativna pomoć nije povezana s nepovratnim troškovima, nego dovodi do promjene u ponašanju koja omogućava ostvarivanje ciljeva sigurnosti snabdijevanja ili zaštite životne sredine, operativna pomoć za infrastrukturu može se smatrati usklađenom. Ako projekt nije izuzet iz kontrole državne pomoći (vidjeti tač. 374 i 375), Komisija će ga ocijeniti kako je utvrđeno u ovom odjeljku.
377. Odjeljak 4.9 će se primjenjivati i na postrojenja za skladištenje energije do 31. decembra 2023. koja su priključena na prenosne ili distributivne vodove (samostalna postrojenja za skladištenje električne energije¹⁴² nezavisno od nivoa napona¹⁴³.

4.9.3. Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru

378. Odjeljci 3.2.1.1 i 3.2.1.2 ne primjenjuju se na pomoć za energetska infrastrukturu.
379. Energetska infrastruktura obično se finansira korisničkim tarifama. Za mnoge kategorije infrastrukture se te tarife regulišu kako bi se osigurao potreban nivo ulaganja i pritom očuvala prava korisnika, u njima se odražavaju troškovi i određuju se bez intervencije države.
380. Dodjela državne pomoći način je prevladavanja tržišnih nedostataka koji se ne mogu u potpunosti ispraviti obaveznim korisničkim tarifama. Stoga se, kako bi se dokazala potreba za državnom pomoći, primjenjuju sljedeća načela:
- a) Komisija smatra da su za projekte od zajedničkog interesa kako su definisani u članu 2 tačka 4 Uredbe (EU) br. 347/2013, koji u potpunosti podliježu zakonodavstvu o unutrašnjem energetskom tržištu, tržišni nedostaci u smislu problema u koordinaciji takvi da finansiranje tarifama možda nije dovoljno i može se dodijeliti državna pomoć;
 - b) za projekte od zajedničkog interesa koji su djelimično ili u potpunosti izuzeti iz zakonodavstva o unutrašnjem energetskom tržištu i za ostale infrastrukturne kategorije Komisija će na nivou pojedinog slučaja ocijeniti potrebu za državnom pomoći. U svojoj će ocjeni Komisija razmotriti sljedeće faktore: i. u kojoj mjeri tržišni nedostatak dovodi do osiguravanja potrebne infrastrukture koja je ispod optimalnog nivoa; ii. u kojoj je mjeri infrastruktura otvorena za pristup trećim licima i podliježe regulaciji tarifa; i iii. u kojoj mjeri projekat doprinosi sigurnosti snabdijevanja energijom u Uniji ili ostvarivanju ciljeva Unije u pogledu klimatske neutralnosti. U slučaju infrastrukture koju dijele Unija i treća zemlja za potrebe ocjene usklađenosti s pravilima unutrašnjeg tržišta mogu se uzeti u obzir i drugi faktori ako se projekt ne nalazi na popisu projekata od zajedničkog interesa¹⁴⁴;

¹⁴¹ Ovaj odjeljak ne primjenjuje se na projekte koji uključuju namjensku infrastrukturu i/ili drugu energetska infrastrukturu u kombinaciji s djelatnostima proizvodnje i/ili potrošnje.

¹⁴² Razlikuju se od postrojenja za skladištenje povezanih „iza brojila”.

¹⁴³ Pomoć skladištenju energije može se prema potrebi ocijeniti i na osnovu odjeljaka 4.1, 4.2, 4.3 i 4.8. Skladišna sredstva odabrana kao projekti od zajedničkog interesa u skladu s primjenjivim zakonodavstvom TEN-E prihvatljiva su kao energetska infrastruktura na osnovu ovog odjeljka, a pomoć bi se ocijenila na osnovu odjeljka 4.9. Odjeljak 4.9. obuhvata i pomoć skladišnim sredstvima koja su „u vlasništvu ili pod kontrolom” operatora prenosnog ili distributivnog sistema u skladu s članovima 54 i/ili 36 Direktive 2019/944.

¹⁴⁴ Tačnije, Komisija će razmotriti i posjeduju li uključene treće zemlje visok nivo regulatorne usklađenosti i podržavaju li opšte ciljeve politike Unije, posebno u odnosu na dobro funkcionisanje unutrašnjeg energetskog tržišta, sigurnost snabdijevanja

- c) u slučaju postrojenja za skladištenje električne energije Komisija može zahtijevati da država članica dokaže određene tržišne nedostatke u razvoju postrojenja za pružanje sličnih usluga.

381. Proporcionalnost će se ocijeniti na osnovu načela manjka finansijskih sredstava kako je utvrđeno u tač. 48, 51 i 52. Kad je riječ o pomoći za infrastrukturu kako je objašnjeno u tački 52, pretpostavlja se da je hipotetički scenario situacija u kojoj se projekat ne bi sproveo. Uvođenje mehanizama za praćenje i povrat prekomjernih sredstava može biti potrebno ako postoji rizik od nepredviđene dobiti, npr. kad je iznos pomoći blizu najvećeg dopuštenog iznosa, a da se pritom zadrže podsticaji za korisnike da smanje svoje troškove i s vremenom razviju svoje poslovanje na efikasniji način.

4.9.4. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu i uravnoteženje

382. Odjeljak 3.2.2 ne primjenjuje se na energetska infrastrukturu. Prilikom analize uticaja državne pomoći za energetska infrastrukturu na konkurenciju pristup Komisije biće sljedeći:

- a) s obzirom na postojeće uslove na osnovu zakonodavstva o unutrašnjem energetskom tržištu usmjerene na jačanje konkurencije Komisija će uopšteno smatrati da pomoć za energetska infrastrukturu koje u potpunosti podliježu propisima o unutrašnjem tržištu nemaju neopravdane narušavajuće efekte¹⁴⁵;
- b) za infrastrukturne projekte koji su u cijelosti ili djelimično izuzeti iz zakonodavstva o unutrašnjem energetskom tržištu Komisija će na pojedinačnoj osnovi procijeniti moguće narušavanje konkurencije, posebno uzimajući u obzir stepen pristupa trećih lica infrastrukturi kojoj je dodijeljena pomoć, pristup alternativnoj infrastrukturi, istiskivanje privatnih ulaganja i konkurentni položaj korisnika (ili više njih). Za infrastrukturu koja je u cijelosti izuzeta iz zakonodavstva o unutrašnjem energetskom tržištu negativni efekti narušavanja konkurencije smatraju se posebno ozbiljnim;
- c) uz pristupe navedene u tačkama (a) i (b) Komisija smatra da u slučaju ulaganja u infrastrukturu za prirodni gas države članice moraju dokazati postojanje sljedećih pozitivnih efekata koji mogu poništiti negativne efekte na konkurenciju: i. je li infrastruktura spremna za upotrebu vodonika i vodi li ka povećanoj upotrebi obnovljivih gasova ili, ako to nije slučaj, zašto nije moguće osmisliti projekat na način da bude spreman za upotrebu vodonika i kako se projektom ne stvara efekat zavisnosti od upotrebe prirodnog gasa; i ii. kako ulaganje doprinosi postizanju klimatskog cilja Unije do 2030. i cilja klimatske neutralnosti do 2050.
- d) U slučaju pomoći postrojenjima za skladištenje električne energije i drugim projektima od zajedničkog interesa koji ne podliježu zakonodavstvu o unutrašnjem tržištu Komisija će posebno ocijeniti rizike od narušavanja konkurencije koji mogu nastati na povezanim tržištima usluga i drugim energetskim tržištima.

4.10. Pomoć za daljinsko grijanje i hlađenje

4.10.1. Obrazloženje pomoći

383. Izgradnjom ili nadogradnjom sistema daljinskog grijanja i hlađenja može se pozitivno doprinijeti zaštiti životne sredine povećanjem energetske efikasnosti i održivosti sistema za koji se dodjeljuje pomoć. Sektorskim zakonodavstvom o promovisanju obnovljive energije (Direktiva 2018/2001/EU) od država članica izričito se

energijom na osnovu saradnje i solidarnosti, energetski sistem usmjeren na dekarbonizaciju u skladu sa Pariškim sporazumom i klimatskim ciljevima Unije i sprečavanje isticanja ugljenika.

¹⁴⁵ Za infrastrukturu koju dijele jedna država članica i jedna ili više trećih zemalja: – za dio koji se nalazi na području Unije projekti će morati biti u skladu s direktivama 2009/73/EZ i (EU) 2019/944; – projekti uključenih trećih zemalja moraću da posjeduju visok nivo regulatorne usklađenosti i podržace opšte ciljeve politike Unije, posebno kako bi se osigurali dobro funkcionisanje unutrašnjeg energetskog tržišta, sigurnost snabdijevanja energijom na osnovu saradnje i solidarnosti i energetski sistem usmjeren na dekarbonizaciju u skladu s Pariškim sporazumom i klimatskim ciljevima Unije, a posebno na sprečavanje isticanja ugljika.

zahtijeva da preduzmu neophodne korake radi razvoja efikasne infrastrukture za daljinsko grijanje i hlađenje usmjerene na promovisanje grijanja i hlađenja iz obnovljivih izvora energije¹⁴⁶.

384. Ali ekološki spoljni efekti povezani s radom sistema daljinskog grijanja i hlađenja mogu dovesti do neefikasnog nedovoljnog ulaganja u izgradnju i nadogradnju tih sistema. Državna pomoć može doprinijeti ispravljanju tog tržišnog nedostatka podsticanjem dodatnih efikasnih ulaganja ili podržavanjem vanrednih operativnih troškova zbog potrebe za promovisanjem ekološkog aspekta sistema daljinskog grijanja.

4.10.2. Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju

385. Pomoć koja je ograničena na mreže za distribuciju daljinskog grijanja u određenim se okolnostima može smatrati infrastrukturnom mjerom koja ne utiče na konkurenciju i trgovinu te se na nju ne primjenjuje kontrola državne pomoći. To je posebno slučaj kad se mrežama za daljinsko grijanje upravlja na isti način kao i drugom energetsom infrastrukturom, odnosno odvojeno od proizvodnje toplotne energije, uz pristup trećih strana i regulirane tarife.
386. U takvim okolnostima, ako se mrežama za distribuciju daljinskog grijanja upravlja u okviru prirodnog i/ili pravnog monopola, primjenjuju se uslovi iz tač. 374 i 375.¹⁴⁷
387. Ako projekat nije izuzet iz kontrole državne pomoći (vidjeti tačku 385¹⁴⁸), Komisija će ga ocijeniti kako je utvrđeno u ovom odjeljku.
388. Ovaj odjeljak primjenjuje se na pomoć za izgradnju, nadogradnju ili rad postrojenja za proizvodnju i skladištenje grijanja ili hlađenja i/ili distribucione mreže.
389. Takve mjere pomoći obično obuhvataju izgradnju, nadogradnju i rad proizvodne jedinice koja će upotrebljavati obnovljivu energiju¹⁴⁹, otpadnu toplotu ili visokoefikasnu kogeneraciju, uključujući rješenja za skladištenje toplote, ili nadogradnju distribucijske mreže kako bi se smanjili gubici i povećala efikasnost, između ostalog uz pomoć pametnih i digitalnih rješenja¹⁵⁰. Pomoć za proizvodnju energije iz otpada može se smatrati usklađenom na osnovu ovog odjeljka ako su ograničene na otpad koji odgovara definiciji obnovljivih izvora energije ili otpad kojim se pune postrojenja koja odgovaraju definiciji visokoefikasne kogeneracije.
390. Ako je pomoć odobrena za nadogradnju sistema daljinskog grijanja i hlađenja koji u toj fazi ne odgovara standardu efikasnog daljinskog grijanja i hlađenja¹⁵¹, država članica mora se obavezati da će korisnik pomoći početi s radovima da bi ispunio taj standard u roku od tri godine nakon radova na nadogradnji.

¹⁴⁶ U članu 20 Direktive(EU) 2018/2001 navedeno je da „države članice, kada je to relevantno, preduzimaju potrebne mjere za razvoj infrastrukture za daljinsko grijanje i hlađenje koja će se prilagođavati razvoju grijanja i hlađenja iz velikih pogona na biomasu, solarnu energiju, energiju iz životne sredine i pogona na geotermalnu energiju i iz otpadne toplote i hladnoće”.

¹⁴⁷ Kako bi distribuciona mreža zaista radila kao postrojenje otvoreno za korisnike, obično bi se u skladu sa Saopštenjem o planu ulaganja za održivu Evropu (vidjeti odjeljak 4.3.3 Saopštenja Komisije o planu ulaganja za održivu Evropu – prilog Saopštenju o evropskom zelenom planu – od 14.1.2020, COM(2020) 21 final) i analogijom s pravilima unutrašnjeg tržišta za energetske sektor, a posebno sektor gasa ili električne energije, trebala primjenjivati posebna pravila (kojima se zahtijevaju pristup trećih lica, razdvajanje i regulisane tarife), koja se ne odnose samo na „odvojeno računovodstvo”.

¹⁴⁸ Iako u slučajevima prirodnog i/ili pravnog monopola pomoć za infrastrukturu za distribuciju daljinskog grijanja nije obuhvaćena pravilima o državnoj pomoći (pod određenim uslovima), svaka pomoć djelatnosti proizvodnje daljinskog grijanja i dalje bi podlijegala pravilima o državnoj pomoći.

¹⁴⁹ Količina energije uhvaćene toplotnim pumpama koja se smatra energijom iz obnovljivih izvora računa se u skladu s Prilogom VII Direktivi 2018/2001/EU. Osim toga, kad se upotrebljava električna energija, može se smatrati potpuno obnovljivom po analogiji s metodama iz Direktive 2018/2001/EU i delegiranih akata ili drugim ekvivalentnim metodama kojima se osigurava da je sva iskorištena električna energija dobijena iz obnovljivih izvora, pod uslovom da se izbjegnu dvostruko računanje obnovljive energije i prekomjerna kompenzacija. Pomoć za nova ulaganja, nadogradnji ili radu ni u kojem slučaju ne smije biti povezana s postrojenjima za sagorijevanje koja upotrebljavaju druga goriva osim energije iz obnovljivih izvora ili otpadne toplote.

¹⁵⁰ Može se obuhvatiti i oprema za grijanje i hlađenje, uključujući opremu za skladištenje toplotne energije, u prostorima kupca kako je navedeno u tački 138 kad je povezana sa sistemima daljinskog grijanja ili hlađenja.

¹⁵¹ Vidjeti član 2 tačku 41 Direktive 2012/27/EU.

4.10.3. Neophodnost i primjerenost

391. Odjeljci 3.2.1.1. i 3.2.1.2. ne primjenjuju se na pomoć za daljinsko grijanje ili hlađenje. Komisija smatra da državna pomoć može doprinijeti ispravljanju tržišnih nedostataka podsticanjem troškova ulaganja potrebnih za stvaranje, proširenje ili nadogradnju energetski efikasnih sistema daljinskog grijanja i hlađenja.
392. Operativne troškove u principu bi trebalo da plaćaju potrošači toplotne energije, pa pomoć za te troškove uglavnom ne bi trebala biti potrebna. Ako država članica dokaže da se operativni troškovi ne mogu prenijeti na potrošače toplotne energije bez ugrožavanja zaštite životne sredine, operativna pomoć za proizvodnju toplotne energije može se smatrati usklađenom ako neto dodatni operativni troškovi (u poređenju s hipotetičkim scenarijem) doprinose ostvarivanju koristi za životnu sredinu (kao što je smanjenje nivoa CO₂ i drugih zagađenja u poređenju s alternativnim rješenjima za grijanje¹⁵²). To bi na primjer bio slučaj ako postoje dokazi za to da bi, da nema operativne pomoći, potrošači toplotne energije namijenjene domaćinstvima (ili drugi subjekti koji ne obavljaju privredne djelatnosti) počeli da upotrebljavaju izvore toplotne energije koji više zagađuju¹⁵³ ili da bi bez pomoći dugoročna održivost sistema daljinskog grijanja bila ugrožena u korist rješenja za grijanje koja više zagađuju. Za operativnu pomoć postrojenjima za proizvodnju daljinskog grijanja primjenjuju se tač. 122 i 126.
393. Osim toga, državna pomoć za stvaranje efikasnih sistema daljinskog grijanja i hlađenja koji kao ulazno gorivo upotrebljavaju otpad mogu pozitivno doprinijeti zaštiti životne sredine pod uslovom da ne zaobilaze princip hijerarhije otpada¹⁵⁴.

4.10.4. Proporcionalnost mjere pomoći

394. Proporcionalnost će se ocijeniti na osnovu principa manjka finansijskih sredstava kako je utvrđeno u tač. 48, 51 i 52.
395. Za izgradnju, nadogradnju i rad distributivnih mreža kako je utvrđeno u tački 52 hipotetički scenario bio bi situacija u kojoj se projekt ne bi proveo.
396. Odjeljak 3.2.2 ne primjenjuje se na pomoć za daljinsko grijanje ili hlađenje. Komisija smatra da pomoć za nadogradnju, izgradnju ili rad sistema daljinskog grijanja i hlađenja na fosilna goriva koja najviše zagađuju, kao što su ugalj, lignit, nafta i dizel, ima negativne posljedice za konkurenciju i trgovinu za koje nije vjerovatno da će se nadoknaditi osim ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uslovi:
- a) pomoć je ograničena na ulaganja u distributivnu mrežu;
 - b) distributivna mreža već omogućava prenos grijanja ili hlađenja proizvedenog iz obnovljivih izvora energije, otpadne toplote ili ugljenično neutralnih izvora;
 - c) pomoć ne dovodi do povećane proizvodnje energije iz fosilnih goriva koja najviše zagađuju (na primjer priključivanjem dodatnih kupaca na mrežu)¹⁵⁵;
 - d) postoji jasan vremenski okvir koji uključuje čvrste obaveze povezane s prestankom upotrebe fosilnih goriva koja najviše zagađuju i u skladu je sa klimatskim ciljem Unije do 2030. i ciljem klimatske neutralnosti Unije do 2050.¹⁵⁶

¹⁵² U tom kontekstu države članice posebno moraju dokazati da su u potpomognutim sistemima daljinskog grijanja uspostavljene potrebne mjere za povećanje efikasnosti i smanjenje CO₂ i drugih izvora zagađenja kao i gubitaka u mreži.

¹⁵³ Potrošači toplotne energije koji su privredna društva koja obavljaju privredne djelatnosti moraju u svakom slučaju u cjelini platiti svoje troškove toplotne energije, barem u iznosu jednakom svojem najjeftinijem alternativnom izvoru toplotne energije, kako bi izbjegli narušavanje konkurencije na drugim tržištima.

¹⁵⁴ Hijerarhiju otpada čine: (a) sprečavanje; (b) priprema za ponovnu upotrebu; (c) recikliranje, (d) drugi postupci obnove, na primjer energetska obnova, i (e) zbrinjavanje. Vidjeti član 4 stav 1 Direktive 2008/98/EZ.

¹⁵⁵ Države članice moraju dokazati da su preduzete mjere za dodavanje održivih izvora toplotne energije u sistem kako bi se ispunile potrebe dodatnih kupaca.

397. Mjere kojima se podstiču nova ulaganja u sredstva za proizvodnju energije na osnovu prirodnog gasa ili upravljanje njima mogu u području izgradnje, nadogradnje ili rada postrojenja za proizvodnju daljinskog grijanja kratkoročno smanjiti emisije gasova staklene bašte, ali dugoročno pogoršati negativne spoljne efekte na životnu sredinu u poređenju sa alternativnim ulaganjima ili hipotetičkim scenarijima. Da bi se za ta ulaganja u prirodni gas ili rad na osnovu njega moglo smatrati da imaju pozitivne efekte na zaštitu životne sredine, države članice moraju objasniti kako će osigurati da pomoć doprinosi postizanju klimatskog cilja Unije do 2030. i cilja klimatske neutralnosti do 2050. i, posebno, kako će se izbjeći zavisnost od proizvodnje energije iz gasa i kako se ne istiskuju ulaganja u čišća alternativna rješenja koja su već dostupna na tržištu, čime bi se kočili razvoj tržišta za čišće tehnologije i njihova upotreba. Na primjer, to može uključivati obaveze korisnika da upotrebljava tehnologije hvatanja, skladištenja i upotrebe ugljenika, da zamijeni prirodni gas obnovljivim odnosno niskougljeničnim gasom ili da zatvori postrojenje u roku koji je u skladu s klimatskim ciljevima Unije.
398. Prilikom analize efekta državne pomoći za sisteme daljinskog grijanja i hlađenja na konkurenciju Komisija će u okviru procjene uporediti prednosti projekta u smislu energetske efikasnosti i održivosti¹⁵⁷ s negativnim efektima na konkurenciju, a posebno s mogućim negativnim efektom na alternativne tehnologije ili pružaoce usluga i mreža grijanja i hlađenja. U tom će kontekstu Komisija uzeti u obzir je li sistem daljinskog grijanja otvoren odnosno može li biti otvoren za pristup trećim licima¹⁵⁸ i jesu li moguća održiva alternativna rješenja za grijanje¹⁵⁹.

4.11. Pomoć u obliku smanjenja naknada za električnu energiju za velike potrošače energije

4.11.1. Obrazloženje pomoći

399. Transformacija privrede Unije u skladu sa Saopštenjem o evropskom zelenom planu djelimično se finansira iz naknada za potrošnju električne energije. Ostvarivanje zelenog plana zahtijeva da države članice uspostave ambiciozne politike dekarbonizacije kako bi se znatno smanjile emisije gasova staklene bašte Unije do 2030. i postigla klimatska neutralnost do 2050. U tom smislu vjerovatno je da će države članice takve politike i dalje finansirati iz naknada te je stoga moguće da se te naknade povećaju. Finansiranje pomoći za dekarbonizaciju naknadama samo po sebi nije namijenjeno uklanjanju negativnih spoljnih efekata. Te naknade stoga nisu davanja za zaštitu životne sredine za potrebe ovih Smjernica i odjeljak 4.7.1. ne primjenjuje se na te naknade.
400. Za određene privredne sektore koji su posebno izloženi međunarodnoj trgovini i koji se pri stvaranju vrijednosti uveliko oslanjaju na električnu energiju obaveza plaćanja punog iznosa naknada za potrošnju električne energije kojima se finansiraju ciljevi energetske politike i politike zaštite životne sredine može povećati rizik od seljenja djelatnosti u tim sektorima izvan Unije na lokacije na kojima ekološka disciplina ne postoji ili je manje ambiciozna. Osim toga, takve naknade povećavaju trošak električne energije u poređenju s troškom direktnih emisija koji proizlazi iz upotrebe drugih izvora energije i stoga mogu odvratiti od elektrifikacije proizvodnih procesa, što je ključno za uspješnu dekarbonizaciju privrede Unije. Kako bi ublažile te rizike i negativne efekte po životnu sredinu, države članice mogu privrednim društvima koja posluju u predmetnim privrednim sektorima odobriti smanjenja takvih naknada.
401. U ovom se odjeljku utvrđuju kriterijumi koje će Komisija primjenjivati prilikom procjene razvoja privredne djelatnosti, podsticajnog efekta, neophodnosti, primjerenosti i proporcionalnosti smanjenja naknada za

¹⁵⁶ Države članice trebale bi, na primjer, dokazati da su predmetni sistemi daljinskog grijanja dio nacionalnog odnosno lokalnog plana dekarbonizacije ili dio integriranih nacionalnih energetskih i klimatskih planova u skladu s Prilogom I Regulativi (EU) 2018/1999 o potrebi za izgradnjom nove infrastrukture za daljinsko grijanje i hlađenje iz obnovljivih izvora kako bi se ostvario cilj Unije postavljen u članu 3 stav 1 Direktive (EU) 2018/2001 i obavezati se na prestanak upotrebe fosilnih goriva u skladu s prelaznim i konačnim ciljevima klimatske neutralnosti do 2050.

¹⁵⁷ S obzirom na njihov doprinos ublažavanju klimatskih promjena, utvrđenom kao cilj zaštite životne sredine u Regulativi (EU) 2020/852, sve dok ne postoje očite naznake neusklađenosti s principom „ne nanosi bitnu štetu“.

¹⁵⁸ Vidjeti i član 24 Direktive 2018/2001/EU.

¹⁵⁹ Vidjeti i član 18 stav 5 i član 24 Direktive 2018/2001/EU.

električnu energiju za određene velike potrošače energije i njihovih efekata na konkurenciju. Kriterijumi usklađenosti iz poglavlja 3 primjenjuju se samo ako u odjeljku 4.11 ne postoje posebna pravila.

402. Komisija je primijenila odgovarajuće mjere kako bi utvrdila sektore koji su posebno izloženi rizicima navedenim u tački 400 i uvela je zahtjeve u pogledu proporcionalnosti uzimajući u obzir da bi se, ako su smanjenja naknada prevelika ili se odobre prevelikom broju potrošača električne energije, moglo ugroziti ukupno finansiranje pomoći za energiju iz obnovljivih izvora i znatno narušiti konkurencija i trgovina.

4.11.2. Područje primjene: naknade za koje se mogu odobriti smanjenja

403. Države članice mogu odobriti smanjenja naknada za potrošnju električne energije kojima se finansiraju ciljevi energetske politike i politike zaštite životne sredine. To uključuje naknade za finansiranje pomoći za obnovljive izvore energije ili za kombinovanu proizvodnju toplotne i električne energije i naknade kojima se finansiraju socijalne tarife ili cijene energije u izolovanim regijama. Odjeljkom 4.11 nisu obuhvaćene naknade koje odražavaju dio troškova snabdijevanja predmetnih korisnika električnom energijom. Na primjer, izuzeća od mrežnih naknada ili naknada za finansiranje mehanizama za razvoj kapaciteta nisu obuhvaćena ovim odjeljkom. Ovim odjeljkom nisu obuhvaćene ni naknade za potrošnju drugih oblika energije, posebno prirodnog gasa.
404. Odluke privrednih društava o lokaciji i povezani negativni efekti po životnu sredinu zavise od ukupnog finansijskog efekta naknada za koje se mogu odobriti smanjenja. Države članice koje žele da uvedu mjeru koja se procjenjuje u skladu sa ovim odjeljkom stoga moraju sva takva smanjenja uključiti u jedinstvenu šemu i u okviru prijave obavijestiti Komisiju o kumulativnom efektu svih prihvatljivih naknada i svih predloženih smanjenja. Ako država članica u kasnijoj fazi odluči da uvede dodatna smanjenja naknada obuhvaćenih ovim odjeljkom, moraće da prijavi izmjenu postojeće šeme.

4.11.3. Svođenje narušavanja konkurencije i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.11.3.1. Prihvatljivost

405. U slučaju naknada iz odjeljka 4.11.2 rizik od seljenja djelatnosti sektora van Evropske unije na lokacije na kojima ekološka disciplina na postoji ili je manje ambiciozna uveliko zavisi od električnog intenziteta predmetnog sektora i njegove otvorenosti međunarodnoj trgovini. U skladu s tim pomoć se može dodijeliti samo privrednim društvima iz sljedećih sektora:
- a) sektora izloženih znatnom riziku, čiji proizvod intenziteta trgovine i električnog intenziteta na nivou Unije iznosi najmanje 2% i čiji intenzitet trgovine i električni intenzitet na nivou Unije iznosi najmanje 5% za svaki pokazatelj;
 - b) sektora izloženih riziku, čiji proizvod intenziteta trgovine i električnog intenziteta na nivou Unije iznosi najmanje 0,6% i čiji intenzitet trgovine iznosi najmanje 4%, a električni intenzitet iznosi najmanje 5% na nivou Unije.

Sektori koji ispunjavaju te kriterijume prihvatljivosti navedeni su u Prilogu I.

406. I sektori ili podsektori¹⁶⁰ koji nisu uključeni u Prilog I smatraće se prihvatljivim ako ispunjavaju kriterijume prihvatljivosti iz tačke 405 i ako države članice to dokažu dostavljanjem podataka koji su reprezentativni za sektor ili podsektor na nivou Unije¹⁶¹, a koje je provjerio nezavisni stručnjak i zasnivaju se na periodu od najmanje tri uzastopne godine koje počinje najranije 2013.

¹⁶⁰ Prema definiciji iz statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti u Evropskoj zajednici (NACE Rev. 2), do nivoa raščlanjivanja koji nije viši od osam cifara (nivo „PRODCOM”).

¹⁶¹ Na primjer podaci koji obuhvataju značajan postotak bruto dodate vrijednosti predmetnog sektora ili podsektora na nivou EU.

407. Ako država članica dodijeli pomoć samo podgrupi korisnika koji ispunjavaju uslove ili dodijeli različite nivoe smanjenja različitim kategorijama korisnika koji ispunjavaju uslove i pripadaju istoj kategoriji iz tačke 405 podtačke (a) ili (b), mora dokazati da se ta odluka donosi na osnovu objektivnih, nediskriminatornih i transparentnih kriterijuma i da se pomoć u principu dodjeljuje na isti način za sve prihvatljive korisnike u istom sektoru ako su u sličnoj činjeničnoj situaciji.

4.11.3.2. Proporcionalnost mjere pomoći

408. Komisija će pomoć smatrati proporcionalnom ako korisnici u sektorima iz tačke 405 podtačke (a) odnosno (b) plaćaju najmanje 15% odnosno 25% troškova nastalih zbog naknada za električnu energiju koje država članica uključi u svoju šemu. Komisija smatra i da, kako bi pomoć bila proporcionalna, ta smanjenja ne smiju dovesti do toga da te naknade iznose manje od 0,5 EUR/MWh.
409. Ali vlastiti doprinosi na osnovu tačke 408 mogli bi da prekorače ono što posebno izložena privredna društva mogu snositi. Stoga države članice umjesto toga mogu da ograniče dodatne troškove koji proizlaze iz naknada za električnu energiju na 0,5% bruto dodate vrijednosti (BDV) privrednih društava u sektorima iz tačke 405 podtačke (a) i na 1% BDV-a privrednih društava u sektorima iz tačke 405 podtačka (b). Komisija smatra i da, kako bi pomoć bila proporcionalna, ta smanjenja ne smiju dovesti do toga da te naknade iznose manje od 0,5 EUR/MWh.
410. Komisija će smatrati da je pomoć proporcionalna ako se primjena većih intenziteta pomoći iz tač. 408 i 409 proširi na privredna društva u sektorima iz tačke 405 podtačka (b), pod uslovom da predmetna privredna društva smanje ugljenični otisak svoje potrošnje električne energije. U tu svrhu korisnici će pokriti najmanje 50% svoje potrošnje električne energije iz izvora bez emisija ugljenika, od čega će se najmanje 10% pokriti terminskim instrumentom kao što je ugovor o kupovini energije ili će se najmanje 5% pokriti proizvodnjom na lokaciji ili blizu lokacije.
411. Za potrebe tačke 409 BDV privrednog društva je bruto dodata vrijednost prema troškovima proizvodnih faktora, odnosno BDV po tržišnim cijenama umanjen za sve indirektno poreze i uvećan za sve subvencije. Bruto dodata vrijednost prema troškovima proizvodnih faktora može se izračunati iz prometa, uvećanog za kapitalizovanu proizvodnju, uvećanog za druge operative prihode, uvećanog ili umanjenog za promjene zaliha, umanjenog za nabavku robe i usluga¹⁶², umanjenog za druge poreze na proizvode koji su povezani s prometom, ali ih nije moguće odbiti, i umanjenog za obaveze i poreze povezane s proizvodnjom. BDV prema troškovima proizvodnih faktora može se izračunati i iz bruto operativnog viška dodavanjem troškova osoblja. Prihodi i rashodi koji se u računima privrednih društava klasifikuju kao finansijski ili vanredni isključeni su iz dodate vrijednosti. Dodata vrijednost prema troškovima proizvodnih faktora računa se na bruto nivou jer se vrijednosna usklađivanja (kao što je amortizacija) ne oduzimaju¹⁶³.
412. Za potrebe tačke 411. upotrebljava se aritmetička sredina za posljednje tri godine za koje su dostupni podaci o BDV-u.

4.11.3.3. Oblik državne pomoći

413. Države članice pomoć mogu dodijeliti u obliku smanjenja naknada, kao fiksni iznos godišnje naknade (povraćaj) ili kao kombinaciju tih dviju mogućnosti¹⁶⁴. Ako se pomoć dodjeljuje u obliku smanjenja naknada, potrebno je uspostaviti *ex post* mehanizam praćenja kako bi se osigurao povraćaj svakog prekomjernog plaćanja pomoći prije 1. jula sljedeće godine. Ako se pomoć dodjeljuje u obliku povraćaja, on se mora

¹⁶² U „robu i usluge” nisu uključeni troškovi osoblja.

¹⁶³ Oznaka 12 15 0 u pravnom okviru uspostavljenom Regulativom Savjeta (EZ, Euratom) br. 58/97 od 20. decembra 1996. o strukturno - poslovnim statistikama (OJ L 014, 17.1.1997, str. 1).

¹⁶⁴ Prednost je upotrebe fiksnih godišnjih naknada (povraćaja) ta da se privredna društva koja primaju pomoć suočavaju s istim povećanjem graničnog troška električne energije (tj. s istim povećanjem troška električne energije za svaki dodatni potrošeni MWh), čime se ograničava moguće narušavanje konkurencije u tom sektoru.

izračunati na osnovu zabilježenih nivoa potrošnje električne energije i prema potrebi bruto dodate vrijednosti u periodu tokom kojeg su se primjenjivale prihvatljive naknade.

4.11.3.4. Energetske revizije i sistemi upravljanja energijom

414. Za pomoć dodijeljenju na osnovu odjeljka 4.11. država članica mora se obavezati da će provjeriti ispunjava li korisnik svoju obavezu provođenja energetske revizije u smislu člana 8 Direktive 2012/27/EU. On se može sprovesti kao samostalni energetski pregled ili u okviru sertifikovanog sistema upravljanja energijom odnosno sistema upravljanja životnom sredinom, kako je navedeno u članu 8 Direktive o energetskej efikasnosti.
415. Država članica mora se obavezati i da će pratiti hoće li korisnici koji su obavezni da sprovedu energetski pregled u skladu sa članom 8 stav 4 Direktive 2012/27/EU preduzeti nešto od sljedećeg:
- a) sprovesti preporuke iz izvještaja o pregledu na način da period povraćaja odgovarajućih ulaganja ne prelazi tri godine i da su troškovi njihovih ulaganja proporcionalni;
 - b) smanjiti ugljenični otisak svoje potrošnje električne energije tako da se barem 30% te potrošnje pokriva iz izvora bez emisija ugljenika;
 - c) uložiti znatan udio od najmanje 50% iznosa pomoći u projekte koji dovode do znatnog smanjenja emisije gasova staklene bašte iz postrojenja; ulaganje bi prema potrebi trebalo dovesti do smanjenja na znatno niži nivo od odgovarajuće referentne vrijednosti koja se upotrebljava za besplatnu dodjelu emisijskih jedinica u okviru sistema Unije za trgovanje emisijama.

4.11.3.5. Prelazna pravila

416. Da bi se izbjegle narušavajuće promjene opterećenja naknada za pojedina privredna društva koja ne ispunjavaju uslove prihvatljivosti utvrđene u odjeljku 4.11, države članice mogu za ta privredna društva utvrditi prelazni plan. Prelazni plan biće ograničen na privredna društva koja ispunjavaju sljedeća dva kumulativna kriterijuma:
- a) barem su u jednoj od dvije godine prije prilagođavanja u skladu sa tačkom 468 podtačka (a) primili pomoć u obliku smanjenih naknada u okviru nacionalne šeme pomoći koja je proglašena usklađenom na osnovu odjeljka 3.7.2 Smjernica o državnoj pomoći za zaštitu životne sredine i energiju za period 2014 – 2020¹⁶⁵;
 - b) za vrijeme dodjeljivanja pomoći u skladu sa tačkom 416 podtačka (a) ispunjavali su kriterijume prihvatljivosti iz odjeljka 3.7.2 Smjernica o državnoj pomoći za zaštitu životne sredine i energiju za period 2014 – 2020.
417. Taj prelazni plan podrazumijevaće postupno i potpuno prilagođavanje uslovima koji proizlaze iz primjene kriterijuma prihvatljivosti i proporcionalnosti utvrđenih u odjeljku 4.11 koju treba dovršiti do 2028. prema sljedećem rasporedu:
- a) za naknade koje se primjenjuju do 2026. godine predmetna privredna društva plaćaju najmanje 35% troškova proizašlih iz naknada za električnu energiju koje država članica uključi u svoju šemu odnosno iznos koji odgovara iznosu od 1,5% njihovog BDV-a;
 - b) za naknade koje se primjenjuju za 2027. godinu predmetna privredna društva plaćaju najmanje 55% troškova proizašlih iz naknada za električnu energiju koje država članica uključi u svoju šemu odnosno iznos koji odgovara iznosu od 2,5% njihovog BDV-a.
 - c) za naknade koje se primjenjuju za 2028. godinu predmetna privredna društva plaćaju najmanje 80% troškova proizašlih iz naknada za električnu energiju koje država članica uključi u svoju šemu odnosno iznos koji odgovara iznosu od 3,5% njihovog BDV-a.

¹⁶⁵Saopštenje Komisije – Smjernice o državnoj pomoći za zaštitu životne sredine i energiju za period 2014–2020. (OJ C 200, 28.6.2014).

418. Prelazni plan može omogućiti da se intenziteti pomoći iz tačke 417 podtačka (a) primjenjuju za cijeli prelazni period pod uslovom da predmetna privredna društva smanje ugljeni otisak svoje potrošnje električne energije. U tu svrhu korisnici će pokriti najmanje 50% svoje potrošnje električne energije iz izvora bez emisija ugljenika, od čega će se najmanje 10% pokriti terminskim instrumentom kao što je ugovor o kupovini energije ili će se najmanje 5% pokriti proizvodnjom na lokaciji ili blizu lokacije.
419. Komisija smatra da se neprijavljena pomoć dodijeljena u obliku smanjenih naknada za električnu energiju za velike potrošače energije u periodu prije objave ovih Smjernica može proglasiti usklađenom sa unutrašnjim tržištem pod sljedećim kumulativnim uslovima:
- a) da je pomoć bila neophodna za razvoj privrednih djelatnosti koje obavljaju korisnici;
 - b) da je izbjegnuto pretjerano narušavanje konkurencije.

4.12. Pomoć za zatvaranje elektrana u kojima se upotrebljava ugalj, treset ili uljni škriljac i obustavu rudarskih djelatnosti povezanih s eksploatacijom uglja, treseta ili uljnog škriljca

420. Preusmjeravanje s proizvodnje električne energije iz uglja, treseta i uljnog škriljca jedan je od najvažnijih pokretača dekarbonizacije u energetske sektoru Unije. U odjeljcima 4.12.1 i 4.12.2 navedena su pravila usklađenosti koja se primjenjuju na dvije vrste mjera koje države članice mogu preduzeti kako bi podržale zatvaranje elektrana u kojima se spaljuju ugalj (uključujući kameni ugalj i lignit), treset ili uljni škriljac i obustavu rudarskih djelatnosti povezanih s tim gorivima (zajedno se nazivaju „djelatnosti povezane sa eksploatacijom uglja, treseta i uljnog škriljca”).
421. U odjeljcima 4.12.1 i 4.12.2 utvrđeni su kriterijumi koje će Komisija primjenjivati prilikom procjene podsticajnog efekta, neophodnosti, primjerenosti, proporcionalnosti i efekata na konkurenciju i trgovinu. Kriterijumi usklađenosti iz poglavlja 3 primjenjuju se samo na one kriterijume za koje u odjeljcima 4.12.1 i 4.12.2 ne postoje posebna pravila.
422. Poseban je izazov ubrzanje energetske tranzicije u državama članicama sa vrlo malim dohotkom po stanovniku. Da bi se postupnim ukidanjem izvora energije koji najviše zagađuju podržala zelena tranzicija u najpogođenijim regijama, države članice možda će morati da kombinuju postupno ukidanje djelatnosti povezanih s ugljem, tresetom ili uljnim škriljcem sa paralelnim ulaganjem u proizvodnju koja je prihvatljivija za životnu sredinu, kao što je proizvodnja na osnovu prirodnog gasa. Komisija izuzetno može do 31. decembra 2023. svoju procjenu tih ulaganja u državama članicama čiji realni BDP po stanovniku po tržišnim cijenama u EUR blizu iznosi do 35% prosjeka Unije za 2019. temeljiti na kriterijumima koji odstupaju od ovih Smjernica. Projekti obuhvaćeni ovom tačkom:
- a) moraju obuhvatati istovremeno zatvaranje elektrana u kojima se upotrebljava ugalj, treset ili uljni škriljac koje imaju barem jednak kapacitet kao nova proizvodnja finansirana ulaganjem, najkasnije do 2026.;
 - b) moraju se odnositi na države članice koje nemaju mehanizam za razvoj kapaciteta i koje se obavezuju da sprovedu potrebne reforme tržišta kako bi se ubuduće mogla zagantovati sigurnost snabdijevanja električnom energijom bez primjene individualnih mjera pomoći; i
 - c) moraju biti dio vjerodostojne i ambiciozne strategije dekarbonizacije, kojom se među ostalim sprječava stvaranje neupotrebljive imovine s obzirom na ciljeve do 2030. i 2050. (vidjeti tačku 129).

4.12.1. Pomoć za prijevremeno zatvaranje profitabilnih djelatnosti povezanih sa vađenjem uglja, treseta i škriljca

4.12.1.1. Obrazloženje pomoći

423. Preusmjeravanje s djelatnosti povezanih sa ugljem, tresetom i uljnim škriljcem uglavnom je podstaknuto regulacijom, tržišnim silama kao što su efekti cijena ugljenika i konkurentnim obnovljivim izvorima energije sa niskim graničnim troškovima.

424. Države članice mogu odlučiti da će ubrzati tu tranziciju podstaknutu tržištem tako što će zabraniti proizvodnju električne energije iz tih goriva od određenog datuma. Ta zabrana može dovesti do situacija u kojima se profitabilne djelatnosti povezane s ugljem, tresetom i uljnim škrljcem moraju obustaviti prije kraja njihovog ekonomskog roka trajanja i stoga mogu prouzrokovati izgublenu dobit. Države članice mogu odobriti naknadu van sudskih postupaka kako bi osigurale pravnu sigurnost i predvidljivost i time olakšale zelenu tranziciju.

4.12.1.2. Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju

425. U ovom su odjeljku utvrđena pravila usklađenosti za mjere preduzete kako bi se ubrzala obustava profitabilnih djelatnosti povezanih sa ugljem, tresetom i uljnim škrljcem i isplatila naknada pogođenim privrednim društvima. Ta se naknada obično računa na osnovu izgubljene dobiti privrednog društva nastale zbog prijevremene obustave djelatnosti. Može pokrivati i dodatne troškove privrednih društava koji na primjer proizlaze iz dodatnih socijalnih troškova i troškova zaštite životne sredine ako su direktno uzrokovani prijevremenom obustavom profitabilnih djelatnosti. U dodatne se troškove ne mogu ubrojiti troškovi koji bi nastali i u hipotetičkom scenariju.

426. Mjere obuhvaćene ovim odjeljkom mogu olakšati razvoj određenih privrednih djelatnosti ili područja. Na primjer, takve mjere mogu stvoriti prostor za razvoj drugih djelatnosti proizvodnje električne energije u skladu sa zelenim planom kako bi se nadoknadilo smanjenje kapaciteta proizvodnje električne energije uzrokovano prijevremenom obustavom. Bez mjere te se djelatnosti možda ne bi toliko razvile. Osim toga, predvidljivost i pravna sigurnost uvedene takvim mjerama mogu olakšati naloženu obustavu djelatnosti povezanih s ugljem, tresetom i uljnim škrljcem.

4.12.1.3. Podsticajni efekat

427. Mjera treba da podstakne promjenu ekonomskog ponašanja subjekata koji obustave svoje djelatnosti povezane sa ugljem, tresetom i uljnim škrljcem prije kraja njihovog ekonomskog roka trajanja. Kako bi utvrdila je li to slučaj, Komisija će uporediti stvarni scenario (tj. efekte mjere) s hipotetičkim scenariom (tj. scenariom bez mjere). Mjera ne bi trebalo da dovede do zaobilazjenja pravila koja se primjenjuju na mjere za sigurnost snabdijevanja.

4.12.1.4. Neophodnost i primjerenost

428. Komisija smatra da postoji potreba za mjerom ako država članica može dokazati da je mjera usmjerena na situaciju u kojoj može donijeti bitno poboljšanje koje tržište ne može ostvariti samo. Na primjer tako da omogući ukidanje postrojenja za proizvodnju električne energije iz uglja, treseta i uljnog škrljca i time pridonese razvoju privredne djelatnosti proizvodnje električne energije iz alternativnih izvora do kojeg ne bi u toj mjeri došlo bez mjere. U tom smislu Komisija može isto tako razmotriti bi li tržište samo ostvarilo usporedivo smanjenje emisija CO₂ bez mjere ili da li mjera znatno pridonosi pravnoj sigurnosti i predvidljivosti kojih ne bi bilo bez mjere, kao i da li se mjerom olakšava zelena tranzicija.

429. Nadalje, država članica treba dokazati da je mjera odgovarajući instrument politike za postizanje predviđenog cilja odnosno ne smiju postojati instrument politike i pomoći s kojim se mogu ostvariti isti rezultati, a koji manje narušavaju tržišnu konkurenciju. Na primjer, mjera je odgovarajuća ako je dobro usmjerena ka tome da pridonese razvoju proizvodnje električne energije iz alternativnih izvora bez znatnog uticaja na funkcionisanje tržišta električne energije i zapošljavanje, i da osigura predvidljivost obustave te ujedno pridonese cilju smanjenja emisija CO₂.

4.12.1.5. Proporcionalnost

430. Pomoć se u principu mora dodijeliti u okviru konkurentnog postupka nadmetanja na osnovu jasnih, transparentnih i nediskriminatornih kriterijuma, u skladu sa odjeljkom 3.2.1.3¹⁶⁶. Taj se zahtjev ne primjenjuje ako država članica dokaže da konkurentni postupak nadmetanja vjerovatno neće biti konkurentan iz objektivnih razloga. To na primjer može biti slučaj ako je broj potencijalnih učesnika ograničen, pod uslovom da to nije posljedica diskriminatornih kriterijuma prihvatljivosti.
431. Ako je pomoć dodijeljena u okviru konkurentnog postupka nadmetanja, Komisija pretpostavlja da je proporcionalna i ograničena na najniži potrebni nivo.
432. Ako nije sproveden konkurentni postupak nadmetanja, Komisija će ocijeniti proporcionalnost na nivou pojedinačnog slučaja kako bi potvrdila da je naknada ograničena na najniži potrebni nivo. U tom kontekstu Komisija će detaljno analizirati pretpostavke koje je država članica primijenila za utvrđivanje izgubljene dobiti i dodatnih troškova na osnovu kojih je izračunata naknada za prijevremenu obustavu poređenjem očekivane profitabilnosti u stvarnom i hipotetičkom scenariju. Hipotetički scenario bi trebalo da se temelji na opravdanim pretpostavkama i realnim kretanjima na tržištu i trebalo bi da odražava predviđene prihode i troškove svakog predmetnog subjekta, pri čemu se uzimaju u obzir moguće direktne funkcionalne veze između subjekata.
433. Ako se djelatnosti povezane s eksploatacijom uglja, treseta i uljnog škriljca obustave više od tri godine nakon dodjele naknade, država članica mora uvesti mehanizam za ažuriranje obračuna naknade na osnovu najnovijih pretpostavki ako ne može dokazati zašto upotreba takvog mehanizma nije opravdana zbog izuzetnih okolnosti u navedenom predmetu.

4.12.1.6. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu

434. Država članica mora utvrditi i izmjeriti očekivane koristi mjere za životnu sredinu, ako je moguće u smislu pomoći po toni izbjegnutih emisija ekvivalenta CO₂. Osim toga, Komisija će dati pozitivnu ocjenu ako mjere uključuju dobrovoljno poništavanje emisijih jedinica CO₂ na nacionalnom nivou.
435. Važno je osmisлити mjere na način da se bilo kakvo narušavanje konkurencije ograniči na najmanju moguću mjeru. Ako se pomoć dodjeljuje u okviru konkurentnog postupka nadmetanja otvorenog svim operatorima djelatnosti povezanih s eksploatacijom uglja, treseta i uljnog škriljca na nediskriminatornoj osnovi, Komisija će pretpostaviti da pomoć ima ograničene efekte narušavanja konkurencije i trgovine. U nedostatku konkurentnog postupka nadmetanja Komisija će procijeniti efekte pomoći na konkurenciju i trgovinu na osnovu načina na koji je mjera osmišljena i njenog efekta na relevantno tržište.

4.12.2. Pomoć za vanredne troškove obustave nekonkurentnih djelatnosti povezanih s eksploatacijom uglja, treseta i uljnog škriljca

4.12.2.1. Obrazloženje pomoći

436. Obustavom nekonkurentnih djelatnosti povezanih s eksploatacijom uglja, treseta i uljnog škriljca mogu nastati znatni socijalni troškovi i troškovi zaštite životne sredine na nivou elektrana i rudarskih djelatnosti. Države članice mogu odlučiti da pokriju takve vanredne troškove kako bi ublažile socijalne i regionalne posljedice obustave.

¹⁶⁶ Zahtjev od 30% utvrđen u tački 50 ne primjenjuje se na postupke nadmetanja iz odjeljka 4.12. Države članice mogu razmotriti primjenu dodatnih kriterijuma kao što su koristi za životnu sredinu koje se žele postići.

4.12.2.2. Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju

437. U ovom odjeljku utvrđena su pravila usklađenosti za mjere koje su preduzete da bi se pokrili vanredni troškovi nastali obustavljanjem djelatnosti povezanih s eksploatacijom uglja, treseta i uljnog škriljca.
438. Mjere obuhvaćene ovim odjeljkom mogu olakšati socijalnu, ekološku i sigurnosnu tranziciju predmetnog područja.
439. Ovaj se odjeljak primjenjuje ako mjera nije obuhvaćena Odlukom Savjeta od 10. decembra 2010. godine o državnoj pomoći za zatvaranje nekonkurentnih rudnika uglja¹⁶⁷.

4.12.2.3. Neophodnost i primjerenost

440. Komisija će smatrati da je pomoć za pokrivanje vanrednih troškova neophodna i primjerena ako može pomoći ublažavanje socijalne i ekološke posljedice obustavljanja nekonkurentnih djelatnosti povezanih s eksploatacijom uglja, treseta i uljnog škriljca u predmetnoj regiji i državi članici.

4.12.2.4. Podsticajni efekat i proporcionalnost

441. Državna pomoć za vanredne troškove mogu se iskoristiti samo kako bi se pokrili troškovi nastali obustavljanjem djelatnosti povezanih s eksploatacijom uglja, treseta i uljnog škriljca.
442. Kategorije obuhvaćenih prihvatljivih troškova definisane su u Prilogu II. Troškovi koji proizlaze iz neusklađenosti s propisima o zaštiti životne sredine i troškovi povezani s trenutnom proizvodnjom nisu prihvatljivi.
443. Ne dovodeći u pitanje Direktivu 2004/35/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta¹⁶⁸ ili druge relevantne propise Unije¹⁶⁹, može se smatrati da pomoć za pokrivanje vanrednih troškova zaštite životne sredine imaju podsticajni efekat samo ako se subjekat ili privredno društvo koje je prouzrokovalo štetu po životnu sredinu ne može utvrditi ili smatrati zakonski odgovornim za finansiranje potrebnih radova za sprječavanje i ispravljanje štete po životnu sredinu u skladu sa principom „zagađivač plaća”.
444. Država članica mora dokazati da su sprovedene sve potrebne mjere, uključujući pravne radnje, da bi se odgovorni subjekt ili privredno društvo koje je prouzrokovalo štetu po životnu sredinu utvrdio i da bi se obavezalo na snošenje odgovarajućih troškova. Ako se odgovorni subjekat ili privredno društvo u skladu s primjenjivim pravom ne može utvrditi ili obavezati na snošenje troškova, može se dodijeliti pomoć za cjelokupne radove na remedijaciji ili oporavku pa će se smatrati da ima podsticajni efekat. Komisija može smatrati da se privredno društvo ne može obavezati na snošenje troškova remedijacije štete po životnu sredinu koju je prouzrokovalo kad više pravno ne postoji i nijedno se drugo privredno društvo ne može smatrati njegovim pravnim ili ekonomskim sljedbenikom¹⁷⁰ ili ako nema na raspolaganju dovoljne finansijske garancije za pokrivanje troškova remedijacije.
445. Iznos pomoći mora biti ograničen na pokrivanje vanrednih troškova korisnika i ne smije prelaziti stvarno nastale troškove. Komisija će od države članice zahtijevati da jasno i odvojeno utvrdi iznos pomoći za svaku kategoriju prihvatljivih troškova kako je detaljno opisano u Prilogu II. Ako država članica takve troškove

¹⁶⁷Odluka Savjeta od 10. decembra 2010. o državnoj pomoći za olakšavanje zatvaranja nekonkurentnih rudnika uglja (OJ L 336, 21.12.2010, str. 24)

¹⁶⁸Direktiva 2004/35/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 21. aprila 2004. o odgovornosti za životnu sredinu u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete po životnu sredinu (OJ L 143, 30.4.2004, str. 56).

¹⁶⁹Vidjeti i Obavještenje Komisije Smjernice kojima se osigurava zajednički dogovor o pojmu „šteta po životnu sredinu” kako je definisano u članu 2 Direktive 2004/35/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta o odgovornosti za životnu sredinu u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete po životnu sredinu 2021/C 118/01 (OJ C 118, 7.4.2021, str. 1).

¹⁷⁰Vidjeti Odluku Komisije C(2012) 558 final od 17. oktobra 2012. u predmetu SA.33496 (2011/N) – Austrija – Einzelfall, Altlast, DECON Umwelttechnik GmbH, uvodne izjave od 65 do 69. (OJ C 14, 17.1.2013, str. 1).

pokriva na osnovu procjena, prije nego što oni stvarno nastanu za korisnika, mora sprovesti *ex post* provjeru nastalih troškova na osnovu detaljnih izvještaja koje je korisnik dostavio davaocu pomoći, uključujući račune ili potvrde o nastalim vanrednim troškovima, i u skladu s tim ispraviti odobrene iznose.

4.12.2.5. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih efekata na konkurenciju i trgovinu

446. Ako je pomoć ograničena na pokrivanje vanrednih troškova korisnika, Komisija smatra da ona ima ograničene efekte narušavanja konkurencije i trgovine.
447. Primljenu pomoć za vanredne troškove trebalo bi prikazati u bilansu uspjeha korisnika kao posebnu stavku prihoda koja se razlikuje od prometa. Ako korisnik nastavlja trgovati ili poslovati nakon obustavljanja odgovarajućih djelatnosti povezanih s eksploatacijom uglja, treseta i uljnog škriljca, mora voditi precizne i odvojene račune za te djelatnosti. Dodijeljenom pomoći mora se upravljati tako da se ona ne može prenijeti na druge privredne djelatnosti istog privrednog društva.

4.13. Pomoć za studije ili konsultantske usluge o pitanjima koja se odnose na klimu, zaštitu životne sredine i energiju

4.13.1. Područje primjene i djelatnosti koje se podržavaju

448. Ovaj se odjeljak primjenjuje na pomoć za studije ili konsultantske usluge o pitanjima koja se odnose na klimu, zaštitu životne sredine i energije direktno povezane s projektima ili djelatnostima obuhvaćenima ovim Smjernicama. Pomoć se može dodijeliti nezavisno od toga sprovodi li se nakon studije ili konsultantske usluge ulaganje obuhvaćeno ovim Smjernicama.
449. Studija ili konsultantska usluga ne smije se sprovesti ili pružati na kontinuiranoj ili redovnoj osnovi niti se smije odnositi na uobičajene operativne troškove privrednog društva.

4.13.2. Podsticajni efekat

450. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.1.2 primjenjuje se i zahtjev utvrđen u tački 451.
451. Može se smatrati da pomoć za energetske preglede koji se zahtijevaju Direktivom 2012/27/EU imaju podsticajni efekat samo ako se energetski pregled sprovodi uz obavezni energetski pregled na osnovu te direktive.

4.13.3. Proporcionalnost

452. Prihvatljivi troškovi su troškovi studije ili konsultantskih usluga koji se odnose na projekte ili djelatnosti obuhvaćene ovim Smjernicama. Ako se samo dio studije ili konsultantske usluge odnosi na ulaganja obuhvaćena ovim Smjernicama, prihvatljivi troškovi su troškovi dijelova studije ili konsultantske usluge koji se odnose na ta ulaganja.
453. Intenzitet pomoći ne smije prelaziti 60% prihvatljivih troškova.
454. Intenzitet pomoći može se uvećati za 20 procentnih poena za studije ili konsultantske usluge u korist malih privrednih društava i za 10 procentnih poena za studije ili konsultantske usluge u korist srednjih privrednih društava.

5. EVALUACIJA

455. Da bi dodatno osigurala da je narušavanje konkurencije i trgovine ograničeno, Komisija može zahtijevati *ex post* evaluaciju šema pomoći koje treba prijaviti. Evaluacije bi trebalo sprovoditi za šeme u kojima je mogućnost narušavanja konkurencije i trgovine posebno velika, odnosno za šeme u kojima postoji rizik od značajnog ograničavanja ili narušavanja konkurencije ako se njihovo sprovođenje ne preispita pravovremeno.

456. *Ex post* evaluacija će se zahtijevati za šeme sa velikim budžetom za pomoć ili s novim karakteristikama ili ako su predviđene značajne tržišne, tehnološke ili regulatorne promjene. U svakom slučaju *ex post* evaluacija će se zahtijevati za šeme čiji budžet za državnu pomoć ili obračunati rashodi prelaze 150 miliona EUR u bilo kojoj godini ili 750 miliona EUR tokom ukupnog trajanja šeme. Ukupno trajanje šema uključuje kombinovano trajanje šema i svih prethodnih šema koji obuhvataju sličan cilj i geografsko područje, počevši od 1. januara 2022. S obzirom na ciljeve evaluacije i kako se državama članicama i manjim projektima pomoći ne bi nametnulo neproporcionalno opterećenje, zahtjev u pogledu *ex post* evaluacije primjenjuje se samo za šeme pomoći čije ukupno trajanje prelaze tri godine, počevši od 1. januara 2022.
457. Od zahtjeva u pogledu *ex post* evaluacije može se odstupiti u slučaju šema pomoći koji su direktni sljedbenici šeme koji obuhvataju sličan cilj i geografsko područje i koji su bili predmet evaluacije, za koje je podnesen završni izvještaj o evaluaciji u skladu sa planom evaluacije koji je odobrila Komisija i koji nisu rezultirali nikakvim negativnim nalazima. Šema čiji završni izvještaj o evaluaciji nije u skladu sa odobrenim planom evaluacije mora se odmah obustaviti.
458. *Ex post* evaluacijom trebalo bi provjeriti jesu li ostvarene pretpostavke i uslovi za usklađenost šeme, a naročito neophodnost i efikasnost mjere pomoći s obzirom na opšte i posebne ciljeve, pa bi trebalo dobiti uvid u efekat šeme na konkurenciju i trgovinu.
459. Država članica mora dostaviti nacrt plana evaluacije, koji će biti sastavni dio Komisijine procjene šeme, kako slijedi:
- a) zajedno s šemom pomoći ako njegov budžet za državnu pomoć prelazi 150 miliona EUR u bilo kojoj godini ili 750 miliona EUR tokom ukupnog trajanja šeme; ili
 - b) u roku od 30 radnih dana nakon značajne izmjene kojom se budžet šeme povećava na više od 150 miliona EUR u bilo kojoj godini ili 750 miliona EUR tokom ukupnog trajanja šeme; ili
 - c) za šeme koje nisu u kategoriji (a) odnosno (b), u roku od 30 radnih dana nakon što su u službenoj računovodstvenoj dokumentaciji uknjiženi rashodi veći od 150 miliona EUR u prethodnoj godini.
460. Nacrt plana evaluacije mora biti u skladu sa zajedničkim metodološkim principima Komisije¹⁷¹. Plan evaluacije koji je odobrila Komisija mora se objaviti.
461. *Ex post* evaluaciju mora sprovesti stručnjak nezavisan od davaoca pomoći na osnovu plana evaluacije. Za svaku evaluaciju mora se sastaviti barem jedan privremeni i jedan završni izvještaj o evaluaciji. Oba se izvještaja moraju objaviti.
462. Usklađenost šema pomoći koje su isključene iz područja primjene Regulative o grupnom izuzeću isključivo zbog velikog budžeta Komisija će ocijeniti isključivo na osnovu plana evaluacije.
463. Završni izvještaj o evaluaciji mora se pravovremeno dostaviti Komisiji kako bi se omogućila ocjena mogućeg produženja šeme pomoći, i to najkasnije devet mjeseci prije njegovog isteka. Taj rok mogao bi se skratiti za šeme u čijem se slučaju zahtjev u pogledu evaluacije aktivira u posljednje dvije godine sprovođenja. Precizan obim i način sprovođenja svake evaluacije utvrđuju se u odluci o odobrenju šeme pomoći. U slučaju naknadnih mjera pomoći sa sličnim ciljem mora se navesti kako su rezultati evaluacije uzeti u obzir.

6. IZVJEŠTAVANJE I PRAĆENJE

464. U skladu s Regulativom Savjeta (EU) 2015/1589¹⁷² i Regulativom Komisije (EZ) br. 794/2004¹⁷³ države članice moraju Komisiji podnositi godišnje izvještaje.

¹⁷¹ Radni dokument službi Komisije, Zajednička metodologija za evaluaciju državne pomoći, 28.5.2014, SWD(2014) 179 final.

¹⁷²Regulativa Savjeta (EU) 2015/1589 od 13. jula 2015. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene člana 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (OJ L 248, 24.9.2015, str. 9).

¹⁷³Regulativa Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. aprila 2004. o sprovođenju Regulative Savjeta (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu člana 93 Ugovora o EZ (OJ L 140, 30.4.2004, str. 1).

465. Države članice moraju voditi detaljnu evidenciju o svim mjerama pomoći. Ta evidencija mora sadržati sve informacije koje su potrebne kako bi se utvrdilo da su ispunjeni uslovi povezani s prihvatljivim troškovima i maksimalnim intenzitetima pomoći. Ta se evidencija mora voditi 10 godina od datuma dodjele pomoći i mora se dostaviti Komisiji na zahtjev.

7. PRIMJENJIVOST

466. Komisija će primjenjivati ove Smjernice za ocjenu usklađenosti svih pomoći za klimu, zaštitu životne sredine i energiju koje treba prijaviti i koje su dodijeljene ili se namjeravaju dodijeliti od 27. januara 2022. godine. Nezakonita pomoć biće ocijenjena u skladu s pravilima koja su primjenjiva na dan dodjele pomoći.

467. Ove Smjernice zamjenjuju Smjernice o državnoj pomoći za zaštitu životne sredine i energiju za period 2014–2020.¹⁷⁴

468. Komisija predlaže sljedeće odgovarajuće mjere državama članicama na osnovu člana 108 stav 1 Ugovora:

- a) države članice izmjenjuju prema potrebi postojeće šeme pomoći za zaštitu životne sredine i energiju kako bi ih uskladile s ovim Smjernicama najkasnije do 31. decembra 2023;
- b) države članice daju svoju izričitu i безусловnu saglasnost s odgovarajućim mjerama predloženima u tački 468 podtačka (a) u roku od dva mjeseca od dana objave ovih Smjernica u Službenom listu Evropske unije. U slučaju da ne dobije nikakav odgovor, Komisija će pretpostaviti da predmetna država članica nije saglasna s predloženim mjerama.

8. REVIZIJA

469. Komisija namjerava da sprovede evaluaciju ovih Smjernica počevši od 31. decembra 2027. kako bi ispitala njihovu djelotvornost, efikasnost, relevantnost, usklađenost i dodatnu vrijednost.

470. Komisija može u svakom trenutku odlučiti preispitati ili izmijeniti ove Smjernice ako je to potrebno iz razloga povezanih s politikom konkurencije, kako bi u obzir uzela druge politike Unije i međunarodne obaveze ili iz bilo kojeg drugog opravdanog razloga.

¹⁷⁴ Saopštenje Komisije, Smjernice o državnoj pomoći za zaštitu životne sredine i energiju za period 2014–2020. (OJ C 200, 28.6.2014, str. 1).

PRILOG 1

Popis prihvatljivih sektora u okviru odjeljka 4.11.

Sektori izloženi značajnom riziku kako je navedeno u odjeljku 4.11.3.1.	
Oznaka NACE	Opis
0510	Vađenje kamenog uglja
0620	Vađenje prirodnog gasa
0710	Vađenje željeznih ruda
0729	Vađenje ostalih ruda obojenih metala
0811	Vađenje ukrasnoga kamena i kamena za gradnju, krečnjaka, gipsa, krede i škriljca
0891	Vađenje minerala za hemikalije i đubriva
0893	Vađenje soli
0899	Vađenje ostalih ruda i kamena, d. n.
1020	Prerada i konzerviranje riba, rakova i školjki
1031	Prerada i konzerviranje krompira
1032	Proizvodnja sokova od voća i povrća
1039	Ostala prerada i konzerviranje voća i povrća
1041	Proizvodnja ulja i masti
1062	Proizvodnja skroba i skrobnih proizvoda
1081	Proizvodnja šećera
1086	Proizvodnja homogenizovanih pripreme prehrambenih proizvoda i dijetetske hrane
1104	Proizvodnja ostalih nedestilovanih fermentisanih pića
1106	Proizvodnja slada
1310	Priprema i predenje tekstilnih vlakana
1320	Tkanje tekstila
1330	Dovršavanje tekstila

1391	Proizvodnja trikotaže
1393	Proizvodnja tepiha i sagova
1394	Proizvodnja kanapa, užadi, mreža i proizvoda od njih
1395	Proizvodnja netkanog tekstila i artikala izrađenih od netkanog tekstila, osim odjeće
1396	Proizvodnja ostalog tehničkog i industrijskog tekstila
1411	Proizvodnja kožne odjeće
1431	Proizvodnja čarapa i hulahopki
1511	Tretman i obrada kože; dorada i bojenje krzna
1610	Siječenje i blanjanje drva
1621	Proizvodnja furnira i ostalih ploča od drva
1622	Proizvodnja sastavljenog parketa
1629	Proizvodnja ostalih proizvoda od drva; proizvodnja artikala od pluta, slame i pletarskih materijala
1711	Proizvodnja celuloze
1712	Proizvodnja papira i kartona
1722	Proizvodnja robe za domaćinstvo i higijenu kao i toaletnih potrepština od papira
1724	Proizvodnja zidnih tapeta
1920	Proizvodnja rafiniranih naftnih proizvoda
2011	Proizvodnja industrijskih gasova
2012	Proizvodnja boja i pigmenata
2013	Proizvodnja drugih neorganskih osnovnih hemikalija
2014	Proizvodnja drugih organskih osnovnih hemikalija
2015	Proizvodnja azotnih jedinjenja i đubriva
2016	Proizvodnja plastičnih masa u primarnom obliku
2017	Proizvodnja sintetske gume u primarnim oblicima
2059	Proizvodnja ostalih hemijskih proizvoda, d. n.

2060	Proizvodnja sintetičkih vlakana
2110	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda
2211	Proizvodnja spoljnih i unutrašnjih guma za vozila; protektovanje spoljnih guma
2219	Proizvodnja ostalih proizvoda od gume
2221	Proizvodnja ploča, listova, cijevi i profila od plastike
2222	Proizvodnja ambalaže od plastike
2229	Proizvodnja ostalih proizvoda od plastike
2311	Proizvodnja ravnog stakla
2312	Oblikovanje i obrada ravnog stakla
2313	Proizvodnja šupljeg stakla
2314	Proizvodnja staklenih vlakana
2319	Proizvodnja i obrada ostalog stakla uključujući i tehničku robu od stakla
2320	Proizvodnja vatrostalnih proizvoda
2331	Proizvodnja keramičkih pločica i obloga
2342	Proizvodnja sanitarne keramike
2343	Proizvodnja keramičkih izolatora i izolacijskih elemenata
2344	Proizvodnja ostalih tehničkih proizvoda od keramike
2349	Proizvodnja ostalih proizvoda od keramike
2351	Proizvodnja cementa
2391	Proizvodnja brusnih proizvoda
2399	Proizvodnja ostalih nemetalnih proizvoda, d.n.
2410	Proizvodnja sirovog željeza i čelika i željeznih legura
2420	Proizvodnja čeličnih cijevi i pribora
2431	Hladno vučenje šipki
2432	Hladno valjanje uskih vrpca

2434	Hladno vučenje žice
2442	Proizvodnja aluminija
2443	Proizvodnja olova, cinka, kalaja
2444	Proizvodnja bakra
2445	Proizvodnja ostalih obojenih metala
2446	Prerada nuklearnog goriva
2451	Lijevanje željeza
2550	Kovanje, presovanje, štancanje i valjanje metala; metalurgija praha
2561	Obrada i prevlačenje metala
2571	Proizvodnja sječiva
2593	Proizvodnja proizvoda od žice, lanaca i opruga
2594	Izrada spojnih elemenata
2611	Proizvodnja elektronskih komponenti
2720	Proizvodnja baterija i akumulatora
2731	Proizvodnja kablova od optičkih vlakana
2732	Proizvodnja ostalih elektroničkih i električnih žica i kablova
2790	Proizvodnja ostale električne opreme
2815	Proizvodnja ležajeva, prenosnika i prenosnih i pogonskih elemenata
3091	Proizvodnja motocikala
3099	Proizvodnja ostale transportne opreme d.n.

Sektori pod rizikom kako je navedeno u odeljku 4.11.3.1

Oznaka NACE	Opis
1011	Proizvodnja i prerada mesa
1012	Proizvodnja i prerada živinskog mesa
1042	Proizvodnja margarina i sličnih jestivih masti

1051	Djelatnosti mljekara i proizvođača sira
1061	Proizvodnja mlinarskih proizvoda
1072	Proizvodnja dvopeka i keksa; proizvodnja trajnih peciva i sličnih proizvoda i kolača
1073	Proizvodnja makarona, njoka, kuskusa i slične tjestenine
1082	Proizvodnja kaka, čokoladnih i bombonskih proizvoda
1085	Proizvodnja gotove hrane i jela
1089	Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda, d.n.
1091	Proizvodnja stočne hrane
1092	Proizvodnja hrane za kućne ljubimce
1107	Proizvodnja osvježavajućih napitaka; proizvodnja mineralne vode i drugih flaširanih voda
1723	Proizvodnja kancelarijskog materijala od papira
1729	Proizvodnja ostalih proizvoda od papira i kartona
2051	Proizvodnja eksploziva
2052	Proizvodnja ljepila
2332	Proizvodnja opeke, crijepa i ostalih proizvoda od pečene gline za građevinarstvo
2352	Proizvodnja kreča i gipsa
2365	Proizvodnja fibro-cementa
2452	Lijevanje čelika
2453	Lijevanje lakih metala
2591	Proizvodnja čeličnih bačvi i sličnih posuda
2592	Proizvodnja ambalaže od lakih metala
2932	Proizvodnja ostalih dijelova i pribora za motorna vozila

PRILOG 2

Definicija troškova iz odjeljka 4.12.2

1. Troškovi privrednih društava koja zatvaraju ili su zatvorila djelatnosti na bazi uglja, treseta i uljnog škriljca

Isključivo sljedeće kategorije troškova, i to samo ako proizlaze iz zatvaranja djelatnosti na bazi uglja, treseta i uljnog škriljca:

- (a) trošak plaćanja socijalnih naknada koje proizlaze iz penzionisanja radnika prije nego što navrše zakonske godine penzionisanja;
- (b) ostali vanredni izdaci za radnike koji su izgubili ili će izgubiti radna mjesta;
- (c) isplata penzija i naknada van obaveznog sistema osiguranja radnicima koji su izgubili ili će izgubiti radna mjesta i radnicima koji imaju pravo na takva plaćanja prije zatvaranja;
- (d) troškovi koje su privredna društva snosila za prekvalifikaciju radnika kako bi im se pomoglo da pronađu nova radna mjesta van industrije uglja, treseta i uljnog škriljca, posebno troškovi obuke;
- (e) snabdijevanje besplatnim ugljem, tresetom i uljnim škriljcem radnika koji su izgubili ili će izgubiti radna mjesta i radnicima koji imaju pravo na takvo snabdijevanje prije zatvaranja, odnosno novčani ekvivalent;
- (f) preostali troškovi proizašli iz upravnih, zakonskih ili poreskih odredaba specifičnih za industriju uglja, treseta i uljnog škriljca;
- (g) dodatni podzemni sigurnosni radovi koji se sprovode zbog zatvaranja djelatnosti povezanih s ugljem, tresetom i uljnim škriljcem;
- (h) štete usljed rudarske djelatnosti, pod uslovom da su nastale usled eksploatacije uglja, treseta i uljnih škriljaca koje su zatvorene ili su u postupku zatvaranja;
- (i) svi opravdani troškovi povezani sa sanacijom bivših elektrana i rudarskih djelatnosti, uključujući:
 - preostale troškove proizašle iz doprinosa koji se plaćaju tijelima odgovornima za vodosnabdijevanje i uklanjanje otpadnih voda;
 - druge preostale troškove proizašle iz vodosnabdijevanja i uklanjanja otpadnih voda;
- (j) preostale troškove za pokriće zdravstvenog osiguranja bivših radnika;
- (k) troškove povezane s otkazivanjem ili izmjenom važećih ugovora (najviše u vrijednosti šestomjesečne proizvodnje);
- (l) vanredna inherentna amortizacija pod uslovom da proizlazi iz zatvaranja djelatnosti povezanih s ugljem, tresetom i uljnim škriljcem;
- (m) troškove rekultivisanja površine.

Povećanje vrijednosti zemljišta mora se oduzeti od prihvatljivih troškova za troškovne kategorije iz tač. (g), (h), (i) i (m).

2. Troškovi nekoliko privrednih društava

Isključivo sljedeće kategorije troškova:

- (a) povećanje doprinosa, van zakonskog sistema osiguranja, za pokriće troškova socijalnog osiguranja kao rezultat pada broja osiguranika zbog zatvaranja djelatnosti povezanih s eksploatacijom uglja, treseta i uljnog škriljca;
- (b) izdaci za vodosnabdijevanje i uklanjanje otpadnih voda proizašli iz zatvaranja djelatnosti povezanih s eksploatacijom uglja, treseta i uljnog škriljca;
- (c) povećanje doprinosa tijelima odgovornim za vodosnabdijevanje i uklanjanje otpadnih voda, pod uslovom da je to povećanje rezultat smanjenja proizvodnje koja podliježe nametima, zbog zatvaranja djelatnosti povezanih s eksploatacijom uglja, treseta i uljnog škriljca."

SAOPŠTENJE KOMISIJE

Okvir za državnu pomoć za istraživanje i razvoj i inovacije

(2022/C 414/01)

UVOD

1. Kako bi se spriječilo da državne subvencije naruše konkurenciju na unutrašnjem tržištu i utiču na trgovinu između država članica na način koji je suprotan zajedničkom interesu, članom 107 stav 1 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (u daljem tekstu: Ugovor) utvrđuje se načelo prema kojem je državna pomoć zabranjena. Međutim, u određenim slučajevima državna pomoć može da bude usklađena sa unutrašnjim tržištem na osnovu člana 107 st. 2 i 3 Ugovora.
2. Ovaj okvir pruža smjernice na osnovu procjene usklađenosti koju je sprovedla Komisija u vezi sa pomoći za promovisanje istraživanja, razvoja i inovacija (u daljem tekstu: „R&D&I“) prema članu 107 stav 3 tačka (c) Ugovora. Prema članu 107 stav 3 tačka (c) Ugovora, mjera pomoći može se proglasiti usklađenom sa unutrašnjim tržištem pod uslovom da su ispunjena dva uslova, pozitivan i negativan. Pozitivan uslov zahtijeva da pomoć mora da omogući razvoj ekonomske djelatnosti. Negativan uslov zahtijeva da pomoć ne smije negativno da utiče na uslove trgovanja u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu.
3. Iako je opšte prihvaćeno da konkurentna tržišta imaju tendenciju da donesu efikasne rezultate u smislu cijena, proizvodnje i korišćenja resursa, u prisustvu tržišnih nedostataka¹ intervencija države može biti neophodna kako bi se olakšao ili podstakao razvoj određenih ekonomskih aktivnosti koje se bez pomoći ne bi razvile ili se ne bi razvijale istim tempom ili pod istim uslovima, a na taj način se doprinosi pametnom, održivom i inkluzivnom rastu. U kontekstu R&D&I, tržišni nedostaci mogu nastati, na primjer, zato što učesnici na tržištu ne uzimaju nužno ili barem spontano u obzir šire pozitivne efekte za evropsku privredu, smatraju postizanje pozitivnog ekonomskog rezultata pretjerano rizičnim, pa bi se stoga, u nedostatku državne pomoći, uključili nivo aktivnosti istraživanja i razvoja koja je sa stanovišta društva preniska. Isto tako, u nedostatku državne pomoći, projekti R&D&I mogu trpjeti zbog nedovoljnih finansijskih sredstava, asimetričnih informacija, ili od problema koordinacije među firmama.
4. Stoga, državna pomoć može biti neophodna za jačanje aktivnosti R&D&I u situaciji kada tržište ne uspije samo da postigne efikasne rezultate, čime se olakšava razvoj određenih ekonomskih aktivnosti. Okvir R&D&I se primenjuje na sve tehnologije², industrije i sektore kako bi se osiguralo da pravila ne određuju unaprijed koji putevi istraživanja bi doveli do novih rešenja za proizvode, procese i usluge i da ne narušavaju podsticaje učesnika na tržištu da razvijaju inovativna tehnološka rešenja čak i u prisustvu visokog rizika. Pored toga, podrška koja se pruža u okviru okvira za istraživanje, razvoj i inovacije takođe može doprinijeti održivom oporavku nakon ozbiljnih ekonomskih poremećaja i podržati napore za jačanje socijalne i ekonomske otpornosti Unije. Pored toga, pomoć za podršku R&D&I će verovatno imati širi pozitivan uticaj od pojedinačnih beneficija za korisnike kojima se pruža pomoć.

¹Pojam „tržišni nedostatak“ odnosi se na situacije u kojima tržišta, prepuštena sami sebi, vjerovatno neće proizvesti efikasne rezultate.

²Između ostalog, pravila imaju za cilj da podrže istraživanje, razvoj i inovacije za aktivnosti digitalizacije, koje se za potrebe ovog okvira shvataju kao uvođenje inovativnih tehnologija koje se sprovode elektronskim uređajima i/ili sistemima koji omogućavaju povećanje funkcionalnosti proizvoda, razvijaju onlajn usluge, modernizuju procesa ili prelaze na poslovne modele koji se zasnivaju na disintermedijaciji proizvodnje roba i pružanja usluga, što na kraju stvara transformativni uticaj. U okviru ovog okvira, istraživanje, razvoj i inovacije za aktivnosti digitalizacije su prihvatljivi za državnu pomoć osim ako ne predstavljaju čistu zamjenu investicija, u kom slučaju su neophodnost i podsticajni efekat pomoći upitni.

5. Državna pomoć za R&D&I može, na primjer, dovesti do pozitivnih efekata kako je definisano u ciljevima ili strategijama Unije, kao što su između ostalog Evropski zeleni plan³, Digitalna strategija⁴, Digitalna decenija⁵ i Evropska strategija za podatke⁶, nova industrijska strategija za Evropu⁷ i njeno ažuriranje⁸, sljedeća generacija EU⁹, Evropska zdravstvena unija¹⁰, novi evropski istraživački prostor za istraživanje i inovacije¹¹, nova akcioni plan o kružnoj ekonomiji¹² ili cilj Unije da postane klimatski neutralna do 2050, između ostalog. U Evropskom zelenom planu, Komisija naglašava da su „nove tehnologije, održiva rešenja i razorne inovacije od ključne važnosti za postizanje ciljeva Evropskog zelenog plana“.
6. U nedavno usvojenom Saopštenju o EIP-u istraživanje i inovacije se identifikuju kao ključni pokretači za podsticanje oporavka Evrope, ubrzavajući zelenu i digitalnu tranziciju. Cilj Saopštenja je povećanje efikasnosti, izvrsnosti i uticaja evropskog sistema istraživanja i inovacija i podrška inovacijama. U tu svrhu, Komisija je predložila da države članice ponovno potvrde cilj ulaganja EU u istraživanje i razvoj od 3% BDP-a¹³ i da ga ažuriraju kako bi se uzeli u obzir novi prioriteti EU, uključujući novi cilj EU za javna izdvajanja od 1,25% BDP-a, koji države članice treba da ostvare do 2030. godine na način koji koordinira EU, kako bi privikla i stimulisala privatne investicije.
7. Prema Saopštenju o izgradnji digitalne budućnosti Evrope i Evropskoj strategiji za podatke, potrebno je da se „osigura da digitalna rješenja pomognu Evropi u vlastitom pristupu ka digitalnoj transformaciji, pristupu koji djeluje u interesu građana poštujući evropske vrijednosti“.
8. Novom industrijskom strategijom za Evropu utvrđuje se da su Evropi potrebna „istraživanja i tehnologije, kao i snažno jedinstveno tržište koje ruši prepreke i smanjuje birokratiju“. U njoj se prepoznaje da će „povećanje ulaganja u istraživanje i inovacije, uvođenje i unapređivanje infrastrukture doprinijeti razvoju novih proizvodnih procesa i otvaranju radnih mjesta“.

³ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Evropskom savjetu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Komitetu regiona „Evropski zeleni plan“ (COM(2019) 640 final, 11. decembar 2019).

⁴ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Komitetu regiona – „Izgradnja digitalne budućnosti Evrope“, (COM(2020) 67 final, 19. februar 2020).

⁵ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Komitetu regiona – „Digitalni kompas 2030: evropska mapa puta za digitalnu deceniju“, (COM(2021), 118 final, 9. mart 2021).

⁶ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Komitetu regiona – „Evropska strategija za podatke“, (COM(2020) 66 final, 19. februar 2020).

⁷ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Evropskom savjetu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Komitetu regiona – „Nova industrijska strategija za Evropu“, (COM(2020) 102 final, 10. mart 2020).

⁸ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Evropskom savjetu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Komitetu regiona – „Ažuriranje nove industrijske strategije 2020: Izgradnja jačeg jedinstvenog tržišta za oporavak Evrope“, (COM(2021)) 350 final, 5. maj 2021).

⁹ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Evropskom savjetu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Komitetu regiona – „Evropa na djelu: oporavak i priprema za sljedeću generaciju“, (COM(2020) 456 final, 27. maj 2020).

¹⁰ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Evropskom savjetu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Komitetu regiona – „Izgradnja Evropske zdravstvene unije – pripravnost i otpornost“, (COM(2020)724 final, 11. novembar 2020).

¹¹ Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Komitetu regiona – „Novi EIP za istraživanje i inovacije“, (COM(2020) 628 final, 30. septembar 2020).

¹² Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu i Komitetu regiona – „Novi akcioni plan o kružnoj ekonomiji za čistiju i konkurentniju Evropu“ (COM(2020) 98 finale, 11. mart 2020).

¹³ Ovaj cilj je odobren u zaključcima Savjeta (Konkurentnost) od 1. decembra 2020.

1. Područje primjene i definicije

1.1. Područje primjene

9. Principi postavljeni u ovom okviru primjenjuju se na državnu pomoć za istraživanje, razvoj i inovaciju u svim sektorima na koje se primjenjuje Ugovor¹⁴. Stoga se ovaj okvir primjenjuje i na one sektore koji podliježu posebnim pravilima Unije o državnoj pomoći, osim ako tim pravilima nije propisano drukčije.
10. Finansijska sredstva Unije kojim centralno upravljaju institucije, agencije, zajednička privredna društva ili drugi organi Unije i koja nisu direktno ili indirektno pod kontrolom država članica¹⁵ ne predstavljaju državnu pomoć. Kada se ova finansijska sredstva Unije kombinuju sa državnom pomoći, prilikom određivanja da li se poštuju pragovi za prijavu i maksimalni intenziteti pomoći ili će, u kontekstu ovog okvira, biti predmet ocjene usklađenosti, u obzir će se uzeti samo ta državna pomoć.
11. Pomoć za istraživanje, razvoj i inovacije privrednim društvima u poteškoćama, kako je definisano za potrebe ovog okvira u Smjernicama Zajednice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje privrednih društava u poteškoćama¹⁶, kako su izmijenjene ili zamijenjene, isključena je iz djelokruga primjene ovog okvira.
12. Prilikom procjene pomoći za istraživanje, razvoj i inovacije u korist korisnika koji je predmet neizmirenog naloga za povraćaj sredstava nakon prethodne odluke Komisije kojom je pomoć proglašava nezakonitom i neusklađenom sa unutrašnjim tržištem, Komisija će uzeti u obzir iznos pomoći koji je potrebno vratiti¹⁷.

1.2. Mjere pomoći koje su obuhvaćene ovim okvirom

13. Komisija je utvrdila niz mjera istraživanja, razvoja i inovacija za koje državna pomoć, pod određenim uslovima, može biti usklađena sa unutrašnjim tržištem:
 - (a) **pomoć za projekte istraživanja i razvoja**, u kojima je dio projekta istraživanja za koji se prima pomoć obuhvaćen kategorijama fundamentalnog istraživanja i primijenjenog istraživanja, pri čemu se primijenjeno istraživanje može podijeliti na industrijsko istraživanje i eksperimentalni razvoj¹⁸. Takva pomoć uglavnom je usmjerena na tržišni nedostatak povezan sa pozitivnim spoljnim efektima (prelivanje znanja), ali može se odnositi i na tržišni nedostatak uzrokovan nepotpunim ili asimetričnim informacijama ili (uglavnom u okviru projekata saradnje) neuspješnom koordinacijom;
 - (b) **pomoć za studije izvodljivosti** povezane sa projektima istraživanja i razvoja, koja je namijenjena otklanjanju tržišnih nedostataka povezanih prvenstveno sa nepotpunim i asimetričnim informacijama;
 - (c) **pomoć za izgradnju i nadgradnju istraživačkih infrastrukture**, kojom se uglavnom rješava tržišni nedostatak uzrokovan problemima u koordinaciji. Visoko kvalitetne istraživačke infrastrukture sve su potrebnije za revolucionarna istraživanja jer privlače talentovane stručnjake iz cijelog svijeta, a neophodne su na primjer za informaciono-komunikacione tehnologije, kao i ključne generičke tehnologije¹⁹. Visoki početni troškovi ulaganja za nabavku najsavremenijih naučnih objekata i opreme koja se koristi za istraživačke aktivnosti u ranoj fazi, pretežno od strane naučne zajednice, često onemogućavaju pronalaženje potrebnih finansijskih sredstava na tržištu;

¹⁴Ovaj se okvir ne primjenjuje na povlašćene poreske režime za patente.

¹⁵Uključujući sredstva obezbijeđena u okviru programa Horizont Evropa ili Digitalna Evropa.

¹⁶Saopštenje Komisije, „Smjernice Zajednice o državnoj pomoći za spašavanje i restrukturiranje privrednih društava u teškoćama“ (SL C 244, 1.10.2004., str. 2).

¹⁷Vidjeti presudu Prvostepenog suda od 13. septembra 1995.godine, TWD *Textilwerke Deggendorf GmbH* protiv Komisije, spojeni predmeti T-244/93 i T-486/93, ECLI:EU:T:1995:160.

¹⁸Komisija smatra da je korisno zadržati različite kategorije aktivnosti istraživanja i razvoja, nezavisno od činjenice da te aktivnosti više slijede interaktivni negolinearni model.

¹⁹Ključne generičke tehnologije definisane su i utvrđene u Saopštenju Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomsko-socijalnom komitetu i Komitetu regiona „Evropska strategija za ključne generičke tehnologije – most prema rastu i novim radnim mjestima“, COM(2012) 341 konačna verzija, 26.6.2012.

- (d) **pomoć za izgradnju i nadogradnju infrastruktura za testiranje i eksperimentiranje** uglavnom se odnose na tržišni nedostatak koji proizlazi iz nepotpunih i asimetričnih informacija ili nedostatka koordinacije. Izgradnja ili nadogradnja najsavremenije infrastrukture za testiranje i eksperimentiranje uključuje visoke početne troškove ulaganja, što zajedno sa neizvjesnom bazom korisnika može otežati pristup finansiranju. Pristup infrastrukturama za testiranje i eksperimentiranje koje se javno finansiraju mora se omogućiti većem broju korisnika na transparentnoj i nediskriminatornoj osnovi i u skladu sa tržišnim uslovima. Kako bi se korisnicima olakšao pristup infrastrukturi za testiranje i eksperimentiranje, njihove se korisničke naknade mogu smanjiti u skladu sa drugim odredbama ovoga Okvira ili Regulative (EU) br. 651/2014²⁰ ili Regulative o *de minimis* pomoći²¹;
- (e) **pomoć za inovacione aktivnosti**, koja je uglavnom usmjerena na tržišne nedostatke povezane sa pozitivnim spoljnim efektima (prelivanje znanja), problemima u koordinaciji i, u manjoj mjeri, asimetričnim informacijama. U slučaju malih i srednjih privrednih društava (MSP) takva pomoć za inovacije može se dodjeljivati za pribavljanje, potvrđivanje i odbranu patenata i druge nematerijalne imovine, za upućivanje visoko kvalifikovanog osoblja na rad i za korišćenje savjetodavnih usluga i usluga podrške za inovacije, na primjer usluge koje pružaju organizacije za istraživanje i širenje znanja, istraživačke infrastrukture, infrastrukture za testiranje i eksperimentisanje ili klasteri inovacija;
- (f) **pomoć za inovacije procesa i organizacije poslovanja**, koje su uglavnom usmjerene na tržišne nedostatke povezane sa pozitivnim spoljnim efektima (prelivanje znanja), problemima u koordinaciji i, u manjoj mjeri, asimetričnim informacijama. Ove mjere pomoći mogu se dodijeliti uglavnom MSP-a. Pomoć velikim privrednim društvima biće usklađena samo ako oni efikasno surađuju sa barem jednim MSP-em u aktivnostima kojima je dodijeljena pomoć;
- (g) **pomoć za inovativne klastere**, koja je usmjerena na rješavanje tržišnih nedostataka koji su povezani sa problemima u koordinaciji koji sprečavaju razvoj klastera ili ograničavaju interakciju i protok znanja unutar klastera i između klastera. Državna pomoć mogla bi da doprinese rješavanju tog problema, prvo, tako što će podržati ulaganje u otvorene i zajedničke infrastrukture za inovativne klastere, i, drugo, tako što će podržati rad klastera u cilju jačanja saradnje, umrežavanja i učenja. Država članica trebala bi propisno opravdati operativnu pomoć za klastere, posebno ako traje duže od deset godina. Naknade koje se naplaćuju za korišćenje objekata inovativnog klastera i za učešće u aktivnostima inovativnog klastera moraju odgovarati tržišnoj cijeni ili odražavati njihove troškove (uključujući razumnu maržu). Kako bi se olakšao pristup objektima inovativnog klastera ili učešće u aktivnostima inovativnog klastera, pristup se može ponuditi po sniženim cijenama u skladu sa drugim odredbama ovog okvira ili Regulative (EU) br. 651/2014²² ili sa pravilima Regulative o *de minimis* pomoći²³ koja se primenjuju na korisnike usluga koje pruža inovativni klaster.

14. Države članice moraju da prijave pomoć za istraživanje, razvoj i inovacije u skladu sa članom 108 stav 3 Ugovora, osim mjera koje ispunjavaju uslove propisane Regulative o grupnom izuzeću koju je Komisija donijela u skladu sa članom 1 Regulative Savjeta (EU) br. 2015/1588²⁴.

²⁰Regulativa Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. juna 2014. godine o proglašenju određenih kategorija pomoći usklađenih sa unutrašnjim tržištem u primjeni članova 107 i 108 Ugovora (SL L 187, 26.6.2014, str. 1).

²¹Regulativa Komisije (EU) br. 1407/2013 od 18. decembra 2013. godine o primjeni članova 107 i 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na *de minimis* pomoć (SL L 352, 24.12.2013, str. 1).

²²Regulativa Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. juna 2014. godine o proglašenju određenih kategorija pomoći usklađenih sa unutrašnjim tržištem u primjeni članova 107 i 108 Ugovora (SL L 187, 26.6.2014, str. 1).

²³Regulativa Komisije (EU) br. 1407/2013 od 18. decembra 2013. godine o primjeni članova 107 i 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na *de minimis* pomoć (SL L 352, 24.12.2013, str. 1).

²⁴Regulativa Savjeta (EU) br. 2015/1588 od 13. jula 2015. godine o primjeni čl. 107 i 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na određene kategorije horizontalne državne pomoći (SL L 248, 24.9.2015, str. 1), sa izmjenama i dopunama Regulative Savjeta (EU) 2018/1911 od 26. novembra 2018. godine.(SL L 311, 7.12.2018, str. 8).

15. Ovim okvirom utvrđeni su kriterijumi usklađenosti za šeme pomoći i individualnu pomoć za istraživanje, razvoj i inovacije za koje važi obaveza prijavljivanja i koje treba procijeniti na osnovu člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora.²⁵

1.3. Definicije

16. Za potrebe ovog okvira primjenjuju se sljedeće definicije:

- (a) **„ad hoc pomoć“** je pomoć koja nije dodijeljena na osnovu šeme pomoći;
- (b) **„pomoć“** je svaka mjera koja ispunjava kriterijume iz člana 107 stav 1 Ugovora;
- (c) **„intenzitet pomoći“** je bruto iznos pomoći izražen kao procenat opravdanih troškova, prije odbitka poreza ili drugih dažbina. Ako se pomoć ne dodjeljuje u obliku bespovratnog sredstva, iznos pomoći jednak je ekvivalentu bespovratnog sredstva. Pomoć koja se isplaćuje u više rata diskontuje se na njenu vrijednost na dan dodjele. Kamatna stopa koja se koristi za tu svrhu je diskontna stopa²⁶ koja važi na dan dodjele. Intenzitet pomoći izračunava se pojedinačno za svakog korisnika pomoći;
- (d) **„šema pomoći“** je svaki akt na osnovu kojeg se može, bez potrebe za daljim mjerama za sprovođenje, dodijeliti individualna pomoć privrednim društvima koja su utvrđena u aktu na uopšten i apstraktan način, kao i svaki akt na osnovu kojeg se pomoć koja nije povezana sa određenim projektom može dodijeliti jednom privrednom društvu ili više njih;
- (e) **„primijenjeno istraživanje“** je industrijsko istraživanje, eksperimentalni razvoj ili njihova kombinacija;
- (f) **„van dohvata ruke“** znači da se uslovi transakcije između ugovornih strana ne razlikuju od onih koji bi bili utvrđeni između nezavisnih privrednih društava i ne sadrže nijedan element nedozvoljenog dogovaranja. Za svaku transakciju koja proizilazi iz otvorenog, transparentnog i nediskriminatornog postupka smatra se da ispunjava načelo „van dohvata ruke“;
- (g) **„datum dodjele pomoći“** je datum na koji je na osnovu važećeg domaćeg pravnog režima korisniku dodijeljeno zakonsko pravo da primi pomoć;
- (h) **„efikasna saradnja“** je saradnja između najmanje dvije nezavisne strane u cilju razmjene znanja ili tehnologije, odnosno ostvarivanja zajedničkog cilja na osnovu podjele rada, pri čemu strane zajednički utvrđuju obim projekta saradnje, doprinose njegovom sprovođenju i dijele njegove rizike i rezultate. Jedna ili više strana može snositi cjelokupne troškove projekta i tako smanjiti finansijski rizik projekta za druge strane. Ugovoreno istraživanje i pružanje usluga istraživanja ne smatraju se oblicima saradnje;
- (i) **„plan evaluacije“** je dokument koji obuhvata jednu ili više šema pomoći i koji sadrži najmanje sljedeće elemente: ciljeve koji se vrednuju, pitanja za evaluaciju, indikatore rezultata, predviđeni metod za sprovođenje evaluacije, zahtjeve za prikupljanje podataka, predloženi vremenski okvir za evaluaciju, uključujući datum podnošenja privremenih i konačnih izveštaja o evaluaciji, opis nezavisnog organa koje će izvršiti evaluaciju ili kriterijume koji će se koristiti za njegov izbor i načine na koje će se evaluacija učiniti javno dostupnom;
- (j) **„ekskluzivni razvoj“** je javna nabavka usluga istraživanja i razvoja od koje sve koristi stiče isključivo organ naručilac ili subjekt naručilac i koje može koristiti za obavljanje sopstvenih poslova pod uslovom da za njih plati punu naknadu;
- (k) **„eksperimentalni razvoj“** je sticanje, kombinovanje, oblikovanje i upotreba postojećih naučnih, tehnoloških, poslovnih i drugih relevantnih znanja i vještina u cilju razvoja novih ili poboljšanih proizvoda, procesa ili usluga, uključujući digitalne proizvode, procese ili usluge u bilo kojoj oblasti, tehnologiji, industriji ili sektoru (uključujući, ali ne ograničavajući se na digitalne industrije i tehnologije, kao što su na primjer super-računari, kvantne tehnologije, blockchain tehnologija, vještačka inteligencija, sajber bezbjednost, velike podatke i tehnologije računarstva u oblaku ili računarstva na ivici). To može uključivati i, na primjer, aktivnosti u cilju konceptualnog definisanja, planiranja i dokumentovanja novih proizvoda,

²⁵Kriterijumi za analizu usklađenosti sa unutrašnjim tržištem državne pomoći za promovisanje izvršenja važnih projekata od zajedničkog evropskog interesa, uključujući pomoć za istraživanje, razvoj i inovacije, procijenjene na osnovu člana 107 stav 3 tačka (b) Ugovora, utvrđeni su u posebnom Saopštenju Komisije.

²⁶ Vidjeti Saopštenje Komisije o reviziji metode utvrđivanja referentnih i diskontnih stopa (SL C 14, 19.1.2008., str. 6.).

procesa ili usluga. Eksperimentalni razvoj može obuhvatati izradu prototipova, demonstraciju, pilot-projekte, testiranje i validaciju novih ili poboljšanih proizvoda, procesa ili usluga u okruženju koje odražava realne uslove iz stvarnog života gdje je osnovni cilj ostvarenje daljih tehničkih poboljšanja proizvoda, procesa ili usluga koji nisu u velikoj mjeri ustaljeni. To može uključivati i razvoj tržišno upotrebljivog prototipa ili pilot-projekta koji je nužno konačni tržišni proizvod, a preskupo ga je proizvesti da bi se upotrebljavao samo u svrhu demonstracije i validacije. Eksperimentalni razvoj ne uključuje redovne ili periodične izmjene postojećih proizvoda, proizvodnih linija, proizvodnih procesa, usluga i drugih tekućih aktivnosti, čak i ako te izmjene mogu podrazumijevati poboljšanja;

- (l) „**studija izvodljivosti**” je evaluacija i analiza potencijala projekta, čiji je cilj da podrži proces donošenja odluka objektivnim i racionalnim otkrivanjem njegovih snaga i slabosti, mogućnosti i prijetnji (SWOT), kao i da utvrdi resurse potrebne za njegovo sprovođenje i konačno njegove izgleda da bude uspješan;
- (m) „**potpuna alokacija**” znači da istraživačka organizacija, istraživačka infrastruktura ili javni kupac uživaju sve ekonomske koristi od prava intelektualne svojine zadržavanjem prava da njima neograničeno raspolažu, naročito pravom vlasništva i pravom na licencu. To može biti i slučaj kada istraživačka organizacija ili istraživačka infrastruktura (odnosno, javni kupac) odluči da zaključi dalje ugovore u vezi sa tim pravima, uključujući i davanje licence za ista partneru u saradnji (odnosno, privrednim društvima);
- (n) „**fundamentalno istraživanje**” je eksperimentalni ili teorijski rad koji se prvenstveno obavlja kako bi se stekla nova znanja o osnovnim uzrocima fenomena i vidljivih činjenica, bez predviđene direktne tržišne primjene ili upotrebe;
- (o) „**bruto ekvivalent bespovratnih sredstava**” je iznos pomoći ako je pomoć korisniku dodijeljena u obliku bespovratnih sredstava, prije svakog odbitka poreza ili drugih dažbina;
- (p) „**visoko kvalifikovano osoblje**” je osoblje sa diplomom tercijarnog obrazovanja i najmanje pet godina odgovarajućeg profesionalnog iskustva, koje može uključivati i doktorsko obrazovanje;
- (q) „**individualna pomoć**” je pomoć dodijeljena određenom privrednom društvu i uključuje *ad hoc* pomoć i pomoć dodijeljenu na osnovu šeme pomoći;
- (r) „**industrijsko istraživanje**” je planirano istraživanje ili kritički pregled u cilju sticanja novih znanja i vještina za razvoj novih proizvoda, procesa ili usluga odnosno za postizanje značajnog poboljšanja postojećih proizvoda, procesa ili usluga, uključujući digitalne proizvode, procese ili usluge u bilo kojoj oblasti, tehnologiji, industriji ili sektoru (uključujući, ali ne ograničavajući se na digitalne industrije i tehnologije, kao što su na primjer super-računari, kvantne tehnologije, blockchain tehnologija, vještačka inteligencija, sajber bezbjednost, velike podatke i tehnologije računarstva u oblaku). Industrijsko istraživanje obuhvata stvaranje sastavnih dijelova složenih sistema i može uključivati izradu prototipova u laboratorijskom okruženju ili u okruženju sa simuliranim interfejsima postojećih sistema, kao i pilot-linijama, ako je to neophodno za industrijsko istraživanje, a naročito za validaciju generičke tehnologije;
- (s) „**savjetodavne usluge za inovacije**” su konsultantske usluge, pomoć ili obuka u oblastima prenosa znanja, sticanja, zaštite ili eksploatacije nematerijalnih dobara ili primjene standarda i propisa koji ih obuhvataju, kao i konsultantske usluge, pomoć ili obuka o uvođenju ili upotrebi inovativnih tehnologija i rješenja (uključujući digitalne tehnologije i rješenja);
- (t) „**inovativni klasteri**” su strukture ili organizovane grupe nezavisnih strana (kao što su inovativna novo-osnovana privredna društva, mala, srednja i velika privredna društva, kao i organizacije za istraživanje i širenje znanja, istraživačke infrastrukture, infrastrukture za testiranje i eksperimentisanje, centri za digitalne inovacije, neprofitne organizacije i drugi povezani privredni subjekti) osnovanih da podstiču inovativne djelatnosti i nove načine saradnje, kao što su digitalni načini, zajedničko korišćenje i/ili promocija zajedničkog korišćenja objekata i razmjene znanja i stručnosti, kao i efikasnim doprinosom prenosu znanja, umrežavanju, širenju informacija i saradnji među privrednim društvima i drugim organizacijama u klasteru²⁷;

²⁷Centri za digitalne inovacije (uključujući i evropske centre za digitalne inovacije podržane u okviru programa Digitalna Evropa sa centralnim upravljanjem), čiji je cilj da podstaknu široku primjenu digitalnih tehnologija kao što su, između ostalih, vještačka inteligencija, računarstvo visokih performansi i sajber bezbjednost u industriji (posebno u MSP-ima) i organizacijama javnog sektora, mogu se sami po sebi smatrati inovativnim klasterom u smislu ovog okvira, u zavisnosti od posebnih ciljeva kojima se teži ili aktivnosti/funkcionalnosti koje nudi Centar za digitalne inovacije.

- (u) **„usluge podrške inovacijama“** znači pružanje kancelarijskog prostora, banaka podataka, usluga računarstva u oblaku i usluga skladištenja podataka, biblioteka, istraživanja tržišta, laboratorija, obilježavanja kvaliteta, testiranja, eksperimentisanja i sertifikacije ili drugih srodnih usluga, uključujući one usluge koje pružaju organizacije za istraživanje i širenje znanja, istraživačke infrastrukture, infrastrukture za testiranje i eksperimentisanje ili inovativni klasteri, u cilju razvoja efikasnijih ili tehnološki naprednijih proizvoda, procesa ili usluga, uključujući primjenu inovativnih tehnologija i rešenja (uključujući digitalne tehnologije i rešenja);
- (v) **„nematerijalna imovina“** je imovina koja nema fizički ili finansijski oblik, kao što su patenti, licence, tehnološko znanje i iskustvo ili druga vrsta intelektualne svojine;
- (w) **„prenos znanja“** je svaki proces čiji je cilj sticanje, prikupljanje i razmjena eksplicitnog i prećutnog znanja, uključujući vještine i sposobnosti kako u privrednim tako i neprivrednim djelatnostima, kao što su istraživačka saradnja, konsalting, licenciranje, osnivanje novih privrednih društava, objavljivanje i mobilnost istraživača i drugog osoblja uključenog u te aktivnosti. Pored naučnog i tehnološkog znanja, prenos znanja uključuje i druge vrste znanja, kao što su znanje o upotrebi standarda i propisa koji ih sadrže, kao i o uslovima u stvarnim radnim okruženjima i metodama za inovaciju u organizaciji, kao i upravljanje znanjem koje se odnosi na utvrđivanje, sticanje, zaštitu, odbranu i iskorišćavanje nematerijalne imovine;
- (x) **„velika privredna društva“** su privredna društva koja nisu obuhvaćena definicijom malih i srednjih privrednih društava;
- (y) **„neto dodatni troškovi“** predstavljaju razliku između očekivanih neto sadašnjih vrijednosti projekta ili djelatnosti kojima je dodijeljena pomoć i održivog hipotetičkog ulaganja koje bi korisnik izvršio da nije bilo pomoći;
- (z) **„inovacija u organizaciji“**²⁸ predstavlja implementaciju nove organizacione metode na nivou privrednog društva (na nivou grupe u datom industrijskom sektoru u EEP), organizacije radnog mjesta ili spoljnih odnosa, uključujući, na primjer korišćenje nove ili inovativne digitalne tehnologije. Iz ove definicije isključene su promjene koje se zasnivaju na organizacionim metodama koje privredno društvo već primjenjuje, promjene upravljačke strategije, spajanja i akvizicije, prestanak upotrebe procesa, jednostavna kapitalna zamjena ili proširenje, promjene nastale isključivo kao posljedica promjene cijena faktora, prilagođavanje, lokalizacija, redovne, sezonske i druge ciklične promjene, kao i trgovanje novim ili značajno unaprijeđenim proizvodima
- (aa) **„troškovi osoblja“** su troškovi istraživača, tehničara i drugog pomoćnog osoblja u mjeri u kojoj su zaposleni na odgovarajućem projektu ili djelatnosti;
- (bb) **„predkomercijalna nabavka“** je javna nabavka usluga istraživanja i razvoja kada organ naručilac ili subjekt naručilac ne zadržava sve rezultate i koristi od ugovora isključivo za sebe da bi ih koristio u sopstvenim poslovima, već ih dijeli sa pružiocima pod tržišnim uslovima. Ugovor, čiji predmet spada pod jednu ili više kategorija istraživanja i razvoja utvrđenih u ovom okviru, mora biti vremenski ograničen i može uključivati razvoj prototipova ili ograničenih količina prvih proizvoda ili usluga u obliku probne serije. Kupovina komercijalnih količina proizvoda ili usluga ne smije biti predmet istog ugovora;
- (cc) **„inovacija procesa“**²⁹ predstavlja implemenatciju nove ili znatno poboljšane metode proizvodnje ili isporuke (uključujući značajne promjene u tehnikama, opremi ili softveru) na nivou privrednog društva (na nivou grupe u datom industrijskom sektoru u EEP) uključujući, na primjer korišćenje novih ili inovativnih digitalnih tehnologija ili rješenja. Iz ove definicije isključene su manje izmjene ili poboljšanja, povećanja proizvodnih ili uslužnih kapaciteta dodavanjem proizvodnih ili logističkih sistema koji su veoma slični onima koji se već koriste, prestanak upotrebe procesa, jednostavna kapitalna zamjena ili proširenje, promjene nastale isključivo kao posljedica promjene cijena faktora, prilagođavanje, lokalizacija, redovne, sezonske i druge ciklične promjene, kao i trgovanje novim ili znatno unaprijeđenim proizvodima;

²⁸ Inovacija u organizaciji može takođe uključiti socijalnu inovaciju pod uslovom da su aktivnosti socijalne inovacije obuhvaćene definicijom.

²⁹ Inovacija procesa može takođe uključiti socijalnu inovaciju pod uslovom da su aktivnosti socijalne inovacije obuhvaćene definicijom.

- (dd) „**projekat istraživanja i razvoja**” je operacija koja uključuje aktivnosti koje obuhvataju jednu ili više kategorija istraživanja i razvoja definisanih u ovom okviru, a namijenjena je obavljanju nedjeljivog zadatka precizne ekonomske, naučne ili tehničke prirode sa jasno prethodno definisanim ciljevima. Projekat istraživanja i razvoja može se sastojati od nekoliko radnih paketa, aktivnosti ili usluga i uključuje jasne ciljeve, aktivnosti koji će se sprovoditi radi ostvarivanja tih ciljeva (uključujući njihove očekivane troškove) i konkretne rezultate za utvrđivanje ishoda tih aktivnosti i njihovo upoređivanje sa odgovarajućim ciljevima. Kada se dva ili više projekata istraživanja i razvoja ne mogu jasno razdvojiti jedan od drugog, a naročito kada nije vjerovatno da ti projekti svaki posebno mogu ostvariti tehnološki uspjeh, smatraju se jednim projektom;
- (ee) „**avans koji se vraća**” je zajam za projekat koji se isplaćuje u jednoj ili više rata, a uslovi njegovog vraćanja zavise od rezultata projekta;
- (ff) „**organizacija za istraživanje i širenje znanja**” ili „istraživačka organizacija” je subjekt (kao što su univerziteti ili istraživački instituti, agencije za prenos tehnologije, posrednici za inovacije, fizička lica ili virtuelni saradnički subjekti usmjereni na istraživanje), bez obzira na njegov pravni status (organizovan na osnovu javnog ili privatnog prava) odnosno način finansiranja, čiji je primarni cilj da nezavisno sprovodi fundamentalno istraživanje, industrijsko istraživanje ili eksperimentalni razvoj ili da detaljno širi rezultate tih aktivnosti, putem predavanja, objavljivanja ili prenosa znanja. Ukoliko takav subjekt obavlja i privredne djelatnosti, finansiranje, troškovi i prihodi tih privrednih djelatnosti moraju se knjižiti odvojeno. Privredna društva koja mogu imati odlučujući uticaj na takav subjekt, na primjer u svojstvu akcionara ili članova, ne smiju imati povlašćeni pristup rezultatima istraživanja koje subjekt proizvede;
- (gg) „**istraživačka infrastruktura**” su objekti, resursi i sa tim povezane usluge koje naučna zajednica upotrebljava za sprovođenje naučnih istraživanja u svojim oblastima i obuhvata naučnu opremu ili skup instrumenata, resurse koji se zasnivaju na znanju kao što su zbirke, arhivi ili strukturisani naučni podaci, omogućavajući informacije i infrastrukture koje se zasnivaju na komunikacionim tehnologijama, kao što su mreža, računarska, softverska i komunikaciona infrastruktura, kao i sva druga sredstva jedinstvene prirode koja su neophodna za sprovođenje istraživanja. Takve infrastrukture mogu biti „na jednom mjestu” ili „distribuirane” (organizovana mreža resursa)³⁰;
- (hh) „**upućivanje na rad**” je privremeno zapošljavanje osoblja od strane korisnika sa pravom osoblja da se vrati kod prethodnog poslodavca;
- (ii) „**mala i srednja privredna društva**” ili „MSP”, „mala privredna društva” i „srednja privredna društva” su privredna društva koja ispunjavaju kriterijume propisane u Preporuci Komisije o definiciji mikro, malih i srednjih privrednih društava³¹;
- (jj) „**početak radova**” ili „početak projekta” je početak aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija ili prvi sporazum između korisnika i izvođača da se sprovede projekat, zavisno od toga šta je prvo. Pripremni radovi kao što su pribavljanje dozvola i sprovođenje studija izvodljivosti ne smatraju se početkom radova;
- (kk) „**materijalna imovina**” označava imovinu koja se sastoji od zemljišta, zgrada i postrojenja, mašina i opreme;
- (ll) „**infrastruktura za testiranje i eksperimentisanje**”³² označava objekte, opremu, kapacitete i resurse, kao što su testne stanice, pilot linije, demonstratori, objekti za testiranje ili žive laboratorije, i povezane usluge podrške koje uglavnom koriste preduzeća, posebno MSP, koja traže podršku za testiranje i eksperimentisanje, u cilju razvoja novih ili unaprijeđenih proizvoda, procesa i usluga, kao i sa ciljem testiranja i unaprijeđenja tehnologije i ostvarivanja napretka kroz industrijska istraživanja i eksperimentalni razvoj. Pristup infrastrukturama za testiranje i eksperimentisanje koje se javno finansiraju otvoren je za više korisnika i mora biti odobren na transparentnoj i nediskriminatornoj osnovi u skladu sa tržišnim uslovima.

³⁰ Vidjeti član 2 stav (a) Regulative Savjeta (EZ) br. 723/2009 od 25. juna 2009. godine o pravnom okviru Zajednice za Konzorcijum evropskih istraživačkih infrastruktura (ERIC) (SL L 206, 8.8.2009, str. 1).

³¹ Preporuka Komisije od 6. maja 2003. godine o definiciji mikro, malih i srednjih privrednih društava (SL L 124, 20.5.2003, str. 36).

³² Infrastrukture za testiranje i eksperimentisanje takođe mogu biti poznate pod pojmom tehnološke infrastrukture, vidjeti Radni dokument osoblja Komisije, „Tehnološke infrastrukture”, SVD(2019) 158 final, 8. april 2019.

2. Državna pomoć u smislu člana 107 stav 1 Ugovora

17. U načelu svaka mjera koja ispunjava kriterijume iz člana 107 stav 1 Ugovora predstavlja državnu pomoć. Dok se u posebnom sopštenju Komisije o pojmu državne pomoći pojašnjava šta Komisija uopšteno podrazumijeva pod pojmom državne pomoći, u ovom odjeljku razmatraju se situacije do kojih obično dolazi u oblasti aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija, ne dovodeći u pitanje tumačenje Suda pravde Evropske unije.

2.1. Organizacije za istraživanje i širenje znanja i istraživačke infrastrukture kao primaoci državne pomoći

18. Organizacije za istraživanje i širenje znanja (u daljem tekstu: istraživačke organizacije) i istraživačke infrastrukture primaoci su državne pomoći ako njihovo javno finansiranje ispunjava sve uslove iz člana 107 stav 1 Ugovora. U skladu sa sopštenjem Komisije³³ o pojmu državne pomoći, i u skladu sa sudskom praksom Suda pravde, korisnik mora da se kvalifikuje kao privredno društvo, ali ta kvalifikacija ne zavisi od njegovog pravnog statusa, odnosno od toga da li je organizovan u skladu sa javnim ili privatnim pravom, ili od njegove ekonomske prirode, odnosno od toga nastoji li da ostvari dobit ili ne. Ono što je odlučujuće za ispunjavanje kvalifikacija iz definicije privrednog društva jeste činjenica da li obavlja privrednu djelatnost koja se sastoji od ponude proizvoda ili usluga na određenom tržištu³⁴.

2.1.1. Javno finansiranje neprivrednih djelatnosti

19. Ukoliko isti subjekt obavlja i privredne i neprivredne djelatnosti, javno finansiranje neprivrednih djelatnosti neće biti obuhvaćeno članom 107 stav 1 Ugovora, ako se dvije vrste djelatnosti i njihovi troškovi, finansiranje i prihodi mogu jasno odvojiti kako bi se efikasno spriječilo unakrsno subvencionisanje privredne djelatnosti. Kao dokaz o pravilnom raspoređivanju troškova, finansiranja i prihoda mogu služiti godišnji finansijski izvještaji odgovarajućeg subjekta.
20. Komisija smatra da su sljedeće djelatnosti po pravilu neprivredne:
- (a) osnovne djelatnosti istraživačkih organizacija i istraživačkih infrastruktura, naročito:
- i. obrazovanje u cilju većeg broja kvalifikovanih ljudskih resursa. U skladu sa sudskom praksom³⁵ i praksom donošenja odluka Komisije³⁶, a kako je objašnjeno u Saopštenju o pojmu državne pomoći i Saopštenju o uslugama od opšteg ekonomskog interesa³⁷, javno obrazovanje organizovano u okviru nacionalnog obrazovnog sistema, koje se uglavnom ili u potpunosti finansirana od strane države i pod nadzorom je države smatra se neprivrednom djelatnošću³⁸;

³³Evropska komisija, „Saopštenje Komisije o pojmu državne pomoći kako je navedeno u članu 107 stav 1 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije“ (SL C 262, 19.7.2016, str. 1).

³⁴Vidjeti presudu Suda pravde od 16. juna 1987. godine, Komisija protiv Italije, C-118/85, ECLI:EU:C:1987:283, stav 7; Presuda Suda pravde od 18. juna 1998. godine, Komisija protiv Italije, C-35/96, ECLI:EU:C:1998:303, stav 36; Presuda Suda pravde od 19. februara 2002. godine, Vouters, C-309/99, ECLI:EU:C:2002:98, stav 46.

³⁵Videti presudu Suda pravde od 27. septembra 1988. godine, Humble i Edel, C-263/86, ECLI:EU:C:1988:451, st. 9-10, 15-18; Presuda Suda pravde od 7. decembra 1993. godine, Virth, C-109/92, ECLI:EU:C:1993:916, stav 15.

³⁶Vidjeti na primjer predmete NN54/2006, *Přerov logistics College*, i N 343/2008, *Individualna pomoć visokoj školi u mjestu Nyíregyháza za razvoj Centra znanja u regionu Partium*.

³⁷Vidjeti st. 26 - 29 Saopštenja Komisije o primjeni pravila Evropske unije o državnoj pomoći na kompenzaciju koja se dodjeljuje za pružanje usluga od opšteg ekonomskog interesa (SL C 8, 11.1.2012, str. 4).

³⁸Obuka radne snage, u smislu pravila državne pomoći za pomoć za usavršavanje, ne ispunjava uslove za neprivrednu osnovnu djelatnost istraživačkih organizacija.

- ii. nezavisno istraživanje i razvoj za više znanja i bolje razumijevanje, uključujući saradnju u oblasti istraživanja i razvoja pri čemu istraživačka organizacija ili istraživačka infrastruktura efikasno sarađuju³⁹;
 - iii. široko širenje rezultata istraživanja pod neisključivim i nediskriminatornim uslovima, na primjer putem nastave, baza podataka otvorenog pristupa, javnih publikacija ili računarskim programima sa otvorenim kodom;
- (b) djelatnosti prenosa znanja, ako ih sprovodi istraživačka organizacija ili istraživačka infrastruktura (uključujući njihova odjeljenja ili filijale) ili se sprovode zajedno sa drugim takvim subjektima ili u ime drugih takvih subjekata, pri čemu se sva dobit od takvih djelatnosti ponovno ulaže u osnovne djelatnosti istraživačke organizacije ili istraživačke infrastrukture. Neprivredna priroda tih djelatnosti ne dovodi se u pitanje ugovaranjem pružanja odgovarajućih usluga trećim licima putem otvorenih tendera.
21. Ukoliko se istraživačka organizacija ili istraživačka infrastruktura koristi i za privredne i za neprivredne djelatnosti, na javno finansiranje primjenjuju se pravila o državnoj pomoći samo u obimu u kojem se njime pokrivaju troškovi povezani sa privrednim djelatnostima⁴⁰. Ukoliko se istraživačka organizacija ili istraživačka infrastruktura koristi gotovo isključivo za neprivrednu djelatnost, njeno finansiranje može biti u potpunosti isključeno iz područja primjene pravila o državnoj pomoći⁴¹, pod uslovom da je ekonomska upotreba isključivo sporedne prirode, to jeste da odgovara djelatnosti koja je direktno povezana sa radom istraživačke organizacije ili istraživačke infrastrukture i neophodna za taj rad, ili je neodvojivo povezana sa njenom glavnom neekonomskom upotrebom, i ograničenog je obima. Za potrebe ovog okvira, Komisija smatra da je to slučaj ako privredne djelatnosti upotrebljavaju potpuno iste inpute (npr. materijal, oprema, rad i osnovna sredstva) kao i neprivredne djelatnosti, a kapacitet koji se svake godine dodjeljuje tim privrednim djelatnostima ne prelazi 20% ukupnog godišnjeg kapaciteta predmetnog subjekta.

2.1.2. Javno finansiranje privrednih djelatnosti istraživačkih organizacija i istraživačkih infrastruktura

22. Ne dovodeći u pitanje tačku 21, ako se istraživačke organizacije ili istraživačke infrastrukture upotrebljavaju za obavljanje privrednih djelatnosti, kao što je iznajmljivanje opreme ili laboratorija privrednim društvima, pružanje usluga privrednim društvima ili sprovođenje ugovorenog istraživanja, javno finansiranje tih privrednih djelatnosti generalno se smatra državnom pomoći.
23. Međutim, Komisija neće smatrati istraživačku organizaciju ili istraživačku infrastrukturu korisnikom državne pomoći ako djeluje samo kao posrednik koji prenosi na krajnje primaoce cjelokupno javno finansiranje i svaku prednost stečenu takvim finansiranjem. To je generalno slučaj kada:
- (a) javno finansiranje i svaka prednost stečena takvim finansiranjem mogu da se izmjere i dokažu i kada postoji odgovarajući mehanizam kojim se obezbjeđuje da se u potpunosti prenesu na krajnje primaoce, na primjer kroz snižene cijene; i
 - (b) posredniku se ne dodjeljuje nikakva dodatna prednost jer se bira na osnovu otvorenog tenderskog postupka ili jer je javno finansiranje dostupno svim subjektima koji ispunjavaju potrebne objektivne uslove, tako da kupci, kao krajnji primaoci, imaju pravo da dobiju ekvivalentne usluge od bilo kojeg odgovarajućeg posrednika.
24. Ako su ispunjeni uslovi iz tačke 23, pravila o državnoj pomoći primjenjuju se na nivou krajnjih primaoca.

³⁹ Pružanje usluga istraživanja i razvoja, kao i istraživanje i razvoj koji se obavljaju u ime privrednih društava, ne smatraju se za nezavisno istraživanje i razvoj.

⁴⁰ Kada se istraživačka organizacija ili istraživačka infrastruktura finansira i iz javnih i iz privatnih izvora, Komisija smatra da je to slučaj ako javno finansiranje dodijeljeno predmetnom subjektu za određeni računovodstveni period premašuje troškove neprivrednih djelatnosti nastale u tom periodu.

⁴¹ Budući da istraživačka zajednica obavljanjem pomoćnih privrednih djelatnosti omogućava poboljšanje i unaprjeđenje stručnosti i znanja koja se mogu upotrebljavati za obavljanje primarnih proivrednih djelatnosti istraživačkih organizacija ili istraživačkih infrastruktura u korist društva u cjelini.

2.2. Indirektna državna pomoć privrednim društvima kroz javno finansirane organizacije za istraživanje i širenje znanja i istraživačke infrastrukture

25. Na pitanje da li mogu i pod kojim uslovima privredna društva ostvariti prednost u smislu člana 107 stav 1 Ugovora u slučaju ugovorenog istraživanja ili istraživačkih usluga koje pruža istraživačka organizacija ili istraživačka infrastruktura, kao i u slučajevima saradnje sa istraživačkom organizacijom ili istraživačkom infrastrukturom, mora se odgovoriti u skladu sa opštim načelima o državnoj pomoći. U tu svrhu, kako je objašnjeno u Saopštenju o pojmu državne pomoći, može biti naročito potrebno ocijeniti može li se ponašanje istraživačke organizacije ili istraživačke infrastrukture pripisati državi.⁴²

2.2.1. Istraživanje u ime privrednih društava (ugovorena istraživanje ili usluge istraživanja)

26. Ako se istraživačka organizacija ili istraživačka infrastruktura koriste za obavljanje ugovorenog istraživanja ili pružanje usluge istraživanja privrednom društvu, koje po pravilu određuje uslove ugovora, posjeduje rezultate istraživačkih aktivnosti i snosi rizik neuspjeha, državna pomoć se obično neće prenijeti na privredno društvo ako istraživačka organizacija ili istraživačka infrastruktura primi odgovarajuću naknadu za svoje usluge, naročito ako je ispunjen jedan od sljedećih uslova:

- (a) istraživačka organizacija ili istraživačka infrastruktura pruža svoju uslugu istraživanja ili ugovoreno istraživanje po tržišnoj cijeni⁴³;
- (b) ako nema tržišne cijene, istraživačka organizacija ili istraživačka infrastruktura pruža svoju uslugu istraživanja ili ugovoreno istraživanje po cijeni koja:
 - odražava ukupne troškove usluge i po pravilu uključuje maržu utvrđenu pozivanjem na marže koje obično primjenjuju privredna društva koja djeluju u sektoru predmetnih usluga, ili
 - je rezultat pregovora po uslovima 'van dohvata ruke' u kojima istraživačka organizacija ili istraživačka infrastruktura, u svojstvu pružaoca usluga, pregovara kako bi pribavila maksimalnu ekonomsku korist u trenutku zaključivanja ugovora i pokriva barem svoje marginalne troškove.

27. Ako vlasništvo nad pravima intelektualne svojine ili prava pristupa pravima intelektualne svojine (PIS) zadržava istraživačka organizacija ili istraživačka infrastruktura, njihova tržišna vrijednost može se oduzeti od cijene koja se plaća za predmetne usluge.

2.2.2. Saradnja sa privrednim društvima

28. Smatra se da se projekat sprovodi efikasnom saradnjom gdje najmanje dvije nezavisne strane nastoje da ostvare zajednički cilj na osnovu podjele rada i zajednički utvrđuju njegov obim, učestvuju u njegovoj izradi, doprinose njegovom sprovođenju i dijele njegove finansijske, tehnološke, naučne i druge rizike, kao i rezultate. Jedna strana ili više njih može da snosi cjelokupne troškove projekta i na taj način smanji finansijski rizik projekta za druge strane. Uslovi i odredbe projekta saradnje, posebno u pogledu doprinosa njegovim troškovima, podjeli rizika i rezultata, širenja rezultata, kao i pristupa pravima intelektualne svojine i pravilima za njihovu dodjelu, moraju se dogovoriti prije početka projekta⁴⁴. Ugovoreno istraživanje i pružanje usluga istraživanja ne smatraju se oblicima saradnje.

⁴²Vidjeti presudu Suda pravde od 16. maja 2002., *Francuska protiv Komisije*, C-482/99, ECLI:EU:C:2002:294, stav 24.

⁴³Kada istraživačka organizacija ili istraživačka infrastruktura pruža određenu uslugu istraživanja ili obavlja ugovoreno istraživanje prvi put u ime određenog privrednog društva, probno i u tačno određenom vremenskom periodu, Komisija obično naplaćenu cijenu smatra tržišnom cijenom, kada su usluga istraživanja ili ugovoreno istraživanje jedinstveni i kada se može dokazati da za njih ne postoji tržište.

⁴⁴To ne uključuje konačne sporazume o tržišnoj vrijednosti iz projekta proizašlih prava intelektualne svojine i vrijednosti doprinosa projektu.

29. U slučaju projekata saradnje koje zajednički sprovode privredna društva i istraživačke organizacije ili istraživačke infrastrukture, Komisija smatra da se uključenim privrednim društvima ne dodjeljuje indirektna državna pomoć preko navedenih subjekata zbog povoljnih uslova saradnje⁴⁵ ukoliko je ispunjen jedan od sljedećih uslova:
- (a) uključena privredna društva snose cjelokupne troškove projekta; ili
 - (b) rezultati saradnje iz kojih ne proizilaze prava intelektualne svojine mogu se široko širiti, a sva prava intelektualne svojine koja proizilaze iz aktivnosti istraživačkih organizacija ili istraživačkih infrastruktura u potpunosti se dodjeljuju tim subjektima; ili
 - (c) sva prava intelektualne svojine koja proizilaze iz projekta, kao i s tim povezana prava pristupa dodjeljuju se različitim partnerima u saradnji na način koji adekvatno odražava njihove radne pakete, doprinose i relevantne interese; ili
 - (d) istraživačke organizacije ili istraživačke infrastrukture dobijaju naknadu koja je ekvivalentna tržišnoj cijeni za prava intelektualne svojine koja proizilaze iz njihovih aktivnosti i koja se prenose na uključena privredna društva ili za koja se uključenim privrednim društvima dodjeljuju prava pristupa. Apsolutni iznos vrijednosti svakog doprinosa, kako finansijskog tako i nefinansijskog, privrednih društava koja učestvuju u troškovima aktivnosti istraživačkih organizacija ili istraživačkih infrastruktura iz kojih su proizašla odnosna prava intelektualne svojine, može se oduzeti od te naknade.
30. Za potrebe tačke 29 podtačka (d) Komisija smatra da je primljena naknada ekvivalentna tržišnoj cijeni ako omogućava predmetnim istraživačkim organizacijama ili istraživačkim infrastrukturama da uživaju punu ekonomsku korist od tih prava, ukoliko je ispunjen jedan od sljedećih uslova:
- (a) iznos naknade utvrđen je na osnovu otvorenog, transparentnog i nediskriminatornog konkurentnog postupka prodaje; ili
 - (b) nezavisna stručna ocjena potvrđuje da je iznos naknade najmanje jednak tržišnoj cijeni; ili
 - (c) istraživačka organizacija ili istraživačka infrastruktura, kao prodavac, može dokazati da je o naknadi efikasno pregovarala, po uslovima 'van dohvata ruke', kako bi pribavila maksimalnu ekonomsku korist u trenutku zaključivanja ugovora, pri čemu je imala u vidu svoje zakonom propisane ciljeve; ili
 - (d) u slučajevima kada je ugovorom o saradnji predviđeno da uključeno privredno društvo ima pravo preče kupovine koje se odnosi na prava intelektualne svojine koja su ostvarile uključene istraživačke organizacije ili istraživačke infrastrukture, kada ti subjekti imaju recipročno pravo da traže ekonomski povoljnije ponude od trećih strana tako da uključeno privredno društvo svoju ponudu mora da prilagodi u skladu sa tim.
31. Ako nije ispunjen nijedan od uslova iz tačke 29, ukupna vrijednost doprinosa istraživačkih organizacija ili istraživačkih infrastruktura projektu smatraće se prednošću za uključena privredna društva, na koju se primjenjuju pravila o državnoj pomoći.

2.3. Javna nabavka usluga istraživanja i razvoja

32. Javni kupci mogu nabaviti usluge istraživanja i razvoja od privrednih društava putem ekskluzivnog razvoja i postupaka predkomercijalne nabavke⁴⁶.

⁴⁵Uključujući u obliku ugovora o prenosu materijala, kada istraživačka organizacija ili infrastruktura prenosi materijalna sredstva privrednom društvu za sopstvene istraživačke i razvojne aktivnosti primaoca.

⁴⁶V. Saopštenje i s tim povezani radni dokument službe Komisije – Saopštenje Komisije, „Predkomercijalna nabavka: podsticanje inovacija u cilju obezbjeđivanja održivih visokovaletnih javnih usluga u Evropi”, COM(2007) 799 konačna verzija, 14.12.2007.

33. Ukoliko se otvoreni tenderski postupak javne nabavke sprovodi u skladu sa važećim direktivama⁴⁷, Komisija uopšteno smatra da privrednim društvima koja pružaju odgovarajuće usluge nije dodijeljena državna pomoć u smislu člana 107 stav 1 Ugovora⁴⁸.
34. U svim drugim slučajevima, uključujući predkomercijalnu nabavku, Komisija smatra da privrednim društvima nije dodijeljena državna pomoć kada cijena plaćena za predmetne usluge u potpunosti odražava tržišnu vrijednost koristi koje je dobio javni kupac i rizike koje su preuzeli uključeni pružaoci, naročito kada su ispunjeni svi sljedeći uslovi:
- (a) postupak izbora je otvoren, transparentan i nediskriminatoran i zasniva se na objektivnim kriterijumima izbora i dodjele koji su utvrđeni prije postupka dostavljanja ponuda;
 - (b) predviđene ugovorne odredbe u kojima su opisana sva prava i obaveze ugovornih strana, uključujući i prava intelektualne svojine, stavljene su na raspolaganje svim zainteresovanim ponuđačima prije postupka dostavljanja ponuda;
 - (c) nijednom od pružalaca koji učestvuju u nabavci nabavkom nije dat povlašćeni tretman prilikom dobavljanja komercijalnih količina konačnih proizvoda ili usluga javnom kupcu u datoj državi članici⁴⁹;
 - (d) ispunjen je jedan od sledećih uslova:
 - svi rezultati iz kojih ne proizilaze prava intelektualne svojine mogu se široko širiti, na primjer objavljivanjem, podučavanjem ili doprinosom tijelima za standardizaciju na način koji drugim privrednim društvima omogućava da ih reprodukuju, a sva prava intelektualne svojine u cjelosti se dodjeljuju javnom kupcu, ili
 - svaki pružalac usluga kojem se dodjeljuju rezultati iz kojih proizilaze prava intelektualne svojine dužan je javnom kupcu besplatno da omogući neograničen pristup tim rezultatima, i da omogući pristup trećim stranama, npr. putem neekskluzivnih licenci, po tržišnim uslovima.
35. Ako uslovi iz tačke 34 nisu ispunjeni, države članice mogu da se oslone na pojedinačnu ocjenu uslova ugovora između javnog kupca i privrednog društva, ne dovodeći u pitanje njegovu opštu obavezu prijavljivanja pomoći za istraživanje, razvoj i inovacije u skladu sa članom 108 stav 3 Ugovora.

3. Procjena usklađenosti pomoći za istraživanje i razvoj

36. Na osnovu člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora, Komisija može smatrati da je državna pomoć usklađena sa unutrašnjim tržištem kako bi se olakšao razvoj određenih ekonomskih djelatnosti u Evropskoj uniji, ako takva pomoć ne utiče negativno na uslove trgovanja u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu.
37. Komisija u ovom odjeljku pojašnjava kako će primjenjivati načela prilikom ocjene usklađenosti i, ako je primjenljivo, utvrđuje posebne uslove za šeme pomoći i dodatne uslove za individualne pomoći, koje su predmet obaveze prijavljivanja⁵⁰.

⁴⁷V. član 27 Direktive 2014/24/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. februara 2014. godine o javnoj nabavci i prestanku važenja Direktive 2004/18/EZ (SL L 94, 28.3.2014, str. 65) i član 45 Direktive 2014/25/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 26. februara 2014. godine o nabavci od strane subjekata koji obavljaju djelatnost u sektoru voda, energetike, saobraćaja i poštanskih usluga i prestanku važenja Direktive 2004/17/EZ (SL L 94, 28.3.2014, str. 243). Isto tako, Komisija će i u slučaju ograničenog postupka u smislu člana 28 Direktive 2014/24/EU odnosno člana 46 Direktive 2014/25/EU smatrati da privrednim društvima nije dodijeljena državna pomoć osim ako su zainteresovani pružaoci bez valjanih razloga bili spriječeni da učestvuju u tenderskom postupku.

⁴⁸To je slučaj i kada javni kupci nabavljaju inovativna rješenja koja su rezultat prethodne nabavke istraživanja i razvoja, ili proizvode i usluge koji nisu rezultat istraživanja i razvoja, a koje treba izvesti na novou koji zahtijeva inovaciju proizvoda, procesa ili organizacije.

⁴⁹Ne dovodeći u pitanje postupke koji obuhvataju razvoj i naknadnu kupovinu jedinstvenih ili specijalizovanih proizvoda ili usluga.

38. Kako bi ocijenila da li se državna pomoć za R&D&I može smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem, Komisija će utvrditi da li mjera pomoći olakšava razvoj određene ekonomske djelatnosti i da li negativno utiče na uslove trgovanja u meri koja je suprotna zajedničkom interesu.

39. Kako bi sprovela ocjenu iz tačke 39, Komisija će razmotriti sljedeće aspekte:

(a) Prvi uslov: R&D&I pomoć olakšava razvoj ekonomske djelatnosti

- (i) utvrđivanje ekonomske djelatnosti (odjeljak 3.1.1);
- (ii) podsticajni efekat: procjena da li pomoć mijenja ponašanje dotičnog privrednog društva odnosno privrednih društava na način da se takvo privredno društvo odnosno privredna društva bave dodatnom djelatnošću kojom se ne bi bavili bez pomoći ili kojom bi se bavili na ograničen ili drugačiji način, odnosno na drugoj lokaciji (odjeljak 3.1.2);
- (iii) pomoć nije u suprotnosti sa relevantnim odredbama i principima prava EU (odjeljak 3.1.3).

(b) Drugi uslov: R&D&I pomoć ne smije neopravdano narušiti uslove trgovine na način koji je u suprotnosti sa zajedničkim interesom

- (i) *potreba za intervencijom države*: mjera državne pomoći mora dovesti do znatnog poboljšanja koje tržište samo ne može da ostvari, na primjer otklanjanjem tržišnog nedostatka ili rješavanjem problema u pogledu jednakosti ili kohezije gdje je to moguće (odjeljak 3.2.1);
- (ii) *primjerenost mjere pomoći*: predložena mjera pomoći mora da bude odgovarajući instrument politike namijenjen olakšavanju razvoja ekonomske djelatnosti (odjeljak 3.2.2);
- (iii) *proporcionalnost pomoći (pomoć mora biti svedena na minimum)*: iznos i intenzitet pomoći moraju biti ograničeni na minimum koji je neophodan za podsticanje dodatnih ulaganja ili dodatne aktivnosti dotičnog(ih) privrednih društava (odjeljak 3.2.3);
- (iv) *transparentnost pomoći*: Države članice, Komisija, privredni subjekti i zainteresovane strane moraju imati jednostavan pristup svim aktima i relevantnim informacijama o pomoći dodeljenoj u skladu sa tim aktima (odjeljak 3.2.4).
- (v) *negativni efekti koje R&D&I pomoć može imati na konkurenciju i trgovinu između država članica* moraju se svesti na najmanju moguću mjeru ili izbjeći (odjeljak 3.2.5);
- (vi) *razmatranje pozitivnih i negativnih efekata pomoći* (odjeljak 3.2.6).

3.1. Prvi uslov: R&D&I pomoć olakšava razvoj ekonomske djelatnosti

3.1.1. Utvrđivanje ekonomske djelatnosti

40. Komisija će na osnovu informacija koje je dostavila država članica ocijeniti koja će ekonomska djelatnost biti obuhvaćena prijavljenom mjerom.

3.1.2. Podsticajni efekat

3.1.2.1. Opšti uslovi

41. Pomoć za istraživanje, razvoj i inovacije može se smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem samo ukoliko ima podsticajni efekat. Komisija smatra da pomoć bez podsticajnog efekta ne olakšava razvoj ekonomske djelatnosti.

42. Podsticajni efekat nastaje kada pomoć promijeni ponašanje privrednog društva na način da se ono bavi dodatnim djelatnostima kojima se inače ne bi bavili bez pomoći ili kojima bi se bavili na ograničen ili drugačiji

⁵⁰Uslovi usklađenosti utvrđeni u Regulativi o grupnom izuzeću i dalje se u potpunosti primjenjuju na sve druge slučajeve individualne pomoći, uključujući slučajeve kada je takva pomoć dodijeljena na osnovu šeme pomoći za koju važi obaveza prijavljivanja.

način. Pomoć, međutim, ne smije da subvencionira troškove djelatnosti koje bi privredno društvo inače imalo i ne smije da nadoknađuje uobičajeni poslovni rizik ekonomske djelatnosti⁵¹.

43. Komisija smatra da pomoć ne predstavlja podsticaj za korisnika kada je rad na predmetnoj aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija⁵² već započeo prije nego što je korisnik nacionalnim organima podnio zahtjev za pomoć⁵³. Ako početak radova nastupi prije nego što korisnik nacionalnim organima podnese zahtjev za pomoć, projekat neće biti prihvatljiv za pomoć.
44. Zahtjev za pomoć mora sadržati barem naziv i veličinu podnosioca zahtjeva, opis projekta, uključujući njegovu lokaciju i datume početka i završetka, iznos javne podrške koja je potrebna za sprovođenje projekta, kao i listu prihvatljivih troškova.
45. Komisija na osnovu evaluacionih studija⁵⁴ koje su dostavile države članice može smatrati da fiskalne mjere, u obimu u kom predstavljaju državnu pomoć, imaju podsticajni efekat time što stimulišu veću potrošnju privrednih društava za istraživanje, razvoj i inovacije.

3.1.2.2. Dodatni uslovi za individualnu pomoć

46. U slučaju individualne pomoći koju treba prijaviti države članice moraju da dokažu Komisiji da pomoć ima podsticajni efekat i stoga moraju da pruže jasne dokaze da pomoć ima pozitivan uticaj na odluku privrednog društva da se bavi aktivnostima istraživanja, razvoja i inovacija kojima se inače ne bi bavilo. Kako bi se Komisiji omogućilo da sprovede sveobuhvatnu ocjenu predmetne mjere pomoći, predmetna država članica mora da dostavi ne samo informacije o projektu kojem je pružena pomoć, već i, u mjeri u kojoj je to moguće, sveobuhvatan opis onoga što bi se dogodilo ili bi se moglo razumno očekivati da će se dogoditi da pomoć nije primljena, odnosno hipotetički scenario. Hipotetički scenario može se sastojati od odsustva alternativnog projekta ili od jasno definisanog i dovoljno predvidljivog alternativnog projekta koji korisnik razmatra u okviru svog internog donošenja odluka i može se odnositi na alternativni projekat koji se u potpunosti ili djelimično sprovodi izvan Unije.
47. Komisija će u svojoj analizi uzeti sljedeće mjere:
 - (a) **opis predviđene promjene:** treba precizno opisati promjenu u ponašanju za koju se očekuje da će proisteci kao rezultat državne pomoći, odnosno da li je pokrenut novi projekat ili je povećana veličina, obim ili brzina sprovođenja projekta;
 - (b) **analiza suprotnih dejstava:** promjena ponašanja mora se utvrditi poređenjem očekivanog ishoda i nivoa planirane aktivnosti u slučaju dodijeljene pomoći i bez nje. Razlika između ta dva scenarija pokazuje uticaj mjere pomoći i njen podsticajni efekat;
 - (c) **nivo profitabilnosti:** tamo gdje projekat ili ulaganje, sami po sebi, ne bi bili profitabilni za neko privredno društvo, ali bi imali značajnu korist za društvo, veća je verovatnoća da pomoć ima podsticajni efekat;
 - (d) **iznos ulaganja i vremenski okvir novčanih tokova:** visoka početna ulaganja, nizak nivo novčanih tokova koje je moguće ostvariti i znatan dio novčanih tokova koji nastaje u dalekoj budućnosti ili na vrlo nesiguran način, smatraće se pozitivnim elementima prilikom ocjenjivanja podsticajnog efekta;

⁵¹Vidjeti presudu Suda pravde, *HGA i ostali protiv Komisije*, spojeni predmeti C-630/11 P do C-633/11 P, ECLI:EU:C:2013:387

⁵²Ako se zahtjev za pomoć odnosi na projekat istraživanja i razvoja, to ne isključuje mogućnost da je potencijalni korisnik već sproveo studije izvodljivosti koje nisu obuhvaćene zahtjevom za pomoć.

⁵³U slučaju pomoći za projekte ili aktivnosti koji se odvijaju u uzastopnim fazama koje mogu biti predmet odvojenih postupaka dodjele pomoći, to znači da početak radova ne smije nastupiti prije prvog zahtjeva za pomoć. U slučaju pomoći koja se dodjeljuje u okviru automatske šeme fiskalne pomoći, to znači da takva šema mora da bude donijeta i da je stupila na snagu prije početka ikakvog rada na projektu ili aktivnosti koji primaju pomoć.

⁵⁴Iako to možda nije moguće obaviti prethodno za novo-uvodne mjere, od država članica se očekuje da dostave evaluacione studije o podsticajnom efektu sopstvenih fiskalnih šema pomoći (tako da bi planirane ili predviđene metodologije za naknadnu evaluaciju obično trebalo da budu dio izrade takvih mjera). Ukoliko nisu obavljene nikakve evaluacione studije, podsticajni efekat fiskalnih šema pomoći može se pretpostaviti samo za inkrementalne mjere.

(e) **nivo rizika:** prilikom procjene rizika naročito će se uzeti u obzir nepovratnost ulaganja, vjerovatnoća komercijalnog neuspjeha, rizik da će projekat biti manje produktivan od očekivanog, rizik da će se sprovođenjem projekta ugroziti druge aktivnosti korisnika pomoći i rizik da će troškovi projekta ugroziti njegovu finansijsku održivost.

48. Države članice se posebno pozivaju da se oslone na dokumente uprave, procjene rizika, finansijske izvještaje, interne poslovne planove, stručna mišljenja i druge studije koje se odnose na projekat koji se ocjenjuje. Dokumenti koji sadrže informacije o predviđanjima tražnje, predviđanjima troškova, finansijskim predviđanjima, dokumenti koji se podnose investicionom odboru i u kojima su detaljno opisani različiti scenariji ulaganja ili dokumenti koji se dostavljaju finansijskim institucijama mogli bi da pomognu državama članicama prilikom dokazivanja podsticajnog efekta.
49. Kako bi se obezbijedilo da je podsticajni efekat utvrđen na objektivnoj osnovi, Komisija u svojoj ocjeni može uporediti podatke koji se odnose na privredno društvo sa podacima koji se odnose na sektor u kojem korisnik pomoći djeluje. Države članice bi naročito trebalo, kada je to moguće, da dostave podatke koji se odnose na odgovarajući sektori koji dokazuju da su hipotetički scenario korisnika, njegov zahtijevani nivo profitabilnosti i očekivani novčani tokovi razumni.
50. U tom kontekstu nivo profitabilnosti može se ocjenjivati primjenom metodologija za koje se može dokazati da ih privredno društvo korisnik pomoći primjenjuje ili koje su ustaljene u datom sektoru, a koje mogu uključivati metode za evaluaciju neto sadašnje vrijednosti projekta (NPV)⁵⁵, interne stope prinosa (IRR)⁵⁶ ili prosječnog prinosa na uložena sredstva (ROCE).
51. Nadalje, u slučaju investicione podrške za prekogranične aktivnosti istraživanja i razvoja, istraživačku infrastrukturu, infrastrukturu za testiranje i eksperimentisanje, kao i inovacione klastere, Komisija će razmotriti ulaganja koja olakšavaju prekograničnu saradnju ili koja finansira više od jedne države članice, kao element koji može ojačati podsticajni efekat pomoći. U takvim slučajevima se sa velikom vjerovatnoćom može pretpostaviti da pomoć podstiče aktivnosti R&D&I koje su veće ili imaju šire područje primjene, odnosno da pomoć olakšava njihovu bržu implementaciju, ili da se ukupni troškovi projekta povećavaju (vidi tačku 142 u nastavku) zbog povećanih aktivnosti, u poređenju sa projektom koji ima za cilj zadovoljavanje samo nacionalnih potreba.
52. Prema tome, pomoć se neće smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem kada se može pretpostaviti da se ista aktivnost može obavljati i da bi se obavljala i bez dodjele pomoći.

3.1.3. Bez kršenja relevantnog prava Unije

53. Ako mjera državne pomoći, uslovi koji su sa njom povezani, uključujući način njenog finansiranja kada je način finansiranja sastavni dio te mjere, ili aktivnosti koje finansira, predstavljaju kršenje relevantnog prava Unije, pomoć se ne može proglasiti usklađenom sa unutrašnjim tržištem⁵⁷.
54. Prilikom ocjene usklađenosti bilo koje individualne pomoći sa unutrašnjim tržištem, Komisija će posebno uzeti u obzir sve postupke zbog povrede čl. 101 ili 102 Ugovora koji se mogu odnositi na korisnika pomoći i koji mogu biti relevantni za njenu ocjenu prema članu 107 stav 3 Ugovora⁵⁸.

⁵⁵ Neto sadašnja vrijednost projekta je razlika između pozitivnih i negativnih novčanih tokova u periodu trajanja ulaganja, diskontovana na njihovu trenutnu vrijednost (koristeći ponderisanu prosječnu cijenu kapitala).

⁵⁶ Interna stopa prinosa (IRR) ne zasniva se na računovodstvenom dobitku u datoj godini, već uzima u obzir i prilive budućih novčanih tokova koje investitor očekuje da primi u cijelom periodu trajanja ulaganja. Definiše se kao diskontna stopa za koju je neto sadašnja vrijednost priliva novčanih tokova jednaka nuli.

⁵⁷ Vidjeti, na primjer, presudu Suda pravde od 19. septembra 2000, Njemačka protiv Komisije, C-156/98, ECLI:EU:C:2000:467, tačka 78; Presuda Suda pravde od 22. decembra 2008, Societe Regie Networks protiv Rone-Alpi Burgonja, C-333/07, ECLI:EU:C:2008:764, tačke 94-116; Presuda Suda pravde od 22. septembra 2020, Austrija protiv Komisije, C-594/18 P, ECLI:EU:C:2020:742, tačka 44; Presuda Suda pravde od 14. oktobra 2010, Nuova Agricast protiv Komisije, C-67/09 P, ECLI:EU:C:2010:607, tačka 51.

3.2. Drugi uslov: R&D&I pomoć ne smije neopravdano narušiti uslove trgovine na način koji je u suprotnosti sa zajedničkim interesom

55. U skladu sa članom 107 stav 3 tačka (c) Ugovora, pomoć za olakšavanje razvoja određenih ekonomskih djelatnosti ili određenih ekonomskih oblasti može se proglasiti usklađenom, ali samo „ako takva pomoć ne utiče negativno na uslove trgovine u mjeri u kojoj bi to bilo u suprotnosti sa zajedničkim interesom”.
56. Ocjena negativnih efekata na unutrašnje tržište podrazumijeva složene ekonomske i socijalne ocjene. Ovaj odjeljak utvrđuje način korišćenja diskrecionog prava Komisije prilikom vršenja ocjene u skladu sa drugim uslovom za ocjenu usklađenosti iz tačke 39 podtačka (b).
57. Po svojoj prirodi svaka mjera pomoći dovodi do narušavanja konkurencije i utiče na trgovinu između država članica. Međutim, da bi se utvrdilo da li su narušavajući efekti pomoći ograničeni na najmanju moguću mjeru, Komisija će provjeriti da li je pomoć neophodna, odgovarajuća, proporcionalna i transparentna.
58. Komisija će zatim ocijeniti negativni efekat predmetne pomoći za R&D&I na konkurenciju i uslove trgovine. Tačnije, pomoć u oblasti R&D&I može izazvati specifične poremećaje na tržištu proizvoda i efekte na lokaciju. Komisija će tada uporediti pozitivne efekte pomoći sa njenim negativnim efektima na konkurenciju i trgovinu. Kada su pozitivni efekti veći od negativnih, Komisija će pomoć proglasiti usklađenom.

3.2.1. Potreba za intervencijom države

59. Mjera državne pomoći mora biti usmjerena na situaciju u kojoj pomoć može da dovede do materijalnog razvoja koji tržište ne može samo da obezbijedi, na primjer otklanjanjem tržišnog nedostatka koji utiče na aktivnost R&D&I ili ulaganja u R&D&I.

3.2.1.1. Opšti uslovi

60. Državna pomoć može biti potrebna da bi se povećali R&D&I u situaciji kada tržište samo ne može da ostvari efikasniji rezultat. Da bi se ocijenilo da li je državna pomoć efikasna u ostvarivanju planiranih ciljeva, prvo je neophodno identifikovati problem koji treba riješiti. Državna pomoć trebalo bi da bude usmjerena na situacije u kojima pomoć može da dovede do značajnog poboljšanja koje tržište samo ne može da ostvari. Države članice trebalo bi da objasne na koji način se mjerom pomoći može efikasno ublažiti tržišni nedostaci koji sprečavaju da tržište samo sprovede aktivnosti R&D&I ili ulaganja u R&D&I.
61. R&D&I odvijaju se kroz niz aktivnosti, koje se obično obavljaju u prethodnoj fazi proizvodnog procesa u odnosu na više tržišta proizvoda i koje koriste raspoložive kapacitete za razvoj novih ili poboljšanih proizvoda, usluga i procesa na tim ili na potpuno novim tržištima proizvoda, čime podstiču ekonomski rast, doprinose teritorijalnoj i socijalnoj koheziji ili podržavaju opšte interese potrošača. Međutim, imajući u vidu raspoložive kapacitete R&D&I, tržišni nedostaci mogu onemogućavati da se ostvari optimalni rezultat i da dovedu do neefikasnog ishoda iz sljedećih razloga:
 - (a) **pozitivni eksterni efekti ili prelivanje znanja:** R&D&I često stvaraju koristi za društvo u vidu pozitivnih efekata prelivanja, na primjer prelivanje znanja ili poboljšanih mogućnosti za druge privredne subjekte da razviju komplementarne proizvode i usluge. Međutim, ukoliko bi se prepustili tržištu, određeni broj projekata bi mogao, iz perspektive privatnog sektora, imati neprivlačnu stopu prinosa, iako bi ti isti projekti bili korisni za društvo, jer privredna društva koja teže stvaranju profita ne mogu u dovoljnoj mjeri ostvariti korist od svojih aktivnosti kada odlučuju o tome u kojoj mjeri će se baviti R&D&I. Državna pomoć stoga može doprinijeti implementaciji projekata kojima se ostvaruje ukupna društvena ili ekonomska korist koja se inače ne bi ostvarila.
Međutim, niti su sve koristi od aktivnosti R&D&I eksterni efekti, niti samo postojanje eksternih efekata automatski znači da je državna pomoć usklađena sa unutrašnjim tržištem. Uopšteno govoreći, potrošači

⁵⁸ Vidjeti presudu Suda pravde od 15. juna 1993, Matra protiv Komisije, C-225/91, ECLI:EU:C:1993:239, tačka 42.

su spremni da plate za direktnu korist od novih proizvoda i usluga, dok privredna društva mogu da ostvare koristi od svojih ulaganja putem drugih postojećih instrumenata, kao što je pravo intelektualne svojine. U nekim slučajevima, međutim, ta sredstva nisu savršena i ostavljaju tržišni nedostatak koji se može otkloniti pomoću državne pomoći. Na primjer, kao što se često tvrdi za fundamentalna istraživanja, ponekad je teško drugima onemogućiti pristup rezultatima nekih aktivnosti, koje stoga mogu imati karakter javnog dobra. S druge strane, konkretnije znanje u vezi sa proizvodnjom često može biti dobro zaštićeno, na primjer putem patenata, što omogućava pronalazaču da ostvari veći prinos od pronalaska;

- (b) **nepotpune i asimetrične informacije:** R&D&I aktivnosti karakteriše visok stepen neizvjesnosti. U određenim okolnostima, zbog nepotpunih i asimetričnih informacija, privatni investitori nerado finansiraju vrijedne projekte, a visokokvalifikovano osoblje nije upoznato sa mogućnostima zapošljavanja u inovativnim privrednim društvima. To može dovesti do neodgovarajuće raspodjele ljudskih i finansijskih resursa tako da se projekti koji bi mogli biti vrijedni za društvo ili ekonomiju ne mogu sprovesti. U određenim slučajevima, nepotpune i asimetrične informacije mogu i onemogućavati pristup finansiranju. Međutim, nepotpune informacije i prisustvo rizika ne opravdavaju automatski potrebu za državnom pomoći. Ukoliko se privatni projekti sa nižim povraćajem od ulaganja ne finansiraju, to takođe može biti i znak efikasnosti tržišta. Pored toga, rizik je dio svake poslovne aktivnosti i sam po sebi nije tržišni nedostatak. Međutim, u kontekstu asimetričnih informacija, rizik može pogoršati problem sa finansiranjem;
- (c) **nedostaci u koordinaciji i umrežavanju:** sposobnost privrednih društava za međusobnu koordinaciju ili komunikaciju u cilju sprovođenja R&D&I može biti narušena iz raznih razloga, uključujući poteškoće u koordinaciji velikog broja partnera koji učestvuju u saradnji ako neki od njih imaju drugačije interese, probleme u izradi ugovora i poteškoće u koordinaciji saradnje zbog na primjer dijeljenja osjetljivih informacija.

3.2.1.2. Dodatni uslovi za individualnu pomoć

- 62. Iako određeni tržišni nedostaci mogu ugroziti ukupan nivo R&D&I, ti tržišni nedostaci ne utiču na sva privredna društva i sektore privrede u jednakoj mjeri. Zbog toga bi države članice, za individualnu pomoć koju treba prijaviti, morale da dostave adekvatne informacije o tome da li pomoć rješava opšti tržišni nedostatak u vezi sa R&D&I ili poseban tržišni nedostatak koji se odnosi, na primjer, na određeni sektor ili oblast poslovanja.
- 63. Komisija će uzeti u obzir sljedeće elemente:
 - (a) **prelivanje znanja:** predviđeni nivo širenja znanja; specifičnost nastalog znanja; dostupnost zaštite prava intelektualne svojine; stepen komplementarnosti sa drugim proizvodima i uslugama;
 - (b) **nepotpune i asimetrične informacije:** nivo rizika i složenosti aktivnosti R&D&I; potreba za spoljnim finansiranjem; karakteristike korisnika pomoći u pogledu pristupa spoljnom finansiranju;
 - (c) **nedostaci u koordinaciji:** broj privrednih društava uključenih u saradnju; intenzitet saradnje; različiti interesi među partnerima koji sarađuju; problemi prilikom izrade ugovora; problemi u koordinaciji saradnje.
- 64. U svojoj analizi navodnog tržišnog nedostatka koji sprečava da se mjerom pomoći pokrenu aktivnosti R&D&I, Komisija će posebno uzeti u obzir sva dostupna sektorska poređenja i druge studije, koje treba da dostavi predmetna država članica.
- 65. Prilikom prijavljivanja pomoći za ulaganje ili operativne pomoći za klastere, države članice moraju da obezbijede informacije o planiranoj ili očekivanoj specijalizaciji inovativnog klastera, postojećem regionalnom potencijalu i prisustvu klastera sa sličnim namjenama u Uniji. Države članice bi, takođe, trebale prema potrebi da objasne kako klaster može imati pozitivan efekat na tehnološki napredak i digitalnu transformaciju privrede Unije. Ako je inovativni klaster koji prima pomoć Centar za digitalne inovacije, Komisija može smatrati da takav pozitivan efekat postoji. Komisija će u svojoj analizi razmotriti da li bi se saradnjom koja bi se podstakla aktivnostima inovativnog klastera moglo, između ostalog, skratiti vrijeme potrebno od stvaranja novog znanja

do njegovog prenošenja u inovativne primjene. To može, između ostalog, uključivati nove proizvode, usluge, procese ili rešenja, takođe zasnovana na digitalnim tehnologijama, ili doprinijeti transformaciji privrede Unije u skladu sa Zelenim planom i Saopštenjem o digitalnoj Evropi.

66. Kada obavještavaju o investicionoj pomoći za infrastrukturu za testiranje i eksperimentisanje, države članice moraju da dostave detaljne i precizne informacije o svojoj planiranoj ili očekivanoj specijalizaciji, njenim najsavremenijim karakteristikama i ulozi koju bi infrastruktura za testiranje i eksperimentisanje mogla imati u olakšavanju digitalne i ekološke tranzicije privrede Unije na regionalnom ili nacionalnom nivou ili na nivou EU. Države članice takođe treba da dostave informacije o tome da li u Uniji postoje slične infrastrukture za testiranje i eksperimentisanje, bez obzira na to da li su javno finansirane ili ne. Pored toga, države članice treba da obezbijede informacije o korisničkom profilu kao što su veličina, sektor i druge relevantne informacije. U svojoj procjeni, Komisija će razmotriti u kojoj mjeri će infrastrukturni kapacitet biti dodijeljen uslugama koje se pružaju MSP-a, pružajući na taj način mogućnosti MSP-a da poboljšaju efikasnost svojih proizvodnih procesa i njihovu sposobnost da inoviraju svoje proizvode i poslovne modele, što se postiže posebno pristupom digitalnim tehnologijama.
67. U vezi sa državnom pomoći koja se dodeljuje za projekte ili aktivnosti koje takođe finansira Unija, bilo direktno ili indirektno (odnosno Komisija, njene izvršne agencije, zajednička privredna društva osnovana na osnovu čl. 185. i 187. Ugovora, ili bilo koja druga tijela koja su nadležna za sprovođenje ako finansijska sredstva Unije nisu direktno ili indirektno pod kontrolom država članica), Komisija će smatrati da je utvrđena potreba za državnom intervencijom.
68. S druge strane, kada se državna pomoć dodeljuje za projekte ili aktivnosti koji su, u pogledu svog tehnološkog sadržaja, nivoa rizika i veličine, slični onima koji se već realizuju u Uniji pod tržišnim uslovima, Komisija će u principu pretpostaviti da nema tržišnog nedostatka i zahtijevati dodatne dokaze i obrazloženje potrebe za državnom intervencijom. Konkretno, u slučaju infrastruktura za testiranje i eksperimentisanje i inovativnih klastera, države članice moraju dokazati da javna podrška neće dovesti do dupliranja usluga koje već nude postojeće strukture koje djeluju unutar Unije, što bi moglo rezultirati neiskorišćenim kapacitetima i dovesti u pitanje ekonomsku isplativost ulaganja za koje je dodijeljena pomoć.

3.2.2. *Primjerenost mjere pomoći*

69. Predložena mjera pomoći mora biti odgovarajući instrument politike namijenjen postizanju planiranog cilja, odnosno ne bi trebalo da postoji instrument politike pomoći koji je bolje postavljen, koji manje narušava konkurenciju i koji može da postigne iste rezultate.

3.2.2.1. *Primjerenost u odnosu na alternativne instrumente politike*

70. Državna pomoć nije jedini instrument politike koji je dostupan državama članicama za podsticanje aktivnosti R&D&I. Važno je imati na umu da mogu postojati i drugi, bolje postavljeni instrumenti, kao što su mjere na strani potražnje koje uključuju propise, javne nabavke ili standardizaciju, kao i povećanje finansiranja javnog istraživanja i obrazovanja i opšte fiskalne mjere. Primjerenost instrumenta politike u određenom slučaju obično je povezana sa prirodom problema koji se rješava. Na primjer, smanjenje tržišnih barijera može biti primjerenije od državne pomoći za rješavanje poteškoća koje ima novi učesnik na tržištu da iskoristi odgovarajuće rezultate R&D&I. Povećano ulaganje u obrazovanje može biti primjerenije za rješavanje nedostatka kvalifikovanog osoblja nego dodeljivanje državne pomoći.
71. Pomoć za R&D&I se može odobriti kao izuzetak od opšte zabrane državne pomoći, kada je neophodna za obavljanje predmetnih aktivnosti R&D&I. Važan element u tom pogledu je, stoga, da li se i u kojoj mjeri pomoć za R&D&I može smatrati odgovarajućim instrumentom za povećanje aktivnosti R&D&I, s obzirom na to da se sa drugim instrumentima koji u manjem obimu narušavaju konkurenciju mogu ostvariti isti rezultati.

72. U svojoj analizi usklađenosti, Komisija će posebno uzeti u obzir svaku ocjenu uticaja predložene mjere koju je sprovedla predmetna država članica. Mjere za koje su države članice razmotrile i druge moguće instrumente i za koje su prednosti upotrebe selektivnog instrumenta, kao što je državna pomoć, utvrđene i dostavljene Komisiji, smatraju se odgovarajućim instrumentom.
73. U vezi sa državnom pomoći koja se dodeljuje za projekte ili aktivnosti koje takođe finansira Unija, bilo direktno ili indirektno (odnosno Komisija, njene izvršne agencije, zajednička privredna društva osnovana na osnovu čl. 185. i 187. Ugovora, ili bilo koja druga tijela koja su nadležna za sprovođenje ako finansijska sredstva Unije nisu direktno ili indirektno pod kontrolom država članica), Komisija će smatrati da je utvrđena primjerenost mjere pomoći. Države članice trebalo bi da dokažu da bi državna pomoć za ocijenjeni projekat ili aktivnost stvorila sinergiju sa bilo kojim finansiranjem ili sufinansiranjem u okviru programa Unije.

3.2.2.2. Primjerenost u odnosu na različite instrumente pomoći

74. Državna pomoć za R&D&I može se dodijeliti u različitim oblicima. Države članice bi stoga trebalo da obezbijede da se pomoć dodjeljuje u obliku koji će vjerovatno prouzrokovati najmanje narušavanje konkurencije i trgovine. U tom smislu, ako se pomoć dodeljuje u oblicima koji pružaju direktnu novčanu korist (kao što su direktna bespovratna sredstva, oslobođanja od plaćanja poreza ili smanjenja poreza ili drugih obaveznih davanja, ili pribavljanje zemljišta, proizvoda ili usluga po povoljnim cijenama), predmetna država članica mora da uključi analizu drugih mogućnosti i objasni zašto ili kako su drugi potencijalno manje narušavajući oblici pomoći kao što su povratni avansi ili oblici pomoći koji se zasnivaju na dužničkim instrumentima ili instrumentima vlasničkog kapitala (kao što su državne garancije, kupovina vlasničkih udjela ili drugi oblici pribavljanja duga ili kapitala pod povoljnim uslovima), manje primjereni.
75. Izbor instrumenta pomoći treba da vršiti na osnovu tržišnog nedostatka koji se njime nastoji riješiti. Na primjer, ako se osnovni tržišni nedostatak sastoji od problema pristupa finansiranju spoljnog duga zbog asimetričnih informacija, države članice bi obično trebalo da dodijele pomoć u obliku podrške likvidnosti, kao što su zajam ili garancija, a ne bespovratna sredstva. Ako je pored toga neophodno da se privrednom društvu obezbijedi određen stepen podjele rizika, kao instrument pomoći, obično, bi trebalo izabrati povratni avans. Naročito, ako se pomoć dodeljuje u obliku koji nije podrška likvidnosti ili povratni avans za djelatnosti koje su blizu tržištu, države članice moraju da opravdaju primjerenost izabranog instrumenta za otklanjanje konkretnog tržišnog nedostatka. Za šeme pomoći kojima se sprovode ciljevi i prioriteta operativnih programa, instrument finansiranja koji je odabran u tim programima u principu se smatra primjerenim instrumentom.

3.2.3. Proporcionalnost pomoći

3.2.3.1. Opšti uslovi

76. Da bi se bilo koja pomoć za R&D&I smatrala proporcionalnom, njen iznos mora biti ograničen na najmanji iznos potreban za sprovođenje aktivnosti kojoj se pruža pomoć.

3.2.3.1.1. Maksimalni intenziteti pomoći

77. Kako bi se obezbijedilo da je nivo pomoći proporcionalan tržišnim nedostacima za čije je rješavanje namijenjena, a koji ometaju sprovođenje aktivnosti R&D&I koje će pokrenuti predmetna mjera pomoći, pomoć se mora utvrditi u odnosu na unaprijed utvrđene opravdane troškove i ograničiti na određeni udio tih opravdanih troškova („intenzitet pomoći“). Intenzitet pomoći mora se utvrditi pojedinačno za svakog korisnika pomoći, uključujući i slučajeve kada se radi o projektu saradnje.
78. Da bi se obezbijedila predvidljivost i ravnopravni uslovi, Komisija primenjuje maksimalne intenzitete pomoći za pomoć u R&D&I, koji se utvrđuju na osnovu tri kriterijuma: (i) blizina pomoći tržištu, kao indirektni pokazatelj njenih očekivanih negativnih efekta i potrebe za pomoći, uzimajući u obzir potencijalne veće prihode koji se mogu očekivati od aktivnosti kojima se pruža pomoć; (ii) veličina korisnika kao indirektni pokazatelj ozbiljnih poteškoća sa kojima se obično suočavaju manja privredna društva prilikom finansiranja rizičnih projekata; i (iii)

ozbiljnost tržišnog nedostatka, kao što su očekivani spoljni efekti u smislu širenja znanja. Iz tog razloga bi intenziteti pomoći generalno trebalo da budu niži za aktivnosti vezane za razvoj i inovacije nego za istraživačke aktivnosti. Ova se razmatranja slično primjenjuju na intenzitet pomoći za infrastrukturu za testiranje i eksperimentisanje, koja po definiciji, pruža pretežno usluge privrednim društvima za aktivnosti istraživanja i razvoja koje su bliže tržištu.

79. Opravdani troškovi za svaku mjeru pomoći obuhvaćenu ovim okvirom navedeni su u Prilogu I. Ukoliko projekat istraživanja i razvoja obuhvata različite zadatke, svaki prihvatljiv zadatak mora biti u okviru kategorija fundamentalnog istraživanja, industrijskog istraživanja ili eksperimentalnog razvoja⁵⁹. Prilikom klasifikacije različitih djelatnosti prema odgovarajućoj kategoriji⁶⁰, Komisija će se pozvati na sopstvenu praksu, kao i na konkretne primjere i objašnjenja iz priručnika Frascati OECD-a⁶¹.
80. Opravdani troškovi R&D&I treba da budu potkrijepljeni najnovijim dostupnim dokumentiranim dokazima koji moraju biti jasni i konkretni. Dodatni režijski i drugi operativni troškovi, uključujući troškove materijala, zaliha i sličnih proizvoda, koji nastaju direktno kao rezultat projekta, mogu se alternativno izračunati na osnovu pojednostavljenog pristupa troškovima u obliku paušalne stope do 20% koja se primjenjuje na ukupne opravdane direktne troškove za projekte R&D navedene u Prilogu I, tačke (a) do (d) i tačka (g) za projekte R&D u području zdravstva. U ovom slučaju, troškovi projekta R&D koji se koriste za izračunavanje indirektnih troškova utvrđuju se na osnovu uobičajenih računovodstvenih praksi i obuhvataju samo opravdane troškove projekta R&D navedene u Prilogu I, tačke (a) do (d) i tačka (g) za projekte R&D projekte u području zdravstva. Za projekte koji se sufinansiraju u okviru programa Horizon Europe, države članice mogu koristiti pojednostavljenu metodologiju troškova Horizon Europe za izračunavanje indirektnih troškova projekta R&D.
81. Maksimalni intenziteti pomoći koji se generalno primjenjuju na sve prihvatljive mjere R&D&I su navedeni u Prilogu II⁶². Osim ako nije drugačije navedeno u okviru, Komisija će pri ocjeni kategorija mjera koje je potrebno prijaviti uzimati u obzir sve intenzitete pomoći koji se primenjuju na mjere R&D&I u skladu sa Opštom uredbom o grupnom izuzeću.
82. U slučaju državne pomoći za projekat koji se sprovodi u saradnji između istraživačkih organizacija i privrednih društava, kombinacija direktne javne podrške i doprinosa istraživačkih organizacija istom projektu, ako ti doprinosi predstavljaju pomoć, ne smije preći važeće intenzitete pomoći za svako privredno društvo koje je korisnik pomoći.

3.2.3.1.2. Povratni avansi

83. Ako država članica dodijeli povratni avans koji se kvalifikuje kao državna pomoć u smislu člana 107 stav 1 Ugovora, primjenjuju se pravila utvrđena u ovom odjeljku.
84. Ako država članica može da dokaže, na osnovu validne metodologije koja se zasniva na dovoljnim podacima koji se mogu provjeriti, da je moguće izračunati bruto ekvivalent bespovratnih sredstava povratnog avansa, ona može šemi pomoći i sa njom povezanu metodologiju da prijavi Komisiji. Ako Komisija prihvati

⁵⁹ Ova kvalifikacija ne mora nužno da slijedi hronološki pristup, odnosno da se vremenom redom kreće od fundamentalnog istraživanja prema aktivnostima koje su bliže tržištu. Shodno tome, Komisija može određen zadatak koji se obavlja u kasnoj fazi projekta da klasifikuje kao industrijsko istraživanje, a da aktivnost koja se odvijala u nekoj ranijoj fazi projekta odredi kao eksperimentalni razvoj odnosno da utvrdi da ta aktivnost uopšte nije istraživanje.

⁶⁰ Zbog praktičnosti i osim ako se dokaže da, u pojedinim slučajevima, treba koristiti drugačiju ljestvicu, može se smatrati da različite kategorije istraživanja i razvoja odgovaraju Nivou Tehnološke Spremnosti 1 (fundamentalno istraživanje), 2–4 (industrijsko istraživanje) i 5–8 (eksperimentalni razvoj)– vidjeti Saopštenje Komisije: „Evropska strategija za ključne generičke tehnologije – most prema rastu i novim radnim mjestima”, COM(2012) 341 konačna verzija od 26.juna 2012. godine.

⁶¹ OECD Frascati priručnik 2015: Smjernice za prikupljanje i izvještavanje podataka o istraživanju i eksperimentalnom razvoju, sa izmjenama ili dopunama.

⁶² Ne dovodeći u pitanje posebne odredbe koje se primjenjuju na pomoć za istraživanje i razvoj u sektorima poljoprivrede i ribarstva, kako je propisano regulativom o grupnom izuzeću.

metodologiju i šemu pomoći ocijeni usklađenom, pomoć se može dodijeliti na osnovu bruto ekvivalenta bespovratnih sredstava povratnog avansa, do visine intenziteta pomoći utvrđene u Prilogu II.

85. U svim drugim slučajevima povratni avans izražava se kao procenat opravdanih troškova i može preći važeće maksimalne intenzitete pomoći za 10 procentnih poena ako su ispunjeni sljedeći uslovi:
- (a) u slučaju uspješnog ishoda, mjerom se mora predvidjeti da se avans vraća po kamatnoj stopi koja nije manja od diskontne stope koja proizilazi iz primjene Saopštenja Komisije o reviziji metode za utvrđivanje referentnih i diskontnih stopa⁶³;
 - (b) u slučaju da uspješnost prevazilazi ishod koji je definisan kao uspješan, predmetna država članica trebalo bi da zatraži isplatu iznosa koji je viši od iznosa otplate avansa uključujući kamatu prema važećoj diskontnoj stopi;
 - (c) u slučaju neuspjeha projekta avans ne mora da bude vraćen u cjelosti. U slučaju djelimičnog uspjeha otplata mora da bude srazmjerna stepenu ostvarenog uspjeha.
86. Da bi Komisija mogla da ocijeni određenu mjeru, ona mora sadržati detaljne odredbe o vraćanju u slučaju uspješnosti projekta, kojima se jasno definiše šta će se smatrati uspješnim ishodom na osnovu razumne i oprezne pretpostavke.

3.2.3.1.3. Fiskalne mjere

87. U mjeri u kojoj predstavlja državnu pomoć, intenzitet pomoći fiskalne mjere može se izračunati ili na osnovu pojedinačnih projekata ili, na nivou privrednog društva, kao odnos između ukupne poreske olakšice i zbira svih opravdanih troškova R&D&I koji su nastali u periodu koji nije duži od tri uzastopne fiskalne godine. U ovom drugom slučaju, fiskalna mjera se može primijeniti bez razlike na sve prihvatljive aktivnosti, ali ne smije da pređe važeći intenzitet pomoći za eksperimentalni razvoj⁶⁴.

3.2.3.1.4. Kumulacija pomoći

88. Pomoć se može dodeljivati istovremeno u okviru više šema pomoći ili kumulirati sa ad hoc pomoći, pod uslovom da ukupan iznos državne pomoći za aktivnost ili projekat ne prelazi gornje granice pomoći utvrđene u ovom okviru. Kao što je navedeno u tački 10, finansijska sredstva Unije kojima centralno upravljaju institucije, agencije, zajednička privredna društva ili drugi organi Unije, a koje nisu direktno ili indirektno pod kontrolom država članica, ne predstavljaju državnu pomoć i ne bi ih trebalo uzimati u obzir. Ako se takva finansijska sredstva Unije kombinuju sa državnom pomoći, ukupan iznos javnog finansiranja koji se dodeljuje za iste opravdane troškove, međutim, ne smije da pređe najpovoljniju stopu finansiranja utvrđenu važećim propisima Unije.
89. Infrastrukture za testiranje i eksperimentisanje koje sufinansiraju sredstva Unije, agencije, zajednička privredna društva ili druga organi Unije, mogu imati koristi od javne podrške do 100% opravdanih troškova ulaganja, pod uslovom da je potreban iznos ukupnog javnog finansiranja (tj. državna pomoć i drugi izvori javnog finansiranja) za projekat prikazan na osnovu vjerodostojne ocjene nedostataka u finansiranju kako bi se osiguralo da ukupan iznos javnog finansiranja ne dovede do prekomjerne nadoknade⁶⁵.
90. Kada su izdaci koji su opravdani za pomoć za R&D&I potencijalno u potpunosti ili djelimično opravdani i za pomoć u druge svrhe, za dio koji se preklapa važiće najpovoljnija gornja granica iz bilo kojih važećih pravila.
91. Pomoć za R&D&I ne smije se kumulirati sa podrškom *de minimis* u odnosu na iste opravdane troškove ako bi to dovelo do intenziteta pomoći koji bi premašivao granice iz ovog okvira.

⁶³Saopštenje Komisije o reviziji metode utvrđivanja referentnih i diskontnih stopa (SL C 14, 19.1.2008, str. 6).

⁶⁴ U protivnom, kada fiskalna mjera pomoći razlikuje različite kategorije istraživanja i razvoja, odgovarajući intenziteti pomoći ne smiju se premašiti.

⁶⁵Kao zaštitna mjera može se primijeniti mehanizam povrata sredstava.

3.2.3.2. Dodatni uslovi za individualnu pomoć

92. Za individualnu pomoć koju treba prijaviti, da bi se obezbijedila proporcionalnost nije dovoljna samo usklađenost sa nizom unaprijed definisanih maksimalnih intenziteta pomoći.
93. Kao opšte pravilo, a da bi utvrdila da li je pomoć proporcionalna, Komisija provjerava prelazili li iznos pomoći najmanji iznos potreban da bi projekat koji je dobio pomoć bio dovoljno profitabilan, na primjer tako što će omogućiti postizanje interne stope prinosa koja odgovara standardnoj ili minimalnoj stopi prinosa za određeni sektor ili određeno privredno društvo. U ovu svrhu se mogu koristiti i uobičajene stope prinosa koje korisnik zahteva u drugim R&D&I projektima, troškovi kapitala u cjelini ili prinosi koji se uobičajeni u datom sektoru. Svi relevantni očekivani troškovi i koristi moraju se uzeti u obzir tokom za vrijeme trajanja projekta, uključujući troškove i prihode koji proizilaze iz rezultata aktivnosti R&D&I.
94. Ako se dokaže, na primjer na osnovu internih dokumenata privrednog društva, da se korisnik pomoći suočava sa jasnim izborom između sprovođenja projekta za koji bi primio pomoć ili sprovođenja alternativnog projekta bez pomoći, smatraće se da je pomoć ograničena na minimum samo ukoliko iznos pomoći ne prelazi neto dodatne troškove sprovođenja predmetnih aktivnosti u poređenju sa hipotetičkim projektom koji bi se sproveo u odsustvu pomoći. Da bi utvrdila neto dodatne troškove, Komisija će uporediti očekivane neto sadašnje vrijednosti ulaganja u projekat koji prima pomoć i hipotetički projekat, uzimajući u obzir vjerovatnoću pojave različitih poslovnih scenarija⁶⁶.
95. Kada se pomoć dodjeljuje za projekte istraživanja i razvoja ili za izgradnju ili nadogradnju istraživačkih infrastruktura ili za izgradnju ili nadogradnju infrastrukture za ispitivanje i eksperimentisanje i kada Komisija može da utvrdi, na osnovu metodologije utvrđene u tač. 93 ili 94, da je pomoć strogo ograničena na najmanji potreban iznos, mogu se dozvoliti viši maksimalni intenziteti pomoći od onih propisanih u Prilogu II, i to do nivoa navedenih u sljedećoj tabeli:

	Malo preduzeće	Srednje preduzeće	Veliko preduzeće
Pomoć za R&D projekte			
Fundamentalno istraživanje	100%	100%	100%
Primijenjena istraživanja	80%	70%	60%
- koja se sprovode u efektivnoj saradnji između privrednih društava (za velika prekogranična preduzeća ili saradnja sa najmanje jednim MSP preduzećem), ili između privrednih društava i istraživačke organizacije, ili	90%	80%	70%
- koja uključuju široku diseminaciju rezultata, ili			
- pod uslovom da se projekat R&D sprovodi u podržanim regionima koji ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora, ili	90% ili 85%	80% ili 75%	70% ili 65%
- pod uslovom da se projekat R&D			

⁶⁶U posebnom slučaju, kada pomoć omogućava samo povećanje brzine sprovođenja projekta, poređenje bi trebalo uglavnom da odražava različite vremenske rokove u smislu novčanih tokova i odloženog ulaska na tržište.

projekat sprovodi u podržanim regionima koji ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora			
Pomoć za izgradnju i unapređenje istraživačke infrastrukture	60%		
- pod uslovom da najmanje dvije države članice obezbijede javno finansiranje, ili - za istraživačke infrastrukture procijenjene i odabrane na nivou EU	70%		
Pomoć za izgradnju i unapređenje infrastrukture za testiranje i eksperimentiranje	55%	45%	35%
- pod uslovom da najmanje dvije države članice obezbijede javno finansiranje, ili - za infrastrukture za testiranje i eksperimentisanje procijenjene i odabrane na nivou EU (koje pokrivaju sufinansiranje ili scenario tipa „pečat izvrsnosti“), i/ili	65%	55%	45%
- pod uslovom da infrastruktura za testiranje i eksperimentisanje pruža usluge prvenstveno MSP (najmanje 80% njenog kapaciteta je opredijeljeno za ovu svrhu)	70% (65+5) ili 60% (55+5)	60% (55+5) ili 50% (45+5)	50% (45+5) ili 40% (35+5)

96. Da bi dokazale da je pomoć ograničena na najmanji potreban iznos, države članice moraju da objasne na koji način je utvrđen iznos pomoći. Dokumentacija i proračuni koji se koriste za analizu podsticajnog efekta mogu se koristiti za ocjenu proporcionalnosti pomoći. Ukoliko se utvrđena potreba za pomoći odnosi uglavnom na poteškoće u privlačenju dužničkog finansiranja na tržištu, a ne na nedostatak profitabilnosti, posebno primjeren način da se obezbijedi da je dodijeljena pomoć najmanja potrebna, može biti pružanje pomoći u obliku zajma, garancija ili povratnog avansa umjesto u bespovratnom obliku, kao što su bespovratna sredstva.
97. Kada postoji više potencijalnih kandidata za sprovođenje aktivnosti za koju se pruža pomoć, veća je vjerovatnoća da će se ispuniti uslov proporcionalnosti ukoliko se pomoć dodjeljuje na osnovu transparentnih, objektivnih i nediskriminatorskih kriterijuma.
98. Da bi se otklonili stvarni ili potencijalni, direktni ili indirektni poremećaji međunarodne trgovine, mogu se odobriti jači intenziteti od onih koji su načelno dozvoljeni ovim okvirom ako su, direktno ili indirektno, konkurenti koji se nalaze van Unije, za slične projekte primili pomoć u prethodne tri godine ili će primiti pomoć ekvivalentnog intenziteta. Međutim, kada postoji vjerovatnoća da će, imajući u vidu posebnu prirodu predmetnog sektora, do poremećaja međunarodne trgovine doći nakon više od tri godine, referentni period se može produžiti u skladu sa tim. Ako je to moguće, predmetna država članica mora dostaviti Komisiji dovoljno informacija kako bi joj omogućila da ocijeni situaciju, a posebno u pogledu potrebe da se uzme u obzir

konkurentna prednost koju uživa konkurent iz treće zemlje. U slučaju da Komisija nema dokaze u vezi sa dodijeljenom ili predloženom pomoći, svoju odluku može donijeti i na osnovu posrednih dokaza.

99. Prilikom prikupljanja dokaza Komisija može koristiti svoja istražna ovlašćenja⁶⁷.

3.2.4. Transparentnost

100. Države članice na platformi Evropske komisije „modul za transparentnu dodjelu”⁶⁸ ili na sveobuhvatnoj web stranici o državnoj pomoći, na nacionalnom i regionalnom nivou moraju da objave:

- (a) pun tekst odluke o dodjeli individualne pomoći ili odobrene šeme pomoći i odredbe za njenu primjenu, ili link na taj tekst;
- (b) sljedeće informacije o svakoj individualnoj pomoći dodeljenoj ad hoc ili u okviru šeme pomoći odobrene na osnovu ovog okvira i koja prelazi 100 000 EUR:
 - Naziv pojedinačnih korisnika⁶⁹:
 - ime,
 - identifikator korisnika pomoći.
 - Vrsta privrednih društava korisnika u trenutku dodjele pomoći:
 - MSP,
 - Veliko privredno društvo.
 - Region u kojem se korisnik nalazi na nivou NUTS II ili nižem
 - Glavni privredni sektor u kojem korisnik obavlja svoje djelatnosti (na nivou grane NACE)⁷⁰
 - Element pomoći i, ako je različit, nominalni iznos pomoći, izražen u punom iznosu u nacionalnoj valuti⁷¹
 - Instrument pomoći⁷²:
 - bespovratna sredstva/subvencija za kamatne stope/otpis duga,
 - zajam/povratni avansi/povratna pomoć,
 - jemstvo,
 - poreska olakšica ili oslobađanje od poreza,
 - rizično finansiranje,
 - drugo (navedite).
 - Datum dodjele i datum objavljivanja
 - Cilj pomoći

⁶⁷Vidjeti član 25 Regulative Savjeta (EU) 2015/1589 od 13. jula 2015. Godine o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu člana 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (OJ L 248, 24.9.2015, str. 9).

⁶⁸„Javna pretraga transparentnosti državne pomoći”, dostupna je na sljedećoj veb stranici: <https://vebgate.ec.europa.eu/competition/transparenci/public?lang=en>.

⁶⁹Sa izuzetkom poslovnih tajni i drugih poverljivih informacija u propisno opravdanim slučajevima i uz saglasnost Komisije (Saopštenje Komisije od 1. decembra 2003. o profesionalnoj tajni u odlukama o državnoj pomoći, C(2003) 4582 (OJ C 297, 9.12.2003. , str. 6).

⁷⁰Regulativa (EZ) br. 1893/2006 Evropskog parlamenta i Savjeta od 20. decembra 2006. godine o uspostavljanju statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti NACE Rev. 2 i izmjenama i dopunama Regulative (EEZ) br. 3037/90 Savjeta, kao i nekih propisa EZ koji se odnose na posebne statističke oblasti (OJ L 393, 30.12.2006, str. 1).

⁷¹Bruto ekvivalent pomoći ili, ako je primjenjivo, iznos ulaganja. Za operativne pomoći može se navesti godišnji iznos pomoći po korisniku. Za fiskalne šeme ovaj se iznos može odobriti u okviru ograničenja navedenih u tački 143. Iznos koji se objavljuje je maksimalna dozvoljena poreska olakšica, a ne iznos koji se oduzima svake godine (npr. u kontekstu poreskog kredita objavljuje se maksimalni dozvoljeni poreski kredit, a ne stvarni iznos koji može zavisiti od oporezivog prihoda i varirati svake godine).

⁷²Ako se pomoć dodjeljuje u okviru više instrumenata pomoći, iznos pomoći navodi se po instrumentu.

- Naziv davaoca pomoći
- Prema potrebi, naziv zaduženog subjekta i imena odabranih finansijskih posrednika
- Referenta oznaka mjere pomoći⁷³.

101. Države članice moraju da organizuju svoje sveobuhvatne internet stranice o državnoj pomoći, kao što je navedeno u tački 100, tako da omogućavaju jednostavan pristup informacijama. Informacije se objavljuju u obliku tabele u otvorenom mašinski čitljivom formatu koji omogućava da se podaci efikasno pretražuju, preuzimaju, preuzimaju i lako objavljuju na internet stranici, na primjer u CSV ili XML formatu. Široj javnosti mora biti dozvoljen pristup Web stranici, bez ograničenja, uključujući i prethodnu registraciju korisnika.
102. Za šeme u obliku poreskih olakšica, smatraće se da su uslovi navedeni u tački 100 podtačka (b) ispunjeni ako države članice objave potrebne informacije o pojedinačnim iznosima pomoći u sljedećim rasponima (u milionima EUR): [0,1 -0,5]; [0,5-1]; [1-2]; [2-5]; [5-10]; [10-30]; [30-60]; [60-100]; [100-250]; i [250 i više].
103. Informacije iz tačke 100 podtačka (b) moraju se objaviti u roku od šest mjeseci od datuma dodjele pomoći, ili, za pomoć u vidu poreskih olakšica, u roku od godine dana od dana dospeljeća poreske prijave⁷⁴. Za pomoć koja je nezakonita, ali se naknadno utvrdi da je usklađena, države članice moraju objaviti ove informacije u roku od šest mjeseci od datuma odluke Komisije kojom se pomoć proglašava usklađenom. Da bi se omogućila primjena pravila o državnoj pomoći u skladu sa Ugovorom, informacije moraju biti dostupne najmanje deset godina od datuma kada je pomoć dodijeljena.
104. Komisija će na svojim internet stranicama objaviti link za internet stranice o državnoj pomoći iz tačke 101.

3.2.5. *Provjera da li su specifični negativni efekti pomoći za R&D&I na konkurenciju i uslove trgovine svedeni na najmanju moguću mjeru ili izbjegnuti*

3.2.5.1. Opšte napomene

105. Komisija će utvrditi tržišta na koje pomoć utiče, uzimajući u obzir informacije koje je država članica dostavila za predmetna tržišta proizvoda, odnosno tržišta na koja utiče promjena u ponašanju korisnika pomoći. Ako je određena inovativna aktivnost u oblasti R&D&I povezana s više različitih budućih tržišta proizvoda, uticaj državne pomoći će se razmatrati u odnosu na sva predmetna tržišta. Komisija će takođe utvrditi i pogođeno geografsko tržište, koje odgovara području na kojem posluju privredna društva s tržišta proizvoda na koje utiče pomoć i za koje su uslovi konkurencije dovoljno homogeni i jasno se razlikuju od susjednih područja.
106. Komisija će dodatno ocijeniti narušavanje konkurencije na osnovu predvidivog uticaja pomoći za R&D&I na konkurenciju između privrednih društava na predmetnim tržištima proizvoda i geografskim tržištima⁷⁵, na koje bi pomoć mogla negativno uticati, uzimajući u obzir i informacije koje su države članice dostavile o konkurentima i kupcima ili potrošačima na koje to utiče. Pri tome, Komisija prema potrebi može utvrditi i konkurentne interakcije (zamjene i dopune, uključujući i uzvodna ili nizvodna tržišta) gde je veća vjerovatnoća da će doći do poremećaja izazvanih mjerom pomoći.
107. Pomoć, generalno, omogućava korisniku pomoći da stekne konkurentsku prednost, između ostalog, (i) smanjenjem troškova proizvodnje; ili (ii) povećanim proizvodnim kapacitetom; ili (iii) razvojem novih proizvoda. Komisija smatra da će negativni uticaj pomoći prvo djelovati na konkurente. Iz tog razloga, Komisija bi prvo trebalo da se usredsredi na utvrđivanje stvarnih ili potencijalnih konkurenata korisnika pomoći na koje bi pomoć mogla negativno da utiče.
108. Komisija prepoznaje dva glavna potencijalna oblika narušavanja konkurencije i trgovine između država članica koje uzrokuje pomoć u R&D&I, odnosno narušavanja tržišta proizvoda i efekte lokacije. Obje vrste

⁷³ Koju je utvrdila Komisija u elektronskom postupku iz tačke 21.

⁷⁴ Ako ne postoji formalni zahtjev za godišnju prijavu, za potrebe unosa kao datum dodjele pomoći će se uzeti 31. decembar godine za koju je pomoć dodijeljena.

⁷⁵ Ova analiza može, prema potrebi, da se odnosi na tržište inputa i tržište outputa.

narušavanja mogu dovesti do neefikasnosti u raspodjeli sredstava, narušavajući ekonomske performanse unutrašnjeg tržišta, kao i do problema raspodjele, u smislu da pomoć utiče na raspodjelu privrednih aktivnosti između regiona.

109. Kada je riječ o narušavanju na tržištima proizvoda, državna pomoć za R&D&I može imati uticaj na konkurenciju u inovativnim procesima i na tržištima proizvoda na kojima se eksploatišu rezultati aktivnosti R&D&I.

3.2.5.1.1. Efekti na tržišta proizvoda

110. Državna pomoć za R&D&I može da ometa konkurenciju u inovativnim procesima i tržištima proizvoda na tri načina, tačnije narušavanjem konkurentskog procesa ulaska i izlaska, narušavanjem dinamičnih podsticaja za ulaganja i stvaranjem ili održavanjem tržišne moći.

(a) Narušavanje konkurentskih procesa ulaska i izlaska

111. Pomoć za R&D&I može spriječiti tržišni mehanizam da nagradi najefikasnije proizvođače i izvrši pritisak na najmanje efikasne proizvođače da poboljšaju svoj učinak, restrukturiraju ili napuste tržište. Ovo bi moglo dovesti do situacije da, zbog dodijeljene pomoći, konkurenti koji bi inače mogli da ostanu, budu prinuđeni da napuste tržišta, ili da uopšte nikada ne uđu. Slično tome, državna pomoć može da spriječi neefikasne firme da napuste tržište ili ih čak podstaći da uđu na tržište i dobiju tržišni udio od inače efikasnijih konkurenata. Stoga, ako nije pravilno ciljana, pomoć za R&D&I može podržati neefikasna privredna društva i dovesti do tržišnih struktura u kojima veliki broj aktera radi znatno ispod nivoa efikasnosti. Dugoročno, miješanje u konkurentske procese ulaska i izlaska može ugušiti inovacije i usporiti poboljšanje produktivnosti u cijelom sektoru.

(b) Narušavanje dinamičnih podsticaja

112. Pomoć za R&D&I može narušiti dinamične podsticaje za ulaganje konkurenata korisnika pomoći. Kada privredno društvo dobije pomoć, vjerovatnoća njegovih uspješnih aktivnosti R&D&I generalno se povećava, što dovodi do povećanog prisustva na relevantnim tržištima proizvoda u budućnosti. To povećano prisustvo može dovesti do toga da konkurenti smanje obim svojih prvobitnih investicionih planova (efekat istiskivanja sa tržišta).
113. Nadalje, prisustvo pomoći može dovesti do toga da potencijalni korisnici budu previše samouvjereni ili da preuzmu više rizika. Dugoročni efekat na ukupni učinak sektora će u tom slučaju vjerovatno biti negativan. Stoga, ako nije pravilno usmjerena, pomoć za R&D&I može da podrži neefikasna privredna društva i na taj način da dovede do tržišnih struktura u kojima veliki broj učesnika na tržištu posluje znatno ispod nivoa efikasnosti.

(c) Stvaranje ili održavanje tržišne moći

114. Pomoć za R&D&I takođe može imati negativne efekte u smislu povećanja ili održavanja stepena tržišne moći na tržištima proizvoda. Tržišna moć je sposobnost da se utiče na tržišne cijene, proizvodnju, raznovrsnost ili kvalitet proizvoda i usluga ili druge parametre konkurencije u značajnom vremenskom periodu, a na štetu potrošača. Čak i kada pomoć ne jača tržišnu moć direktno, ona to može učiniti indirektno, obeshrabrujući ekspanziju postojećih konkurenata, podstičući njihov izlazak sa tržišta ili obeshrabrujući ulazak novih konkurenata.

3.2.5.1.2. Efekti na trgovinu i izbor lokacije

115. Državna pomoć za R&D&I takođe može da izazove narušavanje konkurencije i kada utiču na izbor lokacije. Ova narušavanja mogu da se pojave širom država članica kada se firme takmiče preko granica ili razmatraju različite lokacije. Pomoć usmjerena na premještanje djelatnosti u drugi region unutar unutrašnjeg tržišta ne

može direktno da dovede do narušavanja na tržištu proizvoda, ali može da dovede do premještanja djelatnosti ili ulaganja iz jednog regiona u drugi.

3.2.5.1.3. Očigledni negativni efekti

116. U principu, mjera pomoći i kontekst u kome se primjenjuje treba da se analiziraju kako bi se utvrdilo u kojoj mjeri se može smatrati da ima efekat narušavanja. Međutim, mogu se utvrditi određene situacije u kojima negativni efekti očigledno prevazilaze sve pozitivne efekte, što znači da se pomoć ne može smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem.
117. Konkretno, u skladu sa opštim principima Ugovora, državna pomoć se ne može smatrati usklađenom sa unutrašnjim tržištem ako je mjera pomoći diskriminatorna u mjeri koja nije opravdana njenom prirodom državne pomoći. Kao što je objašnjeno u odjeljku 3.1.3, Komisija stoga neće odobriti nijednu mjeru ako takva mjera ili uslovi koji su sa njom povezani podrazumijevaju kršenje relevantnog prava Unije⁷⁶. Ovo se posebno odnosi na mjere pomoći u kojima je dodjela pomoći uslovljena obavezom da korisnik ima svoje centralno sjedište u određenoj državi članici (ili da u toj državi članici ima većinu poslovnih jedinica) ili da koristi nacionalne proizvode ili usluge, kao i za mjere pomoći koje ograničavaju mogućnost korisnika da koristi rezultate R&D&I u drugim državama članicama⁷⁷.

3.2.5.2. Šeme pomoći

118. Da bi bile usklađene sa unutrašnjim tržištem, šeme pomoći koje se moraju prijaviti ne smiju da dovedu do značajnog narušavanja konkurencije i trgovine. Konkretno, čak i kada se narušavanja mogu smatrati ograničenim na individualnom nivou (pod uslovom da je pomoć neophodna i proporcionalna za postizanje zajedničkog cilja), na kumulativnoj osnovi šeme pomoći mogu i dalje dovesti do visokog nivoa narušavanja. Takva narušavanja mogu, na primjer, biti rezultat pomoći koja negativno utiče na dinamične podsticaje konkurencije za inovacije. U slučaju šeme koja je usmjerena na određene sektore, rizik od te vrste narušavanja je još izraženiji.
119. Ne dovodeći u pitanje tačku 145, države članice stoga moraju pokazati da će svi negativni efekti biti ograničeni na minimum uzimajući u obzir, na primjer, veličinu dotičnih projekata, pojedinačne i kumulativne iznose pomoći, broj očekivanih korisnika, kao i karakteristike ciljanih sektora. Da bi se omogućilo Komisiji da procijeni moguće negativne efekte šema pomoći koje je potrebno prijaviti, države članice mogu da podnesu bilo koju procjenu uticaja, kao i naknadne evaluacije koje su sprovedene za slične prethodne šeme.

3.2.5.3. Dodatni uslovi za individualnu pomoć

3.2.5.3.1. Narušavanja na tržištima proizvoda

120. Za individualnu pomoć koju treba prijaviti, kako bi se omogućilo Komisiji da utvrdi i ocijeni potencijalno narušavanje konkurencije i trgovine, države članice treba da obezbijede informacije o (i) predmetnim tržištima proizvoda, odnosno tržištima na koja utiče promjena ponašanja korisnika pomoći; i o (ii) konkurentima i kupcima ili potrošačima na koje to utiče.
121. Prilikom ocjenjivanja negativnih efekata mjere pomoći, Komisija svoju analizu narušavanja konkurencije usmjerava na očekivani uticaj pomoći za R&D&I na konkurenciju između privrednih društava na predmetnim tržištima proizvoda. Komisija veći značaj pridaje rizicima za konkurenciju i trgovinu koji će se pojaviti u bliskoj budućnosti i koji će se vrlo vjerovatno ostvariti.

⁷⁶Presuda Suda pravde od 22. marta 1977., *Iannelli & Volpi SpA protiv Ditta Paolo Meroni* (C-74/76, ECLI:EU:C:1977:51).

⁷⁷Presuda Suda pravde od 10. marta 2005., *Laboratoires Fournier SA protiv Direction des verifications nationales et internationales* (C-39/04, ECLI:EU:C:2005:161).

122. U mjeri u kojoj će određena inovativna djelatnost biti povezana sa više različitih budućih tržišta proizvoda, uticaj državne pomoći će se posmatrati na svim predmetnim tržištima. U određenim slučajevima na tehnološkim tržištima trguje se rezultatima aktivnosti R&D&I, na primjer u obliku prava intelektualne svojine, putem licenciranja patenata ili trgovine. U tim slučajevima Komisija može da razmatra i uticaj pomoći na konkurenciju na tehnološkim tržištima.
123. Komisija će koristiti različite kriterijume da ocijeni potencijalno narušavanje konkurencije, odnosno narušavanje dinamičnih podsticaja, stvaranje ili održavanje tržišne moći i održavanje neefikasnih tržišnih struktura.

(a) *Narušavanje dinamičnih podsticaja*

124. U svojoj analizi mogućeg narušavanja dinamičnih podsticaja, Komisija razmatra sljedeće elemente:

- (i) *Rast tržišta*: što se više očekuje da će tržište rasti u budućnosti, manja je vjerovatnoća da će pomoć negativno uticati na podsticaje konkurenata, s obzirom na to da postoje brojne mogućnosti za razvoj profitabilnog poslovanja;
- (ii) *Iznos pomoći*: mjere pomoći koje uključuju značajne iznose pomoći vjerovatno će dovesti i do značajnih efekata istiskivanja sa tržišta. Značaj iznosa pomoći će se mjeriti uglavnom u odnosu na iznos koji su glavni učesnici na tržištu potrošili na slične projekte;
- (iii) *Blizina tržištu/kategorija pomoći*: što je mjera pomoći više usmjerena na djelatnosti koje se nalaze u blizini tržišta, veća je vjerovatnoća da će dovesti do značajnih efekata istiskivanja sa tržišta;
- (iv) *Otvoreni proces selekcije*: kada se pomoć dodjeljuje na osnov transparentnih, objektivnih i nediskriminatornih kriterijuma, Komisija će imati povoljniji stav;
- (v) *Barijere izlasku sa tržišta*: veća je vjerovatnoća da će konkurenti održati ili čak povećati svoje investicione planove kada su barijere izlasku na tržišta u inovacionom procesu velike. To može biti slučaj kada je veliki dio prethodnih ulaganja konkurenata vezan za neki određeni tok R&D&I;
- (vi) *Podsticaji za takmičenje za buduća tržišta*: pomoć za R&D&I može imati za posljedicu situaciju u kojoj konkurenti privrednog društva koje je korisnik pomoći odustanu od takmičenja za buduću tržište na kojem „pobjednik uzima sve”, s obzirom na to da prednost koju pruža pomoć, u smislu stepena tehnološkog napretka, privreda obima, mrežnih efekata ili vremena, smanjuje njihovu mogućnost da potencijalno uspješno uđu na to buduću tržište;
- (vii) *Diferencijacija proizvoda i intenzitet konkurencije*: kada su inovacije proizvoda više usmjerene na razvoj različitih proizvoda, koje se na primjer odnose na različite robne marke, standarde, tehnologije ili grupe potrošača, manje je vjerovatno da će to uticati na konkurente. Isto važi i za situaciju kada na tržištu postoji veliki broj efikasnih konkurenata.

(b) *Stvaranje ili održavanje tržišne moći*

125. Komisija se uglavnom bavi onim mjerama R&D&I koje omogućavaju korisniku pomoći da ojača svoju tržišnu moć na postojećim tržištima proizvoda ili da je prenese na buduća tržišta proizvoda. Stoga je malo vjerovatno da će Komisija, sa stanovišta konkurencije, tržišnu moć smatrati problematičnom, u slučajevima kada korisnik pomoći ima tržišni udio ispod 25% i na tržištima gdje je tržišna koncentracija, mjerena Herfindal-Hiršmanovim indeksom (HHI) ispod 2 000.

126. U svojoj analizi tržišne moći, Komisija razmatra sljedeće elemente:

- (i) *Tržišna moć korisnika pomoći i tržišna struktura*: tamo gdje primalac pomoći već ima dominantan položaj na tržištu proizvoda, mjerom pomoći se može ojačati taj dominantan položaj daljim slabljenjem konkurentskog pritiska koje konkurenti mogu izvršiti na privredno društvo primaoca pomoći. Slično tome, mjere državne pomoći mogu imati značajan uticaj na oligopolističkim tržištima na kojima posluje samo nekoliko učesnika;
- (ii) *Nivo barijera za ulazak na tržište*: u oblasti R&D&I mogu postojati značajne barijere za ulazak novih učesnika. Te barijere uključuju pravne barijere za ulazak (posebno u vezi sa pravima intelektualne svojine),

ekonomije obima, barijere pristupu mrežama i infrastrukturi i druge strateške barijere za ulazak na tržište ili širenje na njemu;

- (iii) *Moć kupca*: tržišna moć privrednog društva može biti ograničena i tržišnom pozicijom kupaca. Prisustvo jakih kupaca može poslužiti kao kontra argument zaključku o snažnoj tržišnoj poziciji ukoliko je vjerovatno da će kupci nastojati da drže dovoljan nivo konkurencije na tržištu;
- (iv) *Postupak selekcije*: mjere pomoći koje omogućavaju privrednim društvima sa snažnom tržišnom pozicijom da utiču na postupak selekcije, na primjer tako što imaju pravo da preporučuju privredna društva u postupku selekcije ili da utiču na tok istraživanja na način kojim se neopravdano zanemaruju alternativni putevi, mogle bi prouzrokovati zabrinutost Komisije.

(c) Održavanje neefikasnih tržišnih struktura

127. U svojoj analizi tržišnih struktura, Komisija razmatra da li se pomoć dodeljuje na tržištima koja imaju višak kapaciteta ili u sektorima u opadanju. Međutim, državna pomoć u situacijama kada tržište raste ili kada je vjerovatno da će državna pomoć za R&D&I promijeniti opštu dinamiku rasta, a posebno otisak emisija gasova staklene bašte u sektoru (u skladu sa saopštenjima o Evropskim zelenom planu i Evropskoj digitalnoj strategiji), posebno kao rezultat uvođenja novih tehnologija, na primjer za postizanje dekarbonizacije ili digitalizacije proizvodnje, ili oboje, bez povećanja kapaciteta, vjerovatno neće izazvati zabrinutost.

3.2.5.3.2. Efekti na izbor lokacije

128. Konkretno, kada se pomoć za R&D&I nalazi blizu tržišta, može doći do toga da neka područja imaju koristi od povoljnijih uslova u pogledu naknadne proizvodnje, naročito zbog relativno nižih troškova proizvodnje kao rezultat pomoći ili zbog viših nivoa aktivnosti R&D&I koje se sprovode kroz pomoć. Ovo može dovesti do toga da se privredna društva odluče da prenesu svoje poslovanje na ta područja.
129. Efekti na izbor lokacije mogu biti važni i za istraživačku infrastrukturu i infrastrukturu za testiranje i eksperimentisanje. Ako se pomoć uglavnom koristi za privlačenje infrastrukture u određeni region na štetu drugog, pomoć neće doprinijeti podsticanju daljih aktivnosti R&D&I u Uniji.
130. U svojoj analizi individualne pomoći koju treba prijaviti, Komisija će shodno tome uzeti u obzir sve dokaze o tome da je korisnik pomoći razmatrao alternativne lokacije.
131. Isto tako, pomoć koja samo dovodi do promjene lokacije aktivnosti R&D&I na unutrašnjem tržištu bez promjene prirode, veličine ili obima projekta neće se smatrati usklađenom.

3.2.6. Razmatranje pozitivnih i negativnih efekata pomoći

132. Komisija ocjenjuje da li utvrđeni negativni efekti mjere pomoći na konkurenciju i uslove trgovanja nadmašuju pozitivne efekte planirane pomoći.

3.2.6.1. Utvrđivanje pozitivnih efekata koje treba uzeti u obzir

133. Postoji korelacija između ekonomskog rasta i ulaganja u R&D&I. Aktivnostma R&D&I povećava se produktivnost i podstiče ekonomski razvoj. Stoga je R&D&I važan faktor za privredna društva Unije da obezbijede ekonomski razvoj kroz razvoj novih proizvoda, tehnologija, usluga ili proizvodnih procesa odnosno oboje.
134. Ulaganja u R&D&I su od velikog značaja za razvoj svih sektora privrede jer su snažno povezana sa produktivnošću.
135. Kao prvi korak testa ravnoteže, Komisija će ocijeniti pozitivne efekte pomoći na privrednu djelatnost za koju je dodijeljena pomoć, uzimajući u obzir aktivnost R&D&I koja je pokrenuta predmetnom mjerom pomoći, ili veličinu, obim ili brzinu projekat R&D&I koji će biti poboljšan mjerom pomoći.

136. Pored toga, Komisija može ocijeniti i da li pomoć donosi šire pozitivne efekte u vezi sa R&D&I. Ako takvi širi pozitivni efekti odražavaju ciljeve koji su sadržani u politikama Unije, kao što su Nova ERA za istraživanje i inovacije, Evropski zeleni plan, Evropska digitalna strategija i Nova industrijska strategija za evropske komunikacije, onda se može smatrati da pomoć za R&D&I usklađena sa takvim politikama Unije ima tako šire pozitivne efekte.
137. Komisija priznaje da su potrebna i privatna i javna ulaganja da bi se podržale i ubrzale aktivnosti R&D&I u području kritičnih tehnologija, čijim bi se uvođenjem na tržištu, olakšale digitalna transformacija industrije Unije i prelazak Unije na ekonomiju sa nultom ili niskom emisijom ugljenika, kao i na kružnu ekonomiju sa nultom stopom zagađenja gdje je prirodni kapital zaštićen. Komisija ima pozitivan stav kada su aktivnosti R&D&I koje podržavaju države članice u skladu sa Regulativom (EU) 2020/852 Evropskog parlamenta i Savjeta⁷⁸, što predstavlja jednu od mogućih metodologija za utvrđivanje aktivnosti R&D&I za tehnologije, proizvode ili druga rješenja za ekološki održive ekonomske djelatnosti.
138. Države članice koje razmatraju dodjelu državne pomoći za R&D&I, moraju jasno definisati cilj koji nastoje da ostvare, a posebno objasniti kako mjera namjerava da promoviše R&D&I. Za mjere koje se sufinansiraju iz evropskih strukturnih i investicionih fondova, države članice se mogu osloniti na obrazloženje u relevantnim operativnim programima.
139. Komisija ima pozitivan stav o mjerama pomoći koje su sastavni dio sveobuhvatnog programa ili akcionog plana za stimulisanje aktivnosti R&D&I ili strategija pametne specijalizacije, a praćene su strogim ocjenama sličnih prethodnih mjera pomoći kojima je dokazana njihova efikasnost.
140. Komisija će smatrati da su pozitivni efekti državne pomoći utvrđeni kada se ona dodjeljuje za projekte ili aktivnosti koje direktno ili indirektno finansira Unija, odnosno Komisija, njene izvršne agencije, zajednička privredna društva osnovana na osnovu čl. 185 i 187 Ugovora, ili bilo koja druga tijela koja su nadležna za sprovođenje ako finansijska sredstva Unije nisu direktno ili indirektno pod kontrolom država članica.

3.2.6.1.1. Dodatna razmatranja za individualnu pomoć

141. Kako bi dokazale da individualna pomoć koja podliježe obavezi prijavljivanja („individualna pomoć koja se mora prijaviti“) doprinosi poboljšanju aktivnosti R&D&I, države članice mogu koristiti sljedeće indikatore, zajedno sa drugim relevantnim kvantitativnim ili kvalitativnim elementima:
- (a) *povećanje veličine projekta*: povećanje ukupnih troškova projekta (bez smanjenja troškova korisnika pomoći u poređenju sa situacijom bez pomoći); povećanje broja ljudi zaposlenih na aktivnostima R&D&I;
 - (b) *povećanje obima projekta*: povećanje broja očekivanih rezultata projekta; povećanje nivoa ambicioznosti projekta što se dokazuje većim brojem partnera na projektu; povećanje prekograničnih aktivnosti R&D&I; veća vjerovatnoća naučnog ili tehnološkog otkrića ili veći rizik od neuspjeha (što je povezano sa dugoročnom prirodom projekta i neizvjesnošću u pogledu njegovih rezultata);
 - (c) *povećanje brzine projekta*: završetak projekta zahtjeva manje vremena u poređenju sa vremenom koje je potrebno za završetak istog projekta koji se izvodi bez pomoći;
 - (d) *povećanje ukupnog iznosa potrošenih sredstava*: povećanje ukupne potrošnje za R&D&I od strane korisnika pomoći, u apsolutnom iznosu ili kao udio u prometu; promjene u budžetu određenom za projekat (bez odgovarajućeg smanjenja budžeta dodijeljenog drugim projektima).
142. Kako bi zaključila da pomoć doprinosi povećanju nivoa R&D&I u Uniji, Komisija će uzeti u obzir ne samo neto povećanje R&D&I-ja koje sprovodi privredno društvo, već i doprinos pomoći ukupnom povećanju potrošnje za R&D&I u predmetnom sektoru, povećanje prekograničnih aktivnosti R&D&I unutar Unije, kao i poboljšanje situacije u Uniji u vezi sa R&D&I u međunarodnom kontekstu. Zauzima se pozitivan stav u pogledu mjera pomoći za koje je predviđena javno dostupna *ex post* evaluacija pozitivnih efekata.

⁷⁸ Regulativa (EU) 2020/852 od 18. juna 2020. godine o uspostavljanju okvira za olakšavanje održivog ulaganja i izmjeni Uredbe (EU) 2019/2088 (SL L 198, 22.6.2020, str. 13).

3.2.6.2. Poređenje pozitivnih i negativnih efekata pomoći

143. Konačno, Komisija će uporediti utvrđene negativne efekte mjere pomoći u smislu narušavanja konkurencije i uticaja na trgovinu između država članica (vidjeti odeljke od 3.2.1 do 3.2.5) sa pozitivnim efektima planirane pomoći (vidjeti odjeljak 3.2.6.1) na razvoj ekonomskih djelatnosti i privrede ili društva Unije, ili oboje, i donijeti zaključak o usklađenosti mjere pomoći sa unutrašnjim tržištem samo ako su pozitivni efekti veći od negativnih.
144. Ako se predloženom mjerom pomoći ne uklanja jasno utvrđen tržišni nedostatak na odgovarajući i proporcionalan način, negativni efekti narušavanja konkurencije obično će biti veći od pozitivnih efekata mjere pa će Komisija vjerovatno zaključiti da je predložena mjera neusklađena.
145. Ukupna ravnoteža određenih kategorija šema pomoći može dodatno biti predmet naknadne (*ex post*) evaluacije kao što je navedeno u Odjeljku 4. U takvim slučajevima Komisija može ograničiti trajanje tih šema na četiri godine ili kraće uz mogućnost podnošenja ponovne prijave o njihovom produženju nakon toga.

4. EVALUACIJA

146. Kako bi se dodatno ograničilo narušavanje konkurencije i trgovine, Komisija može zahtijevati da šeme pomoći iz tačke 147. budu predmet naknadne evaluacije. Evaluacije će se sprovoditi za šeme u kojima je potencijalno narušavanje konkurencije i trgovine posebno veliko, odnosno za šeme u kojima postoji rizik od značajnog ograničavanja ili narušavanja konkurencije ako se njihovo sprovođenje blagovremeno ne preispita.
147. Naknadna evaluacija može biti potrebna za šeme sa velikim budžetima pomoći ili koje sadrže nove karakteristike, ili u slučajevima gdje su predviđene značajne tržišne, tehnološke ili regulativne promjene. U svakom slučaju, evaluacija će biti potrebna za šeme čiji je budžet državne pomoći ili obračunati rashodi veći od 150 miliona EUR u bilo kojoj godini ili 750 miliona EUR tokom njihovog ukupnog trajanja, tj. ukupnog trajanja predmetne šeme i svih prethodnih šema kojima je obuhvaćen sličan cilj i geografsko područje, počevši od 1. januara 2022. godine. S obzirom na ciljeve evaluacije i da bi se izbjeglo nesrazmjerno opterećenje za države članice, naknadne evaluacije su potrebne samo za šeme pomoći čije ukupno trajanje prelazi tri godine, počev od 1. januara 2022. godine.
148. Od zahtjeva za naknadnu evaluaciju može se odstupiti za šeme pomoći koje su direktan sljedbenik šeme koja pokriva sličan cilj i slično geografsko područje i za koju je sprovedena evaluacija, pa je za nju dostavljen konačni izvještaj o evaluaciji u skladu sa planom evaluacije koji je odobrila Komisija u kojem nisu utvrđeni negativni nalazi. Kada konačni izvještaj o evaluaciji šeme nije u skladu sa odobrenim planom evaluacije, ta šema se mora odmah suspendovati.
149. Cilj evaluacije treba da bude da se provjeri jesu li ostvarene pretpostavke i uslovi na kojima se zasniva usklađenost šeme, posebno u pogledu neophodnosti i efikasnosti mjere pomoći s obzirom na njene opšte i specifične ciljeve. Takođe bi trebalo da procijeniti uticaj šeme na konkurenciju i trgovinu.
150. Za šeme pomoći koje podliježu zahtjevu za evaluaciju u skladu sa tačkom 147. države članice moraju da dostave nacrt plana evaluacije, koji će biti i sastavni dio Komisijine procjene šeme, kako slijedi:
 - a) zajedno sa šemom pomoći, ako je budžet za državnu pomoć šeme veći od 150 miliona EUR u bilo kojoj godini ili 750 miliona EUR tokom njenog ukupnog trajanja;
 - b) u roku od 30 radnih dana od bilo koje značajne promjene koja povećava budžet šeme na iznos veći od 150 miliona EUR u bilo kojoj godini ili 750 miliona EUR tokom ukupnog trajanja šeme;
 - c) u roku od 30 radnih dana nakon evidentiranja u službenoj računovodstvenoj evidenciji rashoda u okviru šeme u iznosu većem od 150 miliona EUR u bilo kojoj godini.

151. Nacrt plana evaluacije mora biti u skladu sa zajedničkim metodološkim principima Komisije⁷⁹. Države članice moraju objaviti plan evaluacije koji je odobrila Komisija.
152. Naknadnu evaluaciju mora da sprovede stručnjak nezavisan od davaoca pomoći na osnovu plana evaluacije. Svaka evaluacija mora da uključi najmanje jedan privremeni i jedan završni izvještaj o evaluaciji. Države članice moraju da objave oba izvještaja.
153. Konačni izvještaj o evaluaciji mora blagovremeno da se dostavi Komisiji kako bi se procijenilo eventualno produženje šeme pomoći, a najkasnije devet mjeseci prije isteka šeme. Ovaj period se može skratiti za šeme kod kojih je zahtev za evaluaciju pokrenut u posljednje dvije godine od njihove primjene. Tačno područje primjene i uslovi svake evaluacije utvrđuju se u odluci kojom se odobrava šema pomoći. U slučaju prijave naknadnih mjera pomoći sa sličnim ciljem mora se opisati način na koji se rezultati ove evaluacije uzimaju u obzir.

5. IZVJEŠTAVANJE I PRAĆENJE

154. U skladu sa Regulativom Savjeta (EC) br. 2015/1589⁸⁰ i Regulativom Komisije (EC) br. 794/2004⁸¹ države članice moraju da podnose godišnje izvještaje Komisiji.
155. Države članice moraju da vode detaljnu evidenciju o svim mjerama pomoći. Takva evidencija mora da sadrži sve informacije neophodne da se utvrdi da su ispunjeni uslovi u vezi sa prihvatljivim troškovima i maksimalnim intenzitetima pomoći. Ta evidencija mora da se čuva deset godina od datuma dodjele pomoći i mora se na zahtjev dostaviti Komisiji.

6. PRIMJENA

156. Komisija će principe i smjernice navedene u ovom Saopštenju primjenjivati za ocjenu usklađenosti svih prijavljenih pomoći za R&D&I u vezi sa kojima je pozvana da donese odluku nakon 19. oktobra 2022. godine. Nezakonita pomoć za R&D&I ocjenjuje se u skladu sa pravilima koja se primenjuju na dan kada je pomoć dodeljena.
157. U skladu sa članom 108 stav 1 Ugovora, Komisija predlaže državama članicama da prema potrebi izmijene svoje postojeće šeme pomoći za R&D&I kako bi obezbijedile usklađenost sa ovim okvirom najkasnije 6 mjeseci od stupanja na snagu ovog okvira.
158. Države članice se pozivaju da daju svoj eksplicitni i bezuslovni pristanak na odgovarajuće mjere iz tačke 157. u roku od dva mjeseca od datuma objavljivanja ovog okvira u *Službenom listu Evropske unije*. Ako ne dobije nikakav odgovor od država članica, Komisija će smatrati da se predmetna država članica ne slaže sa predloženim mjerama.

7. REVIZIJA

159. Komisija može odlučiti da revidira ili izmijeni ovaj okvir u bilo kom trenutku ako je to neophodno iz razloga povezanih sa politikom konkurencije ili da bi se uzele u obzir druge politike Unije i međunarodne obaveze ili iz bilo kog drugog opravdanog razloga.

⁷⁹ Radni dokument službi Komisije, Zajednička metodologija za evaluaciju državne pomoći, Brisel, 28. maja 2014. godine, SWD(2014) 179 final ili bilo koja kasnija revidirana verzija.

⁸⁰ Regulativa Savjeta (EU) 2015/1589 od 13. jula 2015. godine o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu člana 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (SL L 248, 24.9.2015, str. 9).

⁸¹ Regulativa Komisije (EC) br. 794/2004 od 21. aprila 2004. godine o primjeni Regulative Savjeta (EC) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu člana 93 Ugovora o EC (SL L 140, 30.4.2004, str. 1).

PRILOG I

Prihvatljivi troškovi

Pomoć za R&D projekte	(a) Troškovi osoblja: istraživača, tehničara i drugog pomoćnog osoblja u mjeri u kojoj su zaposleni na projektu. (b) Troškovi za instrumente i opremu, u mjeri u kojoj se upotrebljavaju za projekat i za period korišćenja u projektu. Ukoliko se ti instrumenti i oprema ne upotrebljavaju za projekat tokom njihovog čitavog vijeka trajanja, prihvatljivim troškovima, obračunatim na osnovu dobre računovodstvene prakse, smatraju se samo troškovi amortizacije nastali u period trajanja projekta. (c) Troškovi zgrada i zemljišta, u obimu u kojem se koriste za projekat i za period korišćenja u projektu. U pogledu zgrada, prihvatljivim troškovima smatraju se samo troškovi amortizacije koji odgovaraju vremenu trajanja projekta, obračunati na osnovu dobre računovodstvene prakse. Za zemljište, prihvatljivi troškovi su troškovi komercijalnog prenosa ili istvarni ikapitalni troškovi. (d) Troškovi istraživanja koje se sprovodi na osnovu ugovora, troškovi znanja i патената koji su kupljeni ili je za njih pribavljena licenca od trećih strana po uslovima 'van dohvata ruke', kao i troškovi konsultantskih i ekvivalentnih usluga koje se koriste isključivo za projekat. (e) Dodatni irežijski troškovi koji su nastali direktno kao rezultat projekta. (f) Ostali operativni troškovi, uključujući troškove materijala, zaliha i sličnih proizvoda koji su nastali direktno kao rezultat projekta. (g) Posebno za R&D projekte relevantne/u vezi sa zdravljem¹: svi troškovi neophodni za R&D projekat tokom njegovog trajanja, između ostalog, troškovi osoblja, troškovi za digitalnu i računarsku opremu, za dijagnostičke alate, za alate za prikupljanje i obradu podataka, za usluge istraživanja i razvoja, za pretklinička i klinička ispitivanja (faze ispitivanja I-IV); ispitivanja faze IV su prihvatljiva sve dok dozvoljavaju dalji naučni ili tehnološki napredak.
Pomoć za studije izvodljivosti	Troškovi studija.
Pomoć za izgradnju i nadogradnju istraživačkih infrastruktura	Troškovi ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu.
Pomoć za izgradnju i nadogradnju infrastruktura za testiranje i eksperimentisanje	Troškovi ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu.
Pomoć za inovacije za MSP	(a) Troškovi za dobijanje, potvrđivanje i odbranu патената i druge nematerijalne imovine. (b) Troškovi upućivanja visoko kvalifikovanog osoblja iz organizacije za istraživanje i širenje znanja ili velikog privrednog društva na rad na aktivnostima R&D&I na novootvorenom random mjestu kod korisnika pod uslovom da se time ne zamjenjuje drugo osoblje. (c) Troškovi savjetodavnih usluga i usluga podrške za inovacije.

¹ Istraživanje relevantno/vezano za zdravlje obuhvata istraživanje vakcina, medicinskih proizvoda i tretmana, medicinskih uređaja, bolničke i medicinske opreme, dezinfekcionih sredstava i zaštitne odjeće i opreme, kao i relevantnih inovativnih procesa za efikasnu proizvodnju potrebnih proizvoda.

Pomoć za inovacije procesa i organizacije poslovanja	(a) Troškovi osoblja u mjeri u kojoj je zaposleno na projektu. (b) Troškovi za instrumente i opremu, u mjeri u kojoj se upotrebljavaju za projekat i za period korišćenja u projektu. Ukoliko se ti instrumenti i oprema ne upotrebljavaju za projekat tokom njihovog čitavog vijeka trajanja, prihvatljivim troškovima, obračunatim na osnovu dobre računovodstvene prakse, smatraju se samo troškovi amortizacije nastali u period trajanja projekta. (c) Troškovi zgrada i zemljišta, u obimu u kojem se koriste za projekat i za period korišćenja u projektu. U pogledu zgrada, prihvatljivim troškovima smatraju se samo troškovi amortizacije koji odgovaraju vremenu trajanja projekta, obračunati na osnovu dobre računovodstvene prakse. Za zemljište, prihvatljivi troškovi su troškovi komercijalnog prenosa ili stvarni kapitalni troškovi. (d) Troškovi istraživanja koje se sprovodi na osnovu ugovora, troškovi znanja i патената koji su kupljeni ili je za njih pribavljena licenca od trećih strana po uslovima 'van dohvata ruke', kao i troškovi konsultantskih i ekvivalentnih usluga koje se koriste isključivo za projekat. (e) Dodatni režijski troškovi koji su nastali direktno kao rezultat projekta. (f) Ostali operativni troškovi, uključujući troškove materijala, zaliha i sličnih proizvoda koji su nastali direktno kao rezultat projekta.
Pomoć za inovativne klastere	
Pomoć za ulaganja	Troškovi ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu.
Operativna pomoć	Troškovi osoblja i administrativni troškovi (uključujući režijske troškove) koji se odnose na: (a) podsticanje klastera da bi se korisnicima olakšala saradnja, razmjena informacija i pružanje ili usmjeravanje specijalizovanih i prilagođenih usluga poslovne podrške; (b) promovisanje klastera radi povećanja učešća novih privrednih društava ili organizacija i povećanja vidljivosti; (c) upravljanje objektima klastera; i (d) organizovanje programa obuke, radionica i konferencija kako bi se podržala razmjena znanja, umrežavanje i transnacionalna saradnja.

PRILOG II
Maksimalni inteziteti pomoći

	Malo preduzeće	Srednje preduzeće	Veliko preduzeće
Pomoć za R&D projekte			
Fundamentalno istraživanje	100%	100%	100%
Industrijsko istraživanje	70%	60%	50%
- koja se sprovode u efektivnoj saradnji između privrednih društava (za velika prekogranična preduzeća ili saradnja sa najmanje jednim MSP preduzećem), ili između privrednih društava i istraživačke organizacije, ili - koja uključuju široku diseminaciju rezultata, ili	80%	75%	65%
- pod uslovom da se projekat R&D sprovodi u podržanim regionima koji ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora, ili - pod uslovom da se projekat R&D sprovodi u podržanim regionima koji ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora	75% ili 80%	65% ili 75%	55% ili 65%
Eksperimentalni razvoj	45%	35%	25%
- koja se sprovode u efektivnoj saradnji između privrednih društava (za velika prekogranična preduzeća ili saradnja sa najmanje jednim MSP), ili između privrednih društava i istraživačke organizacije, ili - koja uključuju široku diseminaciju rezultata, ili	60%	50%	40%
- pod uslovom da se projekat R&D sprovodi u podržanim regionima koji ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora, ili - pod uslovom da se projekat R&D sprovodi u podržanim regionima koji ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora	50% ili 60%	40% ili 50%	30% ili 40%
Pomoć za studije izvodljivosti	70%	60%	50%
- u regionima koji primaju pomoć I koji ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora, - u regionima koji primaju pomoć I koji ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora	75% ili 80%	65% ili 75%	55% ili 65%
Pomoć za izgradnju i nadogradnju istraživačkih infrastruktura	50%	50%	50%
- pod uslovom da najmanje dvije države članice	60%	60%	60%

obezbijede javno finansiranje, ili - za istraživačke infrastrukture ocijenjene i odabrane na nivou EU			
Pomoć za izgradnju i nadogradnju infrastruktura za testiranje i eksperimentisanje	45%	35%	25%
- pod uslovom da najmanje dvije države članice obezbijede javno finansiranje, ili je infrastruktura za testiranje i eksperimentisanje ocijenjena i odabrana na nivou EU, i/ili	55%	45%	35%
- pod uslovom da infrastruktura za testiranje i eksperimentisanje pruža usluge prvenstveno MSP-a (najmanje 80% njenog kapaciteta je opredijeljeno za ovu svrhu)	60 % (55 + 5) ili 50 % (45 + 5)	50 % (45 + 5) ili 40 % (35 + 5)	40 % (35 + 5) ili 30 % (25 + 5)
Pomoć za inovacije za MSP	50%	50%	-
Pomoć za inovacije procesa i organizacije poslovanja - pomoć za velika privredna društva zavisi od efikasne saradnje sa najmanje jednim MSP-em	50%	50%	15%
Pomoć za inovativne klastere			
Pomoć za ulaganje	50%	50%	50%
- u regionima koji primaju pomoć I koji ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (c) Ugovora, - u regionima koji primaju pomoć I koji ispunjavaju uslove iz člana 107 stav 3 tačka (a) Ugovora	55 % ili 65 %	55 % ili 65 %	55 % ili 65 %
Operativna pomoć	50%	50%	50%